

Göteborgsstudier i nordisk språkvetenskap 37

”See there I’m stuck now!”
Samtalsdeltagares orientering mot
att tala svenska i amerikansvenska
dialektintervjuer

(English Summary)

Henrietta Adamsson Eryd

GÖTEBORGS UNIVERSITET

TITLE: "See there I'm stuck now!" Participants' orientations toward speaking Swedish in American-Swedish dialect interviews.

SWEDISH TITLE: "See there I'm stuck now!" Samtalsdeltagares orientering mot att tala svenska i amerikansvenska dialektintervjuer

LANGUAGE: Swedish and English (English summary)

AUTHOR: Henrietta Adamsson Eryd

Abstract

This thesis is a qualitative investigation of a *communicative project* called TALA SVENSKA (SPEAK SWEDISH) in *American Swedish dialect interviews*. The aim of the study is to analyze and describe the communicative project. Based on this aim the study investigates the interviews as activities with accompanying frames, roles and phases. Interactional resources and how those are being used in doing the communicative project, and the activity, are also a part of the analysis.

The material consists of audio and video recordings of American Swedish dialect interviews and the analysis is based on 12 recordings with 10 interviewees/participants and 6 interviewers. The participants are of different ages and have different reasons for speaking Swedish. Some of them have visited Sweden and speak Swedish on a regular basis, while some do not have anyone to talk Swedish to and have never visited Sweden.

The analysis of the interviews, and the speakers' usage of the interactional resources, show that in doing the joint communicative project of speaking Swedish, the *participants* and the *interviewers* use different strategies. Based on activity roles, the participants orient themselves toward achieving speaking Swedish, while the interviewers act toward the participants' speaking by using *intentional passivity*.

In the American Swedish dialect interviews the communicative project, i.e. speaking Swedish, is made visible through the participants use of the interactional resources *code alternation*, *repair*, *meta comments* and *metalinguistic comments*. Through *marked* and *unmarked code alternation* and through *side sequences* made by code alternation the participants orient themselves toward the communicative project of speaking Swedish as a part of the activity American Swedish dialect interviews. *Repair* and *metalinguistic comments* are being used to mark code alternation and that makes the communicative project TALA SVENSKA visible by speakers focusing on speaking Swedish. Code alternated *side sequences* that are *meta comments* or side sequences that do a different activity than the ongoing dialect interview, make the communicative project TALA SVENSKA visible by speakers uttering them in another code, i. e. leaving the inner frame and inner activity both by action and code.

KEYWORDS: American Swedish, dialect interviews, activity analysis, conversation analysis, communicative project, activity roles, marked and unmarked code alternation, repair, side sequences, metalinguistic comments, meta perspective, inner and outer frame

© Henrietta Adamsson Eryd, 2019

DISTRIBUTION: Institutionen för svenska språket
Box 200
405 30 Göteborg

OMSLAGSBILD: *A Texan Prairie Road*, Henrietta Adamsson Eryd

ISSN: 1652-3105

ISBN: 978-91-87850-73-8

LÄNK TILL E-PUBLICERING: <http://hdl.handle.net/2077/59114>

SÄTTNING: Thomas Ekholm

TRYCKNING: Repro Lorensberg, 2019

Förord

Du blir aldrig färdig och det är som det ska

Under största delen av min doktorandtid har detta citat, ur Tomas Tran-strömers dikt Romanska bågar, funnits på såväl vardagsrumsväggen som vid min arbetsplats på institutionen. Citatet lugnar och inspirerar. Det skulle också kunna ses som förklaringen till varför jag nu befinner mig där jag är. Att släppa in luft i tillvaron och att inte se på företeelser som konstanta är viktigt för rörelsen framåt. Att nu avsluta forskarutbildningen innebär ett avslut, men också en rörelse framåt. I avhandlingsarbetet och den process som forskarutbildningen innebär finns det människor som har släppt in luften och hjälpt processen framåt.

Det är en förmån att ha tre handledare som kan bidra med olika perspektiv på arbetet. Min supertrio består av Maia Andréasson, Inga-Lill Grahn och Sally Boyd. Tack Maia, för att du med superkrafter som organisation, teknik, ett grafiskt öga och ett gediget detaljarbete har varit en klippa, arbetet igenom. Tack Inga-Lill, för att du, med uppmaningar som att ta på hjälmen och att våga sätta ned foten, bidragit med en blick på både detaljer och större strukturer. Tack Sally, för att du har delat med dig av din expertis, din eftertänksamhet och din goda förmåga att uppmuntra i rätt tid.

Denna avhandling vore inte möjlig utan forskningsprojektet Svenskan i Amerika (SVAM). Tack Maia Andréasson, Ida Larsson, Benjamin Lyngfelt, Jenny Nilsson och Sofia Tingsell för att jag fick vara med på ett hörn.

Tack också till alla de informanter som har låtit sig intervjuas och spelas in. Stort tack också till de kontaktpersoner som hjälpt till vid forskningsresorna. Det är en ynnest att få arbeta med ett material som ni har bidragit till.

Jag vill också tacka Karoline Kühl, Jan Heegård Petersen, Frans Gregersen och övriga organisatörer och deltagare vid nätverksträffar för forskning om skandinaviska språk i Nordamerika. Stort tack för inspirerande möten och framåtriktande frågor.

För erhållna stipendier vill jag rikta ett tack till Adlerbertska stipendie-stiftelsen, Filosofiska fakulteternas gemensamma donationsnämnd, Kungliga och Hvitfeldtska stiftelsen, Stiftelsen Paul och Marie Berghaus donationsfond samt Sven och Dagmar Saléns stiftelse.

Institutionen för svenska språket har möjliggjort denna avhandling. Stort tack för möjligheten att få vara en del av den fina miljön som institutionen utgör. Tillvaron vid institutionen har också bidragit med att få vara en del av Grammatikbandet. Tack Linnéa Bäckström, Victoria Börjesson, Elisabeth Coppock, Anna Lindholm, Benjamin Lyngfelt, Per Malm, Joel Olofsson och Kajsa Thyberg för musicerandet!

Det var en talspråkskurs vid institutionen som öppnade dörren in till samtalsforskningens värld för mig, och jag vill tacka Jenny Nilsson och Elisabet Engdahl för att ni väckte mitt vetenskapliga intresse för interaktion. Jag vill också tacka deltagarna vid institutionens samtalslaborationer. Laborationerna är visserligen en del av metoden, men ack så lyxiga tillfällen att processa materialets interaktionella aspekter. Stort tack för många goda tankar och delade erfarenheter!

Institutionen har också erbjudit en tillvaro med många ytterst kompetenta och trevliga doktorandkollegor. Tack för samarbete och samvaro såväl i doktorandföreningsarbete som vid fikabordet. Ett extra tack vill jag rikta till Malin Sandberg, Lisa Loenheim, Filippa Lindahl, Linnéa Bäckström och Anja Allwood. Att samtala är att släppa in syret en stund. Ni har extra mycket varit med och gjort just det. Jag vill också tacka Lisa Loenheim för det värdefulla sällskapet på slutfaslördagar, när LT-gatan i övrigt varit tömd på medarbetare.

Slutet på avhandlingsprocessen har inneburit flera fina möten och god hjälp. Tack till slutseminarieopponent Marie Nelson för en gedigen läsning av slutseminariemanus och ett mycket givande och konstruktivt slutseminarium. Tack Susanna Karlsson för oerhört insiktsfulla och hjälpsamma kommentarer till avhandlingsmanus. Tack Sofia Tingsell och Ida Larsson för värdefull input på kapitel 2. Tack, Thomas Ekholm, för arbetet med avhandlingens sättning. Stort tack också till Hans Landqvist för redaktörsskap och till Hallfríður Helgadóttir för språkgranskning av Abstract and Summary.

Livet är större än avhandlingar. Mamma och pappa: Ragnhild och Benny Adamsson. Att få gå sin egen väg och att våga vara den man är, har ni alltid gjort självklart. Det och ert stöd i alla lägen är en oerhört stor del av detta och jag är mer tacksam än jag kan uttrycka här. Tack för att ni är de fina människor och föräldrar ni är och att jag får höra ihop med er. Cornelia Adamsson, att

stolt få följa dina projekt är fantastiskt! Du inspirerar och är den finaste syster man kan ha. UllaBritt Adamsson, jag har ju alltid haft den häftigaste fastern. Du inspirerar och har alltid inspirerat mig genom att bara vara du! Det leder mig framåt. To my American family Linda and Terry Smith, Tucker Smith, Casey and Jim Frazee. Thank you for making me feel that I am also, in some way, a part of a Swedish American context.

Fina svärfamiljen Eryd. Alla de böcker som har kånkats vid varje flytt spelar nog en stor roll för detta. Stort tack för allt stöd när det gäller såväl praktiska ting som glada hejarop! Jag är väldigt tacksam över att få känna er.

Samuel, du vet att jag älskar dig för att du utmanar mig. Det gäller faktiskt även på ett vetenskapsteoretiskt plan. Allt går kanske inte att räkna på men allt du är och gör för mig räknas in i mitt tack. Tack för att du är där!

Dixie och Agaton, ni tog båda era första steg under tiden som denna avhandling skrivits. Att få vara en del av er rörelse framåt är helt fantastiskt. Glöm aldrig att jag älskar er!

Avhandlingen får nu anses vara klar och luften släpps in under disputationen och diskussionen med opponenter. Sedan fortsätter rörelsen framåt. Det är som det ska.

Göteborg i mars 2019
Henrietta Adamsson Eryd

Innehåll

1. Inledning.....	1
1.1 Metaperspektiv och forskningstradition	4
1.2 Syfte och forskningsfrågor.....	5
1.3 Disposition.....	6
2. Bakgrund	7
2.1 Dialektforskning.....	8
2.2 Amerikasvenska och dess kontext.....	9
2.3 Tidigare forskning om amerikansvenska.....	10
2.4 Svenskan i Amerika (SVAM).....	13
3. Teoretiska och metodologiska utgångspunkter	19
3.1 Verksamhetsanalys	19
3.1.1 Begreppet samtal	22
3.1.2 Institutionella samtal.....	23
3.1.3 Samtal som handling och dialogiskt perspektiv	24
3.2 Kommunikativa projekt.....	26
3.3 Resurser i samtal	28
3.3.1 Turkonstruktion och sekventialitet	28
3.3.2 Sidosekvenser	30
3.3.3 Kodalternering	32
3.3.3.1 Kodalternering i amerikansvenska	34
3.3.4 Reparation	36
3.3.5 Metalingvistiska kommentarer.....	40
4. Material och metod	43
4.1 Material.....	43
4.1.1 Transkriptionsprinciper och transkriptionsnyckel	47
4.2 Metod	48
4.2.1 Verksamhetsanalys och dialektintervju.....	50
4.2.2 Det kommunikativa projektet TALA SVENSKA.....	51
4.2.3 Markerad och omarkerad kodalternering.....	52
4.3 Sammanfattning.....	56
5. Ramar, roller och faser	57
5.1 Verksamhetens avgränsning och ram.....	59

5.1.1 En amerikavensk ram	60
5.1.2 Roller	62
5.2 Verksamhetens iscensättande fasstruktur	66
5.2.1 Introduktion	67
5.2.2 Dialektintervju	70
5.2.2.1 Delfaser i dialektintervjun	73
5.2.3 Avrundning	77
5.2.4 Övergångar mellan faser	79
5.3 Sammanfattning	83
6. Deltagare och ett kommunikativt projekt	85
6.1 Informantens produktion och prestation	86
6.2 Informantens produktion och intervjuarens avsiktliga passivitet	95
6.3 Att gå in och ut ur projektet TALA SVENSKA	101
6.4 Sammanfattning	109
7. Kodalternering	111
7.1 Omarkerad kodalternering	112
7.1.1 Turinledande diskurspartiklar	113
7.1.2 Omarkerad användning av amerikavenska	116
7.2 Markerad kodalternering	120
7.2.1 Markering genom reparation	120
7.2.1.1 Att reparera sitt eget yttrande	121
7.2.1.2 Att be om hjälp och att hjälpa till	126
7.2.1.3 Att reparera någon annans yttrande	130
7.2.2 Markering genom metalingvistisk kommentar	133
7.2.3 Markerad användning av amerikavenska	137
7.3 Sammanfattning	140
8. Sammanfattande diskussion	141
8.1 Metaperspektiv	143
8.2 Amerikavenska	146
8.3 Slutord	148
Summary	151
Referenser	159
Bilagor	
Bilaga 1. Bakgrundsenkät	171
Bilaga 2. Samtyckesblankett	175

Tabeller

TABELL 1: <i>Reparationsinitiering utifrån vem som initierar och var initieringen sker (efter Lindström 2008:148)</i>	39
TABELL 2: <i>Intervjuernas faser (efter Linell 2011:200f)</i>	66
TABELL 3: <i>Amerikasvenska enheter i materialet</i>	117

Figurer

FIGUR 1: <i>Bildserien Ankan (Tingsell 2007:51)</i>	14
FIGUR 2: <i>Poster: Do You Speak Swedish? Please help us!</i>	16

1. Inledning

På en gård mitt ute på Texas prärie sitter en informant i sitt kök och samtalar med tre intervjuare. Informanten Charles inleder med att beskriva för intervjuarna att han har svårt att hitta orden när han talar svenska. Han säger också att han talar *gammal svenska*. Den svenska han talar har han lärt sig av sina föräldrar som i sin tur har lärt sig svenska av sina föräldrar. Mor- och farföräldrarna är de som en gång kom från Sverige till Texas. I det område där Charles har levt hela sitt liv finns fler svensktalande och när hans föräldrar var unga fanns det till och med sommarskola på svenska. Charles talade i stort sett bara svenska fram tills att han började skolan och lärde sig engelska. Nu talar han nästan bara engelska, men samtalar ändå med de besökande forskarna på en dialekt som intervjuarna känner igen från Sverige. Den första kommentaren till trots hittar Charles väldigt många ord. I samtalsutdrag (1:1) återges inledningen till samtalet med Charles.

SAMTALSUTDRAG (1:1) *Vi tala riktigt gammal svensk*

(C: Charles; I2, 3, 4: Intervjuare 2, 3, 4)

1. C ja men jag (.) ja bli ju sådär (0.4) ja bli ju (.) å
2. äe: ja kan inte tänka på orlet se du så då blir ja
3. (0.4) sådära
4. I2 ja
5. C heh [hah
6. I3 [ja de ja [de kör ihop sig lite då förstås
7. I2 [dä-
8. C aa:
9. (0.5)

10. I3 men nu pratar du ju svenska hela tiden med oss
11. (0.4)
12. C ja
13. I2 jaa
14. I4 °mhm°
15. C [vi-
16. I2 [brukar du göra det
17. C vi ha- ja ha ju aldrig vatt i nön svenske skola dä va
18. va i lärde ifrån mor å far
19. (0.5)
20. I2 [ja just dä
21. [nä:
22. C å å di lärde=t ifrå dera föräldra
23. (1.0)
24. C så di ju (.) vi tala (.) r- riktigt gammal svensk se
25. du
26. I3 ja
27. I2 mm (.) just [dä
28. C [ja
29. (4.6)
30. I2 nu ska vi se om vi har lite papper här
31. (8.3)
32. C push things away if you need some more room over
33. there
34. I4 dä går bra
35. C heh hah
36. ((intervjuare pratar sinsemellan om uppställande av
37. kamera))
38. C var gör i dä hära för skolarbete eller hörö
39. I3 ja det kan man säga
40. C ja
41. I3 vi jobbar på universitetet i göteborg (0.4)
42. C oh
43. I3 å i oslo (0.8) å nu vill dom samla in (0.5) material
44. med såna som kan prata svenska
45. C oj oj [oj
46. I3 [°som du° (0.9) så vi har varit i minnesota
47. C oj oj oj änna där appe i dä där kölda

Tillsammans med 11 andra samtal utgör samtalet med Charles¹ materialet för denna avhandling, som undersöker amerikansvenska dialektintervjuer, och samtalsutdrag (1:1) synliggör flera av de saker som analyseras.

I utdraget beskriver intervjuaren varför samtalet äger rum. Anledningen till mötet med Charles är att *samla in material med såna som kan prata svenska* (r. 43–44).² Genom intervjuarens beskrivning synliggörs två för avhandlingen viktiga aspekter, nämligen en amerikansvensk ram och samtalens roller. Den amerikansvenska ramen framträder här genom att mötet utgår från ett intresse för personer som talar svenska i USA. Rollfördelningen visar sig genom att det är *intervjuaren* som beskriver vad som ska ske och leder in *informanten* Charles i samtalet. Dessa aspekter är intressanta ur ett verksamhetsanalytiskt perspektiv och kan beskriva både det som definierar samtalen och hur samtalsdeltagarna genomför samtalen.

Utdraget visar också hur Charles kommenterar den egna språkproduktionen (r. 1–3). Att orientera sig mot och synliggöra hur man som deltagare förhåller sig till sitt språk eller till att tala ett språk är en annan aspekt som är viktig för denna studie. I avhandlingen analyseras interaktionella resurser som samtalsdeltagarna använder i genomförandet av en verksamhet och ett kommunikativt projekt. De interaktionella resurserna är *kodalternering*, *reparation*, *metalingvistiska kommentarer*, *metakommentarer* och *sidosekvenser*. Metalingvistiska kommentarer som den Charles gör (r. 1–3) diskuteras i förhållande till det kommunikativa projekt som undersöks i avhandlingen.

Det kommunikativa projektet har fått namnet TALA SVENSKA och handlar om hur samtalsdeltagare gemensamt genomför just det namnet anger, att de ska tala svenska med varandra. Att beskriva något som ett kommunikativt projekt är ett analytiskt verktyg för att förklara återkommande mönster i deltagarnas agerande.

Samtalsutdrag (1:1) visar också hur Charles kodaltrenerar, det vill säga byter språk från svenska till engelska, när han säger till en intervjuare på engelska att det går bra att flytta på saker (r. 32–33). Kodaltreneringar och hur de används och markeras är en av de saker som visar hur samtalsdeltagare orienterar sig mot det kommunikativa projektet TALA SVENSKA.

1 Charles var ett vanligt namn i USA det året informanten föddes och är ett fingerat namn. Detsamma gäller även övriga informanters namn i avhandlingen. Intervjuarna benämns med de numrerade beteckningarna Intervjuare 1–Intervjuare 6.

2 För att förtydliga vad som åsyftas i beskrivningen av ett samtalsutdrag anges radnummer. Det görs enligt modellen (r. 1) för (rad 1) osv.

1.1 Metaperspektiv och forskningstradition

Genom denna studie fokuserar jag på de amerikansvenska dialektintervjuerna som verksamhet. En analys av ett amerikanskt samtal ur ett verksamhetsperspektiv är intressant och relevant utifrån *ett metaperspektiv på språk* och i *förhållande till en forskningstradition*.

Vad en samtalsanalys av det amerikansvenska materialet och en förklaring utifrån modellen verksamhetsanalys kan synliggöra är hur deltagarna förhåller sig till det egna språket, alltså vad de själva orienterar sig mot som intressant, relevant eller avvikande. En sådan analys och förklaringsmodell kan också synliggöra hur deltagare förhåller sig till sitt eget och till andras språk. Ingen sådan studie har tidigare gjorts av just ett amerikanskt material.³ Däremot har tidigare studier berört olika delar av det som undersöks i min studie. Bland annat har beskrivningar av amerikansvenska eller svenskamerikanska behandlat kodalternering. Forskare har till exempel beskrivit formen och funktionen hos vissa kodalterneringar (se t.ex. Hasselmo 1970, 1974, Klintborg 1999, Karstadt 2003). Interaktionella aspekter av svenskamerikanska samtal har analyserats av Karstadt, som bland annat beskriver hur kodalternering till svenska kan användas som identitetsmarkör (Karstadt 2003:185ff).

I sin beskrivning av kodalternering i amerikansvenska nämner Hasselmo markerad och omarkerad kodalternering (1970:182), men beskriver inte fenomenet mer djupgående. Han beskriver också genom ett exempel hur en talare markerar att hen ska tala rätt språk för samtalsituationen (1970:196). I min studie fördjupar jag den interaktionella analysen mer än i tidigare forskning och båda dessa användningar av kodalternering som Hasselmo (1970) nämner översiktligt återkommer i denna studie och fördjupas.

Det min analys kan tillfoga de djupa och insiktsfulla analyser och beskrivningar som gjorts av liknande material är en fördjupad förståelse för samtalens metaperspektiv. Med de analysmetoder jag använder kan jag närma mig det amerikansvenska materialet utifrån deltagarnas syn på språk, sin egen och andras språkproduktion och vad som händer i samtalen. Det innebär att min analys fördjupar samtalens metaperspektiv som nämnts i tidigare forskning, men inte i sig varit fokus för analysen. En studie av detta metaperspektiv kan ge inblick i hur deltagarna orienterar sig mot det egna språket och den samtalskontext de befinner sig i.

Den samtalskontext som föreligger är att de amerikansvenska dialektintervjuerna spelas in och leds av en eller flera forskare. Intervjuerna ingår alltså i en forskningstradition av dialektintervjuer som i mångt och mycket fokuserat på dialektdrag,

3 Se dock Adamsson Eryd (2012) för analys av reparation i samtalsutdrag ur materialet inspelat av forskningsprojektet *Svenskan i Amerika* (SVAM).

strukturella mönster, lexikal anpassning etc. Denna undersökning fokuserar dock mer på situationen där språk används än på specifika språkliga varieteter. Till skillnad från tidigare beskrivningar av amerikansvenska dialektintervjuer fokuserar jag i denna studie på hur deltagarna gör och framför allt hur de förhåller sig till vad de gör. Detta innefattar också vad samtalsdeltagare agerar mot som att det åligger dem att göra. I en traditionell dialektintervju har intresset varit informanten och framför allt informanten språk, men jag vill i linje med till exempel Bockgård (2010a, 2010b, 2010c, 2011) inkludera intervjuarna och hur de agerar i intervjun. Med hjälp av en samtalsanalytisk metod kan en studie som denna tillföra ett nytt perspektiv till den amerikansvenska dialektforskningen. Karstadt har beskrivit intervjuarna Hedblom och Setterdahls intervjustilar (2003:51ff), vilket ger en god inblick i hur amerikansvenska dialektintervjuer tidigare har gått till och hur tidigare forskare har förhållit sig till informanter och deras språkliga produktion. Genom den interaktionella analysen och beskrivningen av verksamhetsrollerna *intervjuare* och *informant* kan jag i min studie ytterligare bidra till beskrivningen av hur intervjuare gör, hur intervjuarens agerande tas emot, vad det kan innebära för informantens produktion och hur det påverkar samtalen som helhet.

Det kommunikativa projekt som jag undersöker i denna studie benämns TALA SVENSKA men studien visar att tala svenska är inte något samtalsdeltagarna gör utifrån samma premisser. Till den institutionella kontext i vilken samtalen ingår hör också en asymmetri i samtals roller. Informanter och intervjuare möts på grund av att forskare inom ett forskningsprojekt intresserar sig för svenska i USA. Det ingår i forskarnas mål med intervjuerna att spela in informanternas svenska och forskaren/intervjuaren får sägas representera såväl en sverigesvensk kontext som ett institutionellt och akademiskt sammanhang. Informanten är i sin tur svensktalande i en helt annan kontext, den amerikansvenska. Informanterna talar dessutom svenska av olika anledningar. Studien är därför intressant utifrån verksamhetens roller och hur intervjuare och informanter förhåller sig till och explicitgör att tala svenska och kan därför också bidra till en förståelse av forskningsintervjuer.

1.2 Syfte och forskningsfrågor

Syftet med denna studie är att beskriva hur deltagarna i amerikansvenska dialektintervjuer interaktionellt synliggör och utför det kommunikativa projektet TALA SVENSKA.

Ett led i att analysera samtals kommunikativa projekt är att analysera den verksamhet i vilken projektet ingår. För att analysera verksamheten ställer jag följande frågor:

1. Vilken ram har de amerikansvenska dialektintervjuerna?
2. Vilka roller hör till ramen och synliggörs av deltagarna i samtalen?
3. Vilka faser ingår i iscensättandet av de amerikansvenska dialektintervjuerna?

För att kunna analysera hur deltagarna genomför det kommunikativa projektet TALA SVENSKA ställer jag följande frågor:

4. Hur används de interaktionella resurserna kodalternering, reparation, metakommentarer och metalingvistiska kommentarer?
5. På vilket sätt synliggör dessa interaktionella resurser det kommunikativa projektet TALA SVENSKA?

1.3 Disposition

Avhandlingen består av åtta kapitel. De fyra första kapitlen presenterar grunden för analysen. I det närmast följande kapitel 2 ges en bakgrund där jag beskriver amerikansvenska och tidigare studier av denna varietet och kontext. Temat för kapitel 3 är de teoretiska och metodologiska utgångspunkterna för studien. I kapitel 4 beskrivs material och metod. I samma kapitel beskriver jag också utgångspunkterna för analysen.

Därför övergår jag till att redovisa studiens resultat och analys. Dessa redovisas först ur ett övergripande perspektiv i kapitel 5. Till det övergripande perspektivet hör verksamhetens ramar och faser. Därefter fokuserar kapitel 6 och 7 på det kommunikativa projektet TALA SVENSKA.

I kapitel 6 utgår beskrivningen från deltagarna och hur de utför det kommunikativa projektet sekventiellt. Till detta hör hur de agerar utifrån sina verksamhetsroller. Kapitlet beskriver också hur det kommunikativa projektet görs synligt när deltagare kodalternerar i sidosekvenser. Även kapitel 7 behandlar genomförandet av projektet och hur det genomförs med hjälp av interaktionella och språkliga resurser. De aktuella språkliga resurserna är kodalternering, reparationer och metalingvistiska kommentarer, och i kapitlet beskrivs hur deltagare synliggör det kommunikativa projektet genom ommarkerad och markerad kodalternering.

I kapitel 8 sammanfattar och diskuterar jag avslutningsvis de resultat som presenterats i kapitel 5, 6 och 7.

2. Bakgrund

Mellan 1850 och 1930 emigrerade cirka 1,3 miljoner svenskar till USA, det vill säga cirka en femtedel av Sveriges befolkning (Hasselmo 1974:11, Blanck 1989:137, 1997:11). En stor del av migranterna kom till det som kallas ”the Midwest”, eller Mellanvästern, men några kom också till andra delar av USA som till exempel Texas. Samhällen där svenska kunde vara lika mycket i bruk som engelskan uppstod, och det fanns såväl svenska institutioner som tidningar på svenska (se t.ex. Hasselmo 1974). Svenskans roll i dessa miljöer har successivt minskat och redan 1974 säger Hasselmo att ”amerikasvenskan håller på att dö ut” (1974:284). Dock finns det än idag människor i USA som talar svenska av den ena eller andra anledningen och det finns fortfarande människor som minns när predikan i kyrkan hölls på svenska. Materialet för denna avhandling består av inspelade samtal med emigranternas ättlingar och personer som själva emigrerat från Sverige till USA. Samtalen benämns i detta arbete som *amerikasvenska dialektintervjuer*.

Samtal med svensktalande i USA har spelats in tidigare, och jag inleder detta kapitel med en beskrivning av *dialektforskning*, det vill säga den forskningstradition till vilken dessa samtal hör (avsnitt 2.1). Därefter diskuterar jag begreppet eller snarare begreppen *amerikasvenska* (2.2), för att sedan beskriva tidigare forskning om amerikansvenska (2.3). Till sist presenteras *Svenskan i Amerika-materialet* som samlats in inom projektet *Svenskan i Amerika* (SVAM), det vill säga den samling samtal i vilken avhandlingsmaterialet ingår (2.4).

2.1 Dialektforskning

Dialektforskningens historia går tillbaka till 1600-talet och innehåller forskningsinriktningar som undersöker lexikon, dialektgeografi, ljud och formlära samt sociodialektologi (Bockgård & Nilsson 2011a:8ff).

Informanter i traditionell dialektforskning har i allmänhet valts ut utifrån att de talar en så ålderdomlig eller traditionell dialekt som möjligt (Nilsson 2010:175f). Detta kommer sig av att insamling av material bland annat har handlat om att dokumentera en så genuin dialekt som möjligt och att rädda dialekter som är på väg att försvinna (Bockgård 2010b:38, Bockgård & Nilsson 2011a:11). Begreppet *NORMs* (Nonmobile, Older, Rural Males) beskriver typexemplet för dessa genuina dialekttalare som eftersökts, det vill säga äldre män på landsbygden som talar mycket dialekt (Chambers & Trudgill 2004). Materialet inom traditionell dialektologi har bestått av såväl nedteckningar som inspelningar (när den tekniken funnits).

Traditionell dialektologi har varit mer intresserad av dialekten som system medan sociodialektologin undersökt dialekt i bruk (Bockgård & Nilsson 2011a:16). Inom sociodialektologisk forskning har undersökningsobjektet i stället varit ett så vardagligt tal som möjligt och intervjuer har använts som det primära materialet. Dessa intervjuer har generellt varit mindre styrda än de traditionella dialektintervjuerna och har haft som syfte att få informanterna att tala så mycket som möjligt (Bockgård & Nilsson 2011a:17). I de traditionella dialektintervjuerna har forskarna samtidigt sökt efter specifika etnologiska upplysningar (2011:17), vilket kan resultera i mer styrda intervjuer.

Forskare har haft olika strategier för att få informanter att tala så genuin dialekt som möjligt (Nilsson 2012). Strategierna kan handla om alltifrån platsen för intervjun till intervjuarens klädsel. Trots att samtalen skapas mellan intervjuare och informant har intervjuaren hittills haft en undanskymd plats inom dialektologin, enligt Bockgård (2010a:68). Genom undersökningar av äldre dialektintervjumaterial visar han hur intervjuare kan skapa förutsättningar för att informanten ska tala dialekt. Det handlar om att uppmuntra och visa uppskattning men det finns också exempel på hur intervjuaren explicit påminner informanter om att tala dialekt (Bockgård 2010a:70, 2010b:43). Bockgård lyfter fram att det är viktigt att ta hänsyn till den interaktionella kontexten i en analys av sådana material. Som dialektolog räcker det inte, menar Bockgård, att analysera till exempel språkliga belägg. Yttranden bör även analyseras med hänsyn till det kommunikativa sammanhang i vilka de yttras (2010a:67). Till en sådan analys hör såväl informantens agerande som intervjuarens och yttranden är inte bara språkliga exempel, utan också handlingar i den interaktionella kontext i vilken yttrandena ingår.

I denna avhandling analyseras det amerikansvenska dialektintervjumaterialet utifrån ett interaktionellt perspektiv som tar hänsyn till både intervjuare och informant.

2.2 Amerikasvenska och dess kontext

Amerikasvensk syftar i denna avhandling på två företeelser: dels den *amerikasvenska kontext* i vilken samtalen sker, dels den *varietet* som benämns som *amerikasvenska* (se t.ex. Hasselmo 1974). Jag använder alltså både termen *amerikasvensk* (kontext) och termen *amerikasvenska* (varietet).

Intervjuer med svensktalande informanter i USA aktualiserar en *amerikasvensk kontext* genom att det handlar om att tala svenska i USA och hur informanterna beskriver sin användning av svenska, eller använder svenska i den kontexten. Adjektivet *amerikasvensk*, såsom det används i denna avhandling, har en vid syftning. Med benämningen *amerikasvenska dialektintervjuer* innefattar jag forskarnas möten och inspelningar med alla olika talare av svenska i USA och de sammanhang som kan aktualiseras genom att vara svensktalande i USA. Den amerikansvenska kontexten är därmed inte begränsad till talare som är födda i USA och har vuxit upp i ett svensktalande hem⁴ utan kan också innefatta talare som är relativt nyinflyttade från Sverige och använder svenska i en förening av typen SWEA⁵ eller liknande.

Substantivet *amerikasvenska* används i en snävare betydelse i avhandlingen och syftar på en tidigare beskriven varietet av svenska som talats och i viss utsträckning fortfarande talas av emigranter från Sverige och deras ättlingar (Hasselmo 1974:5).

Att tala om en enhetlig grupp av amerikansvenskar, det vill säga personer i den amerikansvenska kontexten, eller en enhetlig varietet av amerikansvenska problematiseras av såväl Beijbom (1980:257) som Blanck (1997:11) och Hasselmo (1974:284). I analysen ser jag det inspelade materialet som en produkt av den kontext i vilken det ingår och informanterna som exempel på enskilda talare i denna kontext. Studien är inriktad på att beskriva vad som sker i de specifika interaktioner som dialektintervjuerna utgör, och i dialektintervjuerna används varieteterna standardsvenska och amerikansvenska som resurser för talarna. Därmed är analysen inte inriktad på att beskriva individuella varieteter eller

4 Jfr *arnspråkstalare* (se t.ex. Aalberse & Muysken 2013).

5 SWEA är en förening och ett nätverk för kvinnor som talar svenska och bor eller har bott utomlands (SWEA).

interindividuell variation mellan olika talare. Informanterna representerar således inte heller en grupp talare, utan de ska ses som individuella exempel på hur talare, i den specifika kontext som samtalet utgör, hanterar de interaktionella fenomen som beskrivs.

De amerikansvenska drag som beskrivs i denna studie utgörs av amerikansvenska ord och uttryck (se vidare kapitel 7).

2.3 Tidigare forskning om amerikansvenska

Varieteten *amerikansvenska* har både spelats in och beskrivits tidigare (se t.ex. Hedblom 1963, Ureland 1971, Hasselmo 1974, Klintborg 1999). Tillsammans med Torsten Ordéus samlade Folke Hedblom på 1960- och 1970-talen in ett stort material av inspelningar med svensktalande i USA (Hedblom 1963, Andréasson et al. 2013). Utifrån inspelningarna beskriver Hedblom inledningsvis amerikansvenskan på följande sätt:

Det som framför allt karakteriserar den svenska som man i våra dagar möter i Amerika är, såsom redan framhållits, dels en betydande påverkan av engelskan, dels ett nära beroende av de talandes dialektala bakgrund i Sverige. I bägge dessa hänseenden är dock variationen praktiskt taget obegränsad, alltifrån den bildade Chicago-svensken med språkvård och Sverige-besök i sitt andliga bagage och till den gamla farmaränkan på prärien i Illinois eller den slitna hjälphustrun i Minneapolis, som ohämmat »mixar» språken till den grad att man tryggt kan våga påstå, att hon själv inte vet vad som är hämtat från det ena eller det andra. Det dialektala inslaget växlar från en nästan »ren» svensk sockendialekt av ålderdomlig klang och till en utjämnad svenska, där föga mer än tonfall och enstaka ord vittna om nordsvenskt eller sydsvenskt ursprung i största allmänhet. (Hedblom 1963:138)

Hedblom undersökte de dialekter som talas i USA både i förhållande till de svenska motsvarigheterna och i förhållande till varandra (Hedblom 1978). Han beskriver senare amerikansvenskan utifrån värderingar och attityder som framkommit i materialet (Hedblom 1992). Dialekterna har värderats i förhållande till varandra och informanter beskriver och graderar sin svenska varietet i jämförelse med en varietet de värderar som bättre, det vill säga en »finare» svenska (1982:113, 1992:12). Vidare beskriver Hedblom hur man utanför det egna samhället mötte en mer »allmängiltig» svenska och hur informanter till exempel uttryckte en negativ inställning till sydsvenska dialekter (1992:11f).

Hasselmo (1974) beskriver detaljerat den svenska som talats och talas i USA och redogör för lexikon, grammatik, uttal och språkväxling. Hasselmo menar att amerikansvenskan håller på att dö ut (1974:284). Han lyfter samtidigt fram

variationen inom amerikansvenskan och det faktum att det är svårt att tala om en enhetlig varietet. Han vill hellre beskriva den som ”en rad kontaktvarianter av svenskan, vilka uppträder – och uppträtt – i tvåspråkiga svenskamerikanska samhällen” (1974:285). Den definition som har föregått Hasselmos resonemang är att amerikansvenskan är ”den svenska som talas – och talats – i Amerika av svenska utvandrare och deras efterkommande” (1974:284). När jag talar om *amerikasvenska* som varietet i denna avhandling syftar jag alltså på den varietet Hasselmo på 1970-talet definierat och beskrivit som utdöende. I den varietet ingår till exempel ett amerikanskt lexikon, som innefattar ord som substantivet *står* ’affär’ eller verbet *renta* ’hyra’ (se tabell 3 i kapitel 7 för fler exempel). De amerikansvenska orden har beskrivits av Hedblom, Hasselmo med flera (se t.ex. Hedblom 1963 och Hasselmo 1974).

Två studier som beskriver amerikansvenskan utifrån språkets formsida är Ureland (1971) och Klintborg (1999). Ureland (1971) undersöker *texasvenskan* utifrån syntax, lexikon och morfologi. Materialet för studien är intervjuer med informanter från fem olika områden i Texas. Intervjuerna är inspelade under åren 1968–1969. Ureland kommer bland annat fram till att *texasvenska* endast är ett geografiskt begrepp och han kan inte utifrån materialet urskilja en unik texasdialekt (1971:57). Ureland lyfter dock fram att inspelningarna visar på att dialekten utvecklas mot standardsvenska. Som möjlig förklaring ser han undervisning av svenska i sommarskolor och standardsvenska i en svenskspråkig tidning som många texasvenskar prenumererade på (Ureland 1971:58). Ureland noterar också hur informanter korrigerar sin svenska och hur de beskriver hur svenskan och engelskan används ”upmixat” (1971:55). Klintborg undersöker amerikansvenskan utifrån semantik, morfologi och ledföljd. Han beskriver kodväxling och transfer och kommer bland annat fram till att ord som rör amerikansk kultur och som var nya för immigranterna har influerats av engelskan (Klintborg 1999:150). Materialet för Klintborgs undersökning är inspelningar gjorda av Lennart Setterdahl mellan 1985 och 1995 (1999:4).

Karstadt (2003) undersöker svenskamerikansk engelska med utgångspunkt i språkkontakt. Studien undersöker ett nytt material, inspelat av Karstadt, samt material inspelat av Hedblom på 1960-talet och av Setterdahl på 1980-talet. I en jämförelse av materialen beskrivs hur Karstadt själv och Setterdahl var mer flexibla angående vilket språk som informanterna talade. Hedblom däremot uppmuntrade informanterna att tala svenska (Karstadt 2003:227). I undersökningen beskrivs bland annat svenskamerikansk engelska och påverkan från svenskan utifrån utveckling i syntax. Studien visar också hur talarna använder diskurspartiklar som *ja*, *yes*, *yeah*, *then* och *da*. Bland annat beskrivs att diskurspartiklarna är vanligare hos äldre manliga emigrerade talare och att diskurspartiklarna kan markera social identitet.

På senare tid har forskningen om amerikansvenska framför allt skett inom projektet *Svenskan i Amerika* (SVAM) (se vidare 2.4). Utifrån SVAM:s resultat har amerikansvenskan beskrivits ur flera perspektiv. I ett amerikanordiskt sammanhang beskriver Johannessen och Larsson grammatiskt genus och ledföljd (Johannessen & Larsson 2015a, Larsson & Johannessen 2015a, Larsson & Johannessen 2015b, Johannessen & Larsson 2018). Larsson et al. (2012) och Larsson et al. (2015) jämför amerikansvenskan nu med amerikansvenskan som beskrivits av Hasselmo och Hedblom. Vidare beskriver Larsson et al. (2012) dialekter och språkkontakt och Larsson et al. (2015) undersöker dialekter, språkkontakt och tvåspråkighet samt beskriver lexikon och syntax.

Amerikansvenskan kan beskrivas som ett *arvsspråk*, vilket kan definieras som ett språk som inte tillhör ett lands dominerande språk och som en talare lärt sig under barndomen (se t.ex. Aalberse & Muysken 2013).⁶ Det har under de senaste åren funnits ett stort intresse för arvsspråk och då inte minst nordiska arvsspråk. Dessa har framför allt studerats ur ett grammatiskt perspektiv. Förutom amerikansvenskan undersöks exempelvis även *amerikanorska* (se t.ex. Johannessen 2015b), och *amerikadanska* (se t.ex. Kühl 2015, Kühl & Heegård Petersen 2016). För en översikt av studier av arvsspråk i en nordisk och germansk språkkontext hänvisar jag till Johannessen & Salmons (2015a) och Johannessen (2018).

Denna studie bidrar med en interaktionell analys av ett material som samlats in inom projektet SVAM.⁷ I avhandlingen undersöks amerikansvenska dialektintervjuer ur ett interaktionellt perspektiv och hur samtalsdeltagarna, informanter och intervjuare, genomför det kommunikativa projektet TALA SVENSKA med hjälp av språkliga och interaktionella resurser. Resurserna kan vara såväl speciella typer av samtalssekvenser som ord från både engelska och amerikansvenska. Jag förhåller mig till amerikansvenskan som en kontext och en språklig resurs för samtalsdeltagarna och jag bedömer inte huruvida amerikansvenskan är levande eller inte. Likaså betraktar jag standardsvenska eller sverigesvenska och engelska som resurser i samtalen. Hur deltagarna gör dessa resurser relevanta i samtalen är centralt för studiens syfte. Jag ser inte språk och varieteter som statiska och isolerade från varandra, vilket innebär att det som för en utomstående skulle kunna analyseras som en blandning av språk inte behöver vara det för en enskild talare. En växling mellan två eller fler språkliga resurser kan ingå i en enskild talares språk i ett enskilt samtal (se vidare om kodalternering i 3.3.3 nedan). För denna studie är det exempelvis intressant att det i

6 *Arvsspråk (heritage language)* kan definieras på flera sätt (se t.ex. Aalberse & Muysken 2013). Termen diskuteras inte vidare i avhandlingen.

7 I Adamsson Eryd (2012) har jag tidigare studerat självreparation i fyra samtalssekvenser ur materialet (se vidare 3.3.4)

interaktionen görs synligt att en talare förhåller sig till en norm. Huruvida talaren uppfyller någon norm diskuteras däremot inte. Det handlar i stället om huruvida det i samtalens turer framträder en norm genom att deltagare orienterar sig mot en sådan.

2.4 Svenskan i Amerika (SVAM)

Materialet som ligger till grund för min studie är en del av det material som samlats in inom forskningsprojektet *Svenskan i Amerika* (SVAM) mellan åren 2011 och 2014 (Andréasson et al. 2013). SVAM är ett samarbete mellan forskare från Göteborgs universitet, Universitetet i Oslo och Institutet för språk och folkminnen. Forskningsprojektet SVAM har hittills gjort fyra inspelningsresor till USA.⁸ Under resorna har sammanlagt 102 informanter spelats in och för varje informant finns från cirka 20 minuter till cirka 1 timmas material.⁹ Resorna har gått till delstaterna Minnesota, Illinois, Wisconsin och Texas. Informantunderlaget i projektet är tämligen heterogent med informanter i olika åldrar som talar svenska, men av olika anledningar och i olika stor utsträckning. SVAM-materialet består av fyra delar: en *bakgrundsenkät* (se bilaga 1), en *samtlyckesblankett* (se bilaga 2), en *semistrukturerad intervju* och olika *grammatiska experiment*.

Bakgrundsenkäten innehåller personuppgifter och information om var informanten bor och har bott, vilket yrke informanten har eller har haft och när slakten emigrerade från Sverige. Vidare ger enkäten information om informantens språkanvändning nu och tidigare. *Samtlyckesblanketten* ger forskarna tillstånd att använda det inspelade materialet för forskning.

I en *semistrukturerad intervju* (Denscombe 2018:269) är ämnena förberedda men intervjuaren är flexibel i förhållande till vilken ordning de tas och det finns utrymme för informanten att utveckla ett ämne. Detta möjliggör också för intervjuaren att utveckla och ändra frågor. De semistrukturerade intervjuerna i SVAM rör sig ofta om ämnen som ingår i bakgrundsenkäten. Frågorna handlar således om varför man talar svenska, hur den amerikansvenska situationen har sett ut där man bor, hur det var att tala svenska under uppväxten och så vidare.

8 Forskningsprojektet *Svenskan i Amerika* har erhållit finansiering för inspelningsresor från Torsten Söderbergs Stiftelse, Helge Ax:son Johnsons stiftelse, Universitet i Oslo, Sven och Dagmar Saléns stiftelse, Stiftelsen Stipendiefonden Viktor Rydbergs minne: understödsfonden, Adlerbertska stipendiestiftelsen samt Stiftelsen Paul och Marie Berghaus donationsfond.

9 Delar av materialet ingår i Amerikanordisk talespråkskorpus (CANS) (Johannessen 2015a) och finns tillgängligt via Tekstlaboratoriet vid Universitetet i Oslo (CANS).

Många av intervjuerna börjar med frågan hur det kommer sig att informanten talar svenska, och då besvaras ofta många av enkätens frågor. Intervjuarna försöker undvika att samtalen rör sig kring ämnen som är för känsliga, som till exempel politiska åsikter eller information om andra människor. De semistrukturerade intervjuerna utgår ifrån informantens berättande. Under denna del av dialektintervjun kan intervjuaren fylla i enkäten samtidigt och till viss del styra samtalet utifrån enkätens frågor. Det kan också vara så att informanten fyller i enkäten vid ett separat tillfälle utan att spelas in, med eller utan hjälp av en intervjuare. I sådana fall kan den semistrukturerade intervjun handla om lite andra saker än just enkätfrågorna, som exempelvis informantens fritidsintressen.

Grammatiska experiment har genomförts när det har varit möjligt mot bakgrund av informantens ålder och informantens möjlighet att tala svenska. I den del av materialet jag har undersökt förekommer fyra av dessa experiment. Dessa tre benämns i det följande som *Ankan*, *Experiment 1* och *Experiment 2*.

Ett experiment som har återkommit under alla inspelningsresor, och som finns dokumenterat i flertalet intervjuer, är det som här kallas för *Ankan*. Anledningen till att experimentet kallas för *Ankan* är att informanten får titta på en bildserie där det dyker upp en anka som visar sig vara något annat (se figur 1).

FIGUR 1: BILDSERIEN ANKAN (TINGSSELL 2007:51)

I experimentet *Ankan* får informanterna först beskriva vad som händer i bildserien. Sedan ställer intervjuaren frågor som "Vem sitter han på bänken med?". Frågorna är formulerade i förväg så att experimentet ska genomföras på samma sätt vid varje tillfälle. *Ankan*, såväl bildserie som experiment, används till exempel för analys av pronomenväl i Tingsell (2007:51ff).

I *Experiment 1* får informanten se en bild eller ett filmklipp och ska sedan ta ställning till vilken av ett par exempelmeningar som motsvarar bilden eller klippet. En mening kan exempelvis vara formulerad som *Flickan har lyft pojken*, och intervjuaren leder informanten igenom experimenten och antecknar vilket val informanten gör. Experimentet är utvecklat för att testa förståelse av olika ledföljdmönster. Det är utvecklat för norska av Johannessen och har anpassats till svenska av Larsson (Johannessen & Larsson 2015b).

I *Experiment 2* får informanten beskriva vad som händer i ett bildspel på en datorskärm. Informanten ska beskriva detta med hjälp av en viss formulering som till exempel: *Jag ser en gul stjärna och jag ser en blå stjärna. Nu har den gula stjärnan försvunnit och den blå stjärnan är kvar.* Intervjuaren leder informanten igenom bildspelet som innehåller olika substantiv (t.ex. *glas, ankare* och *stjärna*) med tillhörande färger. Experimentet är utvecklat för elicitering av kongruens och genus hos talare i Norge. Det är utvecklat av Rodina & Westergaard (2017) och diskuteras i van Baal (u.a.). Både experiment 1 och 2 diskuteras i Johannessen et al. (2015).

Interaktionerna kring experimenten är intressanta för avhandlingen. Dock ingår inga resultat från de experiment som gällt grammatik i materialet för min studie. I avhandlingen beskriver jag samtalsfasernas struktur och de olika experimenten ingår som delfaser (5.2) i de amerikansvenska dialektintervjuerna. Delarna benämns någon gång av intervjuarna som *tester*, men det är viktigt att poängtera att det inte är en provsituation där informanter bedöms göra rätt eller fel. Precis som i de semistrukturerade intervjuerna handlar experimenten om att undersöka en talares språk, och de är designade för att stimulera till produktion av en särskild konstruktion. Ur forskarnas synvinkel kan informanterna alltså inte svara rätt eller fel.

I alla samtal är forskarnas huvudsyfte att spela in amerikansvenskt tal. Samtalen utgår ofta ifrån frågor som tas upp i enkäten även när informanterna talar med varandra. Det, tillsammans med det faktum att det alltid finns en intervjuare närvarande, gör att jag räknar även de passager där två informanter talar med varandra, eller när ett grammatiskt experiment genomförs, som delar av dialektintervjuerna.

Turtagningen, det vill säga vem som talar och när (se avsnitt 3.3.1), i de amerikansvenska dialektintervjuerna kan beskrivas som reglerad med viss frihet (som semistrukturerad intervju). Det innebär att intervjuarna agerar utifrån att informanten ska tala så mycket som möjligt. Intervjuarna leder också samtalen så att intervjuernas olika delar i möjligaste mån genomförs. I den semistrukturerade intervjun finns utrymme för informanterna att tala relativt fritt, men intervjuernas frågor leder ofta in på ungefär samma topikval även om informanternas berättelser naturligtvis är individuella.

För de flesta intervjuer finns både ljud- och bildmaterial. Ljudinspelningar finns för alla informanter i materialet, men det varierar huruvida det finns videoinspelningar eller inte. Det senare har att göra med praktiska faktorer som att det vid något inspelningstillfälle har kommit många informanter samtidigt och att det vid det tillfället fanns fler intervjuare än kameror. Det varierar är även huruvida alla deltagare i samtalet syns på de inspelade filmerna eller inte. Informanten är alltid synlig i det filmade materialet men detsamma gäller inte för intervjuaren. Samtalen är inspelade med en ljudinspelare och en filmkamera.

Dessa är placerade väl synliga för informanten och många gånger görs också ett ljudtest i början av samtalet. Informanterna är alltså ytterst medvetna om att de blir inspelade och de ger därtill ett skriftligt samtycke till att det inspelade får användas.

Arbetet med SVAM:s forskningsresor och insamlandet av material innebär, förutom intervju- och inspelningsarbete, att planera resor och att kontakta informanter och eventuella kontaktpersoner. I arbetet inför resorna har forskarna kontaktat institutioner som kyrkor, muséer och svenska föreningar som kan ha kännedom om svensktalande personer. Med hjälp av kontaktpersoner har till exempel en poster med rubriken “Do you speak Swedish? Please help us!” (figur 2) kunnat sättas upp inför projektets besök på en ort:

FIGUR 2: POSTER: DO YOU SPEAK SWEDISH? PLEASE HELP US!

Postern är formulerad på engelska för att innehållet ska kunna få större spridning och nå fler informanter än om det endast hade formulerats på svenska. På så sätt kan informationen nå personer som endast talar lite svenska eller endast engelska men som känner någon som stämmer överens med beskrivningen. På plats innebär arbetet att logistiskt och tidsmässigt planera möten med intresserade svensktalande informanter. Vid dessa möten med informanterna genomförs intervjun på det sätt som beskrivits i detta avsnitt. Ett urval av dessa

inspelade intervjuer utgör alltså materialet för denna avhandling. Urvalet beskrivs mer ingående i kapitel 4. I kapitel 3 beskrivs först teoretiska och metodologiska utgångspunkter.

3. Teoretiska och metodologiska utgångspunkter

För att undersöka hur deltagarna orienterar sig mot att prata svenska används *verksamhetsanalys* som förklaringsmodell. I analysen av de amerikansvenska dialektinervjuerna använder jag också en *samtalsanalytisk metod* och undersöker med hjälp av den hur samtalsdeltagarna använder resurserna *kodalalternering*, *reparation*, *metalingvistiska kommentarer* och *metakommentarer*.

I detta kapitel beskriver jag först verksamhetsanalys (3.1), därefter kommunikativa projekt (3.2) och slutligen de språkliga och interaktionella resurserna och den teoriram som hör till dessa (3.3).

3.1 Verksamhetsanalys

Grundläggande för en analys av samtal som verksamheter är att utgå från att samtalen ingår i sociala och sociokulturella praktiker. Praktiker är mönster för hur vi interagerar och till exempel löser problem. Därmed utgör praktikerna ramen mot vilken människor förstår olika verksamhetstyper (Linell 2011:75). *Verksamhet* är, enligt denna teori, mönster som upprepas (2011:84). Människor har med sig dessa mönster in i nya situationer och förstår dem utifrån tidigare erfarenhet av liknande situationer. Termen *verksamhet* är mer övergripande än termen *verksamhetstyp*. Den senare har mer bestämda ramar än den förra och är mer av ett analytiskt verktyg (Linell 2011:85). En analys av verksamheter och verksamhetstyper utgår ifrån vad deltagare gör och vilka mönster en forskare ser i deltagarnas genomförande av verksamheten. En verksamhetstyp kan vara

mer eller mindre tydlig (Linell 2011:538). Det kan ha att göra med att deltagarna har olika förståelse för verksamheten och vad som förväntas (2011:540ff). Otydligheten kan också komma sig av outtalade syften eller missförstånd (2011:545, 547).

Termen *verksamhet* beskriver alltså en övergripande struktur (Linell 2011:95). Denna struktur byggs upp av olika faser, det vill säga delar i ett samtal som kan urskiljas som mindre verksamheter i den övergripande strukturen (2011:85, 192). Verksamheter och verksamhetstyper kan delas upp i tre delar: *avgränsning*, *iscensättande* och *omgivning* (Linell 2011:159ff). *Avgränsning* definierar verksamhetstypen medan *iscensättandet* är utförandet av verksamheten. *Omgivningen* är verksamhetens förhållande till andra verksamhetstyper.

Till *avgränsningen* hör verksamhetens *ram*. I en verksamhetsanalys innebär begreppet *ram* (Linell 2011:169ff) kontextuella och fysiska förutsättningar för verksamheten. Till dessa förutsättningar hör såväl syften och mål som roller och artefakter liksom sociohistoriska sammanhang. Rambegreppet inom verksamhetsanalysen knyter till stor del an till begreppet *ram* (eng. *frame*) som utvecklats av Goffman (1986 [1974]) och till begreppet *contextualization cues* (Gumperz 1982:131ff, Linell 2011:171). Goffmans användning av begreppet *ram* kan jämföras med begrepp som *bakgrund*, *kontext* och *situation* (Berger 1986:xiii). *Contextualization cues* innebär språkliga markörer som på något sätt signalerar och ger ledtrådar om vilken kontext, situation och aktivitet som är relevant för ett samtal (Gumperz 1982:131ff). Ramen i verksamhetsanalysen beskrivs av Linell som en situationsdefinition och i verksamheten finns signaler som synliggör vad som pågår, till exempel när en aktivitet börjar och slutar (Linell 2011:171). Ramen inom verksamhetsanalys består alltså av det som ringar in situationen och kan analyseras som definierande för verksamheten.

I verksamhetens ram ingår också *roller* och sådana är deltagarnas förhållningssätt utifrån förväntningar och rättigheter etc. Rollbegreppet ska ses som dynamiskt snarare än statiskt, vilket betyder att rollerna inte är helt bestämda på förhand. Dock kan rollerna utföras utifrån förståelse för verksamheten och utifrån tidigare erfarenheter av liknande samtal och verksamheter (Linell 2011:179). Roller kan delas upp i *diskursiva roller*, *verksamhetsroller* och *sociala roller* (2011:180, 261ff).

Den första kategorin, *diskursiva roller* (Goffman 1981, Linell 2011:180), handlar om samtalsdeltagares roller i den interaktiva processen, det vill säga de roller som för interaktionen framåt. *Talare*, *adressat* och *åhörare* är exempel på sådana roller. Benämningar som *talare* och *adressat* låter dock mer statiska än vad de är. Adressaten tar inte bara emot vad talaren säger utan i adressatens roll ingår också att ge respons och vara aktiv genom exempelvis återkoppling (Linell 2011:263).

Den andra kategorin, *verksamhetsroller*, är roller som är knutna till verksamhetstyper som exempelvis *läkare* och *patient*. I det fallet är *läkare* en professionell roll medan *patient* kan benämnas som en lekperson (Linell 2011:180). Dessa roller hänger samman med strukturer i samhället.

Till *sociala roller* hör sådana som kan förekomma inom flera verksamheter (Linell 2011:181), det vill säga den som har rollen kan inneha den i flera verksamheter. Dessa roller kan vara *professionella* eller *privata* och Linell ger exemplen *polisman* och *professor* för den första kategorin samt *medelålders man* och *granne* som två exempel på den andra. I samtal kan en deltagare inneha flera av dessa roller vilket innebär att samma person kan vara exempelvis *domare* (social roll) och *ordförande* i rätten (verksamhetsroll) samtidigt (2011:182). Därtill har denna person olika diskursiva roller under samtal.

Iscensättande är utförandet av verksamheten (Linell 2011:160) och i detta ingår till exempel *faser*, det vill säga den övergripande strukturen, *turorganisation* (se avsnitt 3.3.1) och *kommunikativa projekt* (se avsnitt 3.2). *Faserna* är delar av verksamheten och en fasstruktur är ett karaktäristiskt drag hos institutionella samtal (2011:199) (se 3.1.2). Delarna i denna struktur kan avgränsas utifrån tid och gentemot andra faser (2011:192). En fas kan beskrivas som en egen verksamhet med tillhörande syften och mål men ingår i en överordnad kommunikativ verksamhet vilken också kan tillskrivas överordnade syften och mål.

Avgränsning och *iscensättande* är alltså två av tre aspekter som studeras i en verksamhetsanalys. *Omgivning* bidrar också till analysen och definierar tillsammans med avgränsningsaspekterna en verksamhetstyp (Linell 2011:164). En analys av *iscensättandet*, det vill säga interaktionsanalysen, är en förutsättning för att kunna beskriva vad verksamheten faktiskt innehåller, vad som utförs i den och hur det går till (2011:160). *Omgivningen* ligger utanför verksamheten men definierar den genom sin existens (2011:161). Det innebär att en verksamhet och det som avgränsar den framkommer när de studeras i jämförelse med till exempel andra närliggande verksamheter.

Verksamhetsanalytiska studier av både tal- och skriftspråksmaterial har genomförts tidigare i en svensk kontext. Bellander (2010) studerar ungdomars interaktion i vardagliga miljöer utifrån verksamhetstyp, tal, skrift och interaktionsmedier. Byrman (2018) använder verksamhetsanalys i sin studie av förhör och dokumentationspraktiker på Skattebrottsenheten. Grahn (2012) använder verksamhetsanalys i sin studie av radiosänd psykologrådgivning och beskriver hur orden *tänka* och *tanke* används i kommunikativa projekt.

Hållsten (2008) studerar civilingenjörers skrivande. Landqvist undersöker (2006) förhandlingssamtal utifrån begreppen handlingsstruktur, innehållsstruktur och metakommunikation. Lundgren (2009) utför en studie av språkliga strategier som stödjer samarbete i ett smärtrehabiliteringsteam. Milles (2003) undersöker arbetsmöten ur ett feministiskt perspektiv. Ottensjö (2006) undersöker

hur deltagare återgår till kommunikativa projekt i vardagliga samtal. Persson Thunqvist (2003) studerar verksamhet och institutionell praktik i kommunala ungdomsprojekt.

Vidare genomför Rönn (2009) en studie av samtal vid en teaterhögskola och hur kommunikation hindras. Sheikhi (2013) undersöker studie- och yrkesvägledningssamtal och hur deltagare gör för att uppnå förståelse i samtal där studie- och yrkesvägledaren har svenska som förstaspråk och de sökande har svenska som andraspråk. Sörlin (2008) utför en undersökning av verbala konflikter i dramadialog. Tykesson-Bergman (2006) studerar samtal mellan butiksbiträden och kunder. Westman (2009) undersöker skriftpraktik hos bygg- och omvårdnadslever vid en gymnasieskola.

Av särskild relevans för denna studie är Bockgård (2010a, 2010b, 2010c, 2011), som undersöker samtalsmönster i traditionella dialektintervjuer ur ett verksamhetsperspektiv.

Grundläggande för verksamhetsanalysen är begreppen *samtal* och *institutionella samtal*. En verksamhetsanalys utgår också från ett *dialogiskt perspektiv* och ser *samtal som handling*. I avsnitten 3.1.1, 3.1.2 och 3.1.3 beskriver jag dessa grundläggande begrepp och perspektiv.

3.1.1 Begreppet samtal

Verksamhetsanalys utgår från analyser av samtal och använder samtalsanalytiska metoder (se 3.3 nedan). Inom samtalsforskning syftar termen *samtal* på, ”*alla situationer där man utbyter språkliga, muntliga yttranden med varandra*” (Linell 2011:105 kursiv i originalet). Termen *samtal* har dock allmänspråkliga konnotationer som kan göra att den associeras med endast vissa typer av samtal (Linell 2011:105, Schegloff 2007:xiii). *Samtal* enligt en mer allmänspråklig definition är ”muntligt utbyte av synpunkter eller upplysningar” (Svensk ordbok).

Nyckeln till skillnaden mellan den samtalsanalytiska definitionen av samtal och den mer allmänspråkliga ligger i kontrasten mellan *yttranden* å ena sidan och *synpunkter* och *upplysningar* å andra sidan. Att utbyta yttranden begränsas inte inom samtalsforskning till *synpunkter* eller *upplysningar* utan kan innefatta till exempel en uppbackning eller ett tvekljud. *Samtal* enligt den allmänspråkliga definitionen täcker därmed inte in allt som undersöks i en samtalsanalys. Muntliga yttranden är inte isolerade. Människor använder kroppsspråk, blick, fysiska handlingar, artefakter etc. medan de talar med varandra och dessa resurser samspekar med muntliga yttranden (Linell 2011:104). Det multimodala är således en del av interaktionen på samma sätt som yttranden (Nevile 2015:141, Keevalik 2018).

Termen *tal-i-interaktion* (*talk-in-interaction*) föredras av vissa framför *samtal* (*conversation*) (se t.ex. Schegloff 2007:xiii). Med användningen av *tal-i-interaktion* vill forskare fokusera på de handlingar som utförs i samtalet mer än språkliga fenomen (Norrby 2014:33). Linell för fram att termen *samtal* kan vara missvisande, men väljer ändå att använda den termen framför *tal-i-interaktion* för att den senare är klumpig och att det material som undersöks i huvudsak handlar om utbyten av yttranden snarare än icke-verbala handlingar (Linell 2011:107). *Handlingar* innebär i detta sammanhang kommunikativa handlingar, det vill säga yttrandens eller beteendens funktioner i interaktion (Norrby 2014:73, 138). Ett yttrande kan i en interaktion till exempel ha funktionen av att fråga eller svara. En nickning kan fungera som ett svar. Den kan också fungera som uppbackning i samtalet, vilket även det är en kommunikativ handling.

Jag kommer i det följande att använda termen *samtal* växelvis med termen *interaktion* och betraktar dem som synonyma. De studerade dialektintervjuerna analyseras till stor del som ett utbyte av muntliga yttranden, men i detta ingår multimodala element i form av till exempel nickningar och handrörelser. Samtal och interaktion innefattar i min beskrivning alla dessa element.

3.1.2 Institutionella samtal

Verksamhetsanalys är framför allt inriktad på institutionella samtal (Linell 2011:101), det vill säga samtal som är uppgiftsorienterade och där minst en av deltagarna ingår i samtalet utifrån sin profession (Drew & Heritage 1992a:3, Heritage & Clayman 2010). Institutionella samtal skiljer sig från vardagliga samtal genom att vara avtalade i förväg, att ha en på förhand bestämd dagordning, att ha en till viss del reglerad turtagning och att göra skillnad mellan att hålla sig till sak och inte (Linell 2011:109). Huruvida ett samtal är institutionellt eller inte bestäms inte av yttre faktorer som att deltagarna möts i verkliga livet eller om de talar i telefon med varandra (Drew & Heritage 1992a:3). Det som avgör ett samtals karaktär är i stället hur samtalsdeltagarna agerar utifrån sina roller och hur de genomför samtalen.

Ett karaktäristiskt drag hos institutionella samtal är fasstrukturen (Linell 2011:199). Samtalens faser utgår ifrån den uppgift som utförs genom samtalen (Heritage & Clayman 2010:40). Faserna kan beskrivas som sektioner i samtal och hör samman utifrån de mål som deltagarna arbetar mot och de uppgifter de utför i samtalen (2010:42).

I institutionella samtal kan turväxlingen se något olika ut. Turväxlingen kan fördelas av någon, till exempel i en intervjusituation (Heritage & Clayman 2010:38). Den kan också styras av någon, exempelvis en ordförande vid ett möte (Heritage & Clayman 2010:38). Det finns också samtal som innehåller

en blandning av dessa två som till exempel medlingssituationer (2010:38). Jag väljer här att fokusera på de två möjligheterna, turväxling som fördelas och turväxling som styrs, då dessa har relevans för min studie.

I samtal där turväxlingen fördelas eller styrs av någon finns det restriktioner för den professionella deltagaren, alltså den som representerar en institution (Clayman & Heritage 2002:97, Heritage & Clayman 2010:38). I sådana situationer kan det ingå i den professionellas roll att elicitera respons från till exempel en intervjuad person (Heritage & Clayman 2010:38). Till detta hör att det är den professionellas roll att ställa frågor och att öppna och avsluta intervjun (Greatbatch 1988:404, Drew & Sorjonen 1999:7). För dialektintervjuer är det förväntat att intervjuaren kvitterar svar och sedan ställer nästa fråga (Bockgård & Nilsson 2011a:25), det vill säga att intervjuaren visar att det som den intervjuade personen sagt har uppfattats och därefter går vidare i samtalet.

I rollen att representera en institution kan också ingå ett naturligt förhållningssätt som begränsar den professionella deltagarens möjligheter att förhålla sig till och till exempel korrigera vad en annan samtalsdeltagare säger (Greatbatch 1988:406, Button 1992:226f, Heritage & Clayman 2010:38). Olika typer av intervjuer kan uppvisa olika turväxlingsmönster, och Heritage och Clayman (2010) jämför exempelvis nyhetsintervjuer med intervjuer i en pratshow där den förra innehåller lite respons från intervjuaren medan den senare innehåller mer respons (2010:29). Detta relaterar Heritage och Clayman till att nyhetsintervjun är till för att åhörarna ska få ta del av information från den intervjuade medan pratshowens åhörare mer får rollen av att tjuvlyssna på samtalet.

De amerikansvenska dialektintervjuerna betraktar jag som institutionella samtal. I avsnitt 3.1.3 beskrivs hur vi genom samtal, såväl institutionella som privata, utför olika typer av handlingar. I avsnittet beskrivs också ett dialogiskt perspektiv på språk och anpassning till normer och andra talare.

3.1.3 Samtal som handling och dialogiskt perspektiv

I samtal utför vi *sociala handlingar* och samtal är uppbyggda av sådana. Utgångspunkter för att betrakta samtal som sociala handlingar och att vi genom dessa handlingar kan skapa och återskapa hur vi framställer oss själva bygger på ett socialkonstruktivistiskt synsätt (Norrby 2014:63). *Socialkonstruktivismen* (Berger & Luckmann 1966) är ett perspektiv på samhället som en social konstruktion, vilket innebär att fenomen som exempelvis identitet eller könsroller är föränderliga över tid och konstrueras i interaktion med andra människor.

Detta sätt att se på handlingar i samtal betonar att vi genom våra yttranden och deltagande i interaktion utför handlingar som att fråga, kritisera och berömma. Det innebär också att vi när vi samtalar skapar till exempel identitet

(Sacks 1984, Benwell & Stokoe 2006, Golden & Lanza 2015). Detta betyder att vi genom de yttranden och ageranden som vi säger och utför i samtal gör handlingar som synliggör en eller flera identiteter, eller synliggör att vi är vanliga personer. Varken hur identitet uttrycks eller hur man uttrycker att man är en vanlig person är bestämt på förhand. Sådana uttryck skapas interaktionellt i samtal vilket också gör att de kan beskrivas i en analys av samtal. I interaktion med andra människor konstrueras identitet och sociala strukturer, vilka därmed också kan göras om och förändras i såväl nya som i samma samtal.

Denna avhandling utgår också från ett *dialogiskt perspektiv* (se Linell 2009), det vill säga en dialogisk syn på språk och språkande. Det dialogiska perspektivet betonar att det finns en kontext när vi samtalar. Detta synsätt innebär således att när vi talar, skriver, läser och lyssnar gör vi det i förhållande till andra och annat. Mening skapas i dialog både intersubjektivt och intrasubjektivt (Linell 2009:46f, Grahn 2012:15), alltså i förhållande till andra människor och inom varje individ. Utifrån detta sätt att se är språk inte olika system med fasta betydelser. Betydelser och mening är relativa i förhållande till kontext, diskurs, yttranden etc. och alla dessa delar skapar varandra (Linell 2009:35ff). *Kontext* ska i detta sammanhang förstås i pluralis och som något dynamiskt, det vill säga att det inte finns enbart en kontext och att kontext är något som förändras. När vi talar med varandra använder vi kontextuella resurser, alltså kontexter som är möjliga att göra relevanta i samtalet (Linell 2011:96f). Dessa kontextuella resurser är av olika slag. De kan vara rent fysiska i form av tid, plats, personer och objekt. Resurserna kan också vara språkliga i form av yttranden och texter i eller nära det aktuella samtalet. De kontextuella resurserna kan dessutom vara abstrakta och handla om vad deltagarna har med sig i form av erfarenheter och antaganden (Linell 2011:96). Handlingar formas i och ska förstås utifrån dessa olika kontexter i vilka de ingår (Heritage & Greatbatch 1988:49). Samtalet i sig utgör därtill en kontext vilken påverkas, skapas och förnyas också av handlingarna (1988:49), det vill säga det som yttras i samtal skapar eller omskapar kontexten för nästa yttrande. Kontexten kan alltså användas av deltagare för att skapa förståelse och att genomföra samtal.

Inom olika talgemenskaper skapas *normer* som påverkar vilka olika språkliga resurser som talare väljer att använda i en specifik gemenskap. De språkliga resurserna kan vara till exempel ord- och kodval, talhastighet och uttal (Einarsson 2004:34f). På en generell nivå kan språkets normsystem delas upp i *offentligt* och *privat* (Teleman 1979). Det *offentliga språket* hör till samhället i form av kultur, politik, stat och skola, medan det *privata* hör till familj och det sociala livet (1979:31ff). Det *privata språket* kan knytas till enskilda individer, till vänner, grupper och familjer, medan det *offentliga* befinner sig på en annan och mer generell nivå än den individuella (1979:32). Till uppdelningen mellan offentligt och privat språk hör också en diskussion av standardisering där det offentliga

språket är mer standardiserat och det privata kan variera mer utifrån den gemenskap man befinner sig i. Det offentliga språket används, enligt Teleman, i större utsträckning i skrift och det privata används mer i dialog¹⁰ (1979:34).

I samtal, såväl vardagliga som institutionella, anpassar vi oss till den vi talar med (Heritage & Clayman 2010:49). Utifrån termen *audience design* beskriver Bell anpassning till andra samtalsdeltagare (Bell 1984, 1991). När vi talar med andra anpassar vi talet till de andra samtalsdeltagarna, det vill säga vår publik. Bell betonar att publiken är den faktor som påverkar vårt sätt att tala allra mest (1991:76) och beskriver hur till exempel språkval ska härledas till samtalsdeltagarna. Detta kan påverka vilken stil eller vilket språk vi använder. Dessa anpassningar synliggör normer i de samtal där anpassningarna görs (Blom & Gumperz 1972, Bell 1984). I Bells beskrivning av *audience design* delas personer och roller upp i olika kategorier: *speaker*, *addressee*, *auditor*, *overhearer* och *eavesdropper* (Bell 1984:158f). Dessa är jämförbara med de diskursiva rollerna (Bell 1984:159, Linell 2011:180) (se avsnitt 3.1). I denna studie använder jag *talare* (eng. *speaker*), *mottagare* (eng. *addressee*) och *åhörare* (eng. *auditor*) och min användning av dem skiljer sig inte mot de diskursiva rollerna. Det är viktigt att betona att dessa roller, precis som de diskursiva rollerna, inte är passiva. Även en mottagare är aktiv och visar det genom till exempel responser och uppbackningar.

En norm som förekommer även inom flerspråkiga kontexter är en *enspråkighetsnorm*, det vill säga att talare använder ett språk i talet, även om de kan använda flera språk, och anpassar språket efter situation (Gafaranga & Torras 2002:4, Lindberg 2003:99, Jørgensen 2005:394, Musk 2006:39ff). Enspråkighetsnormen kan leda till att olika språk kan användas för olika funktioner och i olika sammanhang (Lindberg 2003:99). I sammanhanget kan nämnas att Hasselmo beskriver hur talare av amerikansvenska kan anpassa valet av vissa ord efter en ”gästande enspråkig svensk” och att en ”normering inom talgemenskapen” leder till val av vissa ord i stället för andra (Hasselmo 1974:138).

3.2 Kommunikativa projekt

Med hjälp av verksamhetsanalysen kan vi få svar på vilka strukturer som finns i ett samtal. En del av dessa kan analyseras som kommunikativa projekt i samtalet. Att beskriva samtalet med förklaringsmodellen *kommunikativa projekt* är

10 Detta skulle dock kunna ifrågasättas i relation till de olika tal-, skrift och interaktionsmedier som många människor använder för olika typer av verksamheter (jfr t.ex. med Bellander 2010).

ett sätt att abstrahera från det som händer och se större strukturer i samtalet. Förklaringsmodellen *kommunikativt projekt* beskriver en uppgift som samtalsdeltagare löser gemensamt i samtal (Linell 2011:98, Grahn 2012:90, Sheikh 2013:46). Uppgiften behöver inte vara uttalad men det ska utifrån interaktionen gå att utläsa att deltagarna genomför den. Det kommunikativa projektet, precis som verksamhetsanalysen och andra beskrivningar av vad som sker i samtal, handlar om en analytisk nivå som utgår från vad forskaren kan utläsa ur ett samtalsmaterial.

I en verksamhetsanalys angränsar *syften* och *kommunikativa projekt* varandra. Båda handlar om vad samtalsdeltagarna är där för att göra (Linell 2011:176). Genom förklaringsmodellen *kommunikativa projekt* beskrivs det kollektiva, det vill säga att projekten utförs gemensamt av flera deltagare i kommunikation med varandra (Linell 2011:99f). Det innebär inte att deltagarna måste bidra lika mycket till projektet. Rollerna i *kommunikativa projekt* kan vara asymmetriska på samma sätt som de kan vara det i *kommunikativa verksamheter* mer generellt (Linell 2011:100).

Kommunikativa projekt sker på olika nivåer och kan ingå i varandra. Det finns alltså såväl *överordnade projekt* som *lokala projekt* (Linell 2011:98) och *kommunikativa verksamheter* kan i sig ses som att vara överordnade *kommunikativa projekt*. Genom *lokala kommunikativa projekt* kan samtalsdeltagare genomföra handlingar såsom hälsningar, fråga-svar, etc. Ett lokalt *kommunikativt projekt* som har stor del i denna studie är reparationssekvensen, det vill säga en samtalssekvens som genomför handlingen reparation (se avsnitt 3.3.4). Om de *lokala kommunikativa projekten* ska ses som de minsta projekten, ska *kommunikativa verksamheter* ses som övergripande projekt (Linell 2011:98). I samband med *syften* och *kommunikativa projekt* använder Linell termen *nyckelprojekt* (2011:231). Ett *nyckelprojekt* är ett lokalt *kommunikativt projekt* genom vilket den *kommunikativa verksamhetens* syfte görs synligt. Det *kommunikativa projektet TALA SVENSKA* som beskrivs i denna avhandling är ett sådant *nyckelprojekt* (se vidare kapitel 6–8).

Kommunikativa projekt är dynamiska precis som samtal, roller och kontexter (Linell 2011:99), det vill säga de planeras och genomförs men kan ändras längs vägen. Som redan nämnts genomförs projekten gemensamt. Projekt är olika stora och kan genomföras parallellt och i förhållande till större projekt (Linell 2011:100). Precis som sekvenser kan *lokala kommunikativa projekt* genomföra handlingar i samtal. En sekvens med en fråga och ett svar kallas till exempel ur ett samtalsanalytiskt perspektiv för ett närhetspar men ur ett verksamhetsanalytiskt perspektiv kan en sådan sekvens utgöra ett lokalt *kommunikativt projekt* (se 3.3.1). *Kommunikativa projekt* befinner sig på en annan nivå än sekvenser genom att de förhåller sig till sammanlänkade och övergripande projekt med koppling till kontexter och omständigheter (Linell 2009:184ff). Sekvenser hålls

i stället samman av topiker och handlingar och hör till en mer mikroanalytisk nivå, vilken beskrivs i nästa avsnitt (se avsnitt 3.3).

I förhållande till verksamheten och analysen av det kommunikativa projektet aktualiseras begreppen *inre* och *yttre ramar* (Linell 2011:553ff). Den inre ramen är knuten till verksamheten i vilken deltagarna agerar utifrån den verksamhetens förutsättningar. Den yttre ramen syftar på möten mellan människor generellt och den inre ramen handlar om en verksamhet med tillhörande roller etc. En yttre ram innehåller det som deltagarna har med sig i form av erfarenheter, egenskaper, psykiskt tillstånd, etc. och kan kallas för ett mellanmänniskt möte (2011:553). I ett institutionellt samtal kan det uppstå en *ramkollision* mellan en institutionell uppgift och informellt samtalande (Linell 2011:587), vilket innebär att inslag från den yttre ramen blandas med den inre.

I denna avhandling beskrivs inre och yttre ramar i förhållande till att genomföra det kommunikativa projekt som analyseras. Den inre ramen beskriver genomförandet av verksamheten, dess projekt och deltagarnas agerande utifrån sina roller. Den yttre ramen beskriver mötet mellan människorna vilket aktualiseras i deltagarnas agerande utanför projektet och utanför verksamheten. Dessa inre och yttre ramar beskrivs framför allt i kapitel 6 och 8.

3.3 Resurser i samtal

Analysen av såväl verksamheter som kommunikativa projekt utgår från vad samtalsdeltagarna gör och de resurser de använder i samtalen. För att kunna beskriva det krävs en samtalsanalytisk studie på det jag fortsatt kommer att referera till som en *mikronivå*. Jag kommer också att kalla analysen på den nivån för en *mikroanalys*.

I detta avsnitt beskriver jag först de teoretiska utgångspunkter som mikroanalysen utgår från (3.3.1). Därefter beskrivs de resurser som undersöks i föreliggande studie. Dessa resurser är sidosekvenser (3.3.2), kodalternering (3.3.3) och reparation (3.3.4). Slutligen beskrivs metalingvistiska kommentarer (3.3.5).

3.3.1 Turkonstruktion och sekventialitet

Under 1960-talet växte en forskningsgren inom sociologin fram: Conversation Analysis (CA). Denna gren fokuserade på samtal som social handling och antog ett deltagarperspektiv. Inom CA är det viktigt att materialet, det vill säga inspelade samtal, analyseras induktivt och utan att ta hänsyn till yttre kontext. Det som kan förstås utifrån samtalet är det som ger resultatet i en samtalsanalytisk

studie. På svenska är *samtalsanalys* en vanlig benämning på forskningsgrenen. Det är också den benämning jag fortsatt använder på forskningsinriktningen med tillhörande metod men med samma reservation som gällande begreppet *samtal* i 3.1.1, det vill säga att en samtalsanalys inkluderar interaktion ur såväl ett muntligt som ett multimodalt perspektiv.

I den för forskningsgrenen grundläggande artikeln *A Simplest Systematics for the Organization of Turn-Taking for Conversation* (Sacks et al.1974) beskriver författarna turtagning i samtal på ett detaljerat och abstrakt sätt som går att generalisera (1974:700). I samtal producerar talarna turer, och turerna sker växelvis igenom interaktionen. Samtalsanalysen innebär en detaljerad mikroanalys av interaktionen och i en sådan ingår samtalens olika beståndsdelar. Jag kommer i det följande att beskriva dessa beståndsdelar och utvecklar i kapitel 4 hur dessa används i min analys. Beståndsdelarna att utgå ifrån i en samtalsanalys är, något förenklat, *turkonstruktionsenheter*, *turer* och *sekvenser*.

En *turkonstruktionsenhet* (TKE) kan utgöras av så lite som ett ljud. Kravet för att något ska räknas som en TKE är att detta något ensamt kan utgöra en egen tur. En tur kan dock bestå av flera TKE:er. *Turer* kan liknas vid repliker i en dialog. En tur är slut när nästa talare tar vid och påbörjar en ny tur. *Turbytesplats* är den plats i interaktionen där nästa talare ges möjligt att ta vid med en ny tur. Gemensamt för dessa termer är att de definieras dialogiskt och i kontext.

I följande kapitel använder jag också begreppet *yttrande*. Detta begrepp har inte samma interaktionella aspekt som till exempel turer, och ett yttrande är ett yttrande även i en monolog. I en samtalsanalys kan ett yttrande definieras som en TKE utifrån att den utgör eller har potential att utgöra en tur (Lindström 2008:54f).

Pauser är också en stor del av samtal, och ur ett interaktionellt perspektiv är det av särskilt intresse hur pauser hanteras av deltagarna. Pauser kan vara tur-interna eller turexterna. De kan också vara TKE-interna eller TKE-externa. Med turintern menas att pausen inte yttras vid en turbytesplats medan den turexterna pausen just befinner sig där (Sacks et al. 1974, Lindström 2008). En TKE-intern paus befinner sig följaktligen inom en TKE och en TKE-extern paus mellan TKE:er (Bolden et al. 2012, Hepburn & Bolden 2013). Skillnaden mellan pauser som befinner sig inom och mellan turer uttrycks på engelska med termerna *pauses* (turinterna) och *gaps* (turexterna) (Sacks et al. 1974:715).

Ett annat grundläggande begrepp inom samtalsanalysen är *sekvens*. Sekvenser kan beskrivas som sammanhängande tal. Det som gör sekvenserna sammanhängande grundar sig i topik eller handling, alltså vilket ämnesval deltagarna samtalat om och vilka handlingar deltagarna utför genom turerna. Sekvensbegreppet befinner sig på en nivå över turer, vilket innebär att turerna ingår i och bygger upp sekvenser. *Närhetspar* är ett exempel på minsta möjliga typ av sekvens. Ett närhetspar består av två turer i en given ordning som produceras av två talare

(Schegloff 1972, Schegloff & Sacks 1973, Stivers 2013:192). Exempel på detta är en hälsning som möts av en hälsning eller en fråga och ett svar.

I sekvensbegreppet ingår att turer föranleder varandra (Schegloff 2007:2, Lindström 2008:138, Stivers 2013). Detta innebär att samtal måste analyseras utifrån vad som händer före och efter det man som forskare vill undersöka. Turer och sekvenser ska i och med detta analyseras i förhållande till varandra, det vill säga det omgivande förloppet av turer och sekvenser. Att samtal på detta vis betraktas som sekventiellt organiserade är det som utmärker samtalsanalysen. Turkonstruktionsenheter och turer kan inte analyseras som monologiska yttranden utan de är en del av och beroende av det sekventiella sammanhang de yttras i. Interaktion byggs alltså upp sekventiellt av samtalsdeltagarna som samtidigt bygger *intersubjektivitet*, alltså gemensam förståelse för samtalet och varandras synsätt (Norrby 2014:44).

Till sekventialiteten hör också vad som är prefererat i samtal. Termen *preferens* inom samtalsanalys innebär principer som styr och begränsar interaktionen (Pomerantz & Heritage 2013:210ff). Vad som är prefererat i samtal utgår från mönster som kan konstateras genom studier av samtal. Med prefererat menas alltså inte här vad samtalsdeltarna vill och önskar rent subjektivt och psykologiskt utan hur samtalsdeltagare hanterar det som yttras, det vill säga vad som sker i det interaktionella förloppet. Preferens kan till exempel handla om hur ett svar hanteras interaktionellt (Atkinson & Heritage 1984:53). Ett exempel på ett sådant mönster är att efter en ja/nej-fråga har accepterande och jakande svar konstaterats följa direkt efter frågan, medan avvisande och nekande svar fördröjs med hjälp av en paus. Detta mönster visar att ett accepterande eller jakande svar är det prefererade för ja/nej-frågor (Atkinson & Heritage 1984:53, Pomerantz & Heritage 2013:213ff). Ett annat exempel på preferens är när en talare som inte får respons från den hen talar med förtydligar eller modifierar det hen just sade (Pomerantz 1984). Det prefererade mönstret är att ge respons men om responsen uteblir hanteras detta som att det som nyss yttrades behöver utvecklas ytterligare.

3.3.2 Sidosekvenser

Sekvenser och de samtal de ingår i kan avbrytas av talare på olika sätt (se t.ex. Ottesjö 2006 för en beskrivning av olika typer av avbrott). Centralt för denna studie är avbrott i form av sidosekvenser, varför jag beskriver dessa i det följande. *Sidosekvenser* avbryter det pågående förloppet som efter sidosekvensen återgår till det som pågick innan avbrottet (Jefferson 1972:294). Sidosekvenser genomförs gemensamt av minst två talare, precis som sekvenser och samtal i stort, och en

sidosekvens kan initieras av alla deltagare i samtalen (Jefferson 1972, Svennevig 1999:259, 266, Ottjesjö 2006:54).

Svennevig (1999) utvecklar Jeffersons beskrivning och definierar det Jefferson kallar "on-going activity" som *gemensamt projekt (joint project)* eller *huvudprojekt (main project)* (Jefferson 1974:294, Svennevig 1999:259). När sidosekvensen genomförs, avbryts det pågående gemensamma projektet/huvudprojektet och efter sidosekvensen återgår deltagarna till huvudprojektet (Svennevig 1999:259). Detta görs normalt utan att deltagarna måste återta huvudprojektet explicit (1999:269), vilket innebär att återgången inte måste markeras interaktionellt genom till exempel en diskursmarkör (jfr Ottjesjö 2006).

Sidosekvenser kan vara relevanta i förhållande huvudprojektet men de svarar mer eller mindre direkt mot det sekventiella förloppet (jfr Svennevig 1999:262f). Det innebär att en sidosekvens till exempel kan reparera något som nyss sagts, medan en annan sidosekvens kan kommentera huvudprojektet på ett mer övergripande plan. Gemensamt för sidosekvenserna är att de utgör kontextuella resurser genom vilka huvudprojektets kontext kan tolkas (1999:263). Precis som beskrivits för verksamhetsanalys, kommunikativa projekt och samtalsanalys (se avsnitt 3.1, 3.2 och 3.3.1) utgår en analys av sidosekvenser från vad deltagarna gör i samtalen, det vill säga samspelet mellan dem.

Svennevig delar upp sidosekvenser utifrån kommunikativ funktion i *metakommunikativa* och *icke metakommunikativa* (1999:277). En metakommunikativ sidosekvens rör yttranden och kommunikativ produktion i den pågående sekvens som avbryts i och med sidosekvensen. Icke metakommunikativa sidosekvenser hanterar andra aspekter än det interaktionella förloppet som pågår men har ändå med interaktionen att göra, och i en sådan sidosekvens kan deltagare till exempel förtydliga eller tillfoga information om någon aspekt av en berättelse. De metakommunikativa sidosekvenserna har stor relevans för analysen i min avhandling och därför fokuserar jag på dessa i det följande.

Reparationssekvenser (se vidare om reparation i 3.3.4) kan vara en form av sidosekvenser i vilka talare hanterar ett reellt eller potentiellt problem. Reparation ska, enligt Svennevig, ses som en handling av flera som sidosekvenser kan utföra. Alla reparationer är emellertid inte sidosekvenser. Till exempel räknas det inte som en sidosekvens att göra en omstart av ett ord (1999:267). Sidosekvenser genom vilka reparation utförs klassas som metakommunikativa på grund av att de hanterar själva kommunikationsprocessen (1999:277, 279).

Till de metakommunikativa sidosekvenserna räknar Svennevig också *kontrollerande sidosekvenser (monitors)* (1999:279, se även Ottjesjö 2006:59). Med en sekvens bestående av yttrandet *jag vet inte hur det uttalas* och responsen *nej* exemplifierar Svennevig denna typ av kontrollerande sidosekvens som kan synliggöra en formuleringsprocess (1999:280). Genom en sådan metakommentar flyttas

att talaren formulerar sig från att vara en underliggande process till förgrunden och detta kan alltså synliggöra bakgrund och underliggande processer.

Ottesjö (2006) benämner olika typer av avbrott från huvudprojektet som *endogena avbrott* och *exogena avbrott* (2006:66). *Endogena avbrott* orienterar sig mot ett pågående projekt, medan *exogena avbrott* orienterar sig mot något utanför ett pågående projekt. Till de endogena avbrotten hör till exempel självreparationer och kontrollerande sidosekvenser. Till de exogena hör exempelvis sidoreplikeringer som att kommentera att det ringer på dörren. Ett sådant skeende kan beskrivas med principen *local sensitivity* och termen *situationsrelaterade yttranden* (Bergmann 1990, Londen 1993).

Local sensitivity handlar om att vi i samtal är öppna för vad som händer runt omkring oss och att det är en naturlig del av interaktionen att kommentera sådana saker. Tendensen att tala om det som sker i omgivningen kan ha en störande effekt, speciellt i institutionella samtal som har ett tydligt sekventiellt mönster, men situationsrelaterade yttranden kan också inleda en ny topik i ett samtal (Bergmann 1990, Londen 1993:70–71).

För att något ska räknas som sidosekvens krävs enligt Ottjesjö att den innehåller minst två samtalsdeltagare och två turer (2006:63). Gemensamt för sidosekvenser, såväl endogena som exogena, är att de kan ske utan att samtalsdeltagarna markerar att de återgår till det projekt eller sekvens som avbröts.

I likhet med Ottjesjö (2006:66) använder jag benämningarna *endogena* och *exogena sidosekvenser* för sidosekvenser som orienterar sig mot ett pågående projekt respektive något utanför ett pågående projekt. I min användning av dessa termer syftar pågående projekt på verksamhetens iscensättning i form av faser. De endogena och exogena sidosekvenserna innebär således avbrott från den fas som pågår. Jag använder också termen *metakommunikativa sidosekvenser*, i vilka *reparationssekvenser* ingår (Svennevig 1999:277ff), och termen *situationsrelaterade yttranden* (Londen 1993). I avhandlingen beskrivs samtalens sidosekvenser i kapitel 6 och 7.

3.3.3 Kodalternering

Bland forskare som anlägger ett interaktionellt perspektiv på när samtalsdeltagare byter mellan olika språk eller varieteter diskuteras vilken eller vilka termer som bäst beskriver fenomenet (se t.ex. Auer 1999, Gafaranga & Torras 2001, 2002). Jag har valt att använda termen *kodalternering* för det skeende när talare byter språk.

Genom att utgå från deltagares orientering mot kodalternering kan olika typer av språkbyte urskiljas och benämnas. Den distinktion som är utgångspunkten för denna avhandling är just den mellan att talare markerar eller inte markerar att en alternering sker. Musk (2006) föreslår och använder, i likhet

med Gafaranga och Torras (2002), en uppdelning utifrån markering mellan *kodmixning* (*code-mixing*) och *kodväxling* (*code-switching*). I sin studie av tvåspråkighet och språkpolicy i en walesisk undervisningsmiljö använder Musk (2006) *kodalalternering* (*code-alternation*) som övergripande term för *mixning* och *växling* (Musk 2006:51). *Kodmixning* innebär enligt denna uppdelning att talare inte markerar byte av kod. *Kodväxling* betyder i stället att talare på olika sätt förhåller sig till att det görs ett byte av språk. I min studie använder jag kategorierna *markerad* och *omarkerad kodalalternering* men jag analyserar inte huruvida deltagarna utför mixning eller växling (se vidare avsnitt 4.2.3).

Auer (1999) beskriver kodalalternering längs ett kontinuum från *code-switching* (sv. *kodväxling*) till *fused lects* (sv. *sammansmälta varieteter*) med *language mixing* (sv. *språkmixning*) däremellan. Enligt denna definition innebär *kodväxling* ett byte av kod som deltagarna markerar i en interaktion. Auer beskriver självreparation som exempel på att talare markerar att ett byte av kod eller språk sker (1999:313). *Kodväxling* är enligt definitionen såväl diskurs- som deltagarrelaterad (1999:310). *Språkmixning* saknar enligt Auers beskrivning pragmatisk funktion och får mening ur ett övergripande perspektiv men inte i den lokala kontexten, det vill säga att samtalsdeltagarna inte markerar något byte av språk (1999:314ff). I andra änden av detta kontinuum finns *sammansmälta varieteter*, vilka handlar om stabila blandade varieteter (1999:321ff).

Gafaranga & Torras (2001, 2002) argumenterar för att använda termen *medium* för att benämna den kod/språk/varietet på vilket ett samtal förs. I termen *medium* ingår enligt Gafaranga & Torras en växling mellan flera språk. Ett samtal behöver alltså inte utgå från ett språk utan en växling mellan flera språk kan ingå i samtals varietet och då också utgöra koden för samtalet. Det som skiljer ut ett medium från ett annat är om deltagarna markerar att mediet inte ingår i normen för samtalet till exempel genom att reparera kodval (Gafaranga & Torras 2001, 2002).

Det interaktionella perspektivet är utgångspunkten för analysen av kodalalternering. Härigenom analyseras kodalalternering utifrån hur deltagarna interaktionellt hanterar koder i samtal (se t.ex. Auer 1984, 1995, 1998, Gafaranga 2000). Kodalalternering har studerats ur olika perspektiv, såväl strukturella som sociolingvistiska (se t.ex. Blom & Gumperz 1972, Poplack 1980, Gumperz 1982, Myers-Scotton 1993).

Enligt ett pragmatiskt och ett samtalsanalytiskt perspektiv utgår kodalalternering från och bidrar till den interaktionella situationen (Auer 1998:4ff, Wei 2005:381ff, Gafaranga 2012:505). Situationen byggs således upp av deltagarna och i den skapas de språkliga normerna för samtalet. Dessa normer utgör då ramar för hur kodalalterneringar hanteras. Detta innebär att det inte finns helt givna mönster för hur deltagare ska agera och hur de ska förhålla sig till kodval i samtal generellt utan normerna i den situation som aktuella samtalet utgör på-

verkar hur deltagarna agerar. En forskare som analyserar kodalternering måste därför ta hänsyn till hur deltagarna själva agerar i förhållande till kodalterneringar i samtalen (Gafaranga & Torras 2001:215). Genom att samtalsdeltagare i sitt agerande markerar att kodalternering sker, görs denna synlig för samtalsdeltagarna. När jag i det följande beskriver att samtalsdeltagare orienterar sig mot kodalternering, menar jag att de på något sätt explicitgör språkvalet, till exempel genom att reparera ett kodalternerat ord eller genom att markera kodalternering med en metalingvistisk kommentar.

3.3.3.1 Kodalternering i amerikansvenska

Kodalternering i amerikansvenska material har beskrivits av såväl Hasselmo (1970, 1974), som Klintborg (1996, 1999) och Karstadt (2003). Hasselmo beskriver kodalternering (språkväxling) utifrån två nivåer: *samtalsnivå* och *meningsnivå* (1974:114). Samtalsnivån rör kodväxlade yttranden i talsekvenser och meningsnivån har att göra med kodväxlade grammatiska enheter. Beskrivningen av samtalsnivån har samtalsstrukturen som ram. I beskrivningen av meningsnivån utgår Hasselmo från meningsstruktur och beskriver det han kallar språkväxling i förhållande till morfem, fraser och satser.

Utifrån inriktningen på min studie väljer jag här att beskriva samtalsnivån mer än meningsnivån. I sin beskrivning av samtalsnivån diskuterar Hasselmo *innehållsrutiner* och *samtals signaler* (1970:183, 1974:115). Till innehållsrutinerna hör till exempel citat och berättelser med mer eller mindre ordagrann kodväxling (1974:116ff).

Med en annan term kan samtalssignalerna sammanfattas som *diskursmarkörer* (jfr Lindström 2008:78ff). Hasselmo beskriver samtals signaler som är: *sammanbindande sekvenssignaler* (*and, but, anyway* etc.), *öppnings- och avslutnings signaler* (*listen, that's all* etc.), *uppehållssignaler* (*let me see* etc.), *kontaktsignaler* (*you know, uh-huh* etc.) samt *approximeringsmarkeringar* (*och sådant, and/ och things*) (1974:120ff).

Hasselmo skiljer också mellan *oskarp* och *skarp språkväxling* (1974:126). Till den oskarpa språkväxlingen räknas exempelvis enheter som har anpassats till samtalspråkets uttal. Dit hör också enheter som fått en betydelseförskjutning. Ett exempel på det är ordet *växa* som i Hasselmos material har fått betydelsen 'odla' efter engelskans *grow* (1974:126).

Till den skarpa språkväxlingen räknar Hasselmo till exempel de innehållsrutiner och samtals signaler som beskrivits, det vill säga till exempel citat och diskursmarkörer. Utmärkande för den skarpa språkväxlingen är att den har en tydlig fonologisk, morfologisk, syntaktisk och lexikalisk gräns (1974:115). Det förekommer inte sällan att den skarpa kodväxlingen markeras (1974:115), alltså

uppmärksammas, av talaren själv. Behovet av just den kodväxlade enheten är anledningen till att en språkväxling sker (1974:115). Hasselmo (1970) beskriver också hur metalingvistiska kommentarer som *as we say in English* kan användas för att markera att talare utför en kodalternering (1970:180).

Vidare beskriver Hasselmo talsituationen som en faktor för att förklara kodväxling (1974:126f). Till talsituationen hör anpassning till olika deltagare (jfr Gumperz 1982:77), samtalets roller (Hasselmo 1974:127), *omgivningen* och *kanalen* (1974:127). Till *omgivningen* hör såväl aktiva som passiva personer som det fysiska rummet och *kanalen* åsyftar förbindelsen talarna emellan.

I samband med beskrivningen av kodväxlingens funktioner lyfter Hasselmo (1974:128) fram metafunktioner i samtal som gäller talet eller kommunikationen. Han beskriver en *språkligt-kulturellt auktoriserande funktion* (1974:128f). Den här funktionen innebär att kodväxling används för att lyfta fram att något yttras på det andra språket och visa vad det heter. En annan funktion är en *inkluderande och exkluderande* (1974:130), vilken Hasselmo jämför med ”förhållandet mellan dialekterna och rikssvenskan” (1974:130) i Sverige. Det handlar således om att använda kodalternering för att markera grupptillhörighet på något sätt. Denna *fatiska funktion* (1974:130) hos kodalternering innebär att en talare byter språk i något yttrande för att markera att hen tillhör en viss grupp (inkluderande). På samma sätt kan talare således markera att någon annan inte tillhör samma grupp (exkluderande).

Denna identitetsmarkerande funktion hos kodalternering är något som Karstadt (2003) också beskriver. I det material hon undersöker har kodalternerade diskursmarkörer i vissa fall funktionen av att vara identitetsmarkörer och förekommer framför allt i gruppen äldre manliga emigranter.

Särskilt intressant för min studie är Karstadts analys av ett samtal mellan Hedblom och fyra informanter i Kansas. I beskrivningen av den ena deltagaren, Albin, framkommer att han använder flera olika koder som resurser i samtalet, såväl enspråkiga som blandade (2003:203). Strax innan inspelningen avslutas kommenterar Hedblom att det blev för mycket engelska (2003:206), och Karstadt diskuterar att Albin slits mellan att genomföra samtalet på svenska och samtidigt ge den information som Hedblom efterfrågar (2003:208). I samtalet kolliderar målet att tala svenska med andra mål som att informanten ska berätta om sin svenska bakgrund (2003:208).

Som en av sina slutsatser lyfter Klintborg (1999:149f) bland annat fram att det kan vara svårt att dra gränsen mellan växling (eng. *switching*) och *transfer* (t.ex. *lån*) på grund av skillnader mellan svenskans och engelskans morfologi. Klintborg beskriver också, i likhet med Hasselmo (1974:120ff), hur *diskursmarkörer* (eng. *pragmatic markers*) det vill säga konjunktioner, reaktionssignaler och kommenterande satser, ensamma kan yttras genom växling (Klintborg

1999:152). En av hans slutsatser är att dessa engelska markörer är så vanliga att de kan räknas som en del av många talares amerikansvenska (Klintborg 1999:152).

I tidigare studier har kodalternering i amerikansvenska inspelningar till stor del beskrivits ur ett strukturellt perspektiv. Även om dessa studier till största delen inte är interaktionella, så tar de upp situationella perspektiv och det är framför allt sådana beskrivningar som är viktiga för min studie. Diskursmarkörer och skillnaden mellan skarp och oskarp språkväxling har relevans för min beskrivning av omarkerad och markerad kodalternering (se kapitel 7). Talares användning av metalingvistiska kommentarer är också relevanta för studien (se kapitel 6 och 7). I Karstadts (2003) beskrivning av Hedbloms intervju med bland annat Albin framkommer ett förhållande till verksamheten dialektintervju som liknar det jag redovisar i denna studie av det kommunikativa projektet TALA SVENSKA (se kapitel 6 och 7).

3.3.4 Reparation

Reparationstekniker beskrivs av Linell som en av grundpelarna inom den samtalsanalytiska teorin (Linell 2011:4) och som framgår i 3.2 kan en reparationssekvens utgöra ett lokalt kommunikativt projekt. Reparationssekvenser kan också utgöra metakommenterande sidosekvenser (3.3.2). I det följande förklaras och beskrivs termen *reparation*. Schegloff definierar termen *reparation* (eng. *repair*) på följande sätt:

It is overt efforts to deal with trouble-sources or repairables – marked off as distinct with the ongoing talk – that we are terming repair. (Schegloff 2007:100f)

Reparation är således talares hantering av potentiella eller reella problem i samtal och innebär ett avbrott i det sekventiella förloppet. Genom reparationen som utgör detta tillfälliga uppehåll hanterar samtalsdeltagare något som ska repareras. Reparationer beskrivs i det följande som *reparationssekvenser* och *reparationssegment*. En *reparationssekvens* genomförs av fler än en talare och pågår således under minst två turer. Ett *reparationssegment* utförs av en talare inom en tur. När jag använder termen *reparation* är det en mer övergripande benämning där både *reparationssekvens* och *reparationssegment* ingår.

Samtalsutdrag (3:1) och (3:2) ger exempel på reparation. Båda dessa exempel är reparationssegment.

SAMTALSUTDRAG (3:1) *Mer äh längre*

(J: Joyce; I4: Intervjuare 4)

1. J sen så har vi en garage apartment (.) [äh som är=
2. I4 [((nickar))
3. J =vanligt här att man har och dä har ju inge garage i
4. sig mer äh längre utan nu har jag dä som gästhus å så
5. vårt hemmakontor

SAMTALSUTDRAG (3:2) *U- (.) U- (0.5) UTTRYCKA*

(P: PATRICIA)

1. P det är lättare å u- (.) u- (0.5) uttrycka: s:våra
2. koncept på engelska

I (3:1) sker en reparation på rad 4. Joyce använder ordet *mer* men yttrar där-
efter ett tvekljud och ersätter sedan *mer* med *längre*. I (3:2) upprepar Patricia
första ljudet i *uttrycka* två gånger innan hon uttalar hela ordet. Upprepningarna
åtföljs också av en kortare och en längre paus innan reparationen slutförs med
ordet *uttrycka*. Hur jag analyserat reparationssegment beskrivs mer exakt i 4.3.2.

Reparation kan beskrivas som att ett problem ska repareras, en *problemkälla*
(se t.ex. Lindström 2008:146), men det som repareras behöver inte utgöra något
problemiskt för det interaktionella skeendet eller de andra deltagarna (se t.ex.
Schegloff 2007:100f). Till exempel kan en talare reparera ett ordval som inte alls
skulle vara problemiskt för någon annan i samtalet. Det finns alltså inte ob-
jektiva problem som ska hanteras utan det termen *problemkälla* syftar på är vad
som görs synligt i samtalet. Om något inte hanteras som ett problem, så är det
alltså heller inget problem. Allt kan således utgöra reparationskälla, såväl ord-
former som intersubjektivitet, och det som kan verka problemiskt behöver
inte hanteras som ett problem (Schegloff 2007:100f).

På engelska används både termen *repairable* och termen *trouble-source* för
det som repareras. På svenska används vanligen termen *problemkälla* (se t.ex.
Lindström 2008:146, Norrby 2014:154ff). I detta arbete används i stället termen
reparationskälla (se Norén 2003:4) för att benämna det som faktiskt repareras.
Anledningen till mitt val är att den termen inte betonar att det måste handla
om något problem i sig. Med reparationskälla menas alltså det som talare gör
till något som ska repareras. Det finns ingen objektiv reparationskälla, utan en
reparationskälla är detta för att den ingår i en reparationssekvens i ett samtal.

I samtal prefereras progressivitet, och reparation är något som avbryter pro-
gressiviteten (Schegloff 2007:207, Kitzinger 2013:238). En återgång till den
pågående sekvensen är därför önskad och samtalsdeltagare vill således klara av

reparationen så fort som möjligt. Den som har första möjligheten att utföra en reparation är den talare som yttrat eller är på väg att yttra reparationskällan. När den talaren initierar reparationen benämns reparationen *självinitierad*. Följaktligen kallas reparation *annaninitierad* när den initieras av en talare som inte själv yttrar eller yttrat reparationskällan. Reparationssekvenser och reparationssegment delas upp utifrån initiering och utfall, det vill säga vilken talare som initierar reparationen och vilken talare som löser den. Reparationen, alltså lösningen, har samma variationsmöjlighet som initieringen och kallas *självreparation* respektive *annanreparation* beroende på vem som utför reparationen.

Reparationssekvenser sträcker sig från initiering av reparation till återgång till den sekvens som avbröts. En initiering inleds där man i analysen av samtal ser första tecknet på en reparation, det vill säga där en talare yttrar något som är ett tecken på en reparationssekvens. Återgången är där reparationen lämnas och där talare återgår till den avbrutna pågående sekvensen. Oavsett vad utfallet av reparationen blir, och även om det inte finns någon explicit reparering i form av till exempel ett ersättande ord, så räknas reparationen ändå som avslutad när det avbrutna sekventiella förloppet återtas. Att överge det som är problematiskt är också en lösning (Schegloff 2000:207). En självinitierad reparation kan, men måste inte hållas inom en tur och reparationssegmentet kan klaras av så att det nästan går obemärkt förbi (se t.ex. utdrag (3:1) ovan), medan en annaninitierad reparation sträcker sig över flera turer i och med att flera deltagare är inblandade.

En preferensprincip som har identifierats är att det är talaren själv som i möjligaste mån ska reparera egna yttrade reparationskällor (Pomerantz & Heritage 2013:217f). Detta gör att en annaninitierad reparation fördröjs, att en korrigering av vad någon annan sagt sker implicit (*embedded correction* Jefferson 1987) eller att en talare endast backar upp det som talaren vet är inkorrekt för att låta den som yttrat reparationskällan initiera en reparation (*abdicated other-correction* Jefferson 2007). Det är också så att när en reparation är annaninitierad leder detta ofta till att en självreparation sker.

Ur ett rent sekventiellt perspektiv är det den talare som yttrar reparationskällan som har första möjligheten att initiera en reparation. Möjligheterna till reparationsinitiering kan beskrivas enligt uppställningen i tabell 1.

TABELL 1: REPARATIONSINITIERING UTIFRÅN VEM SOM INITIERAR OCH VAR INITIERINGEN SKER
(EFTER LINDSTRÖM 2008:148)

Reparationsinitiering i förhållande till reparationskälla	
Självinitiering	Annaninitiering
I samma TKE	
I turövergångsområdet	I nästa tur
I tredje tur	I fjärde tur

Tabellen visar att en talare har flera möjligheter att reparera den egna reparationskällan innan nästa talare kan och gör detta. Den talare som yttrar reparationskällan kan initiera reparation i samma TKE som reparationskällan, i turövergångsområdet till nästa tur eller i en tredje tur, det vill säga efter en annan talares tur. Att talaren kan initiera reparationen i samma TKE innebär inte bara att reparationen är möjlig att påbörja efter det som repareras yttrats. Reparationen kan initieras redan innan reparationskällan yttrats, som när en talare till exempel söker efter ett ord. En annan talare än den som producerar det som repareras först har möjlighet att initiera en reparation i turen som följer den tur som innehåller reparationskällan. Alternativt kan den andra talaren initiera en reparation i den fjärde turen i förhållande till reparationskällan.

Självinitierad reparation kan delas upp i olika operationer utifrån vad talarna gör för att hantera reparationskällan. De olika operationerna är inte helt skilda från varandra och kan användas kombinerade. Dock genomför de reparationer på lite olika sätt. Schegloff beskriver tio operationer: *replacing*, *inserting*, *deleting*, *searching*, *parenthesizing*, *aborting*, *sequence jumping*, *recycling*, *reformatting* och *reordering* (Schegloff 2013). De operationer som är aktuella för denna avhandling är *ersättning* (*replacing*), när reparationskällan ersätts med något annat, *sökning* (*searching*), när en talare visar att något eftersöks, och *återvinning* (*recycling*), när något används igen (upprepas) för att till exempel inleda en reparation. Urvalet av operationer grundar sig på att dessa fyra operationer bäst beskriver vad deltagarna gör i de här undersökta samtalen.

En annaninitierad reparation sträcker sig över flera turer, eftersom reparationskällan yttras i en annan tur än den där reparationen initieras. Självinitierad reparation delas upp utifrån vilka operationer som utförs. Annaninitierad reparation kategoriseras i stället utifrån hur initiering görs och hur specificerande den är. Kategorierna går från ospecificerade till mer specifika (Schegloff et al. 1977, Schegloff 2000, Lindström 2008, Kitzinger 2013). Den ospecificerade av

dessa typer är det som kallas ett *öppet reparationsinitiativ* eller en *öppen reparationsinitiering* (eng. *open class repair initiations*). Ett sådant reparationsinitiativ består av en öppen fråga som *va?*, *förlåt?* eller *ursäkta?*. Annaninitierad reparation kan göras genom att ställa specifika frågor som inleds med exempelvis *vem* eller *var*. Det kan också göras genom en explicit formulering av förståelsen med en formulering som *du menar* (Schegloff et al. 1977, Schegloff 2000, Lindström 2008, Kitzinger 2013), vilket är det mest specificerande reparationsinitiativet.

Självtierad reparation i amerikansvenska samtal har tidigare beskrivits av Adamsson Eryd (2012). Studien undersökte sekvenser ur fyra av samtalen som spelats in i forskningsprojektet SVAM och visar att talarna framför allt använde sig av operationen *sökning*. Reparation beskrivs i denna studie i kapitel 7 och är relevant för hur samtalsdeltagarna markerar kodalternering.

3.3.5 Metalingvistiska kommentarer

I mitt material framträder två sätt att markera kodalternering: *att reparera* och *att kommentera*. I interaktionerna yttrar sig dessa två resurser som reparationssekvenser (se avsnitt 3.3.4) och metalingvistiska kommentarer.

Med språk kan man kommentera språket självt (Jaworski et al. 1998:3), ett grundläggande faktum för en analys som inkluderar metalingvistiska kommentarer. Med metalingvistiska kommentarer kan en talare kommentera antingen det egna språket eller någon annans språk. I förhållande till kodalternering kan metalingvistiska kommentarer fungera fokuserande, visa en talares hållning och/eller ha en ursäktande funktion (Sharp 2001:159, 161). Genom metalingvistiska kommentarer kan således kodalternering i samtal synliggöras, alltså markeras, av deltagarna.

En metalingvistisk kommentar kan i sig också vara kodalternerad och på så sätt markera ytterligare att den inte ingår i det pågående sekventiella förloppet (Williams & Hammarberg 1998). På så sätt blir kodalterneringen en markering av en metalingvistisk funktion som skiljs ut från en pågående diskurs (Maschler 1994:330).

Studier av deltagares orientering mot kodalternering har gjorts av till exempel Henricson (2013) och Kolu (2018). Henricson (2013) undersöker gruppsamtal bland svensk- och finsktalande ungdomar och redogör i sin undersökning för kommentarer om kodval. I studien beskriver hon hur dessa kommentarer visar deltagarnas orientering mot en kod, enspråkig eller flerspråkig (2013:72). Henricsons studie visar också hur deltagare kommenterar sitt språk i förhållande till inspelningssituationen (2013:75f).

Kolu (2018) undersöker samtal mellan flerspråkiga skolelever i Sverige och Finland och beskriver metaspråk i samtalen. I dessa elevsamtal gäller meta-

språket ofta ordval (2018:81). Genom metakommentarer värderar talarna sitt språk och sig själva som användare av ett språk (2018:85). De kan också korrigera varandra och yttra sig sarkastiskt om någon annans ordval (2018:83). Precis som Henricson (2013:17) beskriver Kolu (2018:80) att översättningar också kan fungera som metaspråk. Williams och Hammarberg (1998) ser exempel på hur kodalterneringar är relaterade till en reviderande funktion, det vill säga att de fungerar som en reparation. Kolu (2018) noterar också att reparationer kan ske kodalternerade (2018:88).

Markering av kodalternering genom metalingvistiska kommentarer och reparationssekvenser är av stor vikt för denna studie. Hur jag förhåller mig till detta i analysen beskrivs vidare i avsnitt 4.2.3. I kapitel 6–8 beskriver jag hur markeringen synliggör deltagarnas genomförande av det kommunikativa projektet TALA SVENSKA.

4. Material och metod

Denna studie analyserar amerikansvenska dialektintervjuer och tar fasta på den konkreta samtalsituationen ur ett deltagarperspektiv. Jag analyserar hur talarna, både de amerikansvenska informanterna och de besökande intervjuarna, genomför ett kommunikativt projekt med hjälp av interaktionella och språkliga resurser. Deltagarna synliggör det kommunikativa projektet TALA SVENSKA genom att markera kodalternering med reparation och/eller med kommentarer om den egna språkproduktionen. Samtalsdeltagarnas utförande av detta beskrivs i förhållande till samtalens ramar, roller och faser, det vill säga delar som ingår i en verksamhetsanalys.

I detta kapitel beskrivs först materialet för studien (4.1). Därefter beskrivs studiens genomförande och de teoretiska och metodologiska utgångspunkterna i förhållande till studien (4.2). Kapitlet avslutas med en kort sammanfattning (4.3).

4.1 Material

Materialet som ligger till grund för avhandlingen är ett urval ur det material av amerikansvenska dialektintervjuer som spelats in inom forskningsprojektet Svenskan i Amerika (SVAM) (se 2.4). Urvalet består av samtal med tio informanter. Tolv samtal ligger till grund för analysen och sex stycken intervjuare har varit engagerade vid olika samtal. Den sammanlagda längden på samtalen i avhandlingsmaterialet är 6 timmar och 11 minuter. Samtalen är inspelade

2011 och 2014 i Minnesota och Texas. Informanterna är Becky, Charles, Earl, George, Arthur, Gerald, Joyce, Marjorie, Patricia och Nancy.¹¹

Becky är född i början av 1920-talet och bor i Minnesota. Hon är född och uppvuxen i USA, är pensionär nu, men har arbetat som sjuksköterska tidigare i livet. I uppväxthemmet talades engelska men hennes farfar bodde hos familjen och han talade endast svenska. Därför har Becky lärt sig svenska av honom. Hon bor i närheten av en stad där det finns ett nätverk av svensktalande och svenskättlingar, vilket knyts samman av en mycket engagerad person som också undervisar i svenska och har anordnat resor. Becky har själv följt med på någon av resorna och är delaktig i den verksamhet som knyter samman svenskättlingarna. Becky intervjuas av en intervjuare och intervjun görs på ett kafé som forskarna fått tillgång till för att göra intervjuer.

Charles är född på 1930-talet och bor i Texas, där han också vuxit upp. Han lärde sig engelska först när han började skolan. Charles är ”farmare” (’lantbrukare’) och har levt hela sitt liv på samma gård i USA. Han har aldrig besökt Sverige. Gården är densamma som hans släktingar byggde i slutet av artonhundratalet. I trakten kring gården fanns det många svensktalande under Charles uppväxt, men som Charles själv beskriver så har det ”tunnat ut på dom” och han talar bara svenska om det kommer någon från Sverige och hälsar på.

Samtalet med Charles äger rum hemma hos Charles och förutom de tre intervjuarna finns också en filmare från Sverige med vid samtalstillfället. Filmaren har hjälpt intervjuarna att komma i kontakt med Charles och deltar i väldigt liten utsträckning i samtalet. Hen bryter in någon gång för att påminna Charles om en historia som hen tycker ska berättas.

Earl är född i slutet av 1920-talet i Texas. Han har talat både svenska och engelska under uppväxten och talar nu svenska med vänner i USA. Earl har arbetat i armén och därmed bott på flera platser i både USA och utomlands. Bland annat har han bott i ett nordiskt land.

George är född på 1920-talet och bor och har vuxit upp i Texas. Han talade svenska i uppväxthemmet och lärde sig engelska när han började skolan. George är pensionär men har varit lantbrukare. Han talar svenska med vänner i USA, men han konstaterar precis som Charles att det inte är så många kvar att prata svenska med. George har gjort en resa till Sverige, vilken han beskriver noga.

Earl och George intervjuas både tillsammans och var för sig. De båda informanterna har vuxit upp i samma område och är sedan femton år tillbaka bekanta genom ett amerikanskt nätverk där de är engagerade. Intervjun med de båda, såväl tillsammans som enskilt, sker i en museilokal i området där de bor.

11 Informanterna har fingerade namn och beskrivs här i alfabetisk ordning, med undantag för två informanter som ingår i samtal med någon annan (Arthur, Gerald).

Gerald är född på 1920-talet. Han är uppvuxen och bor i Minnesota och lärde sig engelska när han var sex år. Gerald talar svenska varje dag och arbetar aktivt med utbyte med Sverige, inte minst i kyrkliga sammanhang.

Arthur är född i slutet av 1920-talet. Han är också uppvuxen och bor i Minnesota. Hans föräldrar talade inte svenska, men Arthur växte upp hos sina morföräldrar som talade svenska. Nu talar han svenska varje vecka med vänner i USA.

Gerald och Arthur är också bekanta sedan många år tillbaka. I materialet ingår en enskild intervju med Arthur från 2011 och ett samtal från 2014 mellan Gerald, Arthur och två intervjuare. I det senare samtalet utgår man bland annat från bilder från Sverige som utgångspunkt för samtalet.¹²

Joyce är född på 1940-talet och är uppvuxen i Sverige. Hon flyttade till USA på sextioalet och har arbetat och arbetar till viss del fortfarande med administration och försäljning. Som barn bodde Joyce en period i Sydamerika. Hon talar svenska med familj och släkt i Sverige och vänner i USA.

Marjorie är också född på 1940-talet i ett sydamerikanskt land men har även bott i Sverige som barn. Hon lärde sig engelska och portugisiska vid nio års ålder och talade innan dess svenska och spanska. Senare har hon bott i både USA och Sydamerika och arbetat som administratör. Marjorie talar svenska med familj och släkt i Sverige och vänner både i Sverige och USA.

Joyce och Marjorie intervjuas samtidigt av en intervjuare i taget och samtalet sker på ett konsulatskontor. De båda informanterna tillhör ett nätverk som sammanför personer med koppling till Sverige. Informanterna orienterar sig mot varandra som åtminstone bekanta. Det framkommer dock under samtalets gång att de inte vet så mycket om varandra, även om de har träffats flera gånger förut.

Patricia är född på 1950-talet och har vuxit upp i både USA och Sverige. Hon har växelvist vistats mycket i de två länderna både som barn och vuxen, även om hon till största del har bott i USA. Patricia har haft ett tekniskt arbete och är engagerad i svensktalande nätverk. Under hennes uppväxt har sådana nätverk varit en stor del. Hon talar svenska framför allt med familj och släkt och när hon vistas i Sverige. Patricia intervjuas i sitt hem av tre intervjuare, som alla är närvarande vid intervjuens alla delar. Hon är en van informant och påpekar också det.

12 Strategin att samtala om bilder testade jag endast vid en resa 2014, i ett par samtal där två informanter fritt fick samtala med varandra utifrån bilderna. Efter att ha konsulterat Janne Bondi Johannessen (Johannessen, personlig kommunikation) om hur man har gjort i liknande samtal vid amerikanorska inspelningar valde jag att inte fortsätta med bilderna. Att be informanterna tala med varandra, vilket senare gjordes i samtalet med Earl och George, visade sig fungera minst lika bra som att utgå från bilder för att få dem att samtala.

Nancy är född i slutet av 1960-talet och har vuxit upp med en svensktalande förälder. Hon har bott i Sverige en period under senare tonåren, rest till Sverige både privat och genom sitt yrke och dessutom gått något år i svensk skola. Hon har genom sitt arbete dagliga möjligheter att tala svenska, och hon talar svenska med vänner och släkt i Sverige och med kollegor i USA.

Intervjun med Nancy genomförs på hennes arbetsplats och görs i två delar. Först gör två intervjuare den semistrukturerade intervju och sedan tar två andra intervjuare över en kortare stund och genomför Ankan (se avsnitt 2.4).

Informanterna i avhandlingsmaterialet har en åldersspridning från cirka 40 till 95 år vid intervjutillfällena. Sju av informanterna har vuxit upp endast i USA. Av dessa sju har två även bott i Sverige eller Norden. Två informanter har vuxit upp växelvis i USA, Sverige och ytterligare länder. Det alla informanter har gemensamt är att de har talat svenska redan som barn. De har alla haft en svensktalande förälder eller annan närstående person med vilken eller vilka de har talat svenska under uppväxten. För några av informanterna som har vuxit upp i USA är svenska i stort sett det enda språk de talade innan de började skolan och lärde sig engelska. En av informanterna, Nancy, har senare utvecklat sin svenska genom att gå i en svensk skola under en period. Ingen av informanterna talar svenska med en eventuell partner, men fyra av dem (Arthur, Gerald, Marjorie, Patricia) anger att de talar svenska med barnen ibland eller att de har försökt att tala svenska med barnen.

De undersökta samtalen representerar dialektintervjuer med olika svensktalande personer i USA med amerikansvenskan som kontext. Urvalet av samtalen i avhandlingsmaterialet är gjort för att spegla olika typer av informanter i SVAM-materialet. Urvalet är alltså ett bekvämlighetsurval och kan därför inte sägas vara representativt för en grupp, en viss ålderskategori etc. Dock har forskarna inom projektet kommit i kontakt med informanterna via nätverk och en svenskspråkig kontext, vilket innebär att de flesta (Charles är ett undantag) tillhör någon form av nätverk med koppling till Sverige. För analysen är det relevant om och hur informanterna kommenterar sitt språk eller sin språkliga bakgrund, men jag gör ingen bedömning av informanternas språkliga varietet. Samtalen utgör således exempel på hur amerikansvenska dialektintervjuer genomförs av informanter och intervjuare.

I studien ingår alltså tio informanter, men tolv samtal. Att samtalen är fler än informanterna beror på att samma informant ibland spelas in flera gånger, antingen vid samma intervjutillfälle eller vid olika forskningsresor. Samtalen varierar till viss del i fråga om deltagarantal, både gällande informanter och intervjuare. Det är dock inte fler än två informanter i något av de undersökta samtalen. Om samtalet leds av olika intervjuare, men samma samtalsdeltagare finns med i hela samtalet och inspelningen anges det som ett samtal. I alla samtal är minst en intervjuare närvarande.

Jag har varit med under två av fyra forskningsresor. Vid några av intervjuerna som utgör materialet för denna avhandling är jag tillsammans med andra forskare ur projektet SVAM antingen intervjuare eller närvarande vid intervjun. Detta gör att jag har fått en god kännedom om materialet. Det gör också att jag vid analysen måste beakta att jag är en del av materialet.

Grunden för analysen utgörs av 175 samtalsutdrag. Det är 50 av dessa som utgör materialet för analysen i kapitel 5 och 6, medan det är 125 samtalsutdrag som ligger till grund för analysen i kapitel 7. I alla samtal förekommer reparation och kodalternering liksom någon form av metakommentarer. De utdrag som beskrivs i avhandlingen har valts ut eftersom de illustrerar de fenomen som beskrivs och framkommit i analysen. Till materialet hör också transkriptioner av samtalen. Principer för transkriptioner beskrivs i det närmast följande avsnittet 4.1.1.

4.1.1 Transkriptionsprinciper och transkriptionsnyckel

Transkriptionen är ett arbetsmaterial som kompletterar inspelningen. Det är viktigt att vara medveten om att transkriptionen är en tolkning och en analys i sig, hur detaljerad den än är. I arbetet måste alltså inspelningen vara ständigt närvarande. Genom transkriptionsarbetet är det dock möjligt för forskaren att få hjälp att se detaljer som är svåra att höra eller se annars och som kan bli viktiga för analysen (Jefferson 2004:15). En noggrann transkription kan tydliggöra detaljer som variationer i uttal (Jefferson 1983) och hur överlappande tal genomförs (Jefferson 1984a). Transkriptionsprogram är till god hjälp för att strukturera transkriptionen och för att kunna mäta pauslängd etc. I transkriptionsarbetet har programmet CLAN använts (MacWhinney 2000).

Jag har själv gjort samtliga transkriptioner som ligger till grund för denna studie. Informanterna har fått fingerade namn som valts bland namn som var vanliga när informanten föddes (se avsnitt 4.1). Intervjuerna har tilldelats benämningarna *Intervjuare 1–Intervjuare 6 (I1–I6)* där en siffra motsvarar en specifik intervjuare. Transkriptionerna i avhandlingen är gjorda utifrån Jefferson (2004), med stöd av Norrby (2014) samt Bockgård & Nilsson (2011b). I transkriptionerna ingår dock endast det som är relevant i sammanhanget, och de bör därför beskrivas som förenklade i förhållande till Jefferson (2004).

En transkriptionsnyckel för avhandlingen följer nedan.

(.)	paus (högst 0,2 sekunder lång)
(0.3)	paus med angivet sekundtal (längre än 0,2 sekunder).
ähm	tvekljud (transkriberas som det yttras med variationer)
h.	utandning

.h	inandning
° °	svag röst
£	leende röst
ame:rika	förlängning av ljud
ame-	avbrott
amerika	emfas
<>	långsammare än övrigt tal
><	snabbare än övrigt tal
[start på överlappande tal
=	fortsatt tur på ny rad vid samtidigt tal (i slutet och i början av tur)
=	två ord uttalas utan hörbart uppehåll emellan
(())	återger transkriptörens kommentar av vad som händer i samtalet
(x x)	osäker transkription med antal x för antal ord alternativt förslag till tolkning
(Namn)	ersätter egennamn och namn på orter vid anonymisering

Transkriptionerna är gjorda för att så mycket som möjligt återspegla samtalen. När uttalet skiljer sig från den ortografiska stavningen speglas detta i en ljudnära men inte fonetisk stavning. När ett ord som finns på både svenska och engelska uttalas på ett amerikanskt sätt anges det med en kommentar (*(amerikanskt uttal)*).

4.2 Metod

Genomförandet av studien kan delas upp i de två delarna materialinsamling och analys. Den materialinsamling jag har varit del av har gjorts inom forskningsprojektet SVAM (se avsnitt 2.4), vilket har givit en djupare förståelse för materialet och insikt om hur genomförandet av intervjuerna går till.

Av forskningsetiska skäl har forskarna inom projektet under materialinsamlingen hjälpt till att hålla intervjun till ämnen som inte diskuterar andra personer eller känsliga ämnen. I mötet med informanterna har forskarna informerat om vad materialet ska användas till och informanterna har lämnat sitt samtycke till att materialet får användas (se bilaga 2). I transkriptionsarbetet och i presentationer av analys och resultat har jag lagt mig vinn om att beakta informanternas integritet och varit noga med att följa det medgivande informanterna har skrivit under. Som led i detta ges alla informanter fingerade namn. Även orsnamn som bedömts som avslöjande har ersatts med det beskrivande (*Stad*) i transkriptionen. Information som kan avslöja vilka samtalsdeltagarna

är har anonymiserats i transkription och i skriftliga och muntliga forskningspresentationer. Även intervjuarna är anonyma i transkriptioner och presentationer av materialet.

Analysen av det insamlade materialet är kvalitativ och delas in i delarna: *beskrivning* och *förklaring* (jfr Svennevig 1999:83ff). I *beskrivningen* ingår transkriptionen och detaljstudien av de exempel som väljs ut efter inledande genomlysning. Efter genomlysningen har jag valt ut sekvenser att undersöka vidare. Jag har sedan grovtranskriberat de valda sekvenserna för att därefter analysera relevanta exempel med hjälp av finare transkription och interaktionell analys. Exempelen har sedan organiserats i kollektioner av fenomen som hör samman, det vill säga utför liknande handlingar.

Ett av de fenomen som är centrala för analysen, och som valdes ut efter den inledande genomlysningen, är hur kodalternering hanteras av deltagarna. Därför har jag samlat kollektioner med kodalterneringar som deltagarna markerar och kodalterneringar som deltagarna inte markerar. Vidare har jag delat upp markering som görs med reparationssekvenser och metakommentarer. Jag har även samlat som kollektioner exempel på hur deltagarna kommenterar kodalterneringar och sitt språk, alltså metalingvistiska kommentarer. Utgångspunkten för analysen är induktiv. Jag har alltså närstuderat ett antal samtal för att finna interaktionella mönster. Metoden kan dock inte sägas vara till fullo materialdriven, eftersom jag efter närstudien har lyssnat igenom materialet med föresatsen att finna kodalterneringar, reparationssekvenser och metakommentarer.

För att genomföra analysens andra del, *förklaring*, krävdes ytterligare förklaringsmodeller. Här har jag använt mig av verksamhetsanalys (se avsnitt 3.1) och kommunikativa projekt (se avsnitt 3.2). I såväl samtalsanalys som verksamhetsanalys får sekvenser relevans genom att vara återkommande och att vara konsekventa med det övergripande samtalet (Svennevig 1999:83ff, Linell 2011:162f). Sekvenserna blir också relevanta utifrån verksamheten (Bockgård & Norén 2011:89). Dessa återkommande sekvenser är inte identiska men de utför liknande handlingar och visar på mönster i materialet. Det är utifrån sådana återkommande sekvenser som jag kan peka på verksamheten och utförandet av det kommunikativa projektet. Liknande sekvenser inom samtal och mellan samtal synliggör alltså verksamheten amerikansvensk dialektintervju och det kommunikativa projektet TALA SVENSKA.

Jag ser samtalen som institutionella vilket gör att verksamhetsanalysen som förklaringsmodell lämpar sig väl (se avsnitt 3.1.2). Verksamhetsanalysen använder samtalsanalysens verktyg för mikroanalys av samtal. Inom samtalsanalys har fokus ursprungligen varit naturligt förekommande samtal, det vill säga samtal som hade förekommit oavsett om de hade spelats in eller inte och inte är knutna till någon specifik miljö eller uppgift (Lindström 2000:184ff, Heritage & Clayman 2010:15ff). I min studie kan samtalsanalysen därmed

beskrivas som *tillämpad* och inte *ren* (Norrby 2014:37). En ren samtalsanalys skulle enbart använt det som yttras i samtalet utan att ta hänsyn till samtalets yttre kontext. I verksamhetsanalysen tillämpas samtalsanalysen däremot som verktyg för beskrivning av ett institutionellt samtal. Det kan dock vara svårt att skilja vad som är ett naturligt samtal och ett institutionellt. Dessutom kan båda ha inslag av varandra och inspelningen i sig gör att man kan ifrågasätta hur naturligt ett samtal är (Lindström 2000:185f, Linell 2011:604). Även i naturligt uppkomna samtal har deltagare olika roller och anpassar sig till samtalets kontext. Gränsen mellan institutionella samtal och vardagliga samtal är alltså inte skarp men det som talar för denna uppdelning är deltagarnas sätt att orientera sig mot den (Drew & Sorjonen 1997:3, Heritage & Clayman 2010:35). Detta gör samtalsdeltagare till exempel genom att avbryta ett samtals inledande allmänna turer för att ägna sig åt en institutionell uppgift (Heritage & Clayman 2010:35), som att till exempel påbörja frågor i en intervju.

I denna studie använder jag alltså den samtalsanalytiska metoden som grund för den tekniska beskrivningen av samtalen och teorin om kommunikativa verksamheter som förklaringsmodell för samtalens interaktionella förlopp. I det följande redogör jag mer i detalj för hur jag använder de teoretiska och metodologiska utgångspunkterna i avhandlingen, det vill säga verksamhetsanalys (4.2.1), ett kommunikativt projekt (4.2.2) samt markerad och omarkerad kodalternering (4.2.3).

4.2.1 Verksamhetsanalys och dialektintervju

I en verksamhetsanalys kan många infallsvinklar på samtal ingå, men för att kunna kallas verksamhetsanalys är det enligt Linell (2011) viktigt att det som analyseras är samtal som tillhör samma typ och att analysen är kvalitativ. I verksamhetsanalysen bestäms teknisk, social och fysisk inramning, implicita och explicita syften, verksamhetens nyckelprojekt, faser i samtalen och deltagarnas förhållningssätt (2011:167f). Med verksamhetens *ramar* kan såväl abstrakta som mer konkreta förutsättningar för samtalen åsyftas (se avsnitt 3.1). För de amerikansvenska dialektintervjuerna beskrivs ramar framför allt i form av information och hänvisning till en kontext (se avsnitt 5.1.1) och roller, alltså deltagarnas förhållningssätt till varandra (se avsnitt 5.1.2).

Kommunikativa verksamheter kan också delas in i faser (se avsnitt 3.1.2). Faserna har med den övergripande strukturen i samtal att göra (Linell 2011:191). En fas utgörs av en egen verksamhet, det vill säga att det i samtalsdeltagarnas genomförande av faserna ingår syfte, fasspecifika projekt, verksamhetsroller och teman. Faserna ingår dock i den aktuella övergripande kommunikativa verksamheten (2011:192). De amerikansvenska dialektintervjuernas faser analyseras

utifrån det som sker i samtalen (se avsnitt 5.2). I samtalens faser framträder fas-specifika syften, projekt och roller. Samtidigt som faserna kräver en egen analys utgör de tillsammans med inramingen en grund för det som är avhandlingens främsta syfte: att undersöka det kommunikativa projektet TALA SVENSKA.

I analysen av verksamheten beskrivs också en *inre* och en *yttre ram* (se avsnitt 3.2). Till den inre ramen räknar jag det som beskrivs som tillhörande verksamhetens genomförande. Till den yttre ramen räknas när samtalsdeltagare visar att de agerar utanför verksamheten och inte inom den ram som analyserats. I den yttre ramen ingår också när deltagare genom metakommentarer orienterar sig mot det som sker i den inre ramen, det vill säga att de ser på den inre ramen från den yttre, genom en metalingvistisk kommentar eller en metakommentar om situationen. Intervjusituationen och genomförandet av verksamheten kan jämföras med en scen (Kvale 1996:127). Den inre ramen motsvarar därmed scenen. Samtalsdeltagarna kan kliva av scenen och genomföra handlingar utanför i den yttre ramen. De kan också kommentera det som händer på scenen, då från den yttre ramen mot den inre.

4.2.2 Det kommunikativa projektet TALA SVENSKA

Det kommunikativa projektet är en analytisk förklaringsmodell för till exempel återkommande sekvenser i samtal (Svennevig 1999:83ff, Linell 2011:162) och utgör således ett sätt att förklara vad deltagarna gör i samtalet (jfr avsnitt 3.2). Genom att beskriva återkommande sekvenser och segment som ett kommunikativt projekt åskådliggörs den handling som jag analyserar att deltagarna gemensamt utför i samtalen. Ett kommunikativt projekt är således inte nödvändigtvis en konkret uttalad uppgift för deltagarna utan kan beskrivas som en uppgift en forskare genom sin analys ser att samtalsdeltagarna gemensamt genomför. Grundläggande för det projekt jag undersöker, liksom för andra kommunikativa projekt, är att samtalsdeltagarna genomför dem interaktionellt och att detta genomförande synliggör en gemensam handling.

Det kommunikativa projektet TALA SVENSKA handlar, precis som namnet antyder om att just svenska ska talas i samtalet. Intervjuarna ingår i samtalet för att spela in svenska i USA och informanterna ingår i samtalet för att de talar svenska i USA. Man skulle kunna säga att projektet pågår så länge som samtalsdeltagarna talar svenska. Dock är det när deltagarna inte talar svenska, eller när språket på något sätt kommenteras, som projektet synliggörs. Analysen av projektet TALA SVENSKA handlar om hur samtalsdeltagarna gör talandet av svenska explicit i interaktionen och på så sätt visar att de orienterar sig mot ett sådant projekt. Själva språkandet aktualiseras då som topik eller hanteras på något sätt av deltagarna. Det kommunikativa projektet blir alltså synligt när

samtalsdeltagarna explicit orienterar sig mot det, även om de skulle tala något annat språk än svenska.

Något som visar på förekomsten av det kommunikativa projektet är metakommentarer (jfr Svennevig 1999:85f). Metalingvistiska kommentarer synliggör vad en talare orienterar sig mot i sitt eget eller någon annans språk och det kommunikativa projektet framträder genom de samtalsutdrag som synliggör hur talarna gör detta. Projektet analyseras utifrån den ram som verksamhetsanalysen med tillhörande roller och faser ger.

4.2.3 Markerad och omarkerad kodalternering

I analysen görs en distinktion mellan markerad och omarkerad kodalternering (jfr avsnitt 3.3.3). Att något är *markerat* innebär i dagligt tal att något sticker ut från det förväntade. Schegloffs definition av reparation, där reparationssekvensen avviker från det sekventiella förlopp som pågår (2007:10f), utgör också definitionen av vad jag mer generellt analyserar som markerat, det vill säga att det markerade avbryter den pågående sekvensen för en annan sekvens. Den avbrytande sekvensen gör en annan handling än den pågående (Jefferson 1987, Sidnell 2010). Det innebär att till exempel en beskrivande sekvens kan avbrytas av en reparationssekvens för att sedan återupptas efter att ett ordval har korrigerats och då också markerats (jfr avsnitt 3.3.4).

Ett exempel på ett sådan förlopp återges i utdrag (4:1). Samtalsutdraget ingår i en berättelse om svenska maträtter de brukade äta i Charles uppväxthem:

SAMTALSUTDRAG (4:1) *WE HAD THAT YOU KNOW t- VI HADE DÄ:*

(C: CHARLES)

1. C and then we had that you know t- vi hade dä: (0.5)
2. å dä va ju gött se du

I (4:1) sker en reparation på rad 1. Charles börjar turen på engelska och yttrar *we had that* som efter en diskurspartikel (*you know*) och ett avbrott (*t-*) ersätts av översättningen *vi hade dä*. Utifrån denna relativt snabbt avklarade reparationssekvens analyserar jag att Charles orienterar sig mot ordvalet *we had that* och markerar det genom att ersätta detta med *vi hade dä*.

Analysen av reparationssekvenser utgår från tecken på sådana, i form av avbrottskapande resurser såsom pauser, upprepningar, tvekljud och avbrutna ord. Reparationssekvenserna analyseras sedan utifrån vilken typ av operation samtalsdeltagarna utför genom dem och hur de förhåller sig till den kodalternering

reparationssekvenserna innehåller. Oavsett om kodalterneringen är en reparationskälla eller en del av reparationen har jag valt att se dem som markerade.

I beskrivningen av mikroanalysen använder jag de två termerna *segment* och *enhet*. Ett segment utgör en del av en TKE, eller en tur, och kan vara relevant i en analys av ett samtalsmaterial (Lindström 2008:56). I denna studie används *segment* när det handlar om reparationssegment. Jag använder *enhet* för att neutralt beskriva delar av samtalen som på något sätt aktualiseras som att höra samman. Termen *enhet* kan i min användning utgöras av såväl ljud som ord, fraser, satser och segment, och jag använder benämningen *enhet* framför allt i samband med kodalternering (jfr Auer 1984, Boyd et al. 1997). Att använda en neutral term för att beskriva dessa sammanhörande ljud, ord etc. gör det möjligt att utgå från delar av samtalet utan att blanda in till exempel grammatiska termer. När det handlar om enskilda ord, använder jag dock både *enhet* och *ord*.

Reparation betraktas i denna avhandling som en resurs för talaren genom vilken kodalternering kan hanteras, det vill säga korrigeras, beskrivas eller liknande. Genom att kodalterneringen ingår i en reparationssekvens blir den markerad. Om självreparationer skriver Drew et al. (2013) följande:

Self-repairs give us direct access to the alternative designs considered by speakers, the initially selected design being rejected by the speaker in favour of the subsequent version selected, the repair. Hence in self-repair we can discern speakers' orientations to how best to construct turns for their sequential environment, to do the interactional work they are designed to perform. (Drew et.al. 2013:74f)

Reparationer blir på så sätt också inblickar i hur turer konstrueras och hur dessa förhåller sig till samtalets övriga sekvenser. Om en deltagare reparerar ett yttrande som innehåller en kodalternering till ett yttrande utan alternering, ger det en bild av om hur turen eller yttrandet, enligt deltagaren, bäst ska konstrueras i det aktuella sammanhanget. I (4:1) reparerar Charles snarare *we had that* till *vi hade där*. Reparationen indikerar att *we had that* inte var det som motsvarade det bästa sättet att konstruera turen. Det gjorde i stället det ersättande *vi hade där*.

Detta innebär att där reparation inte sker är det inte relevant i förhållande till samtalet i övrigt att reparera och på så vis markera. Den kodalternering som inte repareras är då inte heller markerad för talarna i samtalet, om den alltså inte kommenteras på annat sätt. Förutom att ingå i en reparationssekvens kan kodalternering markeras genom explicita metalingvistiska kommentarer där talare kommenterar sitt språk eller sin språkproduktion på något sätt. I samtalsutdrag (4:2) använder informanten både reparation och metalingvistisk kommentar. Reparationssekvensen visar på hur kodalternering på ett tydligt sätt (tydligare än i många andra fall i materialet) markeras av samtalsdeltagarna.

SAMTALSUTDRAG (4:2) PÅ ENGELSKA SPRÅKET HETER DET ROLLING PIN
(E: EARL; I3: INTERVJUARE 3)

1. E well (0.3) ja vet inte he he ((låtsas slå med något))
2. s- hon har något i: (0.4) hennes hand
3. I3 ja
4. E på engelska språket heter det (.) rolling pin
5. I3 mm
6. E men jag vet inte sanning ä va dä- vad dä=(heter) på
7. svenska
8. (0.8)
9. I3 kavel
10. E va
11. I3 kavel
12. E kavel nej (0.5) det har jag förglöm:t

I samtalsutdraget som tillhör experimentdelen Ankan (se avsnitt 2.4) tittar Earl på bildserien och inleder en reparationssekvens genom att säga *ja vet inte* och skratta (r. 1). Han fortsätter genom att visa med händerna och säger sedan att *hon har något i hennes hand* (r. 2). Efter I3:s respons (r. 3) säger Earl *på engelska språket heter det (.) rolling pin* (r. 4) och fortsätter sedan med att han inte vet den svenska motsvarigheten (r. 6–7). Efter en ganska lång paus får han hjälp av intervjuaren med ordet *kavel* (r. 9). Earl yttrar *va* (r. 10) förmodligen på grund av att han inte hör och säger sedan: *kavel nej (0.5) det har jag förglöm:t* (r. 12).

Earl genomför reparationsoperationen sökning när han letar efter ordet *kavel*. Hans metalingvistiska kommentarer möjliggör denna tolkning, och han explicitgör till och med på engelska vad det är han letar efter (*rolling pin* (r. 4)). Reparationen är självinitierad och han får slutligen hjälp med att hitta rätt ord. I analysen av sekvensen ger de metalingvistiska kommentarerna ytterligare ledtrådar till processen att hitta rätt ord när till exempel bara den kodalternerade varianten är tillgänglig för tillfället.

Kodalternering, reparation och metalingvistiska kommentarer (se avsnitt 3.3.3–3.3.5) utgör alltså resurser på mikronivå, det vill säga resurser i turernas och sekvensernas uppbyggnad. Dessa resurser analyseras i denna studie i förhållande till ett kommunikativt projekt och i förhållande till den verksamhet i vilka de ingår. Utgångspunkten är således att kodalternering, metalingvistiska kommentarer och reparation utgör resurser för att konstruera turer i deras sekventiella miljö. Den sekventiella miljön utgörs bland annat av det kommunikativa projektet TALA SVENSKA, och projektet utgör i sin tur en del av kontexten för resurserna. Resurserna används därmed utifrån samtalets kontext men ses också utgöra kontext i samtalet (jfr Linell 2011:95).

Det som i avhandlingen beskrivs som kodalterneringar, oavsett om de markeras eller inte, utgår alltså från forskarens öra. Om en enhet uttalats utan morfologisk eller fonetisk inkorporering, har den klassificerats som kodalternering. De ord som är morfologiskt och fonetiskt inkorporerade räknas i stället som lånord (Poplack 1980, jfr Boyd 1993:388). De ord jag beskriver som omarkerade kodalterneringar kan sammanfalla med till exempel direktlån, det vill säga lånord som behåller sin ursprungliga stavning (Stålhammar 2010:23), men i fallet amerikansvenska också med morfologiskt anpassade lånord. De amerikansvenska orden analyserar jag som sådana dels utifrån tidigare beskrivningar av amerikansvenska dels utifrån ordens betydelse och användning. De morfologiskt anpassade amerikansvenska ord som ingår i min analys men inte har beskrivits tidigare har med den amerikanska kulturen att göra. Dessa ord har ingen exakt motsvarighet i svenskan (jfr Klintborg 1999:150).

Hasselmo (1974) gör en distinktion mellan skarp och oskarp kodväxling (se avsnitt 3.3.3.1), där den förra tydligare markerar en gräns mellan svenska och engelska och den senare har anpassats till exempel morfologiskt. Det som är viktigast för min studie är inte om ett ord har anpassats eller inte utan det är huruvida deltagare orienterar sig mot ordet som en alternering eller inte, alltså om det är markerat eller inte.

Eftersom det avgörande för denna studie är deltagarperspektivet rör min analys hur deltagarna hanterar lånen eller de kodalternerade enheterna (jfr Musk 2006:60). *Kodalalternering* är den övergripande term som jag, i enlighet med till exempel Musk (2006), kommer att använda för när talare ”byter språk”. Förledet *kod* använder jag i stället för till exempel *språk* för att betona att det inte endast handlar om språk, i betydelsen nationella språk. Det kan också handla om varieteter av språk som standardsvenska och amerikansvenska. *Alternering* täcker in både växling med markering och utan och det är just denna tudelning, mellan markerad och omarkerad användning av en alternerad enhet, som jag fokuserar på. I analysen fokuserar jag på den interaktionella process som pågår vid varje kodalternering. Jag väljer att beskriva alterneringarna som omarkerade och markerade för att förtydliga att det handlar om processen. Resultatet av den process jag beskriver skulle även kunna klassificeras som kodmixning respektive kodväxling (jfr Musk 2006). Fokus för min analys är emellertid inte att benämna koden i samtalet utan analysen utgår ifrån huruvida kodalterneringarna markeras av deltagarna eller inte och jag kallar därför dessa två olika kategorier *markerade kodalterneringar* respektive *omarkerade kodalterneringar*.

4.3 Sammanfattning

I studien gör jag alltså en verksamhetsanalys och undersöker ett kommunikativt projekt i tolv amerikansvenska samtal med tio informanter i olika åldrar. Verksamhetsanalysen med ramar och faser redovisas i kapitel 5. I kapitel 6 redovisar jag hur informanter och intervjuare genomför det kommunikativa projektet. Det kommunikativa projektet beskrivs även i kapitel 7 ur perspektivet omarkerad och markerad kodalternering. Därefter sammanfattas och diskuteras resultaten i kapitel 8.

5. Ramar, roller och faser

Som framgår av kapitel 4 analyseras och beskrivs de amerikansvenska dialektintervjuerna utifrån verksamhetsanalys och ett kommunikativt projekt som förklaringsmodell. Detta kapitel presenterar det som jag vill beskriva som övergripande i förhållande till det kommunikativa projektet och de resurser som analyseras på en mikronivå. Ur detta övergripande perspektiv beskrivs verksamhetens ram, det vill säga den inre ramen. Här beskrivs också samtalens faser, alltså de olika verksamheter som bygger upp de amerikansvenska dialektintervjuerna.

Inledningsvis vill jag återkomma till utdrag (1:1) i kapitel 1, *tala riktigt gammal svenske* (här återgivet som (5:1)). Detta utdrag återkommer här i sin helhet och även senare i form av mindre exempelturer. Turerna i (5:1) yttras samtidigt som intervjuarna installerar teknisk utrustning och förbereder intervjun hemma hos Charles.

SAMTALSUTDRAG (5:1) *TALA RIKTIGT GAMMAL SVENSK*

(C: CHARLES; I1, I2, I3: INTERVJUARE 1, 2, 3)

1. C ja men jag (.) ja bli ju sådär (0.4) ja bli ju (.) å
2. äe: ja kan inte tänka på orlet se du så då blir ja
3. (0.4) sådära
4. I2 ja
5. C heh [hah
6. I1 [ja de ja [de kör ihop sig lite då förstås
7. I2 [dä-
8. C aa:
9. (0.5)
10. I1 men nu pratar du ju svenska hela tiden med oss

11. (0.4)
12. C ja
13. I2 jaa
14. I3 °mhm°
15. C [vi-
16. I2 [brukar du göra det
17. C vi ha- ja ha ju aldrig vatt i nön svenske skola dä va
18. va i lärde ifrån mor å far
19. (0.5)
20. I2 [ja just dä
21. I3 [nä:
22. C å å di lärde=t ifrå dera föräldra
23. (1.0)
24. C så di ju (.) vi tala (.) r- riktigt gammal svensk se
25. du
26. I1 ja
27. I2 mm (.) just [dä
28. C [ja
29. (4.6)
30. I2 nu ska vi se om vi har lite papper här
31. (8.3)
32. C push things away if you need some more room over
33. there
34. I3 dä går bra
35. C heh hah
36. ((intervjuare pratar sinsemellan om uppställande av
37. kamera))
38. C var gör i dä hära för skolarbete eller hörö
39. I1 ja det kan man säga
40. C ja
41. I1 vi jobbar på universitetet i göteborg (0.4)
42. C oh
43. I1 å i oslo (0.8) å nu vill dom samla in (0.5) material
44. med såna som kan prata svenska
45. C oj oj [oj
46. I1 [°som du° (0.9) så vi har varit i minnesota
47. C oj oj oj änna där appe i dä där kölda

Interaktionen i utdrag (5:1) innehåller flera av de fenomen som ingår i analysen av det kommunikativa projektet och verksamheten i amerikansvensk dialektintervju.

Som rubriken till utdrag (5:1) anger beskriver Charles sin varietet som *riktigt gammal svensk* (r. 24). Han beskriver också att hans föräldrar har lärt sig

svenska från sina föräldrar i USA (r. 17–18, 22). Genom dessa kommentarer anknyter Charles till en amerikansvensk kontext. Även intervjuaren knyter an till denna kontext i sin kommentar om att samla in material med *såna som kan prata svenska* (r. 43–44). Kommentarererna aktualiserar och synliggör samtalets amerikansvenska ram.

Charles förhåller sig till intervjuarna som att de gör en skoluppgift (r. 38) och säger: *var gör i då hära för skolarbete eller hörö*. Detta är exempel på hur roller framträder i samtalet. Utifrån Charles fråga kan man ana ett förhållningssätt till intervjuarna som studenter eller elever. I avsnitt 5.1 *Verksamhetens avgränsning och ram* nedan beskrivs verksamhetens *amerikansvenska ram* och rollerna *informant* och *intervjuare*.

Intervjun med Charles sker i hans hem och utdrag (5:1) sker, som redan nämnts, medan intervjuarna sätter upp kameror och förbereder intervjun. Förberedelserna och hur deltagarna talar om projektet i stort gör att utdraget kan kategoriseras som del av samtalsfasen *Öppning*. Analysen av dialektintervjus faser beskrivs i avsnitt 5.2 *Verksamhetens iscensättande och faser* nedan.

Kapitel 5 beskriver således främst verksamheten amerikansvenska dialektintervjuers avgränsning genom ramar och roller men också den övergripande iscensättningen i form av samtalsfasen. Sammantaget utgör ramar, roller och faser här grund för förståelse av verksamhetens och det kommunikativa projektets kontext, men de synliggör också det kommunikativa projektets genomförande. Det senare beskrivs i kapitlets sammanfattning (avsnitt 5.3).

5.1 Verksamhetens avgränsning och ram

Institutionella samtal kan, som nämntes i avsnitt 3.2, beskrivas utifrån två ramar, en yttre och en inre (jfr Linell 2011:553f). Den yttre ramen har att göra med det mellanmänskliga mötet, det vill säga mötet mellan personerna som ingår i samtalet och allt det de har med sig i form av erfarenheter etc. Den inre ramen handlar om genomförandet av verksamheten amerikansvensk dialektintervju. I den inre ramen genomför deltagarna verksamhetens syften och mål utifrån sina roller i verksamheten. Detta avsnitt fokuserar på den inre ramen och beskriver den ram som synliggörs genom den information som deltagarna har i förväg och det som deltagarna aktualiserar genom yttranden i interaktionen.

De amerikansvenska samtalen är institutionella i och med att deltagarna i dem genomför en uppgift, att samtalen är avtalade i förväg och att de har en bestämd ämnesorientering (jfr Linell 2011:109). Ämnet att vara svensktalande i USA synliggörs både som anledningen till mötet, kontexten för möte och samtal samt

målen för desamma. Jag väljer att beskriva verksamhetens ram som en *amerikasvensk ram* (se avsnitt 5.1.1).

I det institutionella samtalet ingår också att någon deltagare genomför samtalet utifrån sin profession. I de amerikansvenska dialektintervjuerna deltar intervjuerna utifrån sin profession medan informanterna är lekpersoner. Verksamhetens roller, *intervjuare* och *informant*, beskrivs i avsnitt 5.1.2.

5.1.1 En amerikansvensk ram

Samtalen har en *amerikasvensk ram*. I den ingår forskarnas mål att spela in talad svenska i USA. I den amerikansvenska ramen ingår också att informanterna talar svenska (eller möjligen amerikansvenska) i USA. Samtalsdeltagarna möts med utgångspunkten att informanterna är en del av en amerikansvensk kontext och att intervjuerna är intresserade av svenska i USA. Ett exempel på hur ramen aktualiseras redan innan samtalet äger rum är den poster som har använts vid forskningsresor (se figur 2 i avsnitt 2.4). Posterns rubrik är *Do You Speak Swedish? Please help us!* och på postern beskrivs att forskarna vill träffa personer som talar svenska och har utvandrat eller är svenskättlingar. Informanter har dock kontaktats på olika sätt och alla informanter har inte sett postern, utan de kan till exempel ha kommit i kontakt med forskarna via en kontaktperson. Oavsett hur kontaktvägen ser ut är ramen att informanterna tillhör kategorin som beskrivs på postern, det vill säga att de själva talar svenska och har utvandrat eller är svenskättlingar. De talar helt enkelt svenska i USA och har en bakgrund som på något sätt inbegriper utvandring från Sverige.

Den amerikansvenska ramen definieras inte bara i inbjudan till intervjuerna eller genom de amerikansvenska nätverk som informanterna eventuellt ingår i, utan ramen synliggörs också i samtalen. I intervjuarens yttrande i utdrag (5:1): *å nu vill dom samla in material med såna som kan prata svenska* explicitgörs denna ram och det görs på liknande sätt i utdrag (5:2) med en annan informant:

SAMTALSUTDRAG (5:2) *NÄR VI TRÄFFAR SÅNA SOM PRATAR SVENSKA*

(G: GEORGE; I3: INTERVJUARE 3)

1. I3 vi tänkte (.) dä vi gör (.) när vi träffar såna som
2. pratar svenska fortfarande
3. G jaha
4. I3 det är att vi spelar in er

Intervjuarens kommentar (r. 1–2) hänvisar till en grupp med det gemensamt att de talar svenska. Formuleringen med *fortfarande* kan jämföras med Charles for-

mulering *gammal svenska* (r. 24 i samtalsutdrag (5:1)). Genom dessa yttranden aktualiserar både intervjuare och informant en föreställning om en äldre varietet av svenska som tidigare talades av flera, men nu av färre. Genom yttrandena aktualiseras också en kontrast mellan *de som talar svenska fortfarande* och *de som inte talar svenska längre*. Intervjuarens fortsättning *det är att vi spelar in er* (r. 4) placerar också in George i kategorin *såna som pratar svenska fortfarande*, det vill säga som talare av denna äldre varietet.

Postern och muntliga beskrivningar av vad intervjuarna/forskningsprojektet gör är exempel på hur intervjuarna synliggör den amerikansvenska ramen men ramen aktualiseras också av informanter. Ett exempel på det är när Earl beskriver den egna varieteteten med benämningen *texassvenska* (utdrag (5:3)):

SAMTALSUTDRAG (5:3) *TEXASSVENSKA*

(E: EARL)

1. E jag har inte hatt något särskilt problem till och
2. tala svenska naturligtvis har jag inte gått på
3. svenska skolan eller sådant men jag tala texassvenska
4. sanninga ä

I Earls benämning *texassvenska* (r. 3) finns en kontext både geografiskt och historiskt (jfr Ureland 1971). Genom att benämna sitt eget språk som *texassvenska* skiljer Earl ut den egna varieteteten från andra varieteter av svenska.

På detta sätt aktualiseras sammanhang för informanternas språkliga varieteter. Sammanhanget är för Charles och Earls del en *gammal* och en *lokal* typ av svenska. Att tala om ett sammanhang innebär inte att informanterna är lika varandra eller har samma förhållningssätt till svenskan, sverigekopplingen eller liknande, men informanterna lyfter fram den amerikansvenska ramen genom att beskriva sin egen varietet i förhållande till någon annan varietet av svenska såväl lokalt som globalt. Informanterna har även det gemensamt att de har ställt upp på att bli intervjuade utifrån det faktum att de själva bedömer att de tillhör den eftersökta gruppen. Den amerikansvenska ramen utgör på så sätt en gemensam ram för samtalen och aktualiseras av både intervjuare och informanter.

Den amerikansvenska ramen synliggörs också till stor del genom de samtalsämnen som deltagarna tar upp och ställer frågor om. Frågorna som informanterna besvarar i enkäten (se bilaga 1) rör till största del hur svenska har använts av informanten och av eventuella svensktalande släktingar. Denna ingång ger ofta ett samtal som rör hur det är och har varit att tala svenska i USA, eller hur det är att vara svenskättling eller migrant. Att samtalsdeltagarna, intervjuare och informanter, möts och kan tala svenska med varandra utgör också det en

ram. Att det är möjligt och intressant är själva upprinnelsen till och ändamålet med dessa möten.

Genom samtalets ändamål, språkanvändningen, topikerna, och metalingvistiska kommentarer synliggörs således den amerikansvenska ramen.¹³

5.1.2 Roller

Till ramen hör också verksamhetens roller. I institutionella samtal ingår, som nämndes ovan, att någon deltagare deltar utifrån sin profession. Det ingår även en fasstruktur som är planerad av den professionella deltagaren (se vidare avsnitt 5.2 om faserna). De inspelade dialektintervjusamtalen är utformade både som semistrukturerade intervjuer och som experiment (se 2.4). I båda dessa moment agerar deltagarna utifrån de mest övergripande rollerna *intervjuare* och *informant*.

Även om den som har rollen intervjuare låter informanten tala till största delen så är det intervjuaren som har rollen att inleda de olika uppgifterna och faserna. Samtalen utförs genom att intervjuarna spelar in, ställer frågor och introducerar uppgifter. Informanterna är således en del av samtalet som den som svarar på frågorna, blir inspelad och gör uppgifterna. Genom att utföra dessa uppgifter, intervjuaruppgifter och informantuppgifter, synliggör samtalsdeltagarna de olika rollerna intervjuare och informant.

Intervjuare och *informant* är alltså de roller som framträder tydligast i samtalen. Utdrag (5:4) ur samtalet med Nancy visar att det är intervjuaren som ställer frågor och informanten som svarar. I (5:4) är det de inledande turerna i dialektintervjun som återges.

SAMTALSUTDRAG (5:4) *SÅ VI VILL BARA PRATA MED DIG NU*

(N: NANCY; II: INTERVJUARE 1)

1. I1 så vi vill bara prata med dig nu (.) en liten stund
2. spela in dig å (.) a (.) om dig vill vi prata
3. N okej okej
4. I1 ähm berätta hur asså hu- (.) bor du här i (Stad1)
5. N jag bor i (Stad2) och jobba här i (Stad1)
6. I1 mm va ä skillnaden undrar ja ja har inte riktigt

13 Man hade kunnat tänka sig en amerikansvensk ram även i ett annat samtal, där till exempel två talare av amerikansvenska möts. I de undersökta samtalen är en av deltagarna inte del av den amerikansvenska kontexten mer än som forskare, vilket är relevant för interaktionen, inte minst genom de asymmetriska roller det innebär. Detta motsäger dock inte den amerikansvenska ramen.

7. N du menar (Stad2) och (Stad1)
 8. I1 ja ja [är det två städer
 9. N [ja dä

På rad 1–2 beskriver intervjuaren för informanten hur intervjun är tänkt att gå till. Informanten bekräftar detta (r. 3) och därefter ställer intervjuaren dialektintervjuns första fråga (r. 4). Samtalsutdrag (5:4) visar hur intervjun här i de inledande turerna styrs av intervjuaren som beskriver vad som ska göras och sedan ställer frågor som informanten besvarar. Utdraget har ett tydligt mönster av fråga–svar, vilket stämmer för delar av samtalen. I andra delar av intervjun, framför allt den semistrukturerade, får informanten mer utrymme att berätta fritt. Redan i den del av samtalet som följer direkt efter utdraget berättar Nancy om skillnaden mellan de två städerna som ligger nära varandra. Initiativet till att ställa frågorna ligger dock hos intervjuaren såväl i samtalet med Nancy som i de andra samtalen.

De olika rollerna i intervjuerna har på ett sätt redan etablerats i förväg, i och med att informanterna har kommit i kontakt med intervjuarna direkt eller via någon utifrån det faktum att de kan tala svenska. Intervjuerna görs av forskare som kommer från universitet i Sverige och Norge, vilket anges bland annat på postern och meddelas av intervjuarna själva. Rollerna är därmed till vis del fastställda från början. Dock finns det varierande sätt för samtalsdeltagarna att orientera sig mot varandra.

Utdrag ur intervjuerna med Charles (5:5) och Patricia (5:6) får exemplifiera hur olika förståelse för vilka man möter blir synligt i materialet. Utdragen exemplifierar också hur olika förhållningssätt informanterna kan ha till intervjuarna och vice versa. Dessa två informanter träffar samma tre intervjuare. I utdrag (5:5) kommenterar Charles intervjuns innehåll efter en lång experimentsekvens:

SAMTALSUTDRAG (5:5) *HAR ÄNDRATS SÄNS JAG HA VATT I SKOLAN*
 (C: CHARLES; II, 2: INTERVJUARE 1, 2)

1. I2 bra (.) tusen tack bra jobbat
 2. (1.0)
 3. I2 .h
 4. C (dä va å studera) i sånt härant i: i skolan
 5. (1.2)
 6. I2 jaa
 7. (0.6)
 8. I1 jaa (.) dä gör vi vi f-
 9. I2 =sånt här håller vi på med
 10. C =oj oj oj vad dä har ändrat säns jag ha vatt i skolan
 11. I2 [(skrattar)]

12. I1 [((skrattar)) [jaa
13. C [((skrattar))

På rad 4 säger Charles (*dä va å studera*) i *sånt härant* och säger senare när intervjuarna har bekräftat att det är detta som görs att det har ändrats sedan han gick i skolan (r. 10). Han ställer vid ett annat tillfälle frågan: *is that what you're studying in college*. Charles refererar genom dessa metakommenterade yttranden till det som intervjuarna gör som en del av en skoluppgift, vilket ger en bild av att han ser på intervjuarna som skolungdomar eller studenter. Intervjuarna bekräftar Charles kommentarer (r. 6, 8, 9 och 12) och håller med om det han säger, även om de inte själva skulle beskriva det de gör som skolarbete.

I jämförelse är samtalet med Patricia av annan karaktär. I utdrag (5:6) görs det explicit att Patricia är en van informant.

SAMTALSUTDRAG (5:6) VAN INFORMANT
(P: PATRICIA; I3: INTERVJUARE 3)

1. I3 så ska vi: (.) först ställa lite frågor till dig om
2. (1.0)
3. I3 (alltså) hur din språksituation ser ut varför du kom
4. hit och va du gör här å så där å sen så (0.8) pratar
5. vi lite bara (.) lite allmänt så att vi får lite
6. språkprov
(...)
7. I3 vi kan liksom inte låtsas för dig att det är nånting
8. annat vi håller på med
9. P nä heh hah
10. (1.0)
11. P jag har vart informant många många gånger
(...)
12. P vill du fråga eller vill du bara att jag ska prata
13. I3 ju mer du kan bara prata desto=
14. P tänkte det kanske
15. I3 =desto bättre så är det vissa saker som
16. P såhär att jag

På rad 12 frågar Patricia om intervjuaren vill *fråga* eller bara att hon *ska prata*, vilket hon får bekräftat på rad 13, och på rad 14 kommenterar hon det med att det var vad hon trodde. Patricia visar att hon inte bara förstår att det är något som ska spelas in utan har även en uppfattning om på vilket sätt det ska dokumenteras och att det kan finnas olika sätt att genomföra en intervju på. Hon an-

vänder även ordet *informant*, det vill säga en forskningsteknisk term, vilket också visar att hon är insatt i hur denna typ av forskningssituation går till.

Det är inte bara informantens förhållningssätt till intervjuarna som synliggörs i denna sekvens utan det blir också tydligt hur intervjuarna ger information och förhåller sig till informanten. Den instruktion som ges till Patricia innehåller begrepp som *språkprov* och *språksituation*, vilket kräver att informanten är insatt. På rad 7–8 säger I3 t.o.m. att *vi kan liksom inte låtsas för dig att det är nånting annat vi håller på med*. Den turen bekräftar informantens roll som insatt. Här bör tilläggas att de allra flesta inte är vana informanter på det sätt som Patricia ger prov på. Informanterna i de andra intervjuerna får alltså inte instruktioner på det sätt som Patricia får.

De två exempel som utdragen med Charles och Patricia i (5:5) och (5:6) utgör är snarare ytterligheter än något annat, och de visar därmed att det i materialet kan variera hur informanterna ser på material, intervjuarens roll och sin egen roll även om rollerna här beskrivs som intervjuare och informant i alla samtal. Dessa två exempel synliggör också att intervjuarna anpassar sig efter de informanter som de möter. Det bör i sammanhanget påpekas att både Charles och Patricia får samma information om intervjun och om vad materialet ska användas till (se bilaga 2). Intervjuarna förhåller sig något olika till informanterna, men de är båda informerade om forskningsprojektet.

I samtalen finns också roller som har mer med iscensättning än med avgränsning av verksamheten att göra. I intervjuerna kan det ingå fler än en intervjuare och fler än en informant. Det finns ett par fall där informanter talar med varandra och intervjuarna lyssnar, men mestadels ingår någon intervjuare i samtalet. Intervjuaren/-na är alltid närvarande. Utifrån detta kan ytterligare roller etableras även om rollerna intervjuare och informant fortfarande ingår som övergripande roller. Rollerna i iscensättningen handlar snarare om vem man som talare vänder sig till i samtalet. För att beskriva dessa roller använder jag termerna *talare*, *mottagare* och *åhörare* (jfr Goffman 1981, Bell 1984:158ff, Linell 2011:180).

Dessa roller är diskursiva (Linell 2011:180) och handlar om hur deltagarna handlar i utförandet av samtalet. Dessa benämningar är dock inte så statiska som de kan låta. En *mottagare* tar till exempel inte bara emot utan interagerar också med talaren. Som *talare* räknar jag den som just för tillfället talar och *mottagare* är den eller dem talaren vänder sig till. *Åhöraren* är en närvarande person i samtalet men som för tillfället inte tilltalas. I de fall där det ingår fler än en intervjuare eller fler än en informant kan alla dessa tre roller vara aktuella. I de fall där det endast är en intervjuare och en informant är enbart rollerna talare och mottagare de aktuella. Det kommunikativa projektet TALA SVENSKA kan beskrivas utifrån dessa roller och görs synligt i förhållande till dessa (se kapitel 6).

Verksamhetens ram och samtalens inre ram har i 5.1 beskrivits utifrån dels den *amerikasvenska ramen*, dels rollerna *intervjuare* och *informatant*. Nästa avsnitt beskriver en del av verksamhetens iscensättande, nämligen fasstrukturen i de amerikansvenska dialektintervjuerna.

5.2 Verksamhetens iscensättande fasstruktur

Samtalens innehåll och genomförande har en *fasstruktur*. Eftersom intervjuerna varierar något i hur de genomförs och i hur många samtalsdeltagare som deltar, kan också utformningen av samtalens struktur variera något. Dock är det möjligt att urskilja faser som kan sägas gälla för alla intervjuer i materialet. Tabell 2 visar en uppställning över samtalens faser.

TABELL 2: *INTERVJUERNAS FASER (EFTER LINELL 2011:200f)*

Faser	Delfaser	Innehåll
1. Öppning		Hälsande, installation, småprat
2. Introduktion		Introduktion av uppgift och start på intervju
3. Dialektintervju	<i>Semistrukturerad intervju</i>	Samtal och frågor (delvis utifrån enkät)
	<i>Ankan</i>	Styrt experiment utifrån bildserie
	<i>Experiment 1</i>	Styrt experiment
	<i>Experiment 2</i>	Styrt experiment
4. Avrundning		Tack, positiv feedback, avslutningsmarkör alternativt övergångsmarkör
5. Avslutning		Småprat, tack, avsked

I Linells modell för faser i institutionella samtal (2011:200f) ingår faserna *Öppning*, *Orientering*, *Utforskning*, *Besked*, *Sammanfattning* och *Avslutning*. Denna modell är utgångspunkten för analysen av faserna i materialet. Faserna i de amerikansvenska intervjuerna kommer till uttryck som i tabell 2.

Fas 1. *Öppning* är den del av samtalet som sker innan intervjun egentligen har kommit igång. Detta kan se lite olika ut beroende på inspelningsituation men i fasen ingår att hälsa, att intervjuerna installerar teknisk utrustning, att deltagarna placerar sig i rummet och att de småpratar.

Fas 2. *Introduktion* är den fas som föregår intervjun. Här introducerar intervjuaren vad som ska göras och premisserna för intervjun klargörs.

Fas 3. *Dialektintervju* är den fas där intervjuernas kärnverksamhet sker. I denna fas sker den semistrukturerade intervjun och de styrda experimenten, alla ledda

av intervjuaren. Den semistrukturerade intervjun och de tre olika experimenten kallar jag delfaser. Det finns ingen fast inbördes ordning mellan delfaserna. Ibland är det till och med så att de olika delarna inte ingår i samma samtal. De genomförs dessutom ofta av olika intervjuare. Intervjuarna kan bytas av inom samma samtal eller träffa informanten var för sig i olika rum. Alla delfaser ingår inte för alla informanter i det undersökta materialet.

Fas 4. *Avrundning* är den fas som markerar att dialektintervjun går mot sin avslutning. Det inleds ofta med ett *tack* från intervjuaren. *Avrundning* är den fas som avslutar fasen *Dialektintervju* precis som *Introduktion* är den fas som inleder hela dialektintervjun.

Fas 5. *Avslutningen* är avslutningen på hela samtalet. I denna fas ingår småprat och avsked. Här förekommer också *tack* från intervjuarens sida men inte sådana som avslutar genomförandet av fas 4 utan *tack* för hela mötet.

Dialektintervjun är alltså kärnverksamheten i denna fasmodell. Inramningen av kärnverksamheten sker i *Introduktion* och *Avrundning*. På så vis kan *Öppning* och *Avslutning* sägas hamna utanför intervjun och tillhöra en yttre ram, det vill säga det mellanmänskliga mötet i stort. Eftersom dessa två faser inte ingår i kärnverksamheten och därmed inte alltid dokumenteras, kan de också falla utanför den inspelade intervjun och således det material som finns att tillgå. Av främst den sista anledningen analyseras inte *Öppning* och *Avslutning* i avhandlingen. Det gör däremot *Introduktion*, *Dialektintervju* och *Avrundning*, vilka beskrivs i 5.2.1 *Introduktion*, 5.2.2 *Dialektintervju* och 5.2.3 *Avrundning*. Därefter följer en beskrivning av *Övergångar mellan faser* i 5.2.4. Faserna beskrivs med hjälp av illustrerande samtalsutdrag ur de undersökta intervjuerna.

5.2.1 Introduktion

I fasen *Introduktion* introducerar intervjuaren informanten till dialektintervjuns olika delar och vad som kommer att ske (jfr Linell 2011:200). De analyserade samtalen visar att det är intervjuaren som styr över när introduktionen inleds och hur den utformas, vilket är förväntat utifrån att fasstruktur planeras av den som ingår i samtalet utifrån sin profession (Linell 2011:195).

Introducerande turer illustreras i utdrag (5:7)–(5:9). I det första utdraget samtalas intervjuaren med Nancy (utdraget återges även som (5:4) ovan).

SAMTALSUTDRAG (5:7) *TUSEN TACK FÖR ATT VI FICK KOMMA HIT*

(N: NANCY; I1: INTERVJUARE 1)

1. I1 ((skrattar)) ((skrattar)) tusen tack ((slår ihop
2. händerna)) för att vi fick komma hit

3. N varsågod
4. I1 jättesnällt
5. N a
6. I1 så vi vill bara prata med dig nu (.) en liten stund
7. spela in dig å (.) a (.) om dig vill vi prata
8. N okej okej
9. I1 ähm berätta hur asså hu- (.) bor du här i (Stad1)
10. N jag bor i (Stad2) och jobba här i (Stad1)

Utdrag (5:7) föregås av fasen Öppning och innehåller samtal kring inspelningen samtidigt som intervjuarna installerar tekniken. Skrattet (r. 1) är en respons på att informanten Nancy före utdraget säger *å så tekniskt* och skrattar. I1 inleder här med att tacka Nancy för att hon har låtit forskarna komma dit (r. 1–2) och därmed är Öppningen avslutad och introduktionsfasen påbörjad. I1:s *tack* (r. 1–2) besvaras med ett *varsågod* (r. 3) från informanten, varefter I1 ytterligare förstärker tacket med *jättesnällt* (r. 4) och informanten bekräftar (r. 5). I1:s yttrande (r. 6–7) utgör därefter en beskrivning av vad som kommer att ske. Informanten bekräftar denna beskrivning (r. 8).

Till introduktionen räknar jag turerna från och med I1:s *tack* (r. 1) till och med att Nancy bekräftar intervjuarens beskrivning av vad som ska ske (*okej okej* (r. 8)). I1 markerar en ny fas genom att slå ihop händerna samtidigt som hen yttrar ett *tack* (r. 1). Det som gör att jag analyserar dessa yttranden som tillhörande fasen Introduktion är att intervjuaren tackar och sedan beskriver vad som ska hända. När Nancy har bekräftat beskrivningen av innehållet, påbörjar intervjuaren fasen Dialektintervju och ställer intervjuens första fråga (r. 9) om var Nancy bor, vilken besvaras i turen på rad 10.

I samtalet med Patricia (utdrag (5:8)) introduceras dialektintervjun med en explicit kommentar om att inspelningen startar.

SAMTALSUTDRAG (5:8) SÅ SKA VI FÖRST STÄLLA LITE FRÅGOR

(P: PATRICIA; I2, 3, 4: INTERVJUARE 2, 3, 4)

1. I2 då gör jag bara såhär nu att jag slår igång den här
2. P mm
3. (2.5)
4. I2 så fort det går.
5. I4 °så flyttar jag lite här [så jag inte skymmer°
6. I3 [så ska vi: (.) först ställa
7. lite frågor till dig om (1.0) (alltså) hur din
8. språksituation ser ut varför du kom hit och va du gör
9. här å så där å sen så (0.8) pratar vi lite bara (.)
10. lite allmänt så att vi får lite smakprov

Under introduktionens inledande turer sker fortfarande en del teknisk installation av både kamera och intervjuare. I4:s kommentar om att inte skymma kameran (r. 5) riktas framför allt till I2, medan I3 har inlett beskrivningen av intervjuens innehåll.

Intervjuarens yttrande på rad 6–10 utgörs av en beskrivning av vad som ska ske och det inleder introduktionsfasen. Introduktionen består i detta fall endast av intervjuarens yttrande och pågår tills informanten påbörjar sin berättelse om var hon föddes, vilket inleder fasen Dialektintervju (se utdrag (5:12) nedan).

I samtalet med Nancy (utdrag (5:7)) är faserna Öppning, Introduktion och inledningen av fasen Dialektintervju tydliga delar som följer efter varandra. Samtalet med Patricia (utdrag (5:8)) visar att viss teknisk installation pågår i öppningsfasen samtidigt som introduktionen inleds. I samtalet med Charles (utdrag (5:9)) pågår dock Öppning och Introduktion helt parallellt. Intervjuarna installerar den tekniska utrustningen, medan de talar med informanten Charles:

SAMTALSUTDRAG (5:9) *VI TÄNKTE GÖRA SÅHÄR*

(C: CHARLES; I2, 3: INTERVJUARE 2, 3)

1. I2 du kan sätta igång
2. I3 vi tänkte göra såhär att vi börjar med å frågar
3. några frågor
4. C ja
5. I3 om (0.3) var: (.) om din uppväxt å varför du kan
6. prata svenska å den ska vi ska (I2) framför allt gö-
7. spela några spel med dig
8. (0.6)
9. C spela (.) ett spel
10. I3 ja: det kan man säga
11. C oj oj oj
- ((under några turer löser I1 och I2 ett praktiskt problem))
12. I3 nu ska vi se (.) när är du född Charles
13. (1.8) ((C lutar sig framåt))
14. I3 när är du född
15. C öh i (månad) (.) nittonhundratretti (.) (må-) (månad)
16. den andre

Till introduktionen räknas turerna från intervjuarens *vi tänkte göra såhär* (r. 2) till och med Charles respons, *oj oj oj* (r. 11). Introduktionen inleds även i detta utdrag av intervjuaren. Det inledande yttrandet på rad 2–3 och 5–7 utgörs av en beskrivning av hur intervjun ska gå till. Informanten bekräftar I3:s beskrivning

(r. 4) men ifrågasätter beskrivningen *spela några spel* (r. 7) med reparationsintieringen *spela (.) ett spel* (r. 9) som yttras med uppton.

Därefter löser intervjuarna ett praktiskt problem innan I3 använder *nu ska vi se* som en återgångsmarkör (jfr Ottesjö 2006) och ställer en fråga som markerar starten på dialektintervjun: *när är du född* (r. 14). Utdrag (5:7)–(5:9) visar att övergångar mellan faser kan vara, men inte alltid är, helt tydliga, vilket diskuteras vidare i 5.2.4 nedan. Fasen Introduktion har till syfte att inleda dialektintervjun. Fasen Dialektintervju följer efter introduktionen och denna fas är ämnet för nästa avsnitt.

5.2.2 Dialektintervju

I fasen Dialektintervju sker samtalens kärnverksamhet. Dialektintervjun innehåller de delar som är avsedda att uppfylla forskarnas mål med inspelningarna, det vill säga att spela in svenska som talas i USA. Fasen inleds i och med att intervjuaren introducerar samtalsämnen, ställer första frågan, eller att informanten spontant börjar berätta och intervjuaren fortsätter med intervjufrågor från det.

Intervjun med Nancy visar som nämnts ovan exempel på hur faserna Öppning, Introduktion och Dialektintervju följer tydligt på varandra. I utdrag (5:10) återges dialektintervjuns inledande turer ur samtalet med Nancy.

SAMTALSUTDRAG (5:10) *BOR DU HÄR*

(N: NANCY; I1: INTERVJUARE 1)

1. I1 så vi vill bara prata med dig nu (.) en liten stund
2. spela in dig å (.) a (.) om dig vill vi prata
3. N okej okej
4. I1 ähm berätta hur asså hu- (.) bor du här i (Stad1)
5. N jag bor i (Stad2) och jobba här i (Stad1)
6. I1 mm va ä skillnaden undrar ja ja har inte riktigt
7. N du menar (Stad2) och (Stad1)
8. I1 ja ja [är det två städer
9. N [ja dä

Efter fasen Introduktion med intervjuarens beskrivning och informantens bekräftelse uppmanar intervjuaren Nancy att berätta (r. 4) och ställer efter ett par upprepningar frågan *bor du här i (Stad1)* (r. 4) varefter Nancy svarar var hon bor och var hon arbetar (r. 5). Den semistrukturerade intervjun inleds i detta fall med intervjuarens uppmaning och fråga på rad 4, vilken besvaras av informanten på rad 5. Handlingarna fråga-svar och frågan och svarets innehåll visar

att delfasen Semistrukturerad intervju är inledd och både den delfasen och fasen Dialektintervju som helhet fortsätter därifrån.

I samtalet med Becky (utdrag (5:11)) går intervjuaren direkt på första frågan efter en hel del tekniskt ordnande och några kommentarer om informantens hörsel och hur informanten och intervjuaren ska placera sig runt bordet utifrån denna faktor.¹⁴ Första frågan gäller informantens namn (r. 3).

SAMTALSUTDRAG (5:11) VAD HETER DU VAD ÄR DITT NAMN

(B: BECKY; I1: INTERVJUARE 1)

1. I1 [for your hearing nej ok
2. B [°I don't think so (.) I don't think so°
3. I1 bra (.) vad heter du ((ler))
4. (1.9)
5. B vad sa du
6. I1 vad heter du (.) vad är ditt namn
7. B ((ler)) öhm mitt namn är (Smeknamn) mitt (.) min
8. morm- mitt mormor hette (Förnamn) så när jag var född
9. så var jag (.) B- (Förnamn) så var det för länge så
10. det vara bara (Smeknamn)
11. I1 ja

Efter en reparationsekvens (r. 4–7) på grund av att informanten inte uppfattat frågan svarar Becky i följande tur med en beskrivning av sitt smeknamn och hur hon har fått det (r. 7–10).

Intervjuarens fråga (r. 3) är den första frågan som ställs i intervjun med Becky. Topiken för frågan har med information om informanten att göra. Båda dessa faktum gör att jag tolkar detta som den semistrukturerade intervjuens start. Precis som i samtalet med Nancy inleder handlingarna *fråga* och *svar* och det är intervjuaren som initierar frågan.

Därefter fortsätter Becky beskrivningen av sitt namn och smeknamn och hon och intervjuaren samtalar om namnet. Intervjuaren ställer på rad 3 tydligt en fråga. Filmen visar att intervjuaren vänder sig direkt mot informanten och markerar på så sätt med sitt kroppsspråk att hen fokuserar på informanten. Detta utgör en kontrast till det tekniska ordnandet som har föregått första frågan och markerar genom intervjuarens sätt att ställa frågan att en ny fas påbörjas. Turerna som föregår första frågan har delvis yttrats på engelska och därför markeras också

14 Dock sitter informanten redan på plats när inspelningen startar. Det kan innebära att hon kan ha fått information som skulle ingått i fasen Introduktion innan inspelningen startar.

starten på intervjun med en kodalternering genom att intervjuaren ställer en fråga på svenska. Detta synliggör hur deltagarna orienterar sig mot det kommunikativa projektet TALA SVENSKA i iscensättandet av dialektintervjun (jfr avsnitt 6.3). Till starten på fasen Dialektintervju tillika delfasen Semistrukturerad intervju räknar jag turerna från första frågan (r. 3) till första svaret (r. 7–10).

I utdrag (5:10) och (5:11) följer de inledande turerna i dialektintervjun mönstret fråga–svar, och det är intervjuaren som efter introduktionen ställer första frågan. I utdrag (5:12) är det informanten Patricia som spontant börjar berätta efter det att hon i introduktionsfasen har frågat intervjuarna hur de vill göra (se samtalsutdrag (5:8) för introduktion i samma samtal):

SAMTALSUTDRAG (5:12) *VILL DU BARA ATT JAG SKA PRATA*

(P: PATRICIA; I2, 3: INTERVJUARE 2, 3)

1. I3 [((skrattar))
2. P [((skrattar)) det är lite konstigt eftersom (0.3)
3. a vill du fråga eller vill du bara att jag ska prata
4. eller
5. I2 ju mer du kan bara prata (.)
6. P =tänkte det kanske
7. I2 =desto (.) desto bättre [å sen ä dä vissa saker som
8. I3 [vi (x x x) as we go
9. P såhär är det va att föddes i (Stad)

I introduktionens turer agerar både Patricia och intervjuarna utifrån att hon är bekant med denna typ av intervju. Det gäller också frågan om intervjuaren vill fråga eller om hen vill att hon bara ska prata (r. 3). När det är klarlagt att formatet är som Patricia trodde, börjar hon att berätta utan någon inledande fråga eller uppmaning från intervjuarna. I yttrandet på rad 9 markerar Patricia att hon startar med *såhär är det va*, vilket inleder hennes berättelse om var hon föddes och varifrån hennes föräldrar kommer.

Även om Patricia är den som inleder fasen Dialektintervju är det ändå i samråd med intervjuarna. Det är genomgående så att intervjuarna på något sätt leder dialektintervjuns start. En sådan struktur följer mönster som konstaterats i andra intervjuer (jfr t.ex. Greatbatch 1988) där det är intervjuaren som inleder. Vid ett turtagningsförlopp med frågor och svar ligger det dock hos intervjuaren att inleda intervjun och börja ställa frågorna (Greatbatch 1988:415).

5.2.2.1 Delfaser i dialektintervjun

Delfaserna ingår i dialektintervjun och motsvarar de olika uppgifter med tillhörande syften som intervjuarna introducerar (se tabell 2). De inledningar av dialektintervjun som beskrivits i utdrag (5:10)–(5:12) utgör också inledningar av delfasen Semistrukturerad intervju. Delfaserna kan komma i olika ordning, men den semistrukturerade intervjun är ofta den som kommer först. Delfasernas början kan variera beroende på om de genomförs av samma intervjuare som den föregående fasen, vad deltagarna har samtalat precis innan etc. I samtalsutdrag (5:13) ur samtalet med Nancy inleds delfasen Ankan. Denna delfas genomförs av två andra intervjuare än de två som precis innan har genomfört delfasen Semistrukturerad intervju. Samtalsutdragets första tur föregås därmed av en paus där intervjuarna i den första delen lämnar rummet och de andra kommer in. Under pausen sitter Nancy och väntar vid ett bord och hon har en mugg framför sig.

SAMTALSUTDRAG (5:13) *VET DU VAD DU SKA FÅ GÖRA NU*

(*N: NANCY; I2: INTERVJUARE 2; I3: INTERVJUARE 3*)

1. I3 ä du trött nu
2. (0.3)
3. N nä [nä dä går bra fast ja ja ja kom på att ja: (0.3)=
4. I3 [skrattar
5. N =dricker från en mugg (0.5) där dä står norsk ((ler))
6. ((skrattar))
7. I2 [((skrattar))
8. I3 [ja::: ((skrattar)) det är ju fel
9. N ((skrattar)) det är fel ((skrattar)) lite photoshop
10. (dä- s-) (“suddar” i luften framför muggen)
11. [((skrattar))
12. I2 [((skrattar))
13. I3 [((skrattar)) a vi fixar det (.) vi photoshoppar
14. N åkej ((skrattar))
15. (0.6)
16. I3: vet du vad du ska få göra nu (.) nu ska du få (.) ähm
17. (.) fylla i en eller du ska få svara på (0.6) du ska
18. få berätta till bilder å sen så ska du få svara på
19. lite fråger om dom här bilderna
20. N åkej
21. I3 å: (0.6) vi ber om ursäkt för att den här serien har
22. en lite dålig kvinno(.)syn

23. N åkej ([[skrattar])
 24. I3 [ɛvi har använt den i så många andra
 25. sammanhang så dä ä ett så bra jämförelsematerial
 26. N åkej
 27. I3 så här är den här bilden och det (.) första som jag
 28. ska be dig om är å helt enkelt berätta (0.8) bara
 29. berätta vad det är som (.) händer
 30. (0.4)
 31. N åkej (1.0) ä:h åkej
 32. I3 ja
 33. N ö:h så här e en man (.) å han ler mot en kvinna
 34. I3 mhm

I3:s fråga *är du trött nu* (r. 1) får ett skämtsamt svar att informanten nyss upptäckte att hon dricker ur en mugg där *dä står norsk* på (r. 5). Informanten och intervjuarna skrattar åt detta varefter I3 skämtsamt säger att det ju *är fel* (r. 8), vilket också det blir en källa till skratt och skämt om att de får photoshoppa bort det som står på muggen (r. 9–14). Efter denna skämtsamma sekvens följer en paus (r. 15), varefter I3 inleder delfasen Ankan (se figur 1 i 2.4) med att beskriva vad informanten ska få göra (r. 16–19). Efter en bekräftelse från Nancy (r. 20) ber I3 om ursäkt för bildseriens lite dåliga kvinnosyn (r. 21–22). Nancy bekräftar och skrattar (r. 23), varefter I3 förklarar varför bildserien trots allt är med (r. 24–25). När Nancy har bekräftat även detta med *åkej* (r. 26) utför I3 delfasens första fråga/uppmaning att informanten ska berätta vad som händer i första bilden (r. 27–29). Nancy bekräftar (r. 31) och därefter börjar hon att berätta om första bilden (r. 33).

När informanten och intervjuarna har avslutat sin skämtsamma sekvens om den norska muggen följer en paus (r. 15) innan intervjuaren introducerar den nya delfasen. Att inleda med en formulering som *du ska nu få göra x* eller något liknande återkommer i intervjuerna. Utdrag (5:13) utgör ett tydligt exempel på en övergång mellan två faser, med en paus som följs av intervjuarens beskrivning av nästa del. I utdraget ställer informanten inte någon fråga utan bekräftar och påbörjar sedan delfasens uppgift.

Delavslutningen av en fas innehåller ofta någon en längre paus eller en diskursmarkör som *yeah* (jfr Jefferson 1984a, 1993) eller *okay* (jfr Beach 1993). Dessa markerar att man är på väg mot ett avslut eller byte av ämne och detta följer tidigare beskrivna mönster för hur sekvenser och faser avslutas (se t.ex. Schegloff & Sacks 1973, Jefferson 1984b, 1993, Beach 1993, Robinson 2001, Linell 2011:201). Det långa samtalsutdraget (5:14) exemplifierar en sådan delavslutning och visar också hur nästa delfas Ankan inleds. Innan den semistrukturerade intervjun avslutas samtalar Patricia med intervjuarna om byggnation i Sverige på 1960-talet.

SAMTALSUTDRAG (5:14) *ALRIGHT THEN*
(P: PATRICIA; I3: INTERVJUARE 3)

1. I3 men då va ju en väldig satsning då får man säga
2. P ja: (.) a början på sextitalet
3. I3 mm
4. P eller börja- ja
5. (1.0)
6. P så=att=ä:h
7. I3 då blev många (.) bostäder men det blev kanske inte
8. så bra alltid
9. P =ah det blev lite homogent
10. I3 fjaha
11. P ((skrattar))
12. (2.4)
13. P alright then
14. I3 vi tänkte fråga dig (.) nu ska vi: ska du få se en
15. serie vi ber om ursäkt (0.6) äh för att den är (.)
16. [otroligt sexistisk=
17. P [((tittar på bildserie)) [((skrattar))
18. I3 [=men vi har börjat med den
19. här för flera år sen [så nu kan vi inte sluta för=
20. P [åkej aha
21. I3 =att då kan alla säga samma sak så jag tänkte bara be
22. dig (.) å bara berätta du- vad som händer (.) å sen
23. ställer jag några frågor sen. (.) [blir det bra
24. P [åkej (åh
25. I3 =(ler))
26. P = gud)£ ((skrattar))
27. (0.5)
28. P ((tittar på bildserie)) öuhm (0.6) jaha:
29. I3 =ja
30. (0.8)
31. P jaha då sitter det en (.) liten pojke här och tittar
32. på en liten flicka i höga klackar och svarta strumper

I utdrag (5:14) återges de sista turerna i delfasen Semistrukturerad intervju (r. 1–13) och de inledande turerna i delfasen Ankan (r. 14–29). Delfasen Semistrukturerad intervju avslutas med en lång paus (r. 12) och diskursmarkören *alright then* (r. 13), som yttras av informanten. Direkt därpå följer I3:s in-

ledning till delfasen Ankan (r. 14–16). När det klarlagts vad som ska göras tar sig Patricia an uppgiften och gör deluppgiftens första beskrivning av vad hon uppfattar sker i bildsekvensen (r. 31–32).

I jämförelse med andra intervjuer och med tidigare beskrivna mönster för turtagning i intervjuer är det anmärkningsvärt att det är Patricia som avslutar den semistrukturerade intervjun. I intervjuer är det förväntade att intervjuaren är den som avslutar med till exempel ett *tack* (jfr Greatbatch 1988:416f). Detta gäller för de flesta avslut i de undersökta dialektintervjuerna men utdrag (5:14) med Patricia avviker på den här punkten från andra intervjuer. Inte heller början på dialektintervjun med Patricia följde mönstret för inledningar (se samtalsutdrag (5:12)). Dessa faktum gör att jag analyserar samtalet med Patricia som mindre asymmetriskt och mer jämställt än andra samtal i materialet. Det kan ha att göra med att hon är en van informant (jfr 5.1.2) och att både hon och intervjuerna då förhåller sig till de respektive rollerna utifrån det.

Ett utdrag som dock följer mönstret att intervjuaren är den som avslutar är samtalsutdrag (5:15) som speglar hur avslutningen ser ut det undersökta materialet i stort. I detta utdrag avslutas delfasen Ankan. Uppgiften som ingår i delfasen följer ett visst mönster med frågor och svar och avslutas sedan av intervjuaren:

SAMTALSUTDRAG (5:15) *JÄTTEBRA TACK DET VAR ALLT*

(B: BECKY; I1: INTERVJUARE 1)

1. B så s- så ska han ta den här (1.0) uhm (0.8) å slå
2. till hen i huve ((skrattar))
3. I1 mm mm ((nickar)) jättebra ((lägger handen på B:s
4. arm)) tack det var allt [ja h allt ja ville höra=
5. B [((skrattar))

Intervjuaren avslutar delfasen genom att bekräfta det Becky sagt (*mm mm ((nickar))* (r. 3)) och säger sedan *jättebra tack det var allt jag ville höra* (r. 3–4). Intervjuaren förstärker handlingarna bekräftelse, uppmuntran (*jättebra*) och tack med att lägga handen på Beckys arm. Efter delfasens avslutning följer fasen Avrundning där intervjuaren tackar ytterligare och ger en liten gåva till Becky.

Det alla delfaser, såväl Semistrukturerad intervju som delfaserna Ankan och Experiment 1 och 2, har gemensamt är ett interaktionellt förlopp med ett frågasvarsmönster. Det interaktionella förloppet styrs till stor del av intervjuerna som initierar frågor och avslutar delfaserna.

I den semistrukturerade intervjun utgår topiken mycket från informantens berättelse även om frågorna ofta rör sig kring liknande ämnen på grund av verksamhetens ram och syfte. Delfaserna Ankan, Experiment 1 och 2 skiljer sig från delfasen Semistrukturerad intervju genom att ha mer styrd topik och en på

förhand planerad struktur. Topiken i dessa experimentdelfaser har med en specifik forskningsuppgift att göra och frågorna följer en viss ordning. Forskarnas syfte med dessa experiment är att undersöka hur grammatiska strukturer realiseras i informanternas varietet. Även om intervjuarna kan behöva anpassa även dessa delar efter hur informanten hanterar uppgifterna så utgår Ankan, Experiment 1 och Experiment 2 från samma struktur, det vill säga samma ordning på frågor, och de erbjuder därmed inte samma spelutrymme som den semistrukturerade intervjun.

5.2.3 Avrundning

På samma sätt som fasen Introduktion kan föregås av samtal i fasen Öppning följs fasen Avrundning nästan undantagslöst av fortsatt interaktion i fasen Avslutning. Men innan hela samtalet och mötet med informanten avslutas och man tar avsked, så avrundas fasen Dialektintervju i sin helhet (se tabell 2). Som beskrivits i kapitel 2 kan intervjuerna genomföras på olika sätt, men oavsett om en intervjuare genomför intervjuens alla delar, eller flera intervjuare ansvarar för olika delar, visar materialet att det finns gemensamma sätt att avrunda. Syftet med fasen Avrundning är dels att börja avsluta hela samtalet, dels att avsluta fasen Dialektintervju.

I samtalet med Becky i utdrag (5:15) är det sista momentet i dialektintervjun delfasen Ankan. Efter intervjuarens delavslutande tack (utdrag (5:16)) påbörjas fasen Avrundning:

SAMTALSUTDRAG (5:16) *SUPERSTORT TACK FÖR ATT JAG FICK TRÄFFA DIG*
(B: BECKY; I1: INTERVJUARE 1)

1. B så s- så ska han ta den här (1.0) uhm (0.8) å slå
2. till hen i huve ((skrattar))
3. I1 mm mm ((nickar)) jättebra ((lägger handen på B:s
4. arm)) tack det var allt [ja h allt ja ville höra=
5. B [((skrattar))
6. I1 =((skrattar)) supe- (.) [stort (.) tack (Namn) för
7. [((reser sig och går ur
8. bild)) att ja fick träffa dig I'm so grateful and I
9. just have some cards for you dä dä bara några vykort
10. från sverige

På rad 3 bekräftar intervjuaren det Becky beskrivit genom att säga *mm mm*, att nicka och därefter säga *jättebra*. Sedan går intervjuaren vidare till att fasen Avslutning inleds på rad 6, det vill säga avslutningen av hela mötet med Becky.

Intervjuaren inleder avslutningen med yttrandet *supe- stort (.) tack (Namn) för att jag fick träffa dig* (r. 6–7). Intervjuaren yttrar detta tack samtidigt som hen reser sig och går ur bild. Både intervjuarens tack och förflyttningen i rummet markerar ett inledande av avrundningsfasen. Intervjuarens avrundande tur övergår därtill delvis i en kodalternering: *I'm so grateful and I just have some cards for you då då bara några vykort från sverige* (r. 8–10). Kodalterneringen tolkar jag också som ett tecken på att intervjuaren avrundar intervjun. Utifrån analysen av det kommunikativa projektet TALA SVENSKA finns det en tendens till att deltagare inte markerar kodalternering utanför iscensättandet av den inre verksamheten. Här sammanfaller intervjuarens kodalternering med en förflyttning i rummet och ett tack efter ett delavslutande tack. Intervjuaren är också på väg att ge informanten några vykort från Sverige, vilket också det är en handling som sker i slutet av ett möte med informanter i SVAM. Detta sammantaget visar hur intervjuaren avrundar samtalet med informanten.

Återkommande är att fasen Avrundning inleds med att intervjuare ger positiv feedback. Detta sker också i utdrag (5:17), som visar de sista delarna i en lång intervju och ett grammatiskt experiment där informanten yttrar sig utifrån bilder på en dator. På sista sidan i experimentet dyker det upp en sol och ordet *slut* står på skärmen.

SAMTALSUTDRAG (5:17) NU ÄR DÄ SLUT

C: CHARLES; I2, 4: INTERVJUARE 2, 4)

1. ((I3 och C tittar på datorn))
2. I4 så (1.0) nu kom solen fram
3. C ((pekar på datorn)) aj aj aj¹⁵ va står det där
4. (0.3)
5. I4 jah.
6. C slut [slut ((tittar på I3)) ((skrattar))
7. I4 [nu ä dä slut
8. I2 =bra jobbat
9. I4 slu:t

15 Charles yttrar *aj aj aj* som respons på vad som händer på skärmen (r. 3). Denna respons förekommer flera gånger i samtalet med Charles. Jag tolkar responsen som framför allt bekräftande och delvis skämtsam. Samma typ av diskurspartikel förekommer i Hedbloms beskrivningar av amerikansvenska (1982:85).

Övergången mellan delfaserna sker genom en introduktion som avbryts för att senare återupptas. I utdrag (5:19) pågår dialektintervjun med Becky och den semistrukturerade intervjuens sista turer yttras på rad 1–4. På rad 5 introducerar intervjuaren den nya uppgiften. Denna fråga markerar början på den nya delfasen.

SAMTALSUTDRAG (5:19) VI FRÅGAR ALLA VI TRÄFFAR OM DOM HÄR BILDERNA
(B: BECKY; I1: INTERVJUARE 1)

1. I1 you practiced before
2. B yes yes
3. I1 ja
4. B yeah
5. I1 får ja (.) f- fråga nåra frågor om nåra bilder också
6. B ((B tittar på I))
7. I1 can I ask you some questions about some pictures (.)
8. that I brought
9. (0.6)
10. B yeah
11. I1 =ja (.) great ((går för att hämta bilder))
12. B hand me my purse too would you please
13. I1 yes absolutely
((sekvens med samtal om Beckys bilder))
14. I1 å vilka fina bilder (.) tack för att du tog med dom
15. thank you for showing me [pictures
16. B [oh yes
17. I1 great
18. B men vad har du här
19. I1 ja nu (.) såhär är det vi frågar alla vi träffar om
20. dom här bilderna även såna som inte äh hä (.) kan (.)
21. svenska så bra så därför kommer jag ställa en del
22. frågor som verkar konstiga

När intervjuaren går för att hämta bilder till nästa uppgift frågar Becky om hen kan ta med sig hennes handväska, vilket intervjuaren också gör. Becky tar upp bilder och lägger dem under handväskan. I stället för att fortsätta med instruktionen för uppgiften Ankan ber intervjuaren Becky att visa upp bilderna. Sekvensen där de samtalat om Beckys bilder avslutas med att intervjuaren tackar för att hen fick se bilderna (r. 14–15), och därefter frågar Becky om bilderna intervjuaren har, det vill säga underlaget för Ankan. Det är tydligt att intervjuaren är den som styr vad som ska ske. Becky visar inte sina bilder förrän intervjuaren ber om det, och Becky frågar inte om Ankan förrän sekvensen med hennes egna

bilder avslutats av intervjuaren. Det är också tydligt hur intervjuaren uppfattar att Becky har bilder och låter samtalet handla om det vilket visar att det finns utrymme för informanten att berätta.

Rad 5 är representativ för hur en delfas som Ankan introduceras och rad 19–22 visar hur uppgiften i delfasen beskrivs innan första frågan ställs (jfr utdrag (5:13 och 5:14) ovan). Det är dock i de flesta fall inte så att första svaret kommer direkt efter introduktionen av delfasen. Intervjuare och informant säkerställer först intersubjektiviteten eller kommenterar något kring uppgiften.

Att det inte är helt skarpa gränser mellan delfaserna och andra sekvenser framgår i samtalen när deltagarna avbryter en pågående sekvens för en annan. I samtalsutdrag (5:19) fick introduktionen till deluppgiften vänta för att återupptas senare när Beckys egna bilder i stället blev ämnet för samtalet. Intervjuaren väljer i det fallet att det informanten vill visa går före det som redan påbörjats, vilket gör att delfasen Ankan påbörjas, avbryts av en sekvens som innehållsligt tillhör den nyss avslutade semistrukturerade intervjun, för att sedan återupptas. De två delfaserna går alltså in i varandra.

I utdrag (5:20) inleds intervjun med en beskrivning av frågorna samtidigt som intervjuaren installerar kameran och startar ljudinspelningen. Faserna Öppning och Introduktion pågår därmed parallellt (r. 1–26) innan fasen Semistrukturerad intervju inleds (r. 27). Innan första frågan (r. 27) i den semistrukturerade intervjun beskriver intervjuaren intervjun och installerar kameran samtidigt. Earl introducerar en sekvens som handlar om hans nedsatta hörsel.

SAMTALSUTDRAG (5:20) *MIN HÖRING Ä- JAG HAR FÖRLORAT LITE*

(E: EARL; I4: INTERVJUARE 4)

1. I4 så vi har lite såna här frågor som vi ställer till
2. alla ((installerar kamera))
3. E okej
4. I4 ((sätter sig ned och påbörjar ljudinspelning))
5. (0.9)
6. I4 så man får veta vilka ((ställer ljudinspelare på
7. golvet)) vem ni ä
8. E ((hostar))
9. (1.0)
10. I4 åå adress och sånt det kan du få fylla i sen
11. E =jaj min höring ä- jag har förlorat lite ((pekar på
12. öra))
13. I4 ja
14. E så dä ä lite svårt
15. I4 ja

16. E ti å hö- för mig ti å höra
 17. I4 ja (.) går det bra om jag pratar högt
 18. E ja ja ja
 19. I4 ja
 20. E inga problem
 21. I4 ä va bra .h äh du kan få fylla i din adress å så sen
 22. (0.2) då tar vi dä så st- frågar jag
 23. lite: [(0.2) å så får du: berätta det du
 24. E [okej
 25. I4 vill berätta helt enkelt
 26. E ja kej
 27. I4 ja äh (0.5) nä ä du född

Här överlappar faserna Öppning och Introduktion så mycket att det är svårt att skilja dem åt i och med att utrustningen installeras samtidigt som I4 berättar om intervjun. En bra beskrivning av vad som händer i samtalen är just att faserna glider in i varandra. Det är därför svårt att hitta exakta gränser i övergångar mellan faserna. Dock gör fasernas egna verksamheter och syften varje fas och delfas tydlig, även om inledningar och avslut sker i överlappning med en annan fas.

Det faktum att de olika delfaserna inom dialektintervjun kan lyftas ut, det vill säga genomföras av en annan intervjuare i ett annat rum, synliggör också att de olika uppgifterna utgör egna faser. Enligt Linell ska en tydlig fas vara avgränsad från andra i tid (2011:192), vilket detta faktum tydligt talar för. Tidsordningen är dock sällan fast (Linell 2011:200), vilket också är fallet med de undersökta delfaserna i materialet.

De oskarpa gränserna mellan faser tror jag delvis kan ha att göra med asymmetriska roller. Utifrån sin roll styr intervjuaren och har en mer övergripande bild av när en del av samtalet bör avslutas och en ny påbörjas. Informanten har inte alls den inblicken i verksamheten. Varje delfas måste därför introduceras, vilket till exempel kan kräva någon extra förklaring. Det är också så att intervjuaren inte vill avbryta initiativ från informanten, vilket också det kan bidra till oskarpa gränser.

De inte helt skarpa fasgränserna tolkar jag också som att de har med det mellanmänniska mötet att göra. Det innebär att den yttre ramen är viktig för samtalet. Mötet med informanten som person är av minst lika stor vikt som de syften forskarna har med de olika faserna. Forskarna utgår från den informant och individ som sitter framför dem. Då är det viktigt att informanten till exempel får visa de bilder hen har med sig (se utdrag (5:19)). Forskarnas syfte med dialektintervjuerna är att spela in informantens talade svenska och i det ingår att ta hänsyn till informanten som individ och inte bara som informant. Forskarna är i sitt arbete helt beroende av att informanter ställer upp och blir intervjuade

och ur den aspekten är det också viktigt att visa hänsyn till den person de träffar och det mellanmänniska möte som sker.

En beskrivning av turtagning utifrån ett kontinuum från vardagliga samtal till ceremonier visar på att deltagare organiserar samtal på olika sätt (Sacks et al. 1974: 729ff, Greatbatch 1988:403). Vardagliga samtal och ceremonier får i en sådan beskrivning representera två ytterligheter. Ceremonier representeras av ett turtagningssystem som har på förhand bestämda riktlinjer och roller medan vardagliga samtal hanteras i den pågående interaktionen. Det faktum att fasgränserna inte är helt skarpa, men att turtagningen ändå utgår från rollerna intervjuare och informant, anser jag beror på att de amerikanska dialektintervjuerna befinner sig någonstans mitt emellan vardagliga samtal och ceremonier. Det är inte på förhand helt bestämt hur samtalen ska gå till, men den ena parten har mer inblick i vad som ska hända än den andra och samtalen utgår inte helt ifrån vad som händer lokalt. Därmed agerar deltagarna agerar utifrån sina roller men kan kliva utanför dessa i handlingar utanför den inre ramen.

5.3 Sammanfattning

Kärnverksamheten i samtalen är inspelningen av den fasen som kallas Dialektintervju, eftersom forskarnas mål med denna verksamhet är att samla in ett material med talad svenska i USA. Målet är också att materialet som samlas in ska vara likartat, något som framför allt gäller experimenten.

Kapitel 5 har visat hur verksamheten avgränsas och definieras utifrån en amerikansk ram och rollerna intervjuare och informant. Verksamheten iscensätts genom kärnverksamhetens olika faser: Introduktion, Dialektintervju och Avrundning.

Följande två kapitel handlar om hur samtalsdeltagarna gemensamt utför det kommunikativa projektet TALA SVENSKA och avgränsningen och iscensättningen är en förutsättning för och en del av utförandet av det kommunikativa projektet. Kommunikativa projekt ingår på samma sätt som ett samtals faser i iscensättandet av en verksamhet. Ramar och roller hör till verksamhetens avgränsning men analyseras också utifrån hur dessa synliggörs och genomförs i samtalen. Forskarnas mål att spela in talad svenska i USA är en del av både den sociohistoriska kontexten för samtalen och ett mål för hur deltagarna ska genomföra verksamheten. Detta mål yttrar sig som ett projekt som genomförs av deltagarna och kan analyseras interaktionellt.

I det närmast följande kapitel 6 beskriver jag det kommunikativa projektets iscensättande utifrån verksamhetens roller och hur deltagarna genomför projektet i sekvenser.

6. Deltagare och ett kommunikativt projekt

I detta kapitel beskriver jag hur det kommunikativa projektet TALA SVENSKA genomförs av deltagarna i de amerikansvenska dialektintervjuerna. Deltagarnas asymmetriska roller visar sig genom hur deltagarna agerar och orienterar sig mot att tala svenska. Kapitlet beskriver också hur deltagare synliggör det kommunikativa projektet genom sidosekvenser och byte av ram.

Avsnitt 6.1 *Produktion och prestation* beskriver hur informanterns yttranden synliggör det kommunikativa projektet. Intervjuarens och informantens roller är asymmetriska i och med att intervjuaren har hela bilden av vad som sker och kan styra samtalet genom faserna medan informanten är den som samtalet handlar om och vars tal ska spelas in. Också i förhållande till det kommunikativa projektet TALA SVENSKA är rollerna asymmetriska. Informantens roll och uppgift är att tala svenska, vilket synliggörs bland annat genom metalingvistiska kommentarer. Att informanten har detta som mål är tydligt, även om målet inte uttalas explicit. Oavsett om informanten beskriver sin svenska som bristande eller bättre än många andra talares visar metalingvistiska kommentarer att en uppgift utförs. Genom att kommentera vad som inte uppnås eller vad som uppnås ger informanterna en bild av ett normativt förhållningssätt till att tala svenska.

I avsnitt 6.2 *Produktion och avsiktlig passivitet* beskrivs hur intervjuarens agerande synliggör det kommunikativa projektet. Utifrån forskningsprojektet är intervjuarens uppgift att samla in material där informantens tal ingår. I samtalet innebär det att intervjuaren agerar utifrån att talaren ska ges möjlighet att tala den varietet som hen talar. Materialet visar hur intervjuaren intar en avsiktligt passiv roll. Detta innebär att intervjuaren inte hjälper till med till exempel en ordsökning om inte informanten uttryckligen frågar om hjälp och inte ens då

är det säkert att intervjuaren hjälper till. Däremot ger intervjuaren uppbackning och uppmuntran. Intersubjektiviteten är viktig för samtalets progression och även om intervjuaren använder svenska för att utföra projektet, används i vissa fall engelska för att intervjuaren ska vara säker på att informanten förstår och för att föra progressionen framåt. Kodalternerade turer bidrar på detta sätt också till projektet. Utan intersubjektiviteten, det vill säga den gemensamma förståelsen i samtalet, skulle även det kommunikativa projektet vara svårt att genomföra.

I avsnitt 6.3 *Att gå in och ut ur projektet* TALA SVENSKA beskrivs hur både informanters och intervjuares yttranden i sidosekvenser synliggör det kommunikativa projektet. I materialet synliggörs det kommunikativa projektet TALA SVENSKA genom sidosekvenser. I sidosekvenserna kan samtalsdeltagare orientera sig mot ett projekt (endogena) eller genomföra en handling utanför ett projekt (exogena sidosekvenser) (se 3.3.2). Metakommunikativa sidosekvenser avser yttrandet och den kommunikativa produktionen. Sådana sekvenser kan till exempel bestå av en reparation eller en kommentar om ett yttrande (1999:277ff). Genom sidosekvenserna kan deltagarna också orientera sig mot en yttre ram, utanför verksamheten. I de undersökta dialektintervjuerna synliggör kodalternerade sidosekvenser det kommunikativa projektet.

I kapitel 6 beskriver jag alltså hur deltagarna, i sina verksamhetsroller, genomför och på olika sätt synliggör det kommunikativa projektet TALA SVENSKA. Jag beskriver också hur deltagarnas sidosekvenser visar på det kommunikativa projektet. I avsnitt 6.4 sammanfattas dessa olika aspekter.

6.1 Informantens produktion och prestation

Ett av de fenomen som tydliggör projektet TALA SVENSKA är de metalingvistiska kommentarer som förekommer i materialet. Genom en sådan metalingvistisk kommentar explicitgör Charles i utdrag (6:1) betänkligheter om den egna produktionen och beskriver att han har svårt att hitta rätt ord (r. 1–3). Intervjuerna bekräftar Charles tur (r. 4, 6) och en av intervjuerna yttrar sedan en uppmuntran genom att konstatera att Charles talar svenska just nu (r. 10).

SAMTALSUTDRAG (6:1) *JA KAN INTE TÄNKA PÅ ORLET SE DU*

(C: CHARLES; I2, 3, 4: INTERVJUARE 2, 3, 4)

1. C ja men jag (.) ja bli ju sådär (0.4) ja bli ju (.) å
2. äe: ja kan inte tänka på orlet se du så då blir ja
3. (0.4) sådära
4. I2 ja

5. C heh [hah
 6. I3 [ja de ja [de kör ihop sig lite då förstås
 7. I2 [dä-
 8. C aa:
 9. (0.5)
 10. I3 men nu pratar du ju svenska hela tiden med oss
 11. (0.4)
 12. C ja
 13. I2 jaa
 14. I4 °mhm°
 ((...))
 15. C så di ju (.) vi tala (.) r- riktigt gammal svensk se
 16. du
 17. I3 ja

Man kan säga att ett tema för sekvensen är att producera talad svenska och att kunna göra det utan hinder, vilket Charles explicitgör genom sin första tur (r. 1–3). När Charles några turer senare har fått frågan om han brukar tala svenska, beskriver han att den svenska han lärt sig inte är svenska som man läser i skolan utan att han har lärt sig *gammal svenske* (r. 15) av sina föräldrar, som i sin tur lärde sig svenska av sina föräldrar.

Charles tur på rad 1–3 är bland de första som spelas in med honom och han återkommer senare i samtalet till att han har sagt att han skulle ha svårt att hitta ord (se utdrag (6:22) nedan). När Charles beskriver sin svenska som *gammal* kontrasterar han implicit den svenska han talar med en *ny svenska*. När Charles vid ett senare tillfälle i intervjun får frågan om han kan läsa på svenska svarar han: *öb inte dä hära nya svenska mä dihära ordela som ä såhära långa se du*. Charles yttranden kontrasterar en *gammal svenska* och en *ny svenska* och den senare har *långa ord*. Charles uttrycker i utdrag (6:1) att han talar den gamla. Om Charles vanligen kommenterar sitt språk när han talar svenska eller om det är situationen som gör att han yttrar turen är svårt att veta, men det är mycket troligt att samtalets ramar är relevanta för denna kommentar.

Nedvärdering av den egna produktionen av svenska är något som förekommer i fler intervjuer. Ett exempel ur samtalet med Becky (utdrag (6:2)) visar hur hon kommenterar sin språkproduktion med att *det går på tok*.

SAMTALSUTDRAG (6:2) *DET GÅR PÅ TOK*

(B: BECKY, II: INTERVJUARE 1)

1. B men vi språka enkel- inte svenska
 2. I1 nä aldri
 3. B no no no öm jas- öm ja tror jas- (0.3) ja kan vara

4. (.) konstigt så språka ja men det gå- går på tok
5. ((skrattar))
6. I1 ((skrattar)) fnäej det går väldigt bra
7. B ((skrattar))
8. I1 hundratio procent (.) bra
9. B ja t- tack så mycket
10. I1 berätta för mig du är pensionär

Utdrag (6:2) föregås av att Becky och intervjuaren samtalar om hur ofta hon träffar en annan svensktalande person som är bekant för båda. Efter att informanten har sagt *det går på tok* (r. 4) säger intervjuaren emot direkt (r. 6). Intervjuarens yttrande *näej det går väldigt bra* uppgraderas sedan till att det går *hundratio procent bra* (r. 8). Yttrandet refererar till en tidigare sekvens i samtalet där det explicit görs att informanten har en pin som det står *110% Swedish* på. Informantens nedvärderande tur följs alltså av en motsägelse och en uppmuntran i form av en värdering. Intervjuaren uppgraderar därefter uppmuntran. När intervjuaren säger emot Beckys nedvärdering och förstärker hur bra det går, visar detta hur intervjuarna agerar i sin roll i samtalen. I genomförandet av det kommunikativa projektet TALA SVENSKA orienterar sig intervjuarna mot att uppmuntra informanten att tala svenska.

Det finns fler exempel på hur informanter nedvärderar sin språkliga produktion. Arthur uttrycker väldigt starkt i utdrag (6:3), där han intervjuas tillsammans med Gerald, att Arthur tycker att det går dåligt:

SAMTALSUTDRAG (6:3) *DÄ GÅ SÅ DÅLIGT*

(A: ARTHUR; G: GERALD; I3, 4: INTERVJUARE 3, 4)

1. G så ä dä
2. A °ja [(.) sä dä så ä dä° ja dä ä hårt (0.3)
3. I4 [ja (.) ja har jag har några bilder här
4. A dä hårt ja ve- ja ve- (.) dä dä gå så dåligt
5. I4 ne:[j dä går inte dåligt
6. A [ja ja ja ja skäms (.) ja kan inte
7. (0.7)
8. I4 skäm- (0.3) [skäms du
9. A [ja ja skäms
10. (0.4)
11. A va
12. I4 dä tycker ja inte du ska göra
13. A a
14. I4 ja [tycker dä:
15. A [ja sku- ja skulle göra bättre men [th

16. G [(°nadå°)
 17. I3 [näå
 18. I4 d- dä fungerar ju jättebra å [prata svenska=
 19. G [du gör dä bra
 20. I4 [=ja ha-
 21. A [åh ja no no no no no no
 22. I3 [(x) svenska
 23. I4 ja har nåra bilder här (.) å så tänker ja att ni få
 24. titta på dom (.) å sen får ni prata om dä ni tänker
 25. på när ni ser dom här bilderna

I det här samtalet har Arthur och Gerald i en lång sekvens berättat om olika saker de brukar göra. Gerald avslutar sekvensen med *så ä dä* (r. 1), varefter Arthur säger att *dä ä hårt* och *gå så dåligt* (r. 2, 4). Han blir motsagd av de andra samtalsdeltagarna men säger att han *skäms* (r. 6–9). Detta ifrågasätts, varefter han säger att han *skulle göra bättre*. I4 säger då att det ju går *jättebra att prata svenska* (r. 18). Även Gerald uppmuntrar och säger att *du gör dä bra*. Därefter fortsätter samtalet. Denna sidosekvens är relativt lång i jämförelse med liknande sekvenser där informanter kommenterar sin produktion. Det är det enda exempel bland de som jag har analyserat där informanten uttrycker så starkt att det inte går bra att tala svenska. Arthur säger till och med att han skäms (r. 6 och 9). Med i samtalet är fyra personer: två intervjuare, Gerald och Arthur. Av dessa personer är Arthur den som har svårast att uttrycka det han vill säga och han får emellanåt hjälp av Gerald. Det är Gerald som är den av de två informanterna som tydligast driver samtalet framåt. Detta skulle kunna inverka på att Arthur uttrycker så starkt att han tycker att det går dåligt.

Metakommentarer om det egna språkbruket som de i utdrag (6:1), (6:2) och (6:3) analyserar jag som en värdering av den egna talade svenskan. Denna värdering blir relevant för informanterna i och med det pågående kommunikativa projektet TALA SVENSKA. Det kommunikativa projektet synliggörs i dessa fall som en prestation som kan jämföras och värderas. Genom nedvärdering av det egna språkbruket kontrasteras informanternas svenska mot en svenska som enligt deras sätt att se det skulle vara bättre. Informanterna synliggör genom nedvärderande metakommentarer en upplevd norm (jfr Teleman 1979:15), som de inte ser att de själva når upp till.

Denna kontrastiva hållning till sitt språkande synliggörs också när informanter namnger den svenska de talar. Charles beskriver sin svenska som *gammal* (se utdrag (6:1)) i kontrast till en implicerad *ny svenska* och Earl beskriver sin varietet av svenska som *texasvenska* (se utdrag (5:3)) i avsnitt 5.1.1 med en trolig sverigesvenska, standardsvenska eller möjligen annan amerikansvenska som kontrast. Dessa beskrivningar antyder att deltagarna ser den egna svenskan som en annan än den svenska som intervjuarna talar eller den som man talar i Sverige.

Informanterna explicitgör på detta sätt att de förhåller sig till en standardnorm som troligen är standardsvenska.

Samtalsdeltagarna aktualiserar själva en åtskillnad mellan varieteter. Bilden av svenskan som en standardsvensk norm som de inte själva når upp till är ett ämne som kommer upp även i samtalet med Joyce och Marjorie. Marjorie berättar att hon har talat med en väninna i Sverige och kommenterar att hon tycker att den egna svenskan inte är fullständig (utdrag (6:4)):

SAMTALSUTDRAG (6:4) *HOW LACKING MY SWEDISH WAS SÅ ATT SÄGA*

(J: JOYCE; M: MARJORIE; I4: INTERVJUARE 4)

1. M å å hon som var i (Svensk stad) hon kom faktiskt
2. hit å hälsa på () [i nära veckor så att då blev
3. I4 [ja
4. M det ju att man pratade mera svenska
5. I4 ja
6. J m
7. M å då fatta man ju igen [(.) hur (.) öhm how lacking=
8. J [(nickar))
9. J ja
10. M =i- my swedish was [så att säga
11. I4 [(nickar))
12. J [jo just det
13. I4 m
14. M så att [(x)
15. J [man hör dä ibland n- på sig själv (å så)
16. [ha (.) va ä dä här
17. M [ja just det språket är lite (.)
18. olika [när man kommer
19. J [men dä dä det utvecklas ju hela=
20. I4 [m
21. J =tiden [liksom
22. M [ja just dä dä gör dä man sitter fast där
23. i som arton

Både Joyce och Marjorie resonerar om att deras svenska inte har förändrats. De har båda flyttat från Sverige till USA och resonerar kring den svenska de talar som att den är på den nivå den var när de flyttade och att standardsvenskan har utvecklats. De uttrycker att de hör att den egna svenskan är en annan än den svenska som andra, till exempel en vän från Sverige, talar. Denna beskrivning är inte en värdering av hur bra de lyckas i intervjun med att producera en

svenska som uppfyller standardnormen, men beskrivningen ger en bild av ett förhållningsätt till att tala svenska i allmänhet och den svenska de talar med sina vänner i synnerhet. Att tala svenska är inte samma sak som det var när de var arton, och det finns en uppfattning om att den svenska de talar är *lacking*, det vill säga bristfällig, och inte densamma som den svenska som väninnan, en person boende i Sverige, talar.

Patricia implicerar även att det finns en skriftspråksnorm som hon uttrycker som viktig att upprätthålla. Hon beskriver att hon i mejlväxling med en svensk-talande grupp i USA är noga med att använda prickar över *å*, *ä* och *ö* och att inte skriva *a*, *o* och *o* i stället. Hon säger också att hon retar sig på när andra tar bort diakritiska tecken, vilket enligt henne försvårar förståelsen.

I utdrag (6:5) berättar Patricia hur hon har vuxit upp och levt i en miljö som hon kallar *mid atlantic*:

SAMTALSUTDRAG (6:5) SÅ DET HAR VARIT SÅDÄ:R MID ATLANTIC

(P: PATRICIA; I3: INTERVJUARE 3)

1. P varannat år ungefär åker jag tillbaka på somrarna med
2. (barn) (0.5) å när vi var små så var vi i sverige
3. (0.4) så fort skolan var färdig så åkte vi (1.0) till
4. sverige så var vi hemma så det har vart sådä:r (1.3)
5. mid atlantic
6. I3 mm
7. P =sh.h (0.3) >hela mitt liv så jag kan säga svenska=ä
8. mitt (0.6) första men inte bästa språk
- ((...))
9. P det är lä(0.3)ttare å ut- (.) u- (0.5) uttrycka
10. s:våra koncept på engelska

Att vara *mid atlantic* (r. 5) innebär enligt Patricias beskrivning att hon har vuxit upp i en familj som har arbetat med en verksamhet kopplad till Sverige i USA. Hon beskriver sammanhanget som en bubbla och som att familjen har levt som *utlandssvenskar* mer eller mindre hela uppväxten.

Patricia beskriver också hur hon har lättare och svårare att använda svenska respektive engelska i vissa sammanhang och för vissa fenomen (r. 9–10). Det är tydligt i hennes berättelse att språkval är förknippat med kontexter och personer. Patricia beskriver vid ett annat tillfälle i samtalet att när hon har försökt prata svenska med sitt barn och lära hen att tala svenska så känns det som att sätta upp *ett litet sparr*, det vill säga en liten barriär, men med de egna föräldrarna är det tvärtom. Patricia framstår, som beskrivits i avsnitt 5.1.2, som en van informant och hon resonerar medvetet om när och hur hon talar vilket språk och

hur föräldrarna både har talat svenska och engelska med Patricia och hennes syskon under uppväxten. Genom dessa resonemang explicitgör hon en syn på att det finns luckor i hennes talade svenska och att hon är medveten om vilka luckorna är. Det hon beskriver (r. 9–10) aktualiserar också en enspråkighetsnorm, där ett språk i taget används i olika sammanhang, något som i sin tur leder till att de olika språken får olika funktioner (Lindberg 2003:99).

Att beskriva sin svenska som bristande är ett av flera sätt att metalingvistiskt förhålla sig till det kommunikativa projektet. George uppvisar ett annat sätt och det är att framställa sin svenska som bra i jämförelse med andra svensktalande eller svenskättlingar. Det rör sig dock fortfarande om en värdering. I gränsen mellan faserna Introduktion och Dialektintervju i samtalen med George säger han att *det är inte många som talar så bra som jag gör*, vilket följs upp av intervjuarens första fråga i intervjun: *hur kommer det sig att du pratar så bra svenska*. Senare i intervjun samtalar George med intervjuarna och Earl. På frågan om de brukar prata svenska med varandra svarar George genom att nu lyfta fram att inte många talar så bra svenska som Earl (utdrag (6:6)):

SAMTALSUTDRAG (6:6) *DI FLESTA Å DOM TALAR INTE SOM EARL GÖR*
(E: EARL; G: GEORGE; I3: INTERVJUARE 3)

1. I3 pratar ni svenska med varandra nuförtiden
2. E =ja
3. I3 när ni träffas
4. G [ibland
5. E [va var då
6. G =ibland men det är inte för många=
7. E nej äh
8. G =här som talar svenska
9. E ja
10. G (fö=dä) ((hostar)) vi ä (0.3) barnbarn utav [(0.6)=
11. E [ja
12. G =emigrerade men=ä di kan inte tala svenska för di
13. flesta å dom talar inte som Earl gör utan de talar
14. (.) (kanske) lite bruten svenska
15. E ja ja ja
16. I3 mm

I kommentaren om att det inte är många som pratar så bra svenska som Earl gör (r. 12–14) gör George skillnad mellan olika sätt att tala svenska. I kontrast till tidigare exempel lyfter informanten här fram sin och medinformantens svenska

som bättre än andra talares. De andra talarnas svenska beskriver George som *lite bruten* (r. 14).

Även om informanterna beskriver sin egen svenska på olika sätt så talar flera av dem antingen om den egna produktionen i samtalet eller om sin talade svenska i stort som att den saknar något. Informanterna säger att det *går på tok* (utdrag 6:2) när svenskan talas, att den inte har förändrats sedan informanten var 18 (utdrag 6:4) och att den är *begränsande* (utdrag 6:5) i vissa kontexter. I dessa beskrivningar förhåller sig deltagarna till en standardspråklig norm och synliggör därmed projektet TALA SVENSKA. Den normen kan handla om en svenska som man uppfattar som ny i kontrast till en gammal, en svenska som en väninna talar eller att normen är en varietet som fungerar i alla samtal. Även när en talare beskriver sitt tal som uppfyllande en norm som många andra i sammanhanget inte uppnår, synliggör detta ett normerande förhållningssätt.

Med utgångspunkt i intervjuarnas och informanternas roller och ingång i samtalen kan det kommunikativa projektet TALA SVENSKA beskrivas ur två perspektiv: ett normativt och ett deskriptivt. Forskningsprojektet Svenskan i Amerika har som mål att dokumentera svenska såsom den talas i USA (se avsnitt 2.4). Ansatsen i en sådan dokumentation är deskriptiv och inte normativ. Forskarna vill med andra ord spela in och höra den svenska som informanterna talar.

Informantens normativa förhållningssätt till att tala svenska behandlar snarare att tala svenska som en prestation. I det ingår att förhålla sig till en norm och att prestera svenska som ligger så nära normen som möjligt. Den svenska man talar kan då beskrivas som något som inte når upp till normen, eller som är något annat än normen. Normerna är inte faktiska utan de är de enskilda talarnas upplevda normer (Teleman 1979:15), vilka explicit görs genom informantens yttranden såsom de i utdrag (6:1)–(6:5) ovan. Normen är inte något som intervjuarna introducerar eller står för men aktualiseras för informanterna i och med dialektintervjun. Informanterna vet till exempel att den person de möter talar svenska i Sverige och följer en standardsvensk norm, vilket skulle kunna göra att den egna svenskan beskrivs utifrån ett normativt sätt att se. Det skulle också kunna ha att göra med en uppfattning om en ”finare svenska” (Hedblom 1982:113, 1992:12). Hedblom beskriver hur man genom sommarskolor har fått lära sig högsvenska (1982:113). Möjligen skulle en sådan uppfattning kunna finnas hos en informant som Charles som har vuxit upp i en miljö där tidigare generationer har gått i sådana sommarskolor. Detta faktum skulle kunna ha betydelse för en normativ syn på det egna talade språket.

Svenskan som en prestation kan också sättas i relation till att det i att bli intervjuad ingår någon form av prestation. I dialektintervjun ingår flera moment och ett par av dem är upplagda som experiment (se 2.4). Efter en sekvens där momentet Ankan genomförts och intervjuaren berättar att uppgiften återkommer i alla intervjuer säger Charles *fick ja hundra* (se utdrag (6:7)):

SAMTALSUTDRAG (6:7) *FICK JA HUNDRA*
(C: CHARLES; I3: INTERVJUARE 3)

1. I3 dä kan verka lite konstigt men vi (.) samlar in den
2. här (.) alla som vi pratar med får göra den här
3. C oh
4. I3 tack
5. C fick ja hundra
6. I3 jaa (.) hundrafem
7. C ((skrattar)) ä dä slut med den
8. I3 nu ä dä slut med den
9. C oj oj oj

När Charles skämtsamt har sagt *fick ja hundra* (r. 5) svarar intervjuaren *jaa hundrafem* (r. 6). Efter att ha skrattat frågar Charles om det är *slut med den* (r. 7). *Den* tolkas här som att syfta på deluppgiften/experimentet och intervjuaren bekräftar att uppgiften är slut (r. 8). Efter sekvensen introduceras ytterligare en uppgift. Sekvensen synliggör en tydlig gräns mellan två olika delar av dialektintervjun (se avsnitt 5.2 för beskrivningar av gränser mellan faser). Ett experiment är avklarat och avslutas genom att informanten explicit frågar om uppgiften är slut och får det bekräftat av intervjuaren. Frågan *fick ja hundra* förutsätter också att något är slut och skämtet anspelar på ett test där man får poängen efteråt, vilket också signalerar att uppgiften är slutförd. Frågan ställs efter intervjuarens *tack*, som är ett återkommande sätt att avsluta deluppgifter i intervjuerna (se 5.2.2.1). Detta tydliga sätt att avsluta en deluppgift, och skämtet som anspelar på ett test som ger poäng, förstärker bilden av att deltagaren upplever sig prestera en uppgift. Möjligen påverkar detta att informanterna förhåller sig också till att tala svenska som en uppgift som ska presteras. Dock är Charles kommentar också ett skämt, vilket också tar udden av prestationsaspekten något.

Avsnitt 6.1 har beskrivit hur det kommunikativa projektet TALA SVENSKA synliggörs genom informanternas metalingvistiska kommentarer. För informanten handlar det kommunikativa projektet om en egen prestation att TALA SVENSKA och för intervjuaren om att främja informantens produktion. Metalingvistiska kommentarer från informanter visar hur de relaterar den egna prestationen till en norm. Att tala svenska blir ur detta perspektiv en prestation och en del av dialektintervjuns uppgift, vilket innebär att föra samtalet framåt på svenska, men också att resonera kring, förhålla sig till och bedöma sin egen talade svenska. En informant kan i genomförandet av det kommunikativa projektet beskriva sin svenska som bristande eller avvikande från en standard redan innan intervjuerna har beskrivit vad de gör och vad som ska göras (se utdrag (5:1)). I ut-

dragen ovan är det värt att notera att intervjuarna bekräftar när en informant beskriver att det kan vara svårt att hitta rätt ord (utdrag (6:1)), säger emot när informanter inte tycker att det går bra (utdrag (6:2) och (6:3)) och ger en uppbackning vid en informants nedsättande beskrivning av sin svenska (utdrag (6:4)). Detta agerande från intervjuarnas sida skulle möjligen kunna bekräfta den upplevda normen även om ambitionen endast är att uppmuntra informanten att tala svenska.

6.2 Informantens produktion och intervjuarens avsiktliga passivitet

Både intervjuaren och informanten genomför det kommunikativa projektet, men i deras roller ligger en skillnad mellan hur de genomför projektet interaktionellt. I detta avsnitt beskrivs hur intervjuaren förhåller sig till projektet TALA SVENSKA.

Avsnitt 6.1 har visat hur informanter explicitgör projektet genom metalingvistiska kommentarer om den egna produktionen och på så sätt synliggör en normativ syn på den talade svenskan och att svenskan är något som ska presteras. Intervjuarens roll är att få informanten att tala svenska, inte att prestera standardsvenska eller uppnå någon norm utan att tala just den svenska hen talar. Intervjuarens perspektiv på att tala svenska är således ett annat än informantens. För intervjuarna är projektet en del av en forskningsuppgift och de har den sociolingvistiska språkvetarens deskriptiva blick på såväl produktion som interaktion. Det faktum att intervjuaren har bilden av hela forskningsprojektet och har initierat samtalet ger således en annan ingång till det kommunikativa projektet TALA SVENSKA än informantens.

I utdrag (5:1) i kapitel 5 ovan explicitgör intervjuaren urvalspremisser för informanter vilket återges i utdrag (6:8):

SAMTALSUTDRAG (6:8) *MATERIAL MED SÅNA SOM KAN PRATA SVENSKA*

(C: CHARLES, I3: INTERVJUARE 3)

1. I3 vi jobbar på universitetet i göteborg (0.4)
2. C oh
3. I3 å i oslo (0.8) å nu vill dom samla in (0.5) material
4. med såna som kan prata svenska
5. C oj oj [oj]
6. I3 [°som du° (0.9) så vi har varit i minnesota
7. C oj oj oj ända där appe i dä där kölda

Genom att tala om vilka intervjuarna träffar och vill samla in material med explicitgör intervjuaren projektet för Charles. Han hör alltså till gruppen *såna som kan prata svenska* (r. 4) och det är anledningen till att intervjuarna vill träffa honom. Intervjuaren och informanten talar svenska redan i inledningen och fortsätter göra det. Intervjuaren genomför dock projektet tala svenska på ett annat sätt än informanten i och med att hen fokuserar på att informanten ska tala svenska. Till stor del genomför intervjuarna det kommunikativa projektet TALA SVENSKA genom att själva tala svenska. Det finns några få fall där intervjuaren explicit ber informanten tala svenska, men den strategi som mestadels används är att själv fortsätta tala svenska även om informanten till exempel börjar tala engelska. Att samtalspråket ska vara svenska nämns i någon introduktion och i några fall under en experimentdel (se avsnitt 7.2.1.3), men i övrigt upprätthåller talarna talandet av svenska genom att tala just svenska. Till detta bör också tilläggas att det i samtal kan finnas en enspråkighetsnorm, det vill säga en preferens att hålla sig till ett språk i taget (Gafaranga & Torras 2002:4, Lindberg 2003:99, Jørgensen 2005:394, Musk 2006:39ff).

Det finns fall där intervjuarna använder kodalternerade turer för att bibehålla intersubjektivitet, det vill säga de vill vara säkra på att informanten förstår. Intervjuarna kan också använda kodalternerade turer i sidosekvenser eller när man går utanför dialektintervjuns verksamhet (se avsnitt 6.3). Dessa alterneringar synliggör och ingår i det kommunikativa projektet TALA SVENSKA.

Detta avsnitt handlar om hur intervjuaren i genomförandet av det kommunikativa projektet är avsiktligt passiv. Denna avsiktliga passivitet används för att informantens genomförande av det kommunikativa projektet TALA SVENSKA är målet. I det institutionella samtalet ingår att en av samtalsdeltagarna är en del av interaktionen utifrån sin profession. I och med att intervjuaren ingår i samtalet som del av ett uttalat forskningsprojekt får intervjuaren också en viss roll. Det är intervjuaren som har tagit initiativ till intervjun, inte informanten. Intervjuaren är då, som visats i kapitel 5, också den som tar initiativ till intervjuns olika delar, även om det finns utrymme för informanten att till exempel inleda ett nytt ämne. Intervjuaren är den som till största del styr vad som händer i samtalet.

I institutionaliserade intervjuer kan det i intervjuarens roll ingå en begränsning för hur intervjuaren ska ge respons. Ett exempel på detta är nyhetsintervjuer där intervjuarens roll är att få svar för publikens räkning och därmed inte förväntas ge kommentarer till det som den intervjuade yttrar (Greatbatch 1988, Drew & Heritage 1992a, Clayman & Heritage 2002, Heritage & Clayman 2010). Intervjuare upprätthåller i sådana intervjuer neutralitet genom att i sina responser inte ta ställning till eller kommentera det den intervjuade yttrar. I en arbetsintervjusituation kan en intervjuare undvika att korrigerar något oklart

för att behålla fokus på den intervjuades prestation utan att påverka (Button 1992:227). Att inte ställa nästa fråga kan vara en strategi för att få informanten att utveckla ett svar till exempel (jfr Bockgård & Nilsson 2011a:25). Att som intervjuare välja att inte svara på en fråga för att inte påverka informanternas svenska är det fenomen jag kallar *avsiktlig passivitet*.

Ett exempel på intervjuarens avsiktliga passivitet i mitt material är utdrag (6:9) där Earl frågar efter ett ord, som han vid upprepade tillfällen inte har funnit:

SAMTALSUTDRAG (6:9) VA Ä ORDET FÖR FLUENT

(E: EARL; I4: INTERVJUARE 4)

1. E å hon gick på=äh (.) norska grundskolen (0.4) å=äh
2. hon (.) äh va äh (1.3) relatively fluent
3. I4 =ja
4. E å kunna tala norska (0.6) men=äh äh (.) di: har
5. aldrig talat svenska (0.6) och vi tala inte norska
6. eller svenska hemma nej
7. I4 =nej
8. E =nej
9. I4 =nej
10. E =nejdå dä gör vi inte
11. I4 så då hade hon inte dä mä sig när hon kom
12. dit [utan hon fick=
13. E [va va dä
14. I4 =hon fick lära sig norska i [(Norsk stad)
15. E [äh ja ja ja ja
16. I4 ja
17. (0.6)
18. E å di bägge (0.5) äh ble: äh (.) äh (.) °flytande°
19. (äh) (.) very (1.1) you know (0.4) fluent
20. (0.6)
21. I4 =ja
22. E va ä ordet för fluent
23. I4 äh:: flytande [brukar man säga precis som du sa
24. E [flytande ja ja ja flytande ja
25. I4 så vem ä dä du pratar svenska mä ä dä:=

Earl hittar inte ordet han letar efter och använder det kodalternerade *relatively fluent* (r. 2). När han senare återkommer till ordet *flytande* igen frågar han till slut intervjuaren vad det svenska ordet för *fluent* är (r. 18–22). Intervjuaren svarar och bekräftar att det är *flytande* som är den svenska motsvarigheten till det efter-

sökta ordet (se avsnitt 7.2.1.2 för en mikroanalys av sekvensen). Intervjuaren bryter alltså inte självmant in och ger förslag på svenska ord eller hjälper till i en ordsökning som man skulle förvänta sig i andra samtal, vilket visar att intervjuaren är *avsiktligt passiv*. Passiviteten innebär att intervjuaren försöker att stötta informantens talande och hjälper till att driva samtalet framåt, men hen vill i så liten utsträckning som möjligt påverka informantens produktion av svenska. I samtal är det prefererat att talare svarar på frågor från en annan talare (Schegloff & Sacks 1973), och det kan därför vara svårt för intervjuaren att inte svara på en rak fråga. Detta aktualiserar en ramkollision (Linell 2011:587). Den yttre ramen för ett mellanmännskligt möte kolliderar här med intervjuarens agerande utifrån verksamhetens inre ram och den avsiktliga passiviteten.¹⁶

Ibland tilldelar informanten intervjuaren rollen av att representera en norm eller vara experten. Under en sekvens i intervjun med Becky samtalar intervjuare och informant om hur Becky har talat och talar svenska. I sekvensen bryter Becky av för en ny sekvens som utför en förståelsekontroll. Turerna i utdrag (6:10) visar att Becky saknar respons i form av bekräftande *okay* ifrån intervjuaren:

SAMTALSUTDRAG (6:10) *MEN DU SÄGER INTE OKAY I SVERIGE*

(B: BECKY; I1: INTERVJUARE 1)

1. B ja kan int språka så mycket å ha glömd också mycket
2. I1 ((nickar))
3. B kan du förstå vad jag säger
4. I1 =jag förstår allt
5. B okay
6. I1 =jättebra förstår jag
7. B okay
8. I1 =ja
9. (1.2)
10. B men du säger inte okay i sverige
11. I1 jo vi säger okej (.) ja [ja ba lyssn- ja var så=
12. B [(i sä-)
13. I1 =fkoncentreradf ja
14. B fjaef
15. I1 ((skrattar))
16. B okay

16 Detta kan jämföras med informanten Albins kolliderande uppgifter (projekt) i Karstadt (2003:207f). Informanten ska berätta om sin släkt samtidigt som han också ska tala svenska och dessa två uppgifter är svåra att balansera.

17. I1 vi säger okej (0.3) det gör vi absolut (0.9) .h va
 18. hur=ähm m.h (0.4) ähm ((handrörelse)) då pratade du
 19. alltså svenska hemma (0.8) när du var liten
 20. (1.5)
 21. B hur språka dom svenska

Efter intervjuarens uppbackning (r. 2) ställer Becky frågan *kan du förstå vad jag säger* (r. 3). Intervjuaren försäkrar att hen förstår och Becky fortsätter med att fråga om man inte säger *okay i sverige* (r. 10). Intervjuaren svarar och förklarar sedan varför hen inte bekräftat med *okej* (r. 11, 13). Informanten bekräftar, och intervjuaren återvänder till den sekvens som avbröts av Beckys fråga. Det görs genom en omformulering av vad informanten tidigare berättat: *då pratade du alltså svenska hemma (0.8) när du var liten* (r. 18–19).

I sekvensen (r. 3–18) vill Becky försäkra sig om att projektet TALA SVENSKA pågår, vilket visar att det är viktigt för henne att förståelse bekräftas. Hon efterfrågar uppbackning (jfr Pomerantz 1984:152ff). I utdraget handlar det om en väldigt specifik förståelsebekräftelse i form av uppbackningen *okay*, men detta visar att i genomförandet av projektet är det viktigt för informanten att få bekräftat att hennes svenska når fram till intervjuaren.

Sekvensen visar också hur intervjuaren här får representera en standardsvensk norm. Becky ställer frågan *men du säger inte okay i sverige* (r. 10) och agerar på så vis gentemot intervjuaren som talare av sverigesvenska. Intervjuaren svarar på Beckys fråga men förklarar också varför hen inte sa *okej*. Intervjuaren hanterar alltså inte Beckys yttrande bara som en fråga om hur man säger i Sverige utan också som en fråga efter uppbackning.

I utdrag (6:10) svarar inte intervjuaren med *okej* för att hen *var så koncentrerad* (r. 11, 13) men det faktum att intervjuare avstår från yttranden är också ett sätt att ge plats åt informantens yttranden och att inte bryta in i informantens produktion. Det är alltså detta som jag har valt att kalla att intervjuaren är avsiktligt passiv. Passiviteten handlar inte om att låta bli att ställa frågor eller att delta i interaktionen (jfr Bockgård 2011:65) utan om att låta informanten tala och att inte styra informantens produktion. Det är inte intervjuarens roll eller ambition att vara expert, men hen kan i intervjun tilldelas den rollen av informanten som i Beckys fråga om *okay*. I intervjuarrollen i samtalen ingår det alltså att uppmuntra informanterna till att tala svenska. Men denna uppmuntran handlar inte om att intervjuaren ska bedöma informanternas prestation (jfr Bockgård 2010:70).

Kontrasten mellan informantens frågor efter svenska ord och intervjuarens avsiktliga passivitet synliggörs i två utdrag ur samtalet med Nancy (se utdrag (6:11) och (6:12)). Båda utdragen är hämtade ur en sekvens där Nancy och intervjuarna samtalar om hennes arbetsplats och det sammanhang arbetsplatsens verksamhet utförs i.

SAMTALSUTDRAG (6:11) *DETTA BLIR SVÅRT ATT SÄGA PÅ SVENSKA*

(N: NANCY; II, 6: INTERVJUARE 1, 6)

1. N men samtidigt också (1.6) öhm (1.3) th äh. (.) dä bl-
2. (.) *detta blir svårt att säga på svenska men*
3. I1 mhm
4. N men ahm kon- kontext kontext [(.) ja vet inte=
5. I1 [mhm ja ja kontext
6. I6 [ja ja
7. N =alltså ahm så det är inte bara att dom bodde här

I utdrag (6:11) markerar Nancy på förhand att hon är på väg att säga något som är svårt att formulera på svenska (r. 1–2). Det som jag vill lyfta fram här är den uppbackning informanten får av intervjuarna (r. 5, 6). Nancy flaggar först för att det är svårt, prövar det ord hon verkar vara osäker på (r. 4) och får ordet bekräftat (r. 5, 6). Hon får inte endast en uppbackning i form av ett *ja* eller dylikt. I1 upprepar också det ord som Nancy prövat och förhåller sig på så vis avsiktligt passiv i stället för att föreslå något annat ord som Nancy kan tänkas söka.

Utdraget (6:11) visar hur informanten explicit uttrycker att hon ska formulera sig på svenska och markerar att det i detta fall är svårt. Nancy gör alltså explicit det kommunikativa projektet TALA SVENSKA både genom att försöka hitta det svenska ordet för det hon vill uttrycka och genom att uttrycka att det är tala svenska hon ska göra. Intervjuarna förhåller sig också till det kommunikativa projektet genom att uppmuntra och bekräfta hennes talande. Den uppbackningen är intressant att jämföra med utdrag (6:12) nedan. Även här explicitgör Nancy projektet när hon kommenterar att hon har frågat om ett ord tidigare (r. 4–5):

SAMTALSUTDRAG (6:12) *JA FRÅGADE OM DETTA ORDET INNAN OCKSÅ*

(N: NANCY; II, 6: INTERVJUARE 1, 6)

1. N då ska vi ha: (.) då måste vi ha kontakt med nya
2. människor det [finns=
3. I6 [ja
4. N =en riktigt=äh ((rullar händerna)) th (.) ja frågade
5. om detta ordet innan också n en opportunity:
6. (0.7)
7. I1 ja=ja mm
8. N så (1.7) .h men=ah men dä är mycket som ä: roligt om
9. att jobba här

Nancy kommenterar att hon har frågat om ett ord tidigare (r. 4–5) och säger ordet kodalternerat: *en opportunity* (r. 5). En mikroanalys av dylika sekvenser med metakommentarer och kodalternerade reparationer redovisas i 7.2.2.

Det som jag vill lyfta fram här är hur intervjuarna i denna sekvens är avsiktligt passiva. I (6:11) ger informanten själv förslag på det ord hon söker efter. I (6:12) efterfrågar hon ett ord, men ger endast den kodalternerade motsvarigheten. Efter det kodalternerade ordet följer en paus (r. 6) och I1 yttrar en uppbackning (r. 7) men ger inte ordet på svenska, vilket troligen hade varit fallet i ett annat typ av samtal. Intervjuarna är alltså avsiktligt passiva. Det avsiktligt passiva speglar också intervjuarens roll i samtalet på så vis att intervjuaren har inblick i vad som sker och varför, i större utsträckning än vad informanten har. Informanterna visar många gånger medvetenhet om det kommunikativa projektet TALA SVENSKA genom att de explicit förhåller sig till att de ska tala svenska och också gör det (se kapitel 7 för ytterligare exempel på mikronivå). Det är alltså informanten som ska tala och intervjuaren som ska uppmuntra och stötta informanten att tala svenska. Att intervjuarna och informanterna agerar olika i förhållande till det kommunikativa projektet ingår i den kontext projektet är en del av, det vill säga dialektintervjun som institutionellt samtal med tillhörande asymmetri.

Avsnitt 6.2 har beskrivit hur intervjuarens agerande synliggör det kommunikativa projektet TALA SVENSKA. Intervjuarens perspektiv är forskarens, och utifrån det är samtalet en del av uppgiften dialektintervju. Intervjuarens turer syftar därför till att uppmuntra progressionen i informantens talade svenska. Intervjuarens genomförande av projektet innebär då att föra samtalet framåt på svenska, uppmuntra talaren och visa att det informanten säger förstås. Intervjuaren agerar för att hjälpa informanten framåt. Att det är talandet av svenska som är målet, är till största delen ingenting som sägs explicit, men det genomförs tydligt av både intervjuare och informant. Jag ser det som ett gemensamt projekt även om ingångarna i genomförandet av det är olika. Trots att intervjuaren visar att hen förstår och informanten vet att intervjuaren talar både svenska och engelska, tar informanten ett eget ansvar för att använda svenska i intervjun (se vidare kapitel 7).

6.3 Att gå in och ut ur projektet TALA SVENSKA

Projektet TALA SVENSKA synliggörs när en talare markerat byter språk eller varietet. I det följande kapitel 7 beskrivs det kommunikativa projektet utifrån kodalternering av en mindre enhet, men i detta avsnitt handlar det om kodal-

ternerade sekvenser som utför en handling. De kodalternerade sekvenserna är sidosekvenser där talare gör avsteg från en pågående sekvens och projekt och markerar detta med kodalternering. Genom sådana sekvenser kan deltagare orientera sig mot något i det pågående projektet (endogena sidosekvenser). Deltagarna kan också orientera sig mot något utanför det pågående projektet (exogena sidosekvenser) (se avsnitt 3.3.2). Kodalterneringen fungerar som en markör för avsteg från den pågående sekvensen och synliggör projektet TALA SVENSKA. De projekt som sidosekvenserna gör avsteg ifrån i följande utdrag är samtalens faser (se avsnitt 5.2 om dessa).

Utdrag (6:13) är hämtat ur samtalsfasen Öppning. Fasen genomförs mestadels på svenska och deltagarna talar om Charles svensktalande, vilka intervjuarna är och varför de är där. Turerna i utdraget pågår, medan intervjuarna ställer upp utrustning och ordnar med enkäter. På rad 1 framkommer detta i en intervjuares tur: *nu ska vi se om vi har lite papper här*. Efter en lång paus initierar Charles en exogen sidosekvens i vilken han uppmanar en av intervjuarna att flytta på saker om det behövs mer plats för kameran. Han inleder sidosekvensen med den kodalternerade turen: *push things away if you need some more room over there* (r. 3).

SAMTALSUTDRAG (6:13) *PUSH THINGS AWAY IF YOU NEED SOME MORE ROOM OVER THERE*
(C: CHARLES; I2, 3, 4: INTERVJUARE 2, 3, 4)

1. I2 nu ska vi se om vi har lite papper här
2. (8.3)
3. C push things away if you need some more room over
4. there
5. I4 då går bra
6. C heh hah
7. ((intervjuare pratar sinsemellan om uppställande av
8. kamera))
9. C var gör i då hära för skolarbete eller hörö
10. I3 ja det kan man säga

Efter Charles kodalternerade tur svarar I4 på svenska (r. 5) och Charles responderar med ett skratt (r. 6). När Charles i sin nästa tur ställer en fråga om forskningsprojektet (r. 9), gör han det på svenska och därmed är sidosekvensen över. Sidosekvensen är avslutad i och med att kameraplaceringen är utredd och det markeras med kodalternering från engelska till svenska.¹⁷

17 Möjligen kan Charles återgång till svenska påverkas av att intervjuaren svarar på svenska. Dock föregås Charles nästa tur av flera andra turer där intervjuarna pratar sinsemellan och det

Utdrag (6:13) exemplifierar en kodalternerad tur som yttras utanför det pågående samtalet om Charles svenska och varför intervjuarna är där. Intervjun har inte riktigt börjat och den tekniska installationen av kameran är inte en del av själva intervjun utan en del av fasen Öppning. Charles kodalternerade tur och intervjuarens svar kan beskrivas som situationsrelaterade yttranden (Bergmann 1990, Londen 1993) och *exogen sidosekvens* (Ottesjö 2006:61), alltså en sekvens där att en talare fokuserar på något i samtalskontextens omgivning. I detta fall är omgivningen Charles eget hem. Han ser att intervjuaren ställer upp en kamera, vilket gör att han säger att det går bra att flytta på saker. Den långa pausen innan Charles kommentar kan också medverka till att han kan fokusera på det som händer runtomkring. Det situationsrelaterade yttrandet kommenterar situationen och installationen. Genom kodalternering markerar Charles att yttrandet är en sidosekvens till dialektintervjun. Kodalterneringen signalerar också att svenska hör till dialektintervjun och att Charles i och med sidosekvensen förhåller sig till en yttre ram. Det kommunikativa projektet TALA SVENSKA synliggörs i och med detta.

Ett annat samtalsutdrag som tydligt synliggör hur kodalternering markerar gränsen mellan dialektintervju och sidosekvenser är utdrag (6:14). Utdraget synliggör också gränsen mellan faserna Introduktion och Dialektintervju:

SAMTALSUTDRAG (6:14) *I DON'T THINK IT MAKES MUCH DIFFERENCE WHERE I SIT*
(B: BECKY; I1: INTERVJUARE 1)

1. B ja (.) alltså ja kan titta på dig
2. I1 hör du mig om jag sitter här
3. B >I don't think it makes much different where I sit<
4. I1 =okay (0.4) no no I was thinking I could move if it
5. made any difference to you
6. (0.3)
7. I1 [for your hearing nej okej
8. B [°I don't think so (.) I don't think so°
9. I1 bra (.) vad heter du ((ler))
10. B ((ler)) vad sa du
11. I1 vad heter du vad är ditt namn
12. B öhm mitt namn är (Smeknamn) mitt (.) min mormor hette
13. (Förnamn) så när jag var född så var jag (.) (för
14. namn) så var det för länge så var det bara (Smeknamn)

är därför svårt att se att Charles återgång till svenska skulle påverkas av intervjuarens svar.

Informanten Becky har problem med hörseln och i fasen Öppning talar hon och intervjuaren om hur de ska sitta för att det ska fungera för henne att höra. På intervjuarens fråga på om Becky hör vid en viss placering svarar Becky kodalternerat (r. 3). Även intervjuaren alternerar då till engelska och förklarar hur hen tänkte (r. 4, 5 och 7). Beckys svar är också det på engelska (r. 8). Intervjuaren svarar med *bra* och går därefter direkt till första frågan. Intervjuarens *bra* markerar avslutningen på fasen Öppning och frågan *vad heter du* markerar början på nästa fas, det vill säga Dialektintervju. Intervjuaren använder alltså svenska redan i bekräftelsen som avslutar föregående sekvens. *Bra* betonas också, vilket gör att bekräftelsen blir som ett avstamp från öppningen till dialektintervjuns första fråga.

Precis som i turen *push things away if you need some more room over there* (i utdrag (6:13) i detta avsnitt) används kodalternering för något som har med förberedelse för intervjun att göra. Dessa båda exempel har med placering inför intervjun att göra och handlar om att skapa de bästa förutsättningarna för samtalsdeltagarna. I utdrag (6:13) rör yttrandet uppställandet av en kamera och i (6:14) kan man säga att det har att göra med uppställandet av samtalsdeltagare. Dessa exogena sidosekvenser pekar på att svenska är en del av dialektintervjun och synliggör hur samtalsdeltagarna genomför det kommunikativa projektet TALA SVENSKA som en del av den. När deltagarna kliver utanför intervjun, kan yttranden kodalterneras utan kommentarer om att något är svårt att uttrycka på svenska. Kodalterneringen markeras alltså inte, men kodalterneringen visar att sidosekvensen förhåller sig till ett skeende utanför den pågående sekvensen.

Kodalterneringarna i utdrag (6:13) och (6:14) sker i faserna Öppning respektive Introduktion, men kodalternerade sidosekvenser är inte begränsade till enbart dessa faser. I en metakommenterande sidosekvens skämtar Charles med intervjuarna om det experiment som pågår. I utdrag (6:15) återges endast sidosekvensen där I2 är den som genomför experimentet medan I3 och I4 endast är åhörare. Sidosekvensen föregås av turer på svenska och genom dessa utförs Experiment 1 (se 2.4). Intervjuaren visar bilder och filmer och Charles får välja mellan två alternativa grammatiska konstruktioner som stämmer med bilden/filmen. Under experimentet vänder sig Charles till intervjuare 3 och kommenterar det som sker:

SAMTALSUTDRAG (6:15) *IS THIS PSYCHIATRIST*

(C: CHARLES, I2, 3, 4: INTERVJUARE 2, 3, 4)

1. C is this psychiatrist ((håller händer som för att

2. viska till I3))
3. I2 [((skrattar))
4. I3 [((skrattar))
5. I4 [((skrattar))
6. C [((skrattar)) oh
7. I3 hon är lite lurig I2 med sina frågor
8. I2 [((skrattar))
9. I3 [((skrattar))
10. I4 [((skrattar))
11. C [((skrattar)) is that what you're studying in college
12. (.) psychiatry
13. (0.8)
14. I2 äh linguistics
15. C ah linguistic psy- psychiatry
16. I2 [((skrattar))
17. I3 [((skrattar))
18. I4 [((skrattar))
19. C [((skrattar)) oh
20. I2 se hur di- hur då funkar

I sekvensen markerar Charles genom kodalternering att den pågående sekvensen lämnas. Det markeras också genom att Charles fysiskt vänder sig emot en intervjuare som inte håller i den grammatiska experimentdelen och ställer frågan *is this psychiatrist* (r. 1), vilket jag tolkar som en skämtsam kommentar om att experimentet skulle vara ett psykologitest. Detta leder till skratt från samtalsdeltagarna. I3 kommenterar på rad 7 på svenska, medan informanten försätter kodalternerat och ställer frågor som knyter an till turen på rad 1. Han får också svar på engelska (r. 14). Efter att alla har skrattat efter yttrandet *ah linguistic psy-psychiatry* (r. 15) och efter Charles *oh* (r. 19) fortsätter I2 på svenska och Charles lämnar kodalterneringen och svarar på svenska. Kodalterneringen stannar alltså inom sidosekvensen, vilken utgör en skämtsam metakommentar till det pågående experimentet. Sidosekvensen markeras genom kodalternering och jag tolkar det som ett tecken på att svenska hör till dialektintervjun. Charles återgår också till att tala svenska när den metakommenterande sidosekvensen är över. Även I2 ansluter till det språk som sidosekvensen har men återgår sedan till svenska.

Genom sin metakommenterande funktion på fasen Experiment 1 klassificerar jag sidosekvensen som endogen. Kommentaren har med den pågående verksamheten att göra. De roller som aktualiseras i utdrag (6:15) är *talare*, *mottagare* och *åhörare* i förhållande till det kommunikativa projektet TALA SVENSKA. Charles samtalar med I2, som är den som leder det experiment som pågår, medan I3 och I4 är åhörare. När Charles vänder sig till I3 och alltså byter mottagare för att kommentera det som händer, ges kommentaren på engelska. Utifrån detta syn-

liggörs det kommunikativa projektet TALA SVENSKA genom att Charles lämnar den uppgift som pågår, den fas som pågår och också den intervjuare som leder uppgiften. Metaperspektivet på uppgiften, dess innehåll och kommentaren till I3 kan också sägas innebära ett byte av ram. En kommentar om själva verksamheten hör snarare till en yttre mellanmänsklig ram än till verksamhetens ram. Genom att kodalternera vid den metakommenterande endogena sidosekvensen, markerar Charles att han kliver utanför dialektintervjuns kommunikativa projekt och kommenterar det som sker.

Ett liknande förlopp finns i utdrag (6:16) där Charles kommenterar I2:s reparationssekvens (r. 2, 7–8).

SAMTALSUTDRAG (6:16) *YOU'RE GETTING CONFUSED LIKE I AM*

(C: CHARLES; I2, 3, 4: INTERVJUARE 2, 3, 4)

1. C [lyft pajken
2. I2 [pojken har- (0.5) flickan har- (1.2) vad sa ja nu
3. (0.4)=
4. C [((skra[ttar))
5. I3 [((skra[ttar))
6. I4 [((skra[ttar))
7. I2 [=pojken har fli- pojken har flickan lyft
8. (0.5) pojken har flickan lyft
9. C ((pekar på skärmen))
10. I2 jaa
11. (0.6)
12. I3 ((skratt))
13. C you're getting confused like I am
14. I2 jaa
15. C ((skratt))
16. I2 man får ha tungan rätt i munnen vet du
17. (1.9)
18. I2 kommer du ihåg det här
19. C ja
20. I2 =(nu är den [här igen)
21. C [d- dom tar porträtter
22. I2 =dom tar porträtter ja

Alla samtalsdeltagarna skrattar som respons på intervjuarens yttrande *vad sa ja nu* (r. 2). Intervjuaren påbörjar en reparation på rad 2 som avslutas på rad 7–8. Efter att Charles har svarat genom att peka på skärmen och I2 har bekräftat svaret följer en paus och ett skratt från I3. Charles tur därefter på rad 13, *you're*

getting confused like I am, har en metakommunikativ funktion och kommenterar att intervjuaren har utfört en reparation. Att metakommentaren är kodalternerad markerar att turen utgör ett avsteg från dialektintervjun och synliggör dialektintervjuns kommunikativa projekt TALA SVENSKA. I detta exempel är mottagaren densamma i sidosekvensen som i den pågående sekvensen och Charles vänder sig inte till någon åhörare. Kodalterneringen markerar dock att talaren kliver ut ur den pågående verksamheten och kommenterar den. Även här analyserar jag sekvensen som att den har att göra med en yttre ram där talaren genom en endogen sidosekvens ställer sig utanför den verksamhet som pågår och kommenterar det som händer.

Samtalsutdrag (6:17) visar ett exempel på hur både en kodalternerade endogen sidosekvens och en exogen sidosekvens används i turerna efter varandra. Utdraget börjar också med en kodalternering när intervjuaren försöker säkerställa intersubjektivitet:

SAMTALSUTDRAG (6:17) *HAND ME MY PURSE TOO WOULD YOU PLEASE*
(B: BECKY; I1: INTERVJUARE 1)

1. I1 får ja (.) f- fråga nära frågor om nära bilder också
2. B ((B tittar på I1))
3. I1 can I ask you som questions about some pictures (.)
4. that I brought
5. (0.6)
6. B yeah
7. I1 =ja (.) great ((går för att hämta bilder))
8. B hand me my purse too would you please
9. I1 yes absolutely
10. (2.3)
11. B ge mig pångapungen
12. I1 ja [((skrattar)) [((kommer med väskan))
13. B [((skrattar)) [snälla du ((öppnar väskan, tar fram
14. något och lägger det under väskan))
15. I1 åh har du med bilder också
16. B ja tog det här (1.4) när jag gick till sverige

Intervjuaren börjar introducera Ankan på rad 1 genom frågan *får ja fråga nära frågor om nära bilder också* (r. 1). Becky tittar då på intervjuaren utan att svara, varefter intervjuaren upprepar en kodalternerad version av frågan på engelska (r. 3). Efter en paus svarar Becky jakande på engelska (r. 6). Intervjuaren bekräftar Beckys svar med både ett *ja* på svenska och ett *great* på engelska varefter hen går för att hämta bilderna. Denna sekvens som sträcker sig från rad 1 till

7 är en reparationssekvens. Reparationskällan är bristen på bekräftelse från informanten efter turen på rad 1. För att säkerställa intersubjektiviteten upprepar intervjuaren frågan, kodalternerad till engelska. Därefter får hen ett svar som sedan bekräftas av intervjuaren och reparationssekvensen är över.

Efter reparationssekvensen inleds en exogen sidosekvens i vilken informanten ber intervjuaren om att ta med väskan som ligger en bit bort (*hand me my purse too would you*). Turen på rad 8 görs även den på engelska. Intervjuaren svarar på engelska (*yes absolutely*). Efter en lång paus gör informanten en översättning av rad 8: *ge mig pångapungen* (r. 11). Intervjuaren och informanten skrattar och samtidigt som informanten tar emot väskan lägger hon till ett *snälla du* (r. 13), som också det kan ses som en översättning av den avslutande delen av turen på rad 8: *would you please*. Sidosekvensen som handlar om att hämta väskan är över i och med att Becky tar ut något ur väskan och lägger det under den. Därefter återgår intervjuaren till svenska (r. 15) och informanten likaså (r. 16). Även den översättning Becky gör av de kodalternerade yttrandena i sidosekvensen visar hur Becky orienterar sig mot att tala svenska. Intervjuaren visar att hen förstår och översättningen yttras efter en längre paus, och översättningen behövs alltså inte för intersubjektiviteten eller kommunikationen.

Utdrag (6:17) visar två sidosekvenser som utförs kodalternerade: en reparationssekvens (endogen metakommunikativ sidosekvens) och en sekvens där informanten ber intervjuaren om en tjänst som har med fysiska artefakter i rummet att göra (exogen sidosekvens). Intervjuarens kodalternerade reparation är en handling som utförs för att informanten ska förstå och kunna genomföra den uppgift som introduceras.

Sekvensen där informanten ber om handväskan utförs kodalternerat som en exogen sidosekvens till omgivande turer men bilderna som informanten ska ta upp ur väskan blir senare ett samtalsämne och integreras på så vis i dialektintervjun. Precis som i installerandet av kamera och personer i utdrag (6:13) och (6:14) ovan rör sekvensen i utdrag (6:17) någonting som finns i det fysiska rummet.

Det kommunikativa projektet TALA SVENSKA synliggörs genom de avsteg som görs från intervjun och på vilket språk avstegen kan göras. Avsnitt 6.3 har beskrivit sådana avsteg i form av kodalternerade endogena sidosekvenser och kodalternerade exogena sidosekvenser. Genom dessa kodalternerade sidosekvenser blir projektet extra synligt. Sidosekvensen markerar alltså ett avsteg från den handling som genomförs i det pågående förloppet och utgör ett språkligt avsteg genom att vara kodalternerad. När informanten dessutom kodalternerar vid byte av mottagare och i en kommentar till det som pågår som i (6:15), stärker det ytterligare det kommunikativa projektets koppling till den uppgift som genomförs. När talaren lämnar verksamhetens inre ram och kommenterar något i en yttre ram kan det göras med kodalternering utan att alterneringen markeras. Dessa sidosekvenser utförs alltså kodalternerade utan att alterneringen

repareras eller kommenteras. Svennevig beskriver att sidosekvenser lyfter fram bakgrunden i förgrunden (1999:257). Han diskuterar hur sidosekvenser med bakgrundsinformation hjälper talare att hitta en gemensam referensram (eng. *common ground*) i samtalet och att veta hur de kan uttrycka sig i förhållande till varandra. Detta resonemang går att applicera på de kodalternerade sidosekvenserna i dialektintervjumaterialet och hur de synliggör det kommunikativa projektet TALA SVENSKA. Genom sidosekvenser lyfts det grundläggande projektet fram i ljuset. Det kommunikativa projektet TALA SVENSKA pågår genom hela dialektintervjusamtalet, och kodalternerade sidosekvenser gör projektet synligt och visar att samtalsdeltagarna förhåller sig till det kommunikativa projektet.

6.4 Sammanfattning

Analysen i kapitel 6 har visat det kommunikativa projektet TALA SVENSKA utifrån hur deltagarna i sina verksamhetsroller, *informant* och *intervjuare*, förhåller sig till att tala svenska. Informanterna kan agera utifrån att svenska ska presteras genom att antingen nedvärdera eller uppvärdera den egna produktionen. De kan också beskriva sitt språk som en varietet som inte uppfyller en norm. Detta förhållningsätt till den egna språkproduktionen som en prestation synliggörs genom informanternas metalingvistiska kommentarer.

Det kommunikativa projektet TALA SVENSKA är gemensamt för intervjuare och informanter, men det genomförs på olika sätt av intervjuarna respektive informanterna. Intervjuarna agerar för att möjliggöra och uppmuntra informanternas produktion, vilket är målet för samtalet och inspelningen. Det innebär att intervjuarna agerar *avsikteligt passivt* och till exempel inte säger det svenska ordet när informanten söker efter ett sådant.

Analysen har också visat hur deltagarna använder kodalternering när de rör sig inom och utanför verksamheten och projektet. Genom att kodalternera endogena och exogena sidosekvenser synliggör deltagarna att det kommunikativa projektet hör till den inre verksamheten. När detta sker markeras varken kodalterneringen eller återgången till huvudprojektet, vilket ytterligare synliggör att i verksamheten ingår att TALA SVENSKA.

I det närmast följande kapitel 7 beskrivs hur deltagarna genom ommarkerad och markerad kodalternering synliggör att det kommunikativa projektet pågår och är något som deltagarna orienterar sig mot.

7. Kodalternering

I kapitel 7 analyserar jag det kommunikativa projektet TALA SVENSKA genom en mikroanalys av *omarkerad* och *markerad kodalternering*. Huruvida kodalternering är markerad eller inte handlar om vad samtalsdeltagarna orienterar sig mot och inte. De koder som samtalsdeltagarna använder och gör synliga i de undersökta samtalen är svenska, amerikansk engelska och amerikansvenska.

Utifrån distinktionen mellan *omarkerad* och *markerad kodalternering* handlar det *omarkerade* fallet alltså om vad talarna inte gör när de till exempel använder ett engelskt ord till exempel. Det vill säga att när en deltagare inte markerar att en kodalternering sker betraktas den inte som en alternering ur talarens perspektiv utan som tillhörande talarens kod. Ur ett analytiskt perspektiv ses den däremot som en kodalternering.

Avhandlingsmaterialet uppvisar två resurser för markering av kodalternering som tydligt visar att talarna orienterar sig mot det kommunikativa projektet. Den första resursen är mycket lokala projekt i form av reparationer. Den andra är yttranden som har en metalingvistisk funktion. Med hjälp av dessa två resurser markerar talare att en kodalternering sker, det vill säga att ett yttrande avviker språkligt från det kommunikativa projektet TALA SVENSKA. Det är när samtalsdeltagarna inte talar svenska och även hanterar det faktum att svenska inte talas som det kommunikativa projektet synliggörs.

Inledningsvis ges en beskrivning av *omarkerade kodalterneringar* i materialet (7.1). Beskrivningen fokuserar särskilt på *omarkerad alternering* av turinledande diskurspartiklar (7.1.1) och amerikansvenska ord (7.1.2). Därefter följer en beskrivning av *markerad kodalternering* (7.2). Under den rubriken beskrivs hur deltagare markerar genom reparation (7.2.1), hur deltagare markerar genom metalingvistisk kommentar och reparation (7.2.2) samt hur amerikansvenska

markeras (7.2.3). Slutligen sammanfattar jag beskrivningen av omarkerad och markerad kodalternering i avsnitt 7.3.

7.1 Omarkerad kodalternering

Omarkerade kodalterneringar är ett av de sätt som deltagarna i de amerikansvenska dialektintervjuerna genomför det kommunikativa projektet på, det vill säga att det är så de talar svenska i det aktuella samtalet. Omarkerad kodalternering innebär att en kodalternerad enhet används utan att på något sätt markeras genom kommentarer eller genom att ingå i en reparationssekvens. De enheter som jag ur detta perspektiv analyserar som kodalternerade är engelska ord som inte är morfologiskt anpassade och yttras med amerikanskt uttal (jfr Poplack 1980, Boyd 1993, Boyd et al. 1997). Ett exempel på två sådana enheter återfinns i utdrag (7:1), där Joyce beskriver sin dator och sitt hemmakontor:

SAMTALSUTDRAG (7:1) *SÅ JA SLIPPER SE PÅ NÅN COMPUTER HEMMA*

(J: JOYCE; M: MARJORIE; I4: INTERVJUARE 4)

1. J så ja slipper se på nån computer hemma
2. (0.4)
3. I4 [°bra°
4. M [ja
5. (0.5)
6. J ja vill s- inte titta på dom om ja inte gör nånting
7. så den har ja där ((pekar bakåt))=
8. I4 m
9. J =och (.) m- den- där min man är också (.) så om han
10. sitter å ö å håller på med sin computer då går han
11. ut till vårt home office [(0.4)
12. I4 [(nickar)]
13. J å sen där finns fullt kök å alltihop åsså två gästrum
14. ((pekar uppåt)) däruppe

I beskrivningen använder Joyce de engelska orden *computer* (r. 1, 10) och *home office* (r. 11) och hon gör det utan morfologisk eller uttalsmässig anpassning till svenska, men det finns ingenting i interaktionen som markerar denna kodalternering. Enheterna i (7:1) är dessutom syntaktiskt integrerade, med svenska determinerare *nån*, *sin* och *vårt*.

Andra enheter som används omarkerat i materialet är inledande diskurspartiklar som till exempel *yes* och *no*. Denna typ av alternering har konstaterats tidigare för amerikanskt material (Klintborg 1996, 1999). De inledande diskurspartiklarna beskrivs i avsnitt 7.1.1.

När det gäller amerikanska ord analyseras de som alterneringar nedan, trots att de är både morfologiskt och uttalsmässigt inkorporerade i de yttranden de förekommer. I den mån de förekommer används dessa ord till största del omarkerade, men markeras vid något tillfälle (se 7.2.3 nedan). Den omarkerade användningen av amerikanska ord beskrivs i avsnitt 7.1.2.

7.1.1 Turinledande diskurspartiklar

Kodalternerade samtalssignaler diskuteras av Hasselmo (1974:115) under klassificeringen *rutiner*. Dessa beskrivs som att "[f]örhandsformulerade engelska samtalsenheter införs i för övrigt svenska samtal" (1974:115). Andra så kallade rutiner är till exempel *citatrutiner* (1974:115) och *expressiva rutiner* (1974:119), där de första avser *inlärda citat* och den andra *kraftuttryck*. Dessa citat och kraftuttryck yttras alltså på engelska. Hedblom (1963:151) beskriver att användningen av det kodalternerade *but* handlar om "nya språkvanor" och att småord lånas in även om det inte finns något behov av det nya ordet. Citat, kraftuttryck och småord kan alltså användas kodalternerade och bytet av kod ingår i bruket av dessa enheter.

I de undersökta samtalen i denna studie förekommer det att deltagarna använder omarkerade turinledande diskurspartiklar från engelskan. *Diskurspartiklar* är här den övergripande benämningen på partiklarna *yes*, *no*, *oh yes*, *ja*, *nej* och *well*, vilka beskrivs i det följande.

I utdrag (7:2)–(7:3) återges två exempel på hur diskurspartiklar kodalterneras av informanten Charles:

SAMTALSUTDRAG (7:2) *YES MEN DET KAN JAG INTE SÄGA VAR*

(C: CHARLES; I3: INTERVJUARE 3)

1. I3 va din mormor också född i sverige
2. C yes (.) men det kan jag inte säga var
3. I3 nä ((nickar))

SAMTALSUTDRAG (7:3) *NO DÅ Ä SÄLLAN EN FINNER NÖE*

(C: CHARLES; I3: INTERVJUARE 3)

1. I3 å nu då har du nån att prata svenska med nu

2. C no (0.4) dä ä sällan en- en finner nöen¹⁸ (0.5) int-
 3. inte utan dom kammer ifrå (.) ((pekar utåt och skrat
 4. tar)) hemmalannet [((skrattar)) (.) .h
 5. I3 [(°hemmalandet° nä
 6. C ja

I både exempel (7:2) och (7:3) svarar Charles på intervjuarens frågor och diskurspartiklarna har en responsiv funktion (jfr Lindström 2008:78ff). Både *yes* på rad 2 i (7:2) och *no* på rad 2 i (7:3) är TKE:er som ensamma skulle kunna utgöra turer, men Charles utvecklar svaret på svenska efter den responsiva partikeln. Gemensamt för dessa båda partiklar är att de uttalas med en paus efteråt, en mikropaus efter *yes* i (7:2) och en något längre paus efter *no* i (7:3). Pauserna tillsammans med en fallande ton på *no* i (7:3) ger dessa responsiva partiklar emfas. Paus och fallande ton gör också att partiklarna utgör möjliga självständiga turer och inte som anslutande element till efterföljande yttrande.

Yes och *no* i (7:2) och (7:3) kan utgöra egna yttranden och fungerar därmed som dialogpartiklar (Lindström 2008:81) precis som den responsiva partikeln *oh yes* i (7:4) nedan. *Oh yes* på rad 3 har, precis som *no* i (7:3) ovan, fallande ton och skulle kunna utgöra en egen tur:

SAMTALSUTDRAG (7:4) *OH YES DÄ VA VANLIT*

(C: CHARLES; I3: INTERVJUARE 3)

1. I3 men innan du började skolan hade du pratat svenska
 2. med alla omkring dig då
 3. C oh yes dä va vanlit fö dä va svenska i alla (.) hem
 4. häriskring
 5. I3 ah
 6. C ja.
 7. I3 hade du (.) pratade du svenska i kyrkan
 8. C ja dom hade ju tjänst gutjänst i körka men sen gick
 9. dä ju ut se du
 10. I3 ja

På rad 3 kodalternerar Charles dialogpartikeln *oh yes* för att två turer senare använda ett icke kodalternerat *ja* (r. 8). *Ja* knyter an till det efterföljande yttrandet *dom hade ju tjänst gutjänst i körka*, genom att det uttalas utan efterföljande paus eller fallande ton.

18 *nöen* 'någon'

Deltagarna kan också använda engelska och svenska partiklar i samma sekvens. I utdrag (7:5) talar Earl och George om ämnet svenska i den amerikanska skolan på 1920- och 1930-talen.

SAMTALSUTDRAG (7:5) *JA DÄ HADE DI MEN INTE NÄR JA BÖRJADE*

(E: EARL; G: GEORGE)

1. E i detta område i (Amerikansk stat) öh barn som gick i
2. skola då på lannet d- i nittontjugi nittontrettitiden
3. (.) öfta i i svenska kommun hade di svenska på skol
4. systemet
5. G ja dä hade di men inte när jag började
6. E ja ja hade di dä
7. G no
8. E nej nej
9. G di hade slutat
10. E nä ocks- maj mäi
11. G ja

Earl beskriver hur svenska som ämne har funnits i området (r. 1–4). George svarar att det inte fanns när han började skolan (r. 5) varefter Earl frågar om det fanns svenska i skolan då (r. 6). George svarar med en tur bestående av den kodalternerade responsiva partikeln *no* (r. 7). Earl responderar på svenska med *nej nej* (r. 8) och George fortsätter med *di hade slutat* (r. 9). Earl berättar att det inte heller fanns när han gick i skolan, varpå George responderar med partikeln *ja* (r. 11). Både *no* på rad 7 och *ja* på rad 11 är dialogpartiklar. En skillnad dem emellan kan noteras, och den är att responsen *no* på rad 7 är ett svar på en direkt fråga medan responsen *ja* på rad 11 fungerar som en uppbackning mer än ett direkt svar. Även Earls *nej nej* på rad 8 fungerar som uppbackning.

I (7:6) talar intervjuaren och Earl om vilka platser Earl har bott på. Earls svar på intervjuarens fråga inleds på rad 2 med den kodalternerade diskurspartikeln *well*:

SAMTALSUTDRAG (7:6) *WELL VI BODDE*

(E: EARL; I4: INTERVJUARE 4)

1. I4 ja (.) vilka ställen bodde ni på då
2. E =well vi bodde (0.4) i US- USA: i (0.5) (Amerikansk
3. delstat)
4. I4 mm

Well fungerar här som ett ansatsljud eller sökljud vid en sökning. Ordet klassificeras som en yttrandepartikel (jfr Lindström 2008:92) och ger betänketid åt talaren.

Den alternerade användningen av diskursmarkören *but* tas upp av såväl Hedblom (1963:161) som Hasselmo (1974:120) och Klintborg (1999:128). I samtalet med Becky återfinns *but* i inledningen av rad 5 i utdrag (7:7) nedan:

SAMTALSUTDRAG (7:7) *BUT MIN FARFAR*

(B: BECKY; I1: INTERVJUARE 1)

1. B min mar å f- (.) min mor och far (0.6) språka (0.7)
2. inte svenska
3. (0.6)
4. I1 gjorde dom inte
5. B =but- min min min (.) [farfar språkade svenska
6. I1 [mm ((nickar))

I (7:7) talar intervjuaren och Becky om hur hon har talat svenska som barn. Hon beskriver att hennes föräldrar inte talade svenska (r. 1–2) och inleder sedan turen på rad 5 med *but* som kontrasterar hennes förra tur mot det efterföljande *min min min (.) farfar språkade svenska*.

Användningen av dessa diskurspartiklar i materialet visar också att byte av kod kan ingå i bruket vilket stämmer väl in på tidigare mönster för kodalternering (jfr Hasselmo 1970, Hasselmo 1974, Gumperz 1982 och Klintborg 1999). Alterneringarna markeras varken av informant eller intervjuare och hindrar inte progressionen i samtalet. De leder inte heller till en kodalternering av efterkommande tur utan fungerar helt integrerat i talarens turer på svenska. Talarna orienterar sig inte mot dessa partiklar som att de skulle innebära ett byte av kod, och därmed ingår dessa ommarkerade kodalterneringar i talarnas kod för det aktuella samtalet och i deras genomförande av det kommunikativa projektet TALA SVENSKA.

7.1.2 Omarkerad användning av amerikansvenska

De två koder som talarna framför allt använder och förhåller sig till är svenska och engelska, men den mest specifika och unika resursen i materialet är amerikansvenskan. Amerikansvenskan framträder till exempel genom användningen av lexikala enheter som är specifika för varieteteten. De kan, precis som de kodalternerade diskurspartiklarna, ingå i varieteteten och användas på ett ommarkerat sätt men kan också markeras, och därför diskuteras de även i 7.2.3.

Amerikasvenska och sverigesvenska överlappar i mångt och mycket, men i och med deltagarnas omarkerade och markerade användning av amerikansvenska ord görs varieteten amerikansvenska synlig i samtalen.

Samtliga amerikansvenska enheter, i detta fall ord, som förekommer i materialet är återgivna i tabell 3. Tabellen visar från vänster till höger: amerikansvenska ord som används i materialet, exempel på ordet i ett yttrande, eventuella belägg i tidigare forskning om amerikansvenska.¹⁹

TABELL 3: AMERIKASVENSKA ENHETER I MATERIALET

Amerikasvenska enheter	Exempel ut materialet	Belägg för enheten i tidigare forskning
automobil (s.) 'bil'	gick inte å kömma igenom med en <i>automobile</i>	(Ureland 1971:58, Hasselmo 1974:206)
farm (s.) 'gård'	ja växte opp på <i>farmen</i>	(Hasselmo 1974:191)
farma (v.) 'bruka'/'odla'	ja jag <i>farmar</i> nu	(Ureland 1971:47, Hasselmo 1974:163)
farmare (s.) 'bonde'	folket här dom var ju <i>farmare</i>	(Hasselmo 1974:86)
fota (v.) 'gå till fots'	di <i>fotade</i> för då mesta se du	(Ureland 1971:58, Hasselmo 1974:192, Hedblom 1982: 107)
graduata (v.) 'ta examen'	så jag fick <i>graduata</i> därifrå	
gå (v.) 'åka'	det är därför ja <i>gick</i> dit	(Hasselmo 1974:209)
hård (a.) 'svår'	då ä så <i>hårt</i> te å minnes allt	(Hasselmo 1974:211)
kopajk (s.) 'cowboy'	fö då va <i>kopajka</i> som levde här se du	
leva (v.) 'bo'	då köpt han med andra fölk lann nerö ä bakam här var vi <i>lever</i>	(Hasselmo 1974:84)
maize/majs (s.) 'majs'	i kalla ett mä:jz you know majs	(Hasselmo 1974:200)
milla (s.) 'maskinverk'	då där nere då har han ju en <i>milla</i> med ett hjul se du	(Hedblom 1982:93 (i betydelsen 'sågverk'))
paster (s.) 'betesmark'	då va ju en <i>paster</i> se du va kreatur	(Hasselmo 1974:95)

19 I tabell 3 används följande förkortningar: s = substantiv; v = verb; a = adjektiv.

pipa (s.) 'rör'	gravde för <i>piper</i> för vatten	(Ureland 1971:56)
planta (v.) 'plantera'	dä ä ju för dyrt å <i>planta</i> dä	(Hedblom 1963:133)
renta (v.) 'hyra'	å vi <i>rentade</i> ett från (Namn)	(Hedblom 1982:106, 109)
står (s.) 'affär'	dä ä ju te å gå till <i>ståret</i> nu å köpa ett fröset	(Hedblom 1963:150, 1982:109, Hasselmo 1974:83)
vakta (v.) 'titta'	då <i>vaktar</i> jag swedi- äh svenska film	
visita (v.) 'besöka'	gå till körka å till doktoren å <i>visita</i> lite grann öm vi gick å <i>visitade</i> mä nära granner hon kommer å <i>visitar</i> mig	(Andréasson et.al. 2013:88)
äcker (s.) 'acre'	han gav väl arton dollar <i>äckern</i> för hundra <i>äcker</i>	i formen <i>acre</i> (Hasselmo 1974: 83)

Flera av enheterna i tabell 3 har nämnts i tidigare studier av amerikansvenska (se Hedblom 1963, Ureland 1971, Hasselmo 1974, Andréasson et al. 2013). *Graduata*, *kopajk* och *vakta* har jag inte lyckats belägga i tidigare studier, men de följer mönstret för morfologisk anpassning och med stor sannolikhet har uppkommit i den amerikansvenska kontexten. De amerikansvenska enheterna återfinns hos fem av informanterna. Dessa fem informanter har gemensamt att de är födda på 1920- eller 30-talen i en amerikansk miljö. Det, och en relativt begränsad kontakt med en mer standardspråklig svenska, skulle kunna förklara varför det är just dessa informanter som använder de amerikansvenska enheterna.

I materialet finns flera exempel på när en amerikansk lexikal enhet är ommarkerad och en del av den enskilda talarens varietet i det samtal som pågår. I samtalsutdrag (7:9) används två av de amerikansvenska enheterna, nämligen *automobile* och *fota*:

SAMTALSUTDRAG (7:8) *FOTA ELLE MOR ELLE FAR FICK JU TA OSS I AUTOMOBILEN*
(C: CHARLES; I3: INTERVJUARE 3)

1. C dä va ju ett äh (.) bus²⁰ som kom se du ut å plackade

20 I utdrag (7:9) använder Charles *bus* ('buss') (r. 1) och *mud* ('lera') (r. 10), också de kodalternerade. Dessa analyseras som en del av talarens varietet i det aktuella samtalet, men jag har inte analyserat orden som amerikansvenska eftersom de inte används varken morfologiskt eller fonologiskt inkorporerade. Därför analyseras *bus* och *mud* som ommarkerad kodalternering.

2. app oss å: tok oss tibaks hem
3. (0.3)
4. I3 .ha
5. (0.5)
6. C men ti di dä di skolera här äh (0.5) där ((pekar)) å
7. där ((pekar)) dä fick vi ju fota elle (0.3) mor elle-
8. elle far fick ju ta oss i automobilen om dä va väl
9. utan (0.5) väga va så vi kunne gå på ett för dä va ju
10. (0.4) bara mud då där äh (0.6) när dä regnade se du
11. så dä gick inte å komma igenom med en automobile så
12. (0.8) å när mor å far gäck di dim fotade för dä mesta
13. se du
14. [(0.7)]
15. I3 [(nickar)]
16. i i oväret

I utdrag (7:8) handlar samtalet om hur informanten har tagit sig till skolan. På rad 6–12 använder Charles orden *fota* ('gå till fots') och *automobilen* ('bil') utan att detta markeras interaktionellt. Det finns inga tecken på reparation eller paus, och orden kommenteras inte heller av vare sig informant eller intervjuare. I och med att det inte sker någon markering kan enheterna, precis som de omarkerade diskurspartiklarna ovan, anses vara en del av informantens varietet i detta samtal, där Charles och intervjuaren genomför det kommunikativa projektet TALA SVENSKA. I Charles genomförande av projektet talar han sin varietet av svenska och i den ingår *fota* och *automobile*.

Ureland (1971) tar upp såväl *fota* som *automobile* (1971:58) i sin beskrivning av texassvenskan. Även *placka app* (se r. 1 i utdrag (7:8)) i betydelsen 'pick up' återfinns hos Ureland (1971:53). Något som jag noterat i mitt material i framför allt samtalen med Charles, George och Earl är likheten med exempel som Ureland ger. Ureland ger ett exempel på texas-engelskans inflytande genom meningen "Vi hade skola i *sommartiden* /ser du/" (Ureland 1971:53 kursiv i originalet). När Charles talar om sommarskolor på svenska säger han: *well, dä gick ju då kanske (.) på sömmetiden kanske dom hade lite extra elle di hade lite app i körka kanske (.) men dom hade ju lite svenska skolor*. Även *ser du* i slutet av Urelands exempelmening återfinns ett flertal gånger i Charles yttranden.

Att dessa amerikansvenska enheter förekommer både i Urelands material och som omarkerade i mitt material styrker ytterligare det faktum att de är en del av talarens varietet i samtalet. Det finns därför ingen anledning för talaren att markera dem. De är en del av talarens svenska och ingår på så sätt i hur talaren genomför det kommunikativa projektet TALA SVENSKA. Att Charles talar svenska i likhet med Urelands beskrivning kan härledas till det faktum att Charles har levt i samma miljö hela sitt liv och haft relativt lite utbyte med talare som inte

talat amerika- eller texassvenska. När det gäller de amerikansvenska enheterna återfinns de i mitt material hos de informanter som har en liknande historia som Charles. Dessa talare är i ungefär samma ålder och har vuxit upp i en amerikansvensk miljö. De har kanske rest till Sverige någon gång, men i den mån de har talat och talar svenska är det till största del i denna kontext.

7.2 Markerad kodalternering

I kapitel 6 beskrivs hur kommentarer och kodalternerade sidosekvenser synliggör det kommunikativa projektet TALA SVENSKA. På dessa sätt markeras och aktualiseras språkproduktion och kodalternering på en explicit nivå i samtalet. I detta avsnitt beskriver jag *markerad kodalternering* i materialet. Markering av en kod som inte ingår i projektet TALA SVENSKA synliggör projektet genom att samtalsdeltagarna visar att de gör ett språkligt avsteg från projektet. De förhåller sig på så sätt till att det kommunikativa projektet ska genomföras.

Två centrala resurser för markering av kodalternering i materialet är *reparation* och *metalingvistiska kommentarer*, det vill säga hur samtalsdeltagarna till exempel ändrar sig när de yttrat något på engelska eller kommenterar att ett ord inte är korrekt. Hur samtalsdeltagarna använder dessa resurser beskrivs i detta avsnitt utifrån att deltagarna markerar kodalterneringar med reparation (7.2.1), med metalingvistisk kommentar och dessa båda resurser i kombination (7.2.2) Till sist redogörs för markering av amerikansvenska ord (7.2.3).

7.2.1 Markering genom reparation

I detta avsnitt beskrivs hur kodalternering kan hanteras som reparationskälla, del av reparationsekvens eller reparation i samtalen. Samtalsdeltagarna vet att språken engelska och svenska är tillgängliga för dem alla, och enheter behöver inte översättas för att de andra deltagarna ska förstå. Att ändå hantera en kodalternerad enhet som reparationskälla synliggör det kommunikativa projektet TALA SVENSKA. I avsnitt 6.3 beskrivs bland annat hur informanter tar ansvar för att återgå till projektet efter en kodalternerad sekvens. På samma sätt synliggör en reparationssekvens med ett kodalternerat ord som reparationskälla projektet genom att talaren tar ansvar för att till exempel ersätta en kodalternering med en svensk enhet.

Reparationssekvenser med kodalternering beskrivs i det följande utifrån vem som initierar reparationen eller vem som reparerar den och exempel på hur detta görs i intervjuerna (se avsnitt 7.2.1.1–7.2.1.3). Reparationssekvenser och

segment som markerar kodalternering kan genomföras och genomförs också många gånger av talaren själv, alltså genom självinitierad reparation (7.2.1.1). I en reparationssekvens kan deltagare också be om hjälp med att till exempel hitta ett eftersökt ord, vilket kan resultera i en självinitierad annanreparation (7.2.1.2). Reparation kan också initieras av någon annan deltagare, det vill säga annaninitierad självreparation (7.2.1.3).

7.2.1.1 Att reparera sitt eget yttrande

Samtalsdeltagarna använder resursen reparation för att markera och att hantera kodalternerade enheter i det egna språket och på så sätt orientera sig mot att de ska tala svenska. Kodalternerade enheter ingår i reparationssekvenser och reparationssegment på olika sätt.

Ett av de sätt som deltagarna kan markera och reparera kodalternering på är genom reparationssegment som genomför reparationsoperationen ersättning. I sådana segment utgör kodalterneringen reparationskälla och den ersätts med en översättning. Utdrag (7:9) är ett tydligt exempel på operationen ersättning. I utdraget intervjuas Earl om hur han använder svenska. I beskrivningen av att han ibland tittar på svensk film på internet genomför Earl en ersättning (r. 1):

SAMTALSUTDRAG (7:9) *DÅ VAKTAR JAG SWEDI- ÄH SVENSKA FILM*

(E: EARL; I4: INTERVJUARE 4)

1. E då vaktar²¹ jag swedi- äh svenska film [eller=
2. I4 [ja
3. E =sådant då på internet ((amerikanskt uttal))
4. I4 mm

Reparationen initieras i och med avbrottet av det kodalternerade *swedi*-(sh) på rad 1. Därefter följer ett tvekljud, *äh*, innan Earl genomför ersättningen med den kodalternerade enhetens motsvarighet *svenska* (r. 1). Reparationen är avslutad i och med *film*, varefter turen fortsätter med *eller sådant då på internet* (r. 1, 3).

I ett andra exempel på ersättning utgörs reparationskällan av en hel tur. Utdraget är ett exempel på vad Gafaranga kallar en *transition space medium repair* (Gafaranga 2011, 2012), det vill säga en reparation av kod som initieras vid en turbytesplats, alltså när det är möjligt för en annan deltagare att ta över. I utdrag (7:10) ger intervjuaren Charles en instruktion till experimentet Ankan

21 *vakta* 'titta på'

och Charles respons på instruktionen (r. 4–5) innehåller en ersättande reparation vid turbytesplatsen.

SAMTALSUTDRAG (7:10) *I DIDN'T UNDERSTAND YOU THERE*
(C: CHARLES; I3: INTERVJUARE 3)

1. I4 nu tänkte jag fråga dig om du bara kan berätta vad
2. det är som händer här på bilden
3. (1.0)
4. C na::: I didn't understand you there (.) ja förstår
5. dig inte²²
6. I4 nej ja tänkte fråga dig om du kan berätta (.) det här
7. är ju en liten berättelse (.) en liten historia (1.1)
8. de e en man här
9. (0.3)
10. C ja
11. I4 å va gör han
12. (1.2)
13. C han talar ju te en flicka

Instruktionen på rad 1–2 ges på svenska. Efter en längre paus svarar Charles med *na::: I didn't understand you there* (r. 4). Efter en mikropaus upprepas samma innehåll med *ja förstår dig inte* (r. 4–5). Reparationen initieras i och med mikropausen efter den kodalternerade enheten *na::: I didn't understand you there*.

I den reparationssekvens som är i fokus här hanterar Charles *I didn't understand you there* som reparationskälla och reparationen sker genom ersättning i form av *ja förstår dig inte*. Förutom mikropausen (r. 4) innehåller sekvensen inte några andra reparationsstrategier och det tydligaste tecknet på att Charles genomför en reparation är just ersättningen som görs i och med att innehållet i den kodalternerade enheten upprepas med hjälp av en annan kod.

De kodalternerade enheterna *swedish film* som *na::: I didn't understand you there* i (7:9) och (7:10) hade inte varit problematiska för någon av deltagarna att förstå. Det finns heller inga tecken på att någon av intervjuarna orienterar sig

22 I sekvensen finns förutom reparationen av kodalterneringen också en annan reparation. Charles tur på rad 4–5 utgör en reparationsinitiering i den andra reparationssekvensen. Problemkällan är intervjuarens instruktion på rad 1–2 och reparationen görs genom intervjuarens tur på rad 6–8. Denna reparation analyseras inte som en del av projektet, eftersom den har att göra med förståelsen av vad intervjuaren säger. Detta har på ett sätt med att tala svenska att göra men hör mer samman med intervjuens framåtskridande än det specifika kommunikativa projektet.

mot att informanten kodalternerar. Intervjuarnas responser sker i båda fallen efter reparationen, i (7:9) i form av en uppbackning (r. 2) och i (7:10) i form av intervjuarens svar (r. 6–8) på Charles tur. Jag tolkar det inte som att reparationerna av dessa yttranden handlar om förståelse eller som en reaktion utifrån någon annan samtalsdeltagares handling. Inforanternas ersättningar ser jag i stället som ett tecken på att deltagarna orienterar sig mot samtalets kod. I den ingår varken *swedish film* eller *na:: I didn't understand you there*, utan de svenska motsvarigheterna *svenska film* och *ja förstår dig inte*. Dessa reparerade kodalternerade enheter visar att deltagarna orienterar sig mot att tala svenska, det vill säga att genomförande av det kommunikativa projektet TALA SVENSKA är centralt i verksamheten.

Kodalternerade enheter ingår också i reparationssekvenser som utför operationen sökning. I utdrag (7:11) byter talaren Marjorie kod som resultat av en sökning. På rad 4 initieras reparationssegmentet med en paus. Förutom pausen markerar Marjorie med en extralingvistisk signal i form av en handrörelse (r. 4) och medan sökningen pågår rör hon händerna växelvis fram och tillbaka före kodalterneringen *one on one*.²³

SAMTALSUTDRAG (7:11) FÖR DET VAR SÅDÄR... ONE ON ONE

(J: JOYCE; M: MARJORIE; I4: INTERVJUARE 4)

1. M men jag kunde ju inte engelska så j- så dom satte mig
2. i- i en liten privatskola, (.) å då lärde jag mig
3. engelska där för det var sådär
4. (0.6) [rör händer fram och tillbaka) one on one
5. J [((ler och nickar, tittar på I))
6. I4 [((nickar))
7. J [mhm
8. M [ja, (1.0) så då: (.) sedan så gick jag i f- tredje
9. och fjärde klass: °ö:° (0.7) i amerikansk skola.

Under sökningen ger både informanten Joyce och intervjuaren uppbackning genom nickning (r. 5–6) (jfr Goodwin & Goodwin 1986). Joyce ger också en respons (r. 7) som på rad 8 överlappar Marjories fortsatta berättande. I och med fortsättningen är reparationssegmentet avslutat. Reparationen genomförs alltså med en kodalternerad enhet och den sekvens som avbröts av reparationsseg-

23 Utifrån Marjories berättelse i sekvensen i övrigt tolkar jag det som att hennes kodalternerade *one on one* syftar på en undervisningsform där hon ensam har haft tillgång till en lärare och på så sätt kunnat lära sig engelska.

mentet återupptas efter kodalterneringen. Kodalterneringen markeras genom att vara en del av reparationssekvensen. Det går dock inte att utläsa av interaktionen att det är kodalterneringen som är reparationskälla. Lösningen med det kodalternerade *one on one* hanteras inte heller som disprefererad av deltagarna (jfr liknande exempel i Henricson 2013:115, och Kolu 2018:82).

I hanteringen av kodalternering kan den kodalternerade enheten utgöra både reparation och reparationskälla inom samma reparationssegment. Ett sådant förlopp kan beskrivas med termen *repair conversion* (Schegloff 1979:273) eller *multiple tries* (Kitzinger 2013:241). Det som händer är att reparationssegmentet inledningsvis gäller en viss reparationskälla, men reparationen hanterar sedan en annan reparationskälla (Schegloff 1979:273). I utdrag (7:12) berättar George om en släktings yrke och använder i ett och samma reparationssegment operationerna sökning, ersättning och omformulering för att hitta rätt formulering.

SAMTALSUTDRAG (7:12) *ENG- ELLER (1.4) TEACHER*

(G: GEORGE; I3: INTERVJUARE 3)

1. G (Förnamn) han (0.6) han va en engelsk- äh han lärde
2. engelsk (0.9) eng- eller ((tittar ned och gör
3. handrörelse framåt)) TEACHER
4. I3 mm
5. G va en (0.6) lä- lärare på (.) engelska
6. I3 ((nickar)) mm
7. G å hans son blev likadant

På rad 1 gör George ett avbrott efter *engelske* och yttrar efter ett tvekljud en omformulering, *han lärde engelske* (r. 1–2). Denna följs av paus, avbrutet *eng- eller*, ändring av fokus med blicken samt handrörelse framåt (r. 2–3) innan *teacher* uttalas med högre volym och betoning på första stavelsen (r. 3).

Avbrottet och tvekljudet på rad 1 är tecken på en sökning (av ordet *engelske-lärare*) som i stället för att följas av en fortsättning till *han va en engelske-* följs av en omformulering: *han lärde engelske* (r. 2). Det avbrutna segmentet blir alltså reparationskälla i operationen omformulering. Pausen och det avbrutna *eng-* på rad 2 är ytterligare tecken på sökning. *Eller* (r. 2) fungerar som en parafrasmarkör (jfr Lindström 2008:151). Efter att George har uttalat *teacher* med emfas gör han en ersättning av det som avbröts på rad 1 (r. 5). På rad 5 upprepas *va en* och efter en paus ersätter *lä- lärare på (.) engelska* den formulering som avbröts på rad 1: *en engelske-*.

Kodalterneringen av enheten *teacher* är en del av sökningen. I och med att *engelske-* avbryts och *teacher* uttalas i sökningen bedömer jag att det är en sam-

mansättning av dessa två enheter som är det eftersökta. Turen på rad 5 utgår i stället från översättning av *teacher* och reparationen blir till slut *lärare på engelska*.

Samtalsutdrag (7:11) och (7:12) ger exempel på hur deltagare orienterar sig mot kodalternering genom reparationsoperationen sökning. Utfallet av dessa båda sökningar skiljer sig dock åt. Marjorie går i (7:11) vidare efter den kodalternerade enheten *one on one* medan George i (7:12) efter sin kodalternering fortsätter att reparera tills han har hittat *lärare på engelska*. Båda återgår sedan till att berätta på svenska. Utifrån exempel som dessa drar jag samma slutsats som för (7:9) och (7:10), det vill säga att talaren orienterar sig mot svenska som kod för samtalet. Dock kan utfallen av reparationssekvenserna/segmenten vara olika. Såväl Marjorie som George markerar den kodalternerade enheten vilket synliggör det kommunikativa projektet TALA SVENSKA.

Gemensamt för ovanstående exempel är att deltagarna reparerar en enhet. Det sista exemplet i detta avsnitt är ett exempel på hur en självreparation sker, utan att röra ett specifikt ord eller yttrande. I utdrag (7:13) handlar reparationen om koden i den egna berättelsen. Charles berättar om hur hans morfar installerade en konstruktion för att få in vatten i huset och stannar upp mitt i berättelsen.

SAMTALSUTDRAG (7:13) *AND IT MADE I- SÅ BLE DET GAS ÅE DÄ*

(C: CHARLES; I3: INTERVJUARE 3)

1. C å så [hade han då vad han kunne ((pekar ut genom=
2. I3 [jaha:
3. C =fönstret)) (0.5) hade ett (0.4) m- byggnad här ute
4. på gården (0.8) så=ah (0.6) it was carbide (0.3)
5. [>you know they put it in a barrel and added=
6. I3 [((nickar och lutar sig fram))
7. C =water< (.)
8. I3 mm
9. C and it made i- (0.5) ((blinkar)) (0.7) äh ((viftar
10. med hand)) så ble det gas åe dä (0.6) ((pekar i
11. i tak)) så hade di piper då här appåt å ned så di
12. kunne tänna på

Charles inleder en sökning med paus och tvekljud (r. 4) och kodalternerar när han ska förklara hur morfaderns konstruktion fungerade: *it was carbide...* (r. 4). Han fortsätter sin berättelse och gör så småningom ett avbrott: *and it made i-* (r. 9). Avbrottet följs av reparationssignaler i form av paus, blinkning och handling (r. 9–10) varefter Charles återgår till svenska (r. 10).

Denna sekvens utgör ett tydligt exempel på hur Charles orienterar sig mot att han ska tala svenska. Han översätter inte den engelska sekvensen utan fort-

sätter bara sin berättelse på svenska. Dock föregås återgången till svenska av Charles yttrande av reparations signaler, vilket jag tolkar som att han hanterar alterneringen till engelska som reparationskälla. När Charles talar engelska nickar intervjuaren, lutar sig framåt (r. 6) och ger en uppbackning (r. 8), vilket skulle kunna bidra till att Charles kodalternerar tillbaka till svenska. Det utesluter emellertid inte att Charles genom att återvända till svenska orienterar sig mot svenska som kod för samtalet och på så sätt synliggör det kommunikativa projektet TALA SVENSKA.

I utdragen (7:9), (7:11), (7:12) och (7:13) förhåller sig intervjuaren till reparationssekvensen genom uppbackning. Uppbackningen sker i form av en nickning eller ett *mmm*. I det material jag har undersökt uppvisar flera av de självniterade reparationssekvenserna liknande interaktionella skeenden. Intervjuaren ger informanten uppbackning antingen under eller efter reparationssekvensen. Detta tolkar jag som en uppmuntran att fortsätta och ett sätt att visa att det som informanten säger når fram och förstås även om inte intervjuaren t.ex. hjälper till att hitta rätt ord. Det är ett sätt för intervjuaren att vara *avsiktligt passiv* (se avsnitt 6.2).

Liknande uppbackning verkar inte följa på omarkerade kodalterneringar på samma sätt, vilket talar för att de har med markeringen att göra. I utdrag (7:1) och (7:8), där informanten inte markerar kodalterneringar, infogas intervjuarens uppbackning vid turbytesplatser men i utdrag (7:9), (7:11), (7:12) sker uppbackningen i stället under eller följer efter reparationen.²⁴ Ett större material hade krävts för att helt belägga sådana mönster, men i materialet ser jag att uppbackning sker under och efter reparerad och markerad kodalternering och analyserar detta som att det har att göra med intervjuarens avsiktliga passivitet.

De exempel som beskrivits och diskuterats i 7.2.1.1 har alla att göra med att informanter orienterar sig mot en kodalternerad enhet och markerar den genom att förhålla sig till enheten som reparationskälla eller reparation. Gemensamt för dessa är att initiativet utgår från den som yttrat eller är på väg att yttra kodalterneringen. Dessa och liknande utdrag analyseras därför som tecken på det kommunikativa projektet TALA SVENSKA.

7.2.1.2 Att be om hjälp och att hjälpa till

Intervjuarens *avsiktliga passivitet* och exempel på hur intervjuaren avvaktar med att hjälpa till med ord diskuteras i avsnitt 6.2. Dock finns det exempel på att intervjuare faktiskt hjälper till, vilket yttrar sig i form av annanreparation (jfr

²⁴ jfr kvittering efter reparation (Börestam Uhlmann 1994:146)

3.3.4). Detta visar sig bland annat i utdrag (7:14) där Patricia beskriver hur det är att växa upp och leva i USA men med starka anknytningar till Sverige. På rad 3 initieras en sökning med tvekljudet *öhm*:

SAMTALSUTDRAG (7:14) *LIKSOM EN CARTOON*

(P: PATRICIA; I2, 3: INTERVJUARE 2, 3)

1. P så man försöka- ja får liksom (0.4)
2. tvinga mig själv att inte bli: liksom en
3. öhm [(1.1) th (1.2)
4. [(vinkar med hand)) ((vinkar med båda
5. händerna)) cartoon (0.8) [(fortsätter vinka)) (x x)
6. I3 [hm just det en- (0.8)
7. serief- en stereotyp
8. P ja (just) stereotyp [precis precis=
9. I3 [mhh
10. P =sitter jag här med min randiga tröja ((skrattar))
11. I3 [(skrattar))
12. I2 [(skrattar))

Efter tvekljudet följer en paus och samtidigt vinkar Patricia (jfr (7:13)). På rad 5 används det kodalternerade *cartoon*, som följs av en paus, och Patricia fortsätter med den vinkande rörelsen som markerar sökningen (r. 5). Intervjuarens respons är en hjälp med sökningen, vilket är ovanligt i materialet. I3:s tur som börjar på rad 6 innehåller också både en sökning och en ersättning. Turen inleds med *hm just det en-* vilket följs av en paus, ett avbrutet *serief-* och sedan en ersättning med *stereotyp* (r. 7). Detta bekräftas av informanten på rad 8 med turen *ja (just) stereotyp precis precis* som sedan går över i en metakommentar om hur hon uppfattas i förhållande till bilden av en stereotyp: *sitter jag här med min randiga tröja* (r. 10). Informanten och intervjuarna skrattar och den av reparationen avbrutna sekvensen återupptas. I3:s tur på rad 6–7 tolkas alltså som en reparationssekvens. Anledningen är att turen även innehåller ett avbrutet ord och en ersättning, vilket jag tolkar som att intervjuaren letar efter ett ord.

Reparationen är alltså här inte begränsad till enbart informantens tur, utan sökningen initieras av informanten som ger ett kodalternerat förslag, varefter intervjuaren söker och ger ett förslag på svenska. Förslaget bekräftas därefter av informanten. Reparationen sträcker sig därmed över tre turer och genomförs av flera deltagare. Att intervjuaren gör detta skulle kunna härledas till hur deltagarna förhåller sig till sina roller. I samtalet med Patricia följer inte turtagningsmönstret det förväntade (jfr avsnitt 5.2.2.1). Detta kan möjligen återspeglas i den gemensamma ordsökningen i utdrag (7:14). Om samtalet är något mindre

asymmetriskt och mer jämfällt, kan det göra att intervjuaren här inte agerar avsiktligt passivt, utan i stället hjälper till med reparationen.

En annan typ av självinitierade annanreparationer som förekommer i materialet är direkta frågor efter ord. I utdrag (7:15) (tidigare återgivet som (6:13) i avsnitt 6.3) återkommer Earl till en tidigare kodalternerad reparationskälla som lämnats utan en icke alternerad motsvarighet:

SAMTALSUTDRAG (7:15) *VÅ Ä ORDET FÖR FLUENT*

(E: EARL; I4: INTERVJUARE 4)

1. E å hon gick p=äh (.) norska grundskolen (0.4) å=äh
2. hon (.) äh va äh (1.3) relatively fluent
3. I4 =ja
4. E å kunna tala norska (0.6) men=äh äh (.) di: har
5. aldrig talat svenska (0.6) och vi tala inte norska
6. eller svenska hemma nej
7. I4 =nej
8. E =nej
9. I4 =nej
10. E =nejdå dä gör vi inte
11. I4 så då hade hon inte dä mä sig när hon kom
12. dit [utan hon fick=
13. E [va va dä
14. I4 =hon fick lära sig norska i [(Norsk stad)
15. E [äh ja ja ja ja
16. I4 ja
17. (0.6)
18. E å di bägge (0.5) äh ble: äh (.) äh (.) °flytande°
19. (äh) (.) very (1.1) you know (0.4) fluent
20. (0.6)
21. I4 =ja
22. E va ä ordet för fluent
23. I4 äh:: flytande [brukar man säga precis som du sa
24. E [flytande ja ja ja flytande ja
25. I4 så vem ä dä du pratar svenska mä ä dä:=
26. E åh
27. I4 =bekanta eller vänner eller
28. E =ja dä ä inte många äh i äh i i vi=ah (0.8) well
29. sanninga ä that ah (0.4) kanske en gång i månaden

I utdrag (7:15) initierar informanten ett reparationssegment på rad 2 med tvekljud och paus. Genom segmentet utför Earl operationen sökning och reparationen sker med kodalterneringen *relatively fluent*. Sökningens troliga reparationskälla är motsvarigheten till *relatively fluent*, vilket bekräftas några turer senare när Earl på rad 18 ska uttrycka ett liknande innehåll och initierar en ny reparation. Efter tvekljud och pauser säger informanten tyst *°flytande°*, och fortsätter sedan sökningen med kodalterneringen (*äh*) (*.*) *very (1.1) you know (0.4) fluent* (r. 18–19). Efter en paus och intervjuarens respons *ja* ställer Earl frågan *va ä ordet för fluent* (r. 22) och får bekräftat att *flytande* är ordet för *fluent* (r. 23). Han svarar *flytande ja ja ja flytande ja* (r. 24), vilket är ett tecken på att svaret var något han ville få bekräftat och han själv bekräftar att han redan visste.

I både (7:14) och (7:15) hade det fungerat alldeles utmärkt att fortsätta efter den kodalternerade enheten eftersom informanterna vet att intervjuaren har tillgång till samma kodresurser som de, det vill säga alla deltagare i samtalet talar både svenska och engelska. I samtalet med Earl får informanten en uppbackning direkt efter den kodalternerade enheten ((7:15): r. 3) och fortsätter turen. Nästa gång samma enhet ska användas hanteras den ändå som en reparationskälla. Sökningarna och slutligen frågan om vad den kodalternerade enheten har för motsvarighet är ett tecken på att informanten vill använda det svenska ordet. Informanten synliggör alltså det kommunikativa projektet TALA SVENSKA genom att efterfråga den svenska motsvarigheten till ett ord.

Utdrag (7:14) och (7:15) visar hur intervjuare kan agera på olika sätt när det gäller att hjälpa till med den svenska motsvarigheten till en efterfrågad kodalternerad enhet. Vi ser också hur informanterna både kan fråga efter ord eller inte och vilken effekt det har interaktionellt. Det är disprefererat att inte svara på en direkt fråga om ett ord, och den inre ramen kolliderar på så sätt med den yttre. Intervjuarens roll är inte att förse informanten med ord, men på en explicit fråga är det interaktionellt problematiskt att låta bli svara.

Deltagarnas olika sätt att agera belyser det kommunikativa projektet på olika sätt. Målet med det kommunikativa projektet är att TALA SVENSKA. För informantens del innebär det att finna det svenska ordet och då kan de behöva be om hjälp. För intervjuarens del innebär det att stödja informantens produktion utan att bryta in för mycket, vilket är svårt om någon ber om hjälp. I intervju-situationen måste den inre ramen vägas mot den yttre. Att agera interaktionellt utifrån det mellanmänniska mötet kan i vissa situationer ge mer till verksamheten än att agera endast i sin roll som intervjuare.

7.2.1.3 Att reparera någon annans yttrande

I materialet är självinitierad reparation (se avsnitt 7.2.1.2) oftare förekommande än annaninitierad reparation. I materialet finns dock även exempel på det senare, det vill säga att talare initierar reparation av någon annans yttrande. De följande två utdragen visar exempel på hur reparation initieras av intervjuaren. I de två första fallen förhåller sig intervjuare och informant till det som sker på en datorskärm (Experiment 2). Intervjuaren trycker fram bilder som informanten ska beskriva efter ett visst mönster. I det första exemplet, utdrag (7:16), beskriver Charles en bild av ett ankare. Han gör det genom den kodalternerade turen *a: blue one and a (0.7) silver one i'll say*:

SAMTALSUTDRAG (7:16) *VAD SKULLE DU SÄGA PÅ SVENSKA*

(C: CHARLES; I4: INTERVJUARE 4)

1. C a: blue one and a (0.7) silver one i'll say
2. I4 =ja:
3. (2.7)
4. I4 vad skulle du säga på svenska
5. (3.0)
6. C i don't know how to say anchor in swedish
7. I4 ankare
8. C änkare
9. I4 mm
10. C oh ankare
11. (1.2)
12. C en (0.6) gröner å en silver
13. (0.7)
14. I4 ha ((trycker på dator))
15. (4.0)
16. C å den gröne ä (0.4) gånget å den silver ä kvar
17. I4 ja ((trycker på dator))

Intervjuarens respons (r. 2) sker utan paus, men därefter följer en längre paus innan intervjuaren frågar informanten om vad han skulle säga på svenska (r. 4). Intervjuarens fråga (r. 4) initierar reparationen och leder till att informanten reparerar kodalterneringen. Den långa pausen (r. 3) utgör också ett avbrott i progressionen. Tempot i sekvensen som rör detta experiment är sådant att det uppstår pauser när nästa bild ska tryckas fram. Intervjuarens fråga (r. 4) följs av ytterligare en kodalternerad tur där Charles säger att han inte vet det svenska ordet för *anchor* (r. 6). Intervjuaren ger honom ordet, som han upp-

repar. Experimentet handlar egentligen inte om glosor som sådana men leder flera gånger till att informanter fastnar vid specifika ord. När det svenska ordet *ankare* har bekräftats (r. 7–10) återgår informanten till uppgiften och säger *en (0.6) gröner å en silver* (r. 12).

Intervjuarens fråga i (7:16) initierar en annaninitierad självreparation. Reparationskälla är kodalterneringen på rad 1. En sådan explicit fråga och en sådan typ av annaninitierad reparation är sällsynt i materialet och återfinns, när den förekommer, endast i experimenten. Men det finns mindre explicita sätt att göra annaninitierad reparation på. Utdrag (7:17) är ett exempel från samma experiment som i (7:16) ovan:

SAMTALSUTDRAG (7:17) *ONE IS RED AND ONE IS BLUE*

(C: CHARLES; I4: INTERVJUARE 4)

1. C one is red and one is blue
2. (0.9)
3. I4 ja:
4. (0.9)
5. C å ja m- (.) ett ä rött och ett är blått
6. I4 ja
7. (1.0)
8. I4 å vad händer nu då
9. (0.8)
10. C åh den röe har försvunnit å den blö- blåe ä kvar
11. I4 jaha
12. (1.5)
13. I4 å så ta vi nästa

Charles kodalternerade tur på rad 1 följs av en paus på rad 2, intervjuarens *ja:* på rad tre och ytterligare en paus på rad 4. Charles tur på rad 5 innehåller en översättning av den kodalternerade enheten på rad 1.

Turen på rad 5 inleds med ett *å ja m- (.)*. Yttrandet *ja m-* tolkar jag som att det betyder 'just det', eftersom Charles sedan upprepar samma sak på svenska som nyss yttrats på engelska. Detta innebär att när Charles inte talar svenska här markerar han att han har avvikit från att tala svenska, vilket sedan leder till reparationen: *ett är rött och ett är blått* (r. 5). Pauserna före och efter intervjuarens respons och responsens med förlängt ljud och frågeintonation tolkar jag som ett led i att informanten på rad 5 reparerar kodalterneringen på rad 1. Utifrån att Charles reparerar efter pauserna och intervjuarens *ja:*, analyseras intervjuarens tur på rad 3 som en öppen reparationsinitiering. Den är inte lika tydlig som frågan i utdrag (7:16) ovan, men också turen på rad 3 i utdrag (7:17) leder

till att Charles reparerar kodalterneringen och därmed markerar att han förhåller sig till projektet TALA SVENSKA. Reparationssekvensen synliggör också att intervjuaren orienterar sig mot kodalterneringen och mot svenska som kod.

För experimentdelen som genomförs finns en explicit instruktion till hur informanten ska formulera sig och det påverkar säkert Charles reparation, men till skillnad från i (7:16) säger inte intervjuaren vad han ska reparera. Charles väljer ändå att reparera just kodalterneringen, vilket synliggör att han orienterar sig mot det kommunikativa projektet även här. Utdrag (7:17) sker före utdrag (7:16) i samtalet, så det är inte heller den reparationen som påverkar att Charles väljer att reparera kodalterneringen.

Den självinitierade reparationen är prefererad (Schegloff et al. 1977). Detta och intervjuarnas ambition att låta informanterna tala relativt ostört kan vara en bidragande orsak till att det inte finns många exempel på annaninitierad reparation i materialet. Däremot innebär experimenten ett lite annat förhållningssätt från intervjuarnas sida än i den semistrukturerade intervjun, vilket kan förklara att det finns ett par exempel på annaninitierad reparation i samband med experimenten. Delfaserna i vilka experimenten görs är också mer styrda än den semistrukturerade intervjun. I experimenten är det inte informantens spontana produktion av svenska som är central, utan intervjuaren vill stimulera vissa specifika svar. Det finns alltså en viss form att följa och därför kan det i detta sammanhang vara relevant för intervjuaren att initiera en reparation. I dessa få fall blir det kommunikativa projektet TALA SVENSKA ytterst explicit och får mer av en skoluppgiftskaraktär. Det är också i samband med ett av experimenten som Charles frågar om han *fick hundra* (se utdrag (6:7)), vilket jag tolkar som att experimentet hanteras mer som en uppgift än den semistrukturerade intervjun.

I materialet finns alltså exempel på hur deltagarna markerar kodalternering genom reparation. I en reparationssekvens kan alterneringen utgöra såväl reparationskälla som reparation var för sig eller samtidigt. Det är prefererat att en talare själv initierar och genomför en reparation, vilket också återspeglas i de undersökta samtalen, även om såväl annaninitierad självreparation som självinitierad annanreparation återfinns i dem. En kodalternering markeras genom att ingå i en reparationssekvens och på samma sätt som bakgrund kan explicitgöras genom sidosekvenser (se avsnitt 6.3) kan kodalternering synliggöras som något markerat genom reparationssekvenser.

Genom reparationssekvenser gör deltagare avsteg från progressionen vilket markerar kodalterneringen som något avvikande från målet i det kommunikativa projektet. Reparationssekvensen synliggör projektet även om den svenska motsvarigheten till den kodalternerade enheten inte uttrycks explicit (se utdrag (7:11), (7:13)). Detsamma gäller när kodalterneringen är en reparation som sedan blir en reparationskälla (se utdrag (7:12)). Sådana sekvenser synliggör talararens process att hitta rätt ord. Reparationssekvenser med kodalternering ger

en inblick i konstruerandet av turer (jfr Drew et al. (2013:74f)). Reparationen av en kodalternerad enhet eller en kodalternerad enhet som del av reparationen visar hur deltagarna genom sina turkonstruktioner förhåller sig till att utföra det kommunikativa projektet TALA SVENSKA.

7.2.2 Markering genom metalingvistisk kommentar och reparation

Av avsnitt 7.2.1 framgår att de kodalternerade enheterna kan markeras genom att deltagarna reparerar alterneringen eller använder alternering i ett reparationssegment. De kodalternerade enheterna kan också markeras genom metalingvistiska kommentarer. Dessa kommentarer kan vara av typen *vad de kallade, så att säga* eller *som vi säger* och *vad vi kallar* som i utdragen nedan.

Ett utdrag ur samtalet med Earl exemplifierar två sådana fall (7:18). I utdraget berättar Earl för intervjuaren om hur svenska talades i hans hem:

SAMTALSUTDRAG (7:18) *SOM VI SÄGER PÅ ENGELSKT SPRÅK EN COMPLEX*
(E: EARL; I4: INTERVJUARE 4)

1. E när vi hade mål och så vi pratade bara svenska
2. mamma (.) hon va nära på hon va hon ville int- ho hon
3. ta- (.) hon tänkte that hennes engelska språket
4. var dåligt=
5. I4 mhm
6. E =så hon hade som vi säger på engelskt språk en
7. complex
8. I4 mm
9. E å hon ofta sa that min- (.) min språk min engelska
10. språk är så dålig ja vill
11. I4 ja:
12. E inte gå ut å å så dä dä bu- dä blev mycket bättre (.)
13. hon vaktade då ä vi fick tv då=
14. I4 ja just dä
15. E =å hon vaktade vad vi kallar soap operas
16. I4 mm
17. E å hennes språk hennes engelska språk blev bättre och
18. bättre

På rad 7 använder Earl en kodalternerad enhet: *complex*. Denna kodalternering föregås av det flaggande *som vi säger på engelskt språk* (r. 6). I utdraget används yt-

terligare en metalingvistisk kommentar: *vad vi kallar* (r. 15). Kommentaren föregår det kodalternerade *soap operas* (r. 15). Precis som efter de med reparation markerade kodalternerade enheterna följs de metakommenterade enheterna *complex* och *soap operas* av en uppbackning från intervjuaren (r. 8, 16) (jfr avsnitt 7.2.1.1).

Klintborg beskriver hur dylika metalingvistiska kommentarer uppmärksammar den kodalternerade enheten (1996:211). Genom kommentarerna uttrycker talaren en medvetenhet om att enheten inte används på svenska utan på som Earl säger *på engelsket språk* (r. 6). På detta sätt markerar talaren explicit att han gör avsteg från svenskan och synliggör samtidigt projektet TALA SVENSKA.

Earls användning av de metalingvistiska kommentarerna, *som vi säger* och *vad vi kallar* i utdrag (7:18), har beröringspunkter med vad Hasselmo kallar ”översättningsväxling” (1974:120, 128), det vill säga att samma enhet används i båda två (eller möjligen flera) språk. I utdrag (7:18) är det *complex* och *soap operas* som Earl använder på båda språken, alltså använder de amerikanska orden även när han talar svenska. Hasselmo (1974:128f) beskriver att en sådan användning kan göras tillsammans med metalingvistiska kommentarer som dem Earl använder. Funktionen av kodalterneringen kan då vara metalingvistisk och uppmärksamma hur något uttrycks på det andra språket. Den metalingvistiska kommentaren synliggör det kommunikativa projektet genom att göra det explicit att en kodalternerad enhet används, precis som metalingvistiska kommentarer som förhåller sig till produktion (se 6.1) och reparationssekvenser som synliggör turernas konstruktion. Earl förhåller sig till projektet genom att explicit beskriva att ett ord yttras på ett visst språk. Hans metalingvistiska kommentarer markerar således kodalterneringen samtidigt som de beskriver de kodalternerade enheterna som tillhörande en annan kod.

Materialet visar också hur resurserna reparation och metalingvistisk kommentar kan kombineras. I utdrag (7:19) genomför Marjorie två självinitierade reparationer (r. 7, 9, 11) vilken följs av den metalingvistiska kommentaren *så att säga*:

SAMTALSUTDRAG (7:19) *HOW LACKING MY SWEDISH WAS SÅ ATT SAGA*

(M: MARJORIE; I4: INTERVJUARE 4)

1. M å å hon som var i (Svensk stad) hon kom faktiskt hit
2. och hälsa på [i några veckor så att då blev det ju=
3. I4 [ja
4. M =att man pratade mera svenska
5. I4 ja
6. J mm
7. M å då fatta man ju igen [(.) hur (.) öhm how=
8. J [(nickar)]

9. M =lacking i-
 10. J ja
 11. M my swedish was [så att säga
 12. I4 [(nickar)]
 13. J [jo just det

Den första reparationen, en ersättning, initieras på rad 7 i och med en mikropaus och ett tvekljud *öhm* efter *hur*. Efter tvekljudet upprepas *hur*, men då kodalternerat till *how*, vilket följs av *lacking i- my swedish was så att säga* (r. 11). Den kodalternerade upprepningen *how* utgör en ersättning av reparationskälla *hur* (r. 7).

Det andra reparationssegmentet initieras på rad 9 i och med avbrottet av det korta i-ljudet (*i*). I segmentet utförs reparationsoperationen ersättning genom att *my swedish* ersätter ett troligt *it* (r. 9: *i*). Reparationen har funktionen av en förtydligande och specificerande beskrivning av vad som var *lacking*.

Efter dessa två reparationssegment följer den metalingvistiska kommentaren *så att säga* (r. 11). Kodalterneringen har redan markerats genom reparationssegmenten, men precis som de metalingvistiska kommentarerna i (7:18), markerar tillfogandet av *så att säga* talarens medvetenhet om kodalterneringen och avvikelsen från svenskan.

Den metalingvistiska kommentaren kan också få en funktion av att ytterligare förtydliga vad som var problematiskt i reparationssegmentet, det vill säga explicitgöra vad som utgör reparationskälla. I utdrag (7:20) talar Charles och de tre intervjuarna om när han talar svenska. Charles har precis fått frågan om han träffar personer i en svensktalande förening.

SAMTALSUTDRAG (7:20) CONVERSATION...SEE THERE I'M STUCK NOW

(C: CHARLES; I2, 3, 4: INTERVJUARE 2, 3, 4)

1. C no. no öh no ja hör inte den föreninga
 2. I3 nä·h
 3. (0.6)
 4. C ja
 5. I3 du pratar aldrig svenska då
 6. (0.8)
 7. C m då ä hält (.) hält lite
 8. (0.3)
 9. I3 ja
 10. C kanske nöra orl (.) lite nå- (.) nu å då men (0.6)
 11. inte ti (1.0) ((lyfter hand)) hä ti=ö:h tala (0.4)
 12. åh=å (.) m (.) gör=en=ä (0.6) conversation å ett se

13. du²⁵ (.) see there I'm stuck now ((ler))
 14. (0.3)
 15. I3 [((skrattar))
 16. I2 [((skrattar))
 17. I4 [((skrattar))
 18. C [((skrattar)) conversation ha (.) ha ha (.) yeah
 19. (1.2)
 20. I3 ah
 21. (1.0)
 22. I3 men om du får välja (0.4) vilket språk tycker du
 23. bäst om å prata
 24. (0.4)
 25. C å dä ä engelska
 26. I3 =jaha

På frågan *du pratar aldrig svenska då* (r. 5) svarar Charles att han talar lite svenska (r. 7) och utvecklar sedan sitt svar (r. 10). I turen som börjar på rad 10 finns flera tecken på reparation av typen sökning, men det reparationssegment som hanterar en kodalternering initieras på rad 12 i och med tvekljudet *ä* och pausen innan det kodalternerade *conversation*. Efter det kodalternerade *conversation* fortsätter turen *å ett se du* (r. 12–13). Den kodalternerade enheten infogas i turens struktur och utgör reparationen i reparationssegmentet. Tecken på att reparationssegmentet inleds är egentligen bara tvekljudet *ä* och pausen före den kodalternerade enheten.

Charles tur på rad 10–13 expanderas dock med en kodalternerad metalingvistisk kommentar, *see there I'm stuck now*, som kommenterar reparationssegmentet eller reparationssegmenten. Charles kommentar bör tolkas i ljuset av det yttrande som inledde samtalet (se utdrag (5:1) i kapitel 5). När Charles i inledningen av samtalet talar om att tala svenska, säger han att *han inte kan tänka på orlet* (ordet). När Charles senare i utdrag (7:20) säger *see there I'm stuck now* hänvisar han till detta. Yttrandet kan alltså tolkas som 'vad var det jag sa, nu har jag fastnat'.

Efter att Charles och intervjuarna har skrattat tillsammans säger Charles *conversation ha (.) ha ha (.) yeah* (r. 18). Kodalterneringen upprepas alltså, och upprepningen tillsammans med skratt utgör också en metalingvistisk kommentar. Intressant att notera i samband med detta är att det är Charles som beskriver att det är svårt att hitta svenska ord och att han själv som återkommer till detta. Charles markerar dessutom tydligt kodalterneringen av *conversation*, inte bara genom ett reparationssegment, utan också genom sin metalingvistiska kom-

25 'conversation av det ser du'

mentar och genom att skämta om kodalterneringen. Båda dessa handlingar styrker att projektet TALA SVENSKA är aktuellt för Charles i samtalet med intervjuarna.

Det är inte bara reparationskällan som är kodalternerad i (7:21). Även den metalingvistiska kommentaren yttras på engelska. Reparationssekvenser kan också räknas till gruppen sidosekvenser (jfr avsnitt 6.3) och Charles visar inte bara genom att reparera kodalterneringen att han har gjort avsteg från att tala svenska utan avviker från dialektintervjun och dess projekt även genom att utföra metakommentaren på engelska. Metakommentaren och den kod den utförs på markerar också hur talaren ser utifrån på den egna produktionen och väljer att kommentera att han fastnat i progressionen. I presterandet av TALA SVENSKA (jfr avsnitt 6.1) blir det relevant att göra en sådan kommentar. Viktigt att notera är att såväl kodalterneringen i metakommentarerna som sidosekvenserna i avsnitt 6.3 inte repareras. Vare sig i sidosekvenser eller i metalingvistiska kommentarer hanterar deltagarna kodalternering som något som ska repareras. Inom verksamheten och i det kommunikativa projektet är det relevant att reparera men inte i det som faller utanför den inre ramen och kommenterar verksamheten och projektet.

Kommentarer av sin språkliga produktion ur ett utifrånperspektiv görs i flera reparationssekvenser. Metakommentarerna fyller två funktioner i förhållande till det kommunikativa projektet TALA SVENSKA. Den första funktionen är att metakommentarerna explicitgör kodalternering och visar att talaren är medveten om att hen avviker från svenskan och förhåller sig på så sätt till det pågående projektet. Den andra funktionen är att kodalternerade metakommentarer synliggör projektet genom att de är just kodalternerade.

Precis som i utdrag (5:1) ovan innehåller exempel (7:19) och (7:20) flera exempel på flera av analysens huvudresultat. I reparationssekvenser visar talare att de söker efter en motsvarighet till den kodalternerade enhet de uttrycker. Kodalterneringen är markerad, inte bara genom att den ingår i en reparationssekvens, utan talarna explicitgör projektet också genom en metalingvistisk kommentar. I utdrag (7:20) *see there I'm stuck now* är detta extra tydligt och Charles uttrycker till och med att hans reparation av den kodalternerade enheten bekräftar hans farhåga att inte kunna hitta rätt ord, det vill säga att inte kunna genomföra det kommunikativa projektet TALA SVENSKA.

7.2.3 Markerad användning av amerikansvenska

Vid några tillfällen i samtalen visar talarna att de förhåller sig till den varietet av svenska som är specifik för det undersökta materialet. Den för materialet specifika resursen amerikansvenska förtjänar här ett eget avsnitt vad gäller mar-

kerad användning. I dessa sekvenser blir den amerikansvenska ramen extra tydlig i form av amerikansvenska inslag i informanternas svenska.

Ett exempel på reparation där amerikansvenska är både reparationskälla och reparation återfinns i interaktionen mellan Earl och George. I utdrag (7:21) ställer Earl en fråga till George om vad dennes far arbetade med (r. 1–2). Svaret han får är det amerikansvenska *farmare* (r. 3). Earls respons är *han var en bonne* med den mer sverigesvenska benämningen på någon som brukar jorden. George bekräftar Earls respons med en upprepning av *bonne* (r. 5).

SAMTALSUTDRAG (7:21) *FARMARE OCH RENTADE*

(E: EARL, G: GEORGE)

1. E vad (sorts)=ää arbete gjorde din=äh far då
2. här [>i texas<
3. G [farmare [°farmare°
4. E [han var en (.) bonne hah
5. G bonne
6. E han var en bonne
7. G =ja
8. (0.5)
9. G [tills
10. E [var nänstans
11. (0.8)
12. G a lite allt över
13. E =ja ja
14. G vi vi fick flytta allt över för di a bara sålde
15. lannena=s-
16. E å ja
17. G s- så han äh vi kö- (.) vi ägde inget
18. (0.5)
19. E rentade lann [då
20. G [ren- (.) [rentade lann
21. E [ja ja ja ja
22. (1.1)
23. G å vi: rentade från (.) känner du (Förnamn Efter-
24. namn)
25. (0.5)
26. E (Förnamn Efternamn) ja ja ja (.) l- lite grann inte
27. mycket

På rad 4 initierar Earl en reparation av Georges kodalternering på den föregående rad 3. Genom att upprepa den amerikansvenska enheten med en annan kod ger Earl ett förslag som bekräftas av George.

Även på rad 19 initierar Earl en annaninitierad reparation genom sin tolkning av det George uttrycker på rad 14, 15 och 17. Det förslag Earl ger är det kodalternerade *rentade* (r. 19). Förslaget *rentade* bekräftas av George (r. 20), som fortsätter att använda det även på rad 23. Enheten *rentade* är markerad på så sätt att den ingår i en annaninitierad reparation, men enheten markeras inte därefter. I utdraget gör Earl och George det kommunikativa projektet tydligt tillsammans. I detta ingår att *farmare* inte är en enhet som stämmer med projektet så som det uppfattas av informanterna, men *rentade* är något de båda interaktionellt gör användbart i förhållande till projekt TALA SVENSKA.

Utdrag (7:22) visar ytterligare ett exempel på självinitierad reparation av en amerikansvensk kodalternering. Det är George som talar om en släkting som besöker honom ibland:

SAMTALSUTDRAG (7:22) *VISITAR MIG ÖH BESÖKER MIG*

(G: GEORGE; I3: INTERVJUARE 3)

1. G hon kommer å å visiter mig. (0.7) öh
2. I3 ja
3. G besöker mig skulle jag säga, (0.8) (m ä) ungefär en
4. gång i mån

George initierar en reparation efter *visitar mig* (r. 1). Reparationssegmentet initieras med en paus som följs av ett tvekljud (r. 1). Intervjuaren yttrar en uppbackning (r. 2), varefter George ersätter *visitar mig* (r. 1) med *besöker mig* (r. 3) och kommenterar dessutom ersättningen med *skulle jag säga* (r. 3). Efter en paus fortsätter sekvensen som avbröts.

Det är svårt att hitta tydligare exempel på reparation av kodalternering än exemplet ovan. Med det kommunikativa projektet TALA SVENSKA i åtanke är det extra intressant att det som George gör i utdrag (7:22) är att han genom reparationen gör skillnad mellan de två resurserna svenska och amerikansvenska. Reparationen synliggör projektet TALA SVENSKA i ett reparationssegment där reparationskällan är TALA AMERIKASVENSKA. George ger dessutom en metalingvistisk kommentar till kodalterneringen och gör på så vis projektet ännu mer synligt. Genom reparationen markerar George ordet *visitar* och synliggör sitt förhållningssätt till det kommunikativa projektet och en upplevd norm av standardsvenska. I Georges utförande av projektet uppfyller han inte med *visitar* den upplevda normen. I stället ersätter han det amerikansvenska ordet med det standardsvenska *besöker*.

7.3 Sammanfattning

I kapitel 7 har jag redovisat hur deltagarna i de amerikansvenska dialektintervjuerna använder *omarkerad* och *markerad* kodalternering och på så sätt genomför det kommunikativa projektet TALA SVENSKA.

Mikroanalysen av samtalen visar att deltagarna omarkerat kan använda framför allt turinledande diskurspartiklar och amerikansvenska ord. Såväl användningen av diskurspartiklarna som de amerikansvenska orden är i enlighet med tidigare beskrivningar av amerikansvenska. De omarkerade användningarna av dessa ord ingår i informanternas genomförande av det kommunikativa projektet TALA SVENSKA.

Analysen visar också att deltagarna markerar kodalterneringar genom reparationer och metalingvistiska kommentarer. De kodalternerade enheterna kan utgöra reparationskälla i reparationssekvenserna och reparationssegmenten, men de kan också vara reparation i dessa. I båda fallen räknas alterneringen som markerad. Att talaren själv initierar reparation är det prefererade i samtal i allmänhet, vilket också är fallet i dialektintervjusamtalen, där det till största del är informanten som reparerar en kodalternering eller använder en kodalternering i genomförandet av en reparation. Det finns dock exempel på hur intervjuare, särskilt i delfaserna där grammatikexperiment genomförs, initierar en reparation av informantens kodalternering.

Metalingvistiska kommentarer i samband med reparationen gör extra tydligt hur deltagare orienterar sig mot projektet. Genom kommentarer som *som vi säger på engelskt språk* eller *see there I'm stuck now* är det tydligt vad informanten lyfter fram, nämligen att hen inte talar svenska.

I den mån de amerikansvenska orden förekommer i materialet används de i de flesta fall på ett omarkerat sätt. Det finns emellertid även exempel på hur deltagarna markerar med reparation och/eller metalingvistisk kommentar att de har alternerat till en amerikansvensk enhet. De orienterar sig således mot det kommunikativa projektet TALA SVENSKA och markerar att den amerikansvenska enheten inte ingår i att göra det.

8. Sammanfattande diskussion

Syftet med denna studie har varit att undersöka det kommunikativa projektet TALA SVENSKA och hur det synliggörs och genomförs interaktionellt av samtalsdeltagarna i amerikansvenska dialektintervjusamtal. Genom verksamhetsanalys av 12 inspelade dialektintervjusamtal och en mikroanalys av dessa har användningen av resurserna kodalternering, reparation, metalingvistiska kommentarer och sidosekvenser visat hur samtalsdeltagare orienterar sig mot att tala svenska i intervjuerna. I detta sista kapitel sammanfattar jag inledningsvis de tre resultatkapitlen 5–7 övergripande, för att sedan diskutera dessa resultat och implikationer av min studie.

I avhandlingens inledning ställde jag följande forskningsfrågor:

1. Vilken ram har de amerikansvenska dialektintervjuerna?
2. Vilka roller hör till ramen och synliggörs av deltagarna i samtalen?
3. Vilka faser ingår i iscensättandet av de amerikansvenska dialektintervjuerna?
4. Hur används de interaktionella resurserna kodalternering, reparation, metakommentarer och metalingvistiska kommentarer?
5. På vilket sätt synliggör dessa interaktionella resurser det kommunikativa projektet TALA SVENSKA?

I resultatredovisningen har jag valt att presentera resultaten från en mer övergripande nivå till en mikronivå. På den övergripande nivån besvaras de tre första frågorna, 1–3, i och med kapitel 5. De två sista frågorna, 4 och 5, besvaras genom resultaten i kapitel 6 och 7. Dock besvaras fråga 1 och 2 ytterligare genom svaren på fråga 4 och 5, eftersom ramen och rollerna syns igenom hur deltagarna använder interaktionella resurser och genomför det kommunikativa projektet.

Kapitel 5 ramar in det som händer i de undersökta samtalen. I kapitlet utgår beskrivningen från det kommunikativa projektet som en del av verksamheten *amerikasvensk dialektintervju*. Verksamheten ramas in och avgränsas av en amerikansvensk kontext och av det faktum att deltagare medverkar i intervjuerna utifrån en sådan kontext. Ramen synliggörs också i interaktionen, till exempel genom yttranden om det egna språket som tillhörande texassvenska. Verksamhetens ram beskrivs därmed som amerikansvensk.

Ett av verksamhetens huvudmål är att spela in talad svenska i USA och informanterna ingår i verksamheten på grund av att de kan tala svenska. Intervjuerna ingår i samtalen för att uppnå verksamhetens huvudmål. Deltagarna agerar således utifrån rollerna *informant* och *intervjuare* i iscensättningen av verksamheten.

Till iscensättningen av verksamheten hör samtalens olika faser. Dessa olika faser inleds och avslutas till största del av intervjuerna. Faserna är: *Öppning, Introduktion, Dialektintervju, Avrundning* och *Avslutning*.

Verksamhetens ram utgör en förståelsegrund mot vilken det kommunikativa projektet kan förstås och diskuteras i efterföljande kapitel. Faserna är en del av att genomföra/iscensätta verksamheten.

I kapitel 6 beskrivs hur deltagarna genomför det kommunikativa projektet TALA SVENSKA sekventiellt. Utifrån rollerna *intervjuare* och *informant* visar materialet hur deltagarna förhåller sig något olika till projektet. Informanterna är de som ska spelas in och de förhåller sig till det kommunikativa projektet som att svenska är något som ska presteras. Detta synliggörs i interaktionerna genom att informanterna metalingvistiskt kommenterar den egna språkliga produktionen och det egna språket. Intervjuaren genomför projektet utifrån att det är informantens språk som ska spelas in. Intervjuarens sätt att agera benämner jag *avsiktligt passiv*, vilket innebär att intervjuaren till exempel avstår från att hjälpa till med ord som informanten har svårt att hitta. Kapitlet beskriver slutligen hur samtalsdeltagarnas användning av kodalternering i sidosekvenser markerar sekvenserna som avsteg från pågående förlopp och därmed synliggör hur det kommunikativa projektet har med verksamhetens inre ram att göra. Genom att byta språk i sidosekvenser, såväl endogena som exogena sidosekvenser, framträder bilden av att deltagarna kan använda olika språk för olika handlingar och talar svenska i den inre verksamheten, men att de kan byta till engelska utan att markera bytet på något sätt när de gör en handling utanför verksamheten eller kommenterar det som pågår.

Utifrån en mikroanalys beskrivs *omarkerad* och *markerad kodalternering* i kapitel 7. Både *omarkerad* och *markerad kodalternering* är en del av det kommunikativa projektets genomförande. Mikroanalysen visar att *omarkerade kodalterneringar* i form av till exempel turinledande diskurspartiklar och amerikansvenska ord följer de mönster som tidigare beskrivits för amerikansvenska material (Hasselmo 1974, Hedblom 1963, Klintborg 1996, Klintborg 1999).

Det kommunikativa projektet TALA SVENSKA synliggörs dock extra tydligt genom markerad kodalternering, det vill säga genom att deltagare markerar att de använder kodalternerade enheter. Markeringen görs med resurserna reparation och metalingvistiska kommentarer. Det är framför allt informanter som reparerar kodalternering, men det finns också exempel på hur intervjuare reparerar att ett byte av språk sker. Min studie visar också exempel på hur deltagare kan reparera användningen av ett amerikansvenskt ord.

I avhandlingens kapitel 1 beskrev jag att denna studie kan bidra med att en fördjupad analys av deltagarnas metaperspektiv på samtalen. Jag vill i det närmast följande avsnitt 8.1 diskutera avhandlingens resultat utifrån detta metaperspektiv, vilket jag ser som en förenande faktor genom analysens delar. Därefter, i avsnitt 8.2, lyfter jag fram och diskuterar resursen amerikansvenska (varietet) som, trots att den inte är det egentliga målet för studien, ändå framträder i materialet. Till sist, i avsnitt 8.3, resonerar jag kring studiens styrkor och svagheter, beskriver hur en fortsättning skulle kunna se ut och avslutar denna studie.

8.1 Metaperspektiv

Ett *metaperspektiv* är en bra sammanfattning av hur jag ser att deltagarna gemensamt genomför det kommunikativa projektet TALA SVENSKA. Detta metaperspektiv förenar informantens hanterande av det egna språket, intervjuarens hållning till informantens språkliga produktion och deltagarnas gemensamma genomförande av sidoprojekt. Den första forskningsfrågan handlade om samtalsramen. I kapitel 5 beskrivs hur den amerikansvenska kontexten utgör en ram, både genom grunden till mötet och utifrån en analys av deltagarnas yttranden. Den ramen beskrivs bäst med benämningen *kontext*. Jag har också funnit att det går att beskriva en *inre* och en *yttre ram*, nämligen hur samtalsdeltagarna i iscensättningen av dialektintervjuerna agerar inom verksamheten respektive hur de agerar utom verksamheten.

Till den inre ramen räknar jag det som har med iscensättningen, det vill säga genomförandet, av verksamheten att göra. Till detta hör hur samtalsdeltagarna genomför dialektintervjuns olika delar, alltså faserna (kapitel 5): Semistrukturerad intervju och delfaserna Ankan, Experiment 1 och Experiment 2. Till den inre ramen hör också hur samtalsdeltagarna agerar i iscensättningen, det vill säga samtalslets roller (kapitel 5 och 6). Rollerna *intervjuare* och *informant* hör till verksamheten dialektintervju. Till iscensättandet av den inre ramen hör därtill hur samtalsdeltagarna använder ommarkerad och markerad kodalternering (kapitel 7).

Till den inre ramen hör dessutom det kommunikativa projektet TALA SVENSKA. Projektet är ett nyckelprojekt i verksamheten, det vill säga ett projekt genom

vilket verksamheten blir synlig. Samtalssekvenser kan utgöra exempel eller bevis på kommunikativa projekt och spegla den verksamhet i vilka de ingår (Svennevig 1999:83ff, Linell 2011:162). Sekvenser och språkliga uttryck blir också relevanta i förhållande till den verksamhet i vilken de ingår (Bockgård & Norén 2011:89). Sekvenser där samtalsdeltagare orienterar sig mot att de inom verksamheten ska tala svenska (se t.ex. samtalsutdrag (7:13)) tolkar jag som argument för att ett gemensamt kommunikativt projekt genomförs och utifrån min studie vill jag alltså beskriva det som att det kommunikativa projektet TALA SVENSKA ingår i verksamheten amerikansvensk dialektintervju. Att tala svenska ingår således som en del av iscensättandet, det vill säga genomförandet av intervjun.

Till den yttre ramen räknar jag när deltagarna agerar utanför kärnverksamheten. Att agera utanför verksamheten kan vara konkret i form av specifika faser, men det kan också handla om ur vilket perspektiv som deltagarna agerar.

Faserna *Öppning*, *Introduktion* och *Avslutning* ingår i den yttre ramen. I de två inledande faserna klargörs premisser som utgörs av både innehållsmässiga och fysiska ramar. Utifrån den yttre ramen kan intervjuaren exempelvis berätta att forskarna i projektet *träffar såna som pratar svenska fortfarande* (utdrag (5:2)) och deltagarna kan placera sig i rummet för att samtalet ska fungera så bra som möjligt. Detta placerar dialektintervjuns uppgift explicit i en amerikansvensk kontext och tydliggör verksamhetens inre ram genom att deltagarna förbereder det som ska ske.

Genom yttranden som beskriver verksamheten synliggörs denna för deltagarna i samtalen och möjliggör samtidigt en analys av den. Utifrån syftet att träffa deltagare som talar svenska i USA och genom deltagarnas förhållande till den amerikansvenska ramen får samtalen sin benämning: *amerikansvenska dialektintervjuer*. I fasen Avslutning har dialektintervjuns olika delar genomförts och man kan tala om annat och avsluta hela mötet, vilket kan markeras med ett byte av språk.

Verksamhetens roller tillhör den inre ramen, men dessa roller blir också synliggjorda genom ett metaperspektiv. När den intervjuade till exempel kommenterar förloppet i en deluppgift lämnar hen för en stund den inre ramen och kommenterar utifrån den yttre (se t.ex. när någon av deltagarna reparerar en kodalternerad enhet eller intierar en reparation av intersubjektiviteten lämnar hen under en sekvens den inre ramen, utgår från en yttre ram och antar ett metaperspektiv. När detta sker, blir även rollerna tydliggjorda utifrån ett metaperspektiv. När en informant kommenterar den egna produktionen är hen fortfarande informant, men kommenterar samtidigt sitt agerande som informant och sin roll i verksamheten. En intervju kan beskrivas som en scen på vilken intervjuare och den som blir intervjuad genomför verksamheten intervju (Kvale 1996:127). Metaperspektivet innebär, med hjälp av scenmetaforen, att intervjuarna och informanten kliver av scenen för några turer och ställer sig i publiken,

eller sätter sig i regissörsstolen, det vill säga i den yttre ramen. Efter att ha kommenterat kliver de upp på scenen igen och fortsätter att genomföra intervjun.

Till den yttre ramen hör också hur deltagarna kommenterar och orienterar sig mot det egna språket och det som sker i samtalet eller rummet. Kodalternering är en resurs som utgör *contextualization cue* (Gumperz 1982:131ff, Linell 2011:171), det vill säga markör av aktivitet och verksamhet, i avhandlingens material. Hur samtalsdeltagarna hanterar och orienterar sig mot kodalternering fungerar som markör för det pågående kommunikativa projektet. I samtalen har vi sett hur användningen av kodalternering är relativ till verksamheten och dess uppgifter och faser. Detta yttrar sig genom kodalternerade sidosekvenser som markerar att talaren utför en annan handling utanför den inre ramen. Kodalternering och kodval ingår i verksamheten amerikansvensk dialektintervju. Eftersom utgångspunkten är språkforskning och syftet är att spela in talat språk, så ingår språkval på ett tydligt sätt i de amerikansvenska dialektintervjuerna som verksamhet. Detta innebär att deltagarna i genomförandet av intervjuns olika delar orienterar sig mot enheter som de kanske inte tycker ingår i att TALA SVENSKA. Denna orientering synliggörs genom att en kodalternering markeras med en metalingvistisk kommentar eller genom att ingå i en reparationssekvens som reparationskälla eller reparation. När deltagarna i stället kommenterar något som händer i interaktionen eller agerar mot något i den närmaste omgivningen kan deltagarna utan att markera detta kodalternera i en sidosekvens och sedan återgå till att genomföra intervjuns olika delar.

Reparationssekvenser och reparationssegment kan också ses som metalingvistiska kommentarer. Drew et al. (2013) lyfter fram att självreparation ger möjlighet att undersöka arbetet med att konstruera turer och att detta ger en inblick i hur talare förhåller sig till den interaktionella kontexten och vad som passar bäst i samtalets kontext (2013:92f). Svennevig (1999) diskuterar reparationssekvenser som metakommunikativa i och med att de har med kommunikationsprocessen att göra (1999:277). Utifrån ett sådant förhållningssätt till reparation vill jag beskriva det som att talare genom reparation också anlägger ett metaperspektiv från en yttre ram. Reparation ger inblick i konstruerande av turer och kan ge forskaren inblick i vad en talare väljer framför något annat. Allt som talarna säger, oavsett om det är markerat eller inte, är val, men genom att reparera en kodalternerad enhet markeras valet av kod extra mycket. När talarna markerar en alternering antar de således ett metaperspektiv och kommenterar samtidigt att enheten inte är en ommarkerad del av att genomföra projektet TALA SVENSKA.

Ett samtals kod kan beskrivas som en- eller flerspråkig utifrån det som deltagarna orienterar sig mot (Gafaranga & Torras 2001). Den kod eller det medium som används för att genomföra dialektintervjusamtalen kan kopplas till samtalens olika delar. Genom min analys framträder en bild av att deltagarna orien-

terar sig mot en enspråkig kod i utförandet av faser dialektintervju med del-faser. Detta innebär att de har som mål att tala svenska och orienterar sig mot målet, det vill säga reparerar och kommenterar, när målet inte uppnås. Till genomförandet av dialektintervjun hör också de omarkerade kodalterneringarna, alltså även när deltagarna inte markerar att kodalternering sker. När dialektintervjufaserna inte pågår eller när en talare kliver ut ur, den inre verksamhetsramen och kommenterar ett skeende kan detta göras med ett byte av kod utan att deltagarna orienterar sig mot kodbytet. På så sätt skulle man kunna säga att de amerikansvenska dialektintervjusamtalen har två koder eller medium, både ett enspråkigt och ett blandat. Det blandade hör till den yttre ramen medan den enspråkiga hör till den inre. Genom deltagarnas orienteringar mot kod blir det kommunikativa projektet TALA SVENSKA synligt och det hör som konstaterats tidigare också det till den inre ramen.

Det metaperspektiv jag alltså vill beskriva är en del av den yttre ramen, det vill säga det som kan kallas *det mellanmänniska mötet*. När samtalsdeltagare agerar utifrån den yttre ramen, betyder det att de anlägger ett metaperspektiv på den inre ramen. Utifrån den yttre ramen kan samtalsdeltagarna kommentera det skeende som pågår eller den egna språkproduktionen. De kan också utföra handlingar som inte har med den pågående uppgiften att göra. Oavsett vad deltagarna gör synliggörs verksamheten och dess inre ram genom den yttre när samtalsdeltagarna genom sina yttranden signalerar att de rör sig mellan ramarna. Den yttre ramen är alltså inte per definition en metanivå. Emellertid blir den yttre ramen en metanivå när deltagarna utifrån den orienterar sig mot det som sker i samtalet. Genom förtydliganden, reparationer och metakommentarer explicitgör deltagarna således från den yttre ramen en blick, ett metaperspektiv, in på den pågående processen av att genomföra dialektintervjuns faser och det kommunikativa projektet.

8.2 Amerikasvenska

En av resurserna i materialet är amerikansvenska. Det är bland annat denna varietet och kontext som gör avhandlingens material speciellt. Denna studie har snarare undersökt interaktion i en amerikansvensk kontext än en amerikansvensk varietet, men jag vill ändå uppmärksamma amerikansvenskan som framträder i materialet.

Informanterna i materialet skiljer sig åt med avseende på hur de har lärt sig tala svenska och var de har vuxit upp. De skiljer sig också åt åldersmässigt. I samtalen med sex av informanterna synliggörs drag från den amerikansvenska som beskrivits i tidigare forskning (se t.ex. Hedblom 1963, Ureland 1971, Hasselmo

1974, Klintborg 1999) inte minst genom amerikansvenska ord som *fota*, *farma* och *visita* (se tabell 3 i avsnitt 7.1.2).

Något som har förvånat mig är att historien, då i form av den amerikansvenska varieteteten, bryter igenom materialet och analysen. Detta trots att min analys har fokuserat på hur samtalsdeltagare utför ett kommunikativt projekt. Ett samtalsutdrag med informanten Charles inleder avhandlingen och ett samtal som det med honom aktualiserar tidigare beskrivningar av varieteteten och speglar på ett bra sätt en typ av informanter och samtal. I de exempel Ureland ger från svenska i Texas 1971 finns flera som ett par av informanterna i avhandlingsmaterialet kunde ha yttrat. I kapitel 7 tog jag upp ett exempel på likheten mellan Charles yttrande och Urelands exempel ”Vi hade skola i *sommartiden* /ser du/” (Ureland 1971:53 kursiv i originalet). Det är slående hur vissa delar av mitt material liknar tidigare beskrivningar av amerikansvenska. Charles använder diskursmarkören *aj aj aj* när han reagerar på något och han talar om mat som han fick när han var liten och säger: *å dä va ju gött se du*. När han berättar om sin familj och sina båda syskon säger han att *dom ä bå- alla döa nu*. I Hedbloms beskrivningar kan man finna exemplen *aj aj aj dä va gött* och *di är alla gångna nu* (Hedblom 1982:85, 110). Dessa yttranden ur Hedbloms material liknar mycket yttranden i samtalet med Charles. Intressant i förhållande till min undersökning är att dessa ekon från tidigare beskrivningar av amerikansvenska till största del yttras omarkerat. Det är således en del av informantens genomförande av det kommunikativa projektet och en del av den svenska som i detta fall Charles talar i samtalet.

De fall av omarkerad kodalternering jag noterat i materialet överensstämmer med tidigare beskrivningar av amerikansvenska. I samtalen ser jag till exempel tecken på de samtals signaler/diskursmarkörer som Hasselmo (1974) och Klintborg (1999) beskriver (se t.ex. Hasselmo 1974:78ff). Att de är omarkerade innebär enligt perspektivet som jag har antagit att de är en del av det aktuella samtalets medium. De är således också en del av deltagarens svenska, eftersom kodalterneringarna inte markeras som avvikande.

Den undersökning jag har gjort förhåller sig till amerikansvenska på en ordnivå. Det innebär att jag har noterat ord och kodalterneringar såsom de är beskrivna tidigare. Jag kan därför inte säga mer än att amerikansvenskan som den tidigare beskrivits förekommer hos några av avhandlingens informanter, nämligen hos Arthur, Becky, Charles och Earl. Gemensamt för dessa är att de är uppvuxna i en amerikansvensk kontext med föräldrar och/eller far- och morföräldrar som emigrerat från Sverige till USA under 1800- eller 1900-talet. De amerikansvenska orden används inte av de informanter i materialet som själva har emigrerat till USA eller har vuxit upp i en familj som rest mellan och växelvis bott i Sverige och USA, det vill säga Joyce, Marjorie och Patricia. De återfinns inte heller hos Nancy som vuxit upp i USA och är född på 1960-talet.

Detta gör att jag, när det gäller amerikavenskan, vill notera en viktig aspekt med det material jag har undersökt. Amerikavenskan har beskrivits som på väg att dö ut och som en varietet i förändring (Hasselmo 1974:284, Klintborg 1999:149). Det stämmer förvisso, men det är fortfarande möjligt på 2000-talet att samtala med en amerikavensk som inte bara använder amerikavenska ord utan också kan reparera ett amerikavenskt ord och alternera kod till ett mer standardiserat ord och på så vis explicit lyfta fram och förflytta sig mellan olika varieteter.

8.3 Slutord

Min studie är kvalitativ. Avhandlingens begränsade material tillåter inte några vittgående generaliseringar. I stället har det genom materialets avgränsning blivit möjligt att detaljstudera, och materialet utgör en god grund för att kunna göra en djupare analys av enskilda samtal och på så vis få en god kännedom om de inspelade samtalen.

Det är möjligt att invända mot att studien inte har något jämförelsematerial och att det på så vis är svårt att dra slutsatser om vad som har med den specifika kontexten och individuella mönster att göra. Analysmetoden möjliggör dock en beskrivning av hur de olika deltagarna genomför dessa samtal. Den detaljerade analysen gör att jag kan få en bild av hur deltagarna orienterar sig mot det som sker i samtalet. Med hjälp av tidigare studier av liknande samtal kan jag tolka det som sker och på så sätt placera analysen i en större kontext.

Det enskilda samtalet säger i sig också väldigt mycket. I ett samtal som det med Charles framkommer många intressanta insikter om hur en talare orienterar sig mot det egna språket. Hedblom (1982) har som ambition att levande beskriva informanter och deras historia. En undersökning som denna möjliggör att levande beskriva hur intervjusituationen går till. Även en djupgående beskrivning av ett samtal säger ganska mycket om talarens språk och varieteteten hen talar i just det samtalet. För beskrivningen av verksamheten får dessa 12 samtal utgöra en början till att djupare beskriva verksamheten amerikavenska dialektintervjuer.

En möjlig fortsättning på detta arbete är att utifrån studiens resultat jämföra med ytterligare samtal ur SVAM och tidigare inspelade amerikavenska samtal. I jämförelse med tidigare beskrivningar tror jag att det beskrivna mönstret återkommer, även om inte de exakta elementen såsom till exempel experimenten överensstämmer. Det hade till exempel varit intressant att jämföra hur tidigare intervjuare hjälper till och hur de uppmuntrar till att tala svenska eller hur in-

formanter yttrar att de bör tala svenska (jfr beskrivning av målkollision hos Karstadt (2003:201ff)).

En undersökning som denna avhandling ger också en djupare förståelse för hur deltagare agerar i förhållande till en mer eller mindre explicit uppgift. Tidigare studier har, liksom denna, samtal mellan en forskare och en amerikansvensk informant som bas. Det vore ovärderligt om det gick att samla in fler samtal mellan amerikansvenska deltagare. I ett par av avhandlingens samtal finns sekvenser där amerikansvenska deltagare samtalar med varandra. Det är dock alltid en intervjuare närvarande, vilket gör att jag har klassificerat även dessa samtal som intervjuer.

Kodalalternering har i denna studie genomgående fungerat som en contextualization cue, det vill säga såväl omarkerade som markerade kodalalterneringar har fungerat som tecken på något som sker och visar på samtalets ram. Kodalalternering i amerikansvenskt material är inget nytt forskningsobjekt. Den tidigare forskningen om kodalalternering i liknande material erbjuder en god grund framför allt för analysen av den omarkerade kodalalterneringen.

Det som denna studie har att tillföra den tidigare forskningen på området är det interaktionella perspektivet på kodalalternering. Bockgård (2010 a, 2010b, 2010c, 2011) har undersökt traditionella dialektintervjuer ur ett verksamhetsperspektiv och bland annat undersökt intervjuarens roll. I min studie har jag analyserat dialektintervjuer som helt klart bygger på en dialektintervjutradition. Tillsammans med studier som bland andra Bockgårds kan min studie bidra till förståelsen för situationen som en dialektintervju innebär och tillföra en metodologisk diskussion. Genom att undersöka dialektintervjun som verksamhet är det möjligt att säga något om hur deltagarna gör och hur dialektintervjukontexten kan bidra till deltagarnas agerande.

I Hasselmos beskrivning av kodalalternering i amerikansvenskan lyfts talsituationen och rollförhållanden fram som en påverkande faktor (1974:127). Talsituationen och rollerna är grundläggande i en verksamhetsanalys, och jag bedömer att denna förklaringsmodell lämpar sig väl för en analys av hur deltagarna hanterar kodalalternering. I förhållande till Hasselmo, Hedblom och Klintborg, som alla beskriver kodalalternering i amerikansvenska, går min studie vidare i beskrivningen av själva situationen och hur både informant och intervjuare gör i den specifika situation som dialektintervjun utgör.

När det gäller kodalalterneringen och intervjuarnas föresats att spela in talad svenska, framträder ett intressant resultat som är ett av de viktigaste i min studie. Forskarna presenterar vad som ska göras och det är ingen hemlighet att svenskan är i fokus. Dock agerar forskarna i samtalet efter föresatsen att så lite som möjligt bryta in i talarens produktion av svenska. Även om det ändå händer att intervjuare agerar för att informanterna ska återvända till att tala svenska efter en kodalalternering så visar informanterna minst lika mycket att de själva

agerar för att tala svenska. På detta sätt blir talandet av svenska ett gemensamt projekt och inte endast en forskningsansats. I verksamheten amerikansvensk dialektintervju ingår det kommunikativa projektet TALA SVENSKA, ett gemensamt genomfört projekt för både intervjuare och informant.

Jag vill sluta där jag inledde avhandlingen, det vill säga i samtalet med Charles i köket på Texas prärie. Genom samtalet med Charles ekar den amerikansvenska historien både genom Charles livsberättelse och genom hans amerikansvenska ord. I samtalet är också det kommunikativa projektet TALA SVENSKA tydligt. Charles börjar med att säga att han har svårt att finna ord, men han pratar länge med intervjuarna på svenska. När han kommenterar verksamheten gör han det med kodalternerade yttranden för att sedan utan att markera det återgå till att TALA SVENSKA. Även när Charles börjar berätta något på engelska orienterar han sig mot att tala svenska och då byter han helt enkelt tillbaka. När Charles inte hittar ordet *conversation* på svenska säger han *see there I'm stuck now*, för att sedan fortsätta samtala med de besökande intervjuarna.

Summary

The overall aim of this study is to analyze and describe the communicative project called TALA SVENSKA (SPEAK SWEDISH) in some recently carried out American Swedish dialect interviews. This communicative project is a joint action carried out by one or more interviewer together with one or more interviewee. The analytical concept of communicative projects enables the researcher to describe reoccurring actions in conversation, and to show in what way the speakers' turns and sequences form a pattern. The project investigated in this study deals with language production and in what way the speakers by their turns and sequences do and make visible the action of speaking Swedish.

Theoretical and methodological starting points

The basis for the analysis in this thesis is a view on language and conversation as a part of sociocultural practices. From that perspective, language and conversation are means to construct and reconstruct actions, activities, identities, etc. (Linell 2011). This view is built on a *social constructionistic perspective* (Berger & Luckman 1966). This perspective also implies a *dialogic perspective* (Linell 2009), which means that when we speak, write, listen etc. we do that in contexts. When we do these things with language we do it in relation to other people and other things.

The *activity analysis* (sw. *verksamhetsanalys*) (Linell 2011) should be understood with this perspective of language and language use in mind. By using the theoretical framework of activity analysis conversations can be described as patterns that are repeated in similar conversations. The patterns relate to the framing

of the situation and how that framing differs from other communicative activities. The frames of the conversations include contexts the participants make relevant and roles to which the participants act accordingly. The patterns also include how the participants stage the conversations. The staging or realization of the conversations includes the different phases and what the participants actually do in turns and sequences.

Activity analysis mostly deals with *institutional conversations* (Drew & Heritage 1992, Heritage & Clayman 2010, Linell 2011), i.e. conversations in which certain tasks are made and in which at least one of the participants takes part in a professional capacity. Furthermore, institutional conversations have a structure of *phases* and may also pose restrictions on how turn-taking is being done.

Within the theoretical frame of activity analysis a way of explaining what the participants do is the concept of *communicative projects* (Linell 2011). Communicative projects are being carried out jointly by the participants and are a part of what defines the activity.

The theoretical and methodological framework for this thesis also involves *Conversation Analysis* (CA) and the concepts of *turn-taking* and *sequentiality* (Sacks et al. 1974). By this method interactional resources that are relevant for the study are being analyzed and described (see below *Speakers and a communicative project* and *Code alternation in the interviews*). How the speakers use these interactional resources is being analyzed with the activity analysis and communicative project as a model for explanation.

Material and Method

The material of the study consists of audio and video recordings of American Swedish dialect interviews. The analysis is based on twelve recordings with ten interviewees/participants and six interviewers. The age of the participants ranges from 40 to 95, and they have all spoken Swedish since they were children. It varies, however, to what extent and in which contexts they speak and have spoken Swedish. In each conversation there is at least one researcher and one participant, and in these institutional conversations the researcher professionally takes part as interviewer and the participant as interviewee.

This is a qualitative study and the analysis, description and explanation are made by the means of *conversation analysis*, *activity analysis* and the analysis of a *communicative project*. The analysis is being made in two steps: *describing* and *explaining* (cf. Svennevig 1999:83ff). Conversation analysis is used in the first step when analyzing and *describing* the participants' actions and interactional resources. In the second step, *explaining*, the patterns emerging from the first

step are analyzed by using activity analysis and the concept of communicative projects.

The interactional resources that have turned out to be relevant for the analysis are *side sequences* (Jefferson 1972, Svennevig 1999, Ottesjö 2006), *code alternation* (Auer 1984, Auer 1995, Auer 1998, Gafaranga 2000), *repair* (Schegloff et al. 1977, Schegloff 2007, Schegloff 2013) and *metalinguistic comments* (cf. Maschler 1994).

For the explanation of the participants' use of code alternation two other concepts are of importance, i.e. *marked and unmarked code alternation* and *an inner and outer frame*. The concept of *marked and unmarked code alternation* (cf. Gafaranga & Torras 2002, Musk 2006) involves what the participants do when altering language. A marked code alternation is a change of language or variety marked by participants by repair or metalinguistic comments. Unmarked code alternation is a change of language or variety not explicitly acted toward by participants.

The concept of *inner and outer frames* (cf. colliding frames Linell 2011:553) involve actions that belong to the activity of American dialect interviews (inner frame), e.g. asking and answering the questions, and actions that doesn't carry through the activity (outer frame), e.g. asking for one's purse in a side sequence. Within the outer frame participants can either comment on the inner activity that is going on etc., or carry out actions that do not relate to the activity.

Frames, roles and phases in the interviews

Institutional conversations are framed by features which define the activity the conversations belong to. The frame of the American Swedish dialect interviews is described by the *contexts* and the *roles* of the activity.

The interviews have an American Swedish frame because of the context of the meeting. This context includes the participants being Swedish speaking in the US and that the interviewers' aim is to interview and record speakers of Swedish in the US. The American Swedish frame is also made visible through the speakers' actions in the conversations, such as the interviewers describing that they are meeting Swedish-speaking Americans. Furthermore, there are examples of the participants describing themselves as a part of this frame, i.e. as speakers of Swedish in the American context.

The roles of the activity are also a part of the frame and the American Swedish conversations include the roles of *interviewer* and *participant*. The interviewers lead the interviews and takes part in the conversations based on their profession. The participants answer the interviewers' questions, but have some possibilities

of elaborating upon their answers. There are some differences in how the interviewers and interviewees act toward each other but the roles of *interviewer* and *participant* are still evident throughout the conversations.

Institutional conversations have a more or less fixed order of their different phases. The phases of the conversations are analyzed on the basis of which actions are being carried out in a particular conversation. The phases can be carried out in different orders and the speakers mark the beginnings and endings of former and new phases. The American Swedish dialect interviews have been analyzed as containing the following phases: *Opening*, *Introduction*, *Dialect Interview*, *Ending*, and *Closing*.

The *Opening* and *Closing* are the first and the last phases of the interviews. These phases belong to the personal meeting rather than to the activity of the dialect interview. These first and last phases are not always included in the recordings and are therefore not included in the analysis.

In the *Introduction* the interviewer informs the participant about what is going to happen and in the *Ending* the participant is being thanked and he or she gets a positive feedback from the interviewer. The *Dialect Interview* is an overarching phase that includes the sub-phases: *Semi Structured Interview*, *The Duck*, *Experiment 1*, and *Experiment 2*. This overall phase, and the phases it includes, is the core activity of the American Swedish conversations investigated.

The different phases have in common that interviewers introduce them and initiate their endings. The overall picture is that the professional member of the conversation, i.e. the interviewer, leads the interviews. This is expected in institutional conversations and with some exceptions that is how it is being done in the American Swedish dialect interviews.

Speakers and a communicative project

Based on their activity roles, there are differences in how the speakers act toward carrying out the communicative project TALA SVENSKA. In the turns of the interviewee, i.e. the dialect speaker, there are signs of acting toward speaking Swedish as an accomplishment or an achievement. This act of accomplishing Swedish is made visible through the interviewees' metalinguistic comments about their language production. Different examples of how interviewees both downgrade and upgrade their spoken Swedish in the current situation or in other situations show how they orient themselves toward achieving Swedish. For instance, a speaker comments on that he thinks that it is difficult to speak Swedish and that he doesn't do well.

The role of the interviewer is rather one of encouraging the participants' production of Swedish. From the interviewer's perspective the participants' production of Swedish is not a matter of achievement. The interviewer has a descriptive perspective on the participants language production and wishes to interfere as little as possible. This results in what I call *intentional passivity*, which becomes visible when interviewers do not help participants with words for example. However, interviewers encourage the participants in other ways, e.g. giving feedback when finding words. Hence, both interviewers and participants act toward the goal of speaking Swedish in the interviews but they do it in different ways.

One thing that both interviewers and participants do that makes the communicative project visible is using code alternation outside the core activity of the dialect interview. When not acting inside the frame of the dialect interview, but instead asking for a purse or discussing where to sit, this may be done in English without a translation or in any other orientation toward the code alternation, as something not preferred.

Code alternation in the interviews

The joint communicative project TALA SVENSKA is made visible by the speakers' use of certain interactional resources. The central interactional resources are *code alternation*, *repair sequences* and *segments*, *metalinguistic comments* and *side sequences*.

The speakers use both unmarked and marked code alternation. The unmarked code alternations are linguistically integrated. The use of these alternations follows earlier descriptions of pragmatic markers (Hedblom 1963, Hasselmo 1974, Klintborg 1996, Klintborg 1999). There are also examples of American Swedish words used without any speaker in the conversation acting as if it diverges from the language or variety being used. Most of the American Swedish words found in the material have been described earlier (Hedblom 1963, Ureland 1971, Hasselmo 1974, Hedblom 1982, Andréasson et al. 2013).

In other cases, code alternation in the American Swedish material is marked by being repairable in, or part of a repair segment. Code alternated units may be repaired either by the one who uttered the alternated unit or by another speaker. In the material participants mostly repair their own speech, but there are examples from the experiments, where an interviewer initiates repair.

Code alternation may also be marked by metalinguistic comments, e.g. *vad vi kallar* ('what we call') *soap operas*. These comments are used on their own or in combination with repair.

By marking code alternated units, speakers are orienting themselves toward code alternation as not being a part of the activity of carrying out of the communicative project TALA SVENSKA. The unmarked code alternation is also a part of carrying out the project but it is when code alternation is being treated by speakers as something that is standing out, that the project is made visible.

Discussion

The different parts of the analysis are joined by a meta perspective. When the speakers comment on their own production of Swedish and when they mark code alternated units by repairing them this is being made from a meta perspective on the language production. Also, the interviewers' intentional passivity and speakers' comments on the activity in another code are being made from this meta perspective. Marked code alternation works as a *contextualization cue* (Gumperz 1982) for the activity of American Swedish dialect interviews and its communicative project TALA SVENSKA. When speakers use code alternation or orient themselves toward it, it reveals that speaking Swedish is a part of the activity and something that the speakers strive for. By marking the use of another code or by carrying out a side activity in another code, the unmarked use of Swedish as a code for the action becomes visible.

The American Swedish language variety is not the focus of this study, which instead investigates the carrying out of an activity. However, the variety shines through and it is evident from the utterances of some of the participants that there are still people, who speak American Swedish and not only that. Some speakers are also able to alternate actively between American Swedish and more standard Swedish.

The method of my qualitative study is an analysis of a limited material. This enables understanding of the activities and actions in a few conversations. It does not allow for generalisations. However, the method enables a description of the actions and interviews in a detailed way and makes it possible to see patterns that will be interesting and relevant to investigate further in older and future recordings. Even one interview with one participant only, gives an understanding of what the interviews contain, and an analysis of this kind can add to descriptions of dialect interviews as activities (cf. Bockgård 2010a, 2010b, 2010c, 2011).

One of the most central findings in my study is how the communicative project TALA SVENSKA really is a joint project. Even though the interviewers mostly do not remind the participants to speak Swedish, the participants really try to speak Swedish, and make this endeavor visible by the different means

that have been revealed in this study. It is also striking that the code alternation clearly is connected to carrying out the activity of the dialect interview and the inner frame of the conversation.

Referenser

- Aalberse, Suzanne & Pieter Muysken 2013. *Position paper: Perspectives on Heritage Languages*. Nijmegen: Faculty of Arts & Centre for Language Studies, Radboud University.
- Adamsson Eryd, Henrietta 2012. Självinitierad reparation i ett amerikavenskt material. Magisteruppsats i svenska språket. Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet. <<http://hdl.handle.net/2077/29486>>. Hämtad 1 mars 2019.
- Andréasson, Maia, Ida Larsson, Benjamin Lyngfelt, Jenny Nilsson & Sofia Tingsell 2013. På jakt efter amerikavenskan. I: Bihl, Björn, Peter Andersson & Lena Lötmarker (red.), *Svenskans beskrivning 32, Förhandlingar vid trettioandra sammankomsten för svenskans beskrivning, Karlstad den 13–14 oktober 2011*. Karlstad: Institutionen för språk, litteratur och interkultur, Karlstads universitet.
- Atkinson, J. Maxwell & John Heritage (red.) 1984. *Structures of Social Action. Studies in Conversation Analysis*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Auer, Peter 1984. Bilingual Conversation. I: Coupland, Nikolas & Adam Jaworski 2009 (red.), *The New Sociolinguistic Reader*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Auer, Peter 1995. The pragmatics of code-switching: a sequential approach. I: Wei, Li (red.), 2007.
- Auer, Peter (red.) 1998. *Code-Switching in Conversation. Language, interaction and identity*. London/New York: Routledge.
- Auer, Peter 1999. From codeswitching via language mixing to fused lects. Toward a dynamic typology of bilingual speech. *International Journal of Bilingualism* 3, s. 309–332.

- Beach, Wayne A. 1993. Transitional regularities for 'casual' "Okay" usages. *Journal of Pragmatics* 19, s. 325–352.
- Beijbom, Ulf 1980. The Historiography of Swedish America. *Swedish Pioneer Historical Quarterly* 31, s. 257–285.
- Bell, Allan 1984. Language style as audience design. *Language in Society* 13, s. 145–204.
- Bell, Allan 1991. Audience accommodation in the mass media. I: Giles, Howard, Justine Coupland & Nikolas Coupland (red.), *Contexts of Accommodation. Development in applied linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bellander, Therese 2010. *Ungdomars dagliga interaktion. En språkvetenskaplig studie av sex gymnasieungdomars bruk av tal, skrift och interaktionsmedier.* (Skrifter utgivna av Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet 84.) Uppsala: Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet.
- Bellander, Therese 2015. Verksamhetsanalys. I: Boyd, Sally & Stina Ericsson (red.)
- Benwell, Bethan & Elisabeth Stokoe 2006. *Discourse and Identity*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Berger, Bennett M. 1986. Foreword. I: Goffman, Erving 1986 [1974], *Frame Analysis. An Essay on the Organization of Experience*. Boston: Northeastern University Press.
- Berger, Peter L. & Thomas Luckmann 1966. *The social construction of reality. A treatise in the sociology of knowledge*. Garden City, New York: Doubleday.
- Bergmann, Jörg R. 1990. On the local sensitivity of conversation. I: Marková, Ivana & Klaus Foppa (red.), *The Dynamics of Dialogue*. New York: Harvester Wheatsheaf.
- Blanck, Dag 1989. Constructing an Ethnic Identity. The Case of the Swedish-Americans. I: Kivisto, Peter (red.), *The Ethnic Enigma. The Salience of Ethnicity for European-Origin Groups*. Philadelphia: The Balch Institute Press.
- Blanck, Dag 1997. *Becoming Swedish-American. The construction of an ethnic identity in the Augustana Synod, 1860–1917.* (Studia historica Upsaliensia 182.) Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis.
- Blom, Jan-Petter & John J. Gumperz 1972. Social meaning in linguistic structure: code-switching in Norway. I: Wei, Li (red.), 2007.
- Bockgård, Gustav 2010a. Skapandet av den ideala dialektinspelningen. I: Magnusson, Erik & Lena Rogström (red.).
- Bockgård, Gustav 2010b. Urspårat samtal. Analys av en märklig dialektinspelning. *Folkmålsstudier* 48, s. 37–76.
- Bockgård, Gustav 2010c. Omaka par. Om britsfälliga samarbeten i dialektintervjuer. I: Reinhammar, Maj, Lennart Elmevik, Staffan Fridell, Mats Thelander & Henrik Williams (red.), *Studier i svenska språkets historia 11. Förhandlingar vid Elfte sammankomsten för svenska språkets historia i Uppsala*

- 23–24 april 2010. (Acta Academiae Regiae Gustavi Adolphi 116.) Uppsala: Kungl. Gustav Adolfs Akademien för svensk folkkultur, s. 99–107.
- Bockgård, Gustav 2011. ”Dä ä inte frågan åm nå annat än den gamle dialekten”. En samtalsanalytisk och ideologikritisk studie av en märklig dialektintervju. I: Bockgård, Gustav & Jenny Nilsson (red.).
- Bockgård, Gustav & Jenny Nilsson 2011a. Dialektologi möter interaktionsforskning. En introduktion till interaktionell dialektologi. I: Bockgård, Gustav & Jenny Nilsson (red.).
- Bockgård, Gustav & Jenny Nilsson (red.) 2011b. *Interaktionell dialektologi*. Uppsala: Institutet för språk och folkminnen.
- Bockgård, Gustav & Niklas Norén 2011. Pivåkonstruktioner i svenska dialektintervjuer. I: Bockgård, Gustav & Jenny Nilsson (red.).
- Bolden, Galina B., Jenny Mandelbaum & Sue Wilkinson 2012. Pursuing a Response by Repairing an Indexical Reference. *Research on Language and Social Interaction* 45, s. 137–155.
- Boyd, Sally 1993. Attrition or expansion? Changes in the lexicon of Finnish and American adult bilinguals in Sweden. I: Hyltenstam, Kenneth & Åke Viberg (red.), *Progression and Regression in Language. Sociocultural, Neuropsychological and Linguistic Perspectives*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Boyd, Sally, Paula Anderson & Christina Thornell 1997. Patterns of Incorporation of Lexemes in Language contact: Language typology or sociolinguistics? I: Guy, Gregory R., Crawford Feagin, Deborah Schiffrin & John Baugh (red.), *Towards a Social Science of Language. Volume 2: Social interaction and discourse structures*. (Current Issues in Linguistic Theory 128.) Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Boyd, Sally & Stina Ericsson (red.) 2015. *Sociolingvistik i praktiken*. Lund: Studentlitteratur.
- Button, Graham 1992. Answers as interactional products: two sequential practices used in job interviews. I: Drew, Paul & John Heritage (red.).
- Byrman, Ylva 2018. *Så fångas de misstänkta ord. Förhör och dokumentationspraktiker på Skattebrottsenheten*. (Göteborgsstudier i nordisk språkvetenskap 31.) Göteborg: Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet.
- Börestam Uhlmann, Ulla 1994. *Skandinaver samtalar. Språkliga och interaktionella strategier i samtal mellan danskar, norrmän och svenskar*. (Skrifter utgivna av Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet 38.) Uppsala: Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet.
- CANS. *Amerikanordisk talespråkskorpus*. <<http://tekstlab.uio.no/norskiamerika/korpus.html>>. Hämtad 14 mars 2019.
- Chambers, Jack. K. & Peter Trudgill 2004. *Dialectology*. 2 uppl. Cambridge: Cambridge University Press.

- Clayman, Steven & John Heritage 2002. *The News Interview. Journalists and Public Figures on the Air*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Denscombe, Martyn 2018. *Forskningshandboken. För småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Översättning: Per Larsson. 4 uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Drew, Paul & John Heritage 1992a. Analyzing talk at work: an introduction. I: Drew, Paul & John Heritage (red.).
- Drew, Paul & John Heritage (red.) 1992b. *Talk at work. Interaction in institutional settings*. (Studies in Interactional Sociolinguistics 8.) Cambridge: Cambridge University Press.
- Drew, Paul & Marjalena Sorjonen 1999. Dialogue in Institutional Interactions. I: van Dijk, Teun (red.), *Discourse Studies*. London: Sage. <https://www.researchgate.net/publication/313069533_Institutional_dialogdi>. Hämtad 16 januari 2009.
- Drew, Paul, Traci Walker & Richard Ogden 2013. Self-repair and action construction. I: Hayashi, Makoto, Geoffrey Raymond & Jack Sidnell (red.).
- Einarsson, Jan 2004. *Språksociologi*. Lund: Studentlitteratur.
- Gafaranga, Joseph 2000. Medium repair vs. other-language repair: Telling the medium of a bilingual conversation. *The International Journal of Bilingualism* 4, s. 327–350.
- Gafaranga, Joseph 2011. Transition space medium repair: Language shift talked into being. *Journal of Pragmatics* 43, s. 118–135.
- Gafaranga, Joseph 2012. Language alternation and conversational repair in bilingual conversation. *The International Journal of Bilingualism* 16, s. 501–527.
- Gafaranga, Joseph & Maria-Carme Torras i Calvo 2001. Language versus Medium in the study of bilingual conversation. *The International Journal of Bilingualism* 5, s. 195–219.
- Gafaranga, Joseph & Maria-Carme Torras 2002. Interactional otherness. Towards a redefinition of codeswitching. *The International Journal of Bilingualism* 6, s. 1–22.
- Giles, Howard, Justine Coupland & Nikolas Coupland 1991. *Contexts of Accomodation. Development in applied sociolinguistics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Goffman, Erving 1981. *Forms of talk*. Oxford: Blackwell.
- Goffman, Erving 1986 [1974]. *Frame Analysis. An Essay on the Organization of Experience*. Boston: Northeastern University Press.
- Golden, Anne & Elisabeth Lanza 2015. Coon Valley Norwegians meet Norwegians from Norway: Language, culture and identity among heritage language speakers in the U.S. I: Johannessen, Janne Bondi & Joseph C. Salmons (red.).

- Goodwin, Marjorie Harness & Charles Goodwin 1986. Gesture and coparticipation in the activity of searching for a word. *Semiotica* 62, s. 51–75.
- Grahn, Inga-Lill 2012. *Tala om att tänka. Om processer och projekt vid användning av orden tänka och tanke i tre samtal*. (Göteborgsstudier i nordisk språkvetsenskap 18.) Göteborg: Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet.
- Greatbatch, David 1988. A turn-taking system for British news interviews. *Language in Society* 17, s. 401–430.
- Gumperz, John J. 1982. *Discourse strategies*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hasselmo, Nils 1970. Code-Switching and Modes of Speaking. I: Gilbert, Glenn G. (red.), *Texas Studies in Bilingualism*. Berlin: Walter de Gruyter & Co.
- Hasselmo, Nils 1974. *Amerikasvenska. En bok om språkutvecklingen i Svensk-Amerika*. (Skrifter utgivna av Svenska språknämnden 51.) Lund: Esselte Studium.
- Hayashi, Makoto, Geoffrey Raymond & Jack Sidnell (red.) 2013. *Conversational Repair and Human Understanding*. Cambridge/New York: Cambridge University Press.
- Hedblom, Folke 1963. Om svenska folkmål i Amerika. Från Landsmåls- och Folkminnesarkivets bandinspelningsexpedition 1962. *Svenska landsmål och svenskt folkliv* 85, s. 113–157.
- Hedblom, Folke 1978. Swedish Dialects on American Soil: Some Experiences of a Field Researcher. I: Weinstock, John (red.), *The Nordic Languages and Modern Linguistics / 3. Proceedings of the Third International Conference of Nordic and General Linguistics. The University of Texas at Austin April 5–9, 1976*. Austin: The University of Texas at Austin.
- Hedblom, Folke 1982. *Svensk-Amerika berättar*. Malmö: Gidlunds.
- Hedblom, Folke 1992. Dialekt och språknorm i Svensk-Amerika. Värderingar och attityder från 1960-talet. *Svenska landsmål och svenskt folkliv* 115, s. 7–30.
- Henricson, Sofie 2013. *Svenska i finsk miljö. Interaktion, grammatik och flerspråkighet i samtal på svenska språköar i Finland*. Helsingfors: Finska, finskugriska och nordiska institutionen, Helsingfors universitet.
- Hepburn, Alexa & Galina B. Bolden 2013. The Conversation Analytic Approach to Transcription. I: Sidnell, Jack & Tanya Stivers (red.).
- Heritage, John & Steven Clayman 2010. *Talk in Action. Interactions, Identities and Institutions*. Chichester: Wiley-Blackwell.
- Heritage, John & David Greatbatch 1988. On the institutional character of institutional talk: the case of news interviews. I: Forstorp, Per-Anders (red.), *Discourse in professional and everyday culture on communication 5. Selected papers from a seminar arranged by the Department of Communication Studies, on 30–31 May 1988*. Linköping: Department of Communication Studies, University of Linköping.

- Hutchby, Ian & Robin Woofitt 1999. *Conversation Analysis. Principles, practices and applications*. Oxford: Polity.
- Hållsten, Stina 2008. *Ingenjörer skriver. Verksamheter och texter i arbete och utbildning*. (Stockholm studies in Scandinavian philology, N.S., 45.) Stockholm: Acta Universitatis Stockholmiensis.
- Jaworski, Adam, Nikolas Coupland & Dariusz Galasiński 1998. *Metalanguage. Social and Ideological Perspectives*. Berlin/New York: Mouton de Gruyter.
- Jefferson, Gail 1972. Side Sequences. I: Sudnow, David (red.), *Studies in Social Interaction*. New York: Free Press.
- Jefferson, Gail 1983. Issues in the Transcription of Naturally-Occuring Talk. Caricature versus Capturing Pronunciational Particulars. (Tilburg papers in language and literature 34.) Tilburg: Tilburg University.
- Jefferson, Gail 1984a. Notes on some orderlinesses of overlap onset. I: D'Urso, Valentina & Paolo Leonardi (red.), *Discourse analysis and natural rhetoric*. Padua: Cleup Editore.
- Jefferson, Gail 1984b. Notes on a systematic deployment of the acknowledgement tokens "Yeah"; an "Mm Hm". *Paper in Linguistics* 17, s. 197–216.
- Jefferson, Gail 1987. On exposed and embedded correction in conversation. I: Button, Graham & John R. E. Lee (red.), *Talk and Social Organization*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Jefferson, Gail 1993. Caveat Speaker: Preliminary Notes on Recipient Topic-Shift Implicature. *Research on Language and Social Interaction* 26, s. 1–30.
- Jefferson, Gail 2004. Glossary of transcript symbols with an introduction. I: Lerner, Gene (red.), *Conversation Analysis. Studies from the first generation*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Jefferson, Gail 2007. Preliminary notes on abdicated other-correction. *Journal of Pragmatics* 39, s. 445–461.
- Johannessen, personlig kommunikation = Professor Janne Bondi Johannessen, Universitetet i Oslo, samtal 31 oktober 2014.
- Johannessen, Janne Bondi 2015a. The Corpus of American Norwegian Speech (CANS). I: Megyesi, Béata (red.), *Proceedings of the 20th Nordic Conference of Computational Linguistics, NODALIDA 2015, May 11–13, 2015, Vilnius, Lithuania*. (NEALT Proceedings Series 23.) Linköping: Linköping University Electronic Press, Linköpings universitet.
- Johannessen, Janne Bondi 2015b. Attrition in an American Norwegian heritage language speaker. I: Johannessen, Janne Bondi & Joseph C. Salmons (red.).
- Johannessen, Janne Bondi 2018. Factors of variation, maintenance and change in Scandinavian heritage languages. *International Journal of Bilingualism* 22, s. 447–465.
- Johannessen, Janne Bondi & Ida Larsson 2015a. Complexity matters: gender agreement in Heritage Scandinavian. *Frontiers in Psychology* 6, artikel 1842.

- Johannessen, Janne Bondi & Ida Larsson 2015b. Sentence Processing in American Scandinavian Heritage Language. Sixth Annual Workshop on Immigrant Languages in the Americas. Uppsala, 24–26 september 2015.
- Johannessen, Janne Bondi & Ida Larsson 2018. Stability and Change in Grammatical Gender: Pronouns in Heritage Scandinavian. *Journal of Language Contact* 11, s. 441–480.
- Johannessen, Janne Bondi, Ida Larsson & Arnstein Hjelde 2015. How to uncover the grammatical competence of Scandinavian heritage speakers. Tenth International Symposium on Bilingualism. New Brunswick, 20–24 maj 2015.
- Johannessen, Janne Bondi & Joseph C. Salmons 2015a. The study of Germanic heritage languages in the Americas. I: Johannessen, Janne Bondi & Joseph C. Salmons (red.).
- Johannessen, Janne Bondi & Joseph C. Salmons (red.) 2015b. *Germanic Heritage Languages in North America. Acquisition, attrition and change*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Jørgensen, J. Normann 2005. Plurilingual conversations among bilingual adolescents. *Journal of Pragmatics* 37, s. 391–402.
- Karstadt, Angela 2003. *Tracking Swedish-American English. A Longitudinal Study of Linguistic Variation and Identity*. (Studia multiethnica Upsaliensia 16.) Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis.
- Keevalik, Leelo 2018. What does Embodied Interaction Tell Us About Grammar? *Research on Language and Social Interaction* 51, s. 1–21.
- Kitzinger, Celia 2013. Repair. I: Sidnell, Jack & Tanya Stivers (red.).
- Klintborg, Staffan 1996. Linkers, fillers, tags and flags – code-switching of conjunctions and conversational signals among American Swedes. I: Ureland, P. Sture & Iain Clarkson (red.), *Language contact across the North Atlantic. Proceedings of the Working Groups held at University College, Galway (Ireland), August 29–September 3, 1992 and the University of Göteborg (Sweden), August 16–21, 1993*. Tübingen: Max Niemeyer Verlag.
- Klintborg, Staffan 1999. *The transience of American Swedish*. Lund: Lund University Press.
- Kolu, Jaana 2018. Se on aika kräsen – mikä on kräsen? Metaspråk som uttryck för tvåspråkig språkkänsla i ungdomssamtal i Haparanda, Stockholm och Helsingfors. I: Silén, Beatrice, Anne Huhtala, Hanna Lehti-Eklund, Jenny Stenberg-Sirén & Väinö Syrjälä (red.), *Svenskan i Finland 17. Föredrag vid den sjuttonde sammankomsten för beskrivningen av svenskan i Finland, Helsingfors den 18–19 maj 2017*. (Nordica Helsingensia 53.) Helsingfors: Finskugriska och nordiska avdelningen vid Helsingfors universitet.
- Kühl, Karoline 2015. ”Det er easy at tale engelsk også.” Amerikadansk i 1960’erne og 1970’erne. *Nydanske Sprogstudier* 46, s. 39–64.

- Kühl, Karoline & Jan Heegård Petersen 2016. Ledstillingsvariation i amerikanska huvudsatningar med topikalisering. *Ny forskning i grammatik* 23, s. 161–176.
- Kvale, Steinar 1996. *InterViews. An Introduction to Qualitative Research Interviewing*. Thousand Oaks: Sage.
- Landqvist, Mats 2006. *Förhandlares kommunikativa kompetens*. (Studier från Örebro i svenska språket 1.) Örebro: Universitetsbiblioteket, Örebro universitet.
- Larsson, Ida & Janne Bondi Johannessen 2015a. Embedded word order in Heritage Scandinavian. I: Hilpert, Martin, Jan Ola Östman, Christine Mertzluft, Michael Riessler & Janet Duke (red.), *New trends in Nordic and General Linguistics*. Berlin: De Gruyter.
- Larsson, Ida & Janne Bondi Johannessen 2015b. Incomplete Acquisition and Verb Placement in Heritage Scandinavian. I: Page, Richard S. & Michael T. Putnam (red.), *Moribound Germanic Heritage Languages in North America. Theoretical Perspectives and Empirical Findings*. Leiden: Brill Academic Publishers.
- Larsson, Ida, Sofia Tingsell, Maia Andréasson, Benjamin Lyngfelt & Jenny Nilsson 2012. Amerikasvenskan förr och nu. *Norsk Lingvistisk Tidsskrift* 30, s. 263–286.
- Larsson, Ida, Sofia Tingsell & Maia Andréasson 2015. Variation and change in American Swedish. I: Johannessen, Janne Bondi & Joseph C. Salmons (red.).
- Lindberg, Inger 2003. Myter om tvåspråkighet. I: Breivik, Torbjørg, Charlotta af Hällström, Aino Piehl, Ari Páll Kristinsson, Svein Nestor, Paula Ehrnebo, Birgitta Lindgren (red.), *Språk i Norden 2003. Årsskrift för Nordisk språkråd og språknemdene i Norden*. Oslo: Novus Forlag.
- Lindström, Anna 2000. Om konsten att spela in naturligt förekommande social interaktion. Erfarenheter från inspelningar i hemtjänsten. I: Byrman, Gunilla, Magnus Levin, & Hans Lindquist (red.), *Korpusar i forskning och undervisning. Rapport från ASLA:s höstsymposium Växjö, 11–12 november 1999*. (ASLA:s skriftserie 13.) Uppsala: Svenska föreningen för tillämpad språkvetenskap, s. 182–191.
- Lindström, Jan 2008. *Tur och ordning. Introduktion till svensk samtalsgrammatik*. Stockholm: Norstedts Akademiska förlag.
- Linell, Per 2009. *Rethinking Language, Mind, and World Dialogically. Interactional and Contextual Theories of Human Sense-Making*. (Advances in cultural psychology.) Charlotte, NC: Information Age Publishing.
- Linell, Per 2011. *Samtalskulturer. Kommunikativa verksamhetstyper i samhället*. Volym 1 och 2. Linköping: Institutionen för kultur och kommunikation, Linköpings universitet.
- Londen, Ann-Marie 1993. Monika har en så vacker azalea. Om situationsrelaterade yttranden i vardagliga samtal. I: Ivars, Ann-Marie, Hanna Lehti-Eklund,

- Pirkko Lilius, Ann-Marie Londen & Helena Solstrand-Pipping (red.), *Språk och social kontext*. (Meddelanden från institutionen för nordiska språk och nordisk litteratur vid Helsingfors universitet B:15.) Helsingfors.
- Lundgren, Charlotte 2009. *Samarbete genom samtal. En samtalsanalytisk studie av multiprofessionella teamkonferenser inom smärtrhabilitering*. (Linköping studies in arts and science 483.) Linköping: Institutionen för kultur och kommunikation, Linköpings universitet.
- MacWhinney, Brian 2000. *The CHILDES Project: Tools for Analyzing Talk*. 3 uppl. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Magnusson, Erik & Lena Rogström (red.) 2010. *Studier i svensk språkhistoria 10. Språkhistoria för hur och för vem?*. (Meijerbergs arkiv för svensk ordforskning 36.) Göteborg: Meijerbergs institut för svensk etymologisk forskning.
- Maschler, Yael 1994. Metalanguaging and discourse markers in bilingual conversation. *Language in Society* 23, s. 325–366.
- Milles, Karin 2003. *Kvinnor och män i möte. En samtalsanalytisk studie av interna arbetsmöten*. (Stockholm studies in Scandinavian Philology N.S., 29.) Stockholm: Almqvist & Wiksell International.
- Musk, Nigel 2006. *Performing Bilingualism in Wales with the Spotlight on Welsh. A Study of Language Policy and the Language Practices of Young People in Bilingual Education*. (Studies in Language and Culture 8.) Linköping: Linköping Studies in Arts and Science.
- Myers-Scotton, Carol 1993. *Duelling languages: grammatical structures in code-switching*. Oxford: Clarendon Press.
- Nevile, Maurice 2015. The Embodied Turn in Research on Language and Social Interaction. *Research on Language and Social Interaction* 48, s. 121–151.
- Nilsson, Jenny 2010. Dialektförändring eller metodförändring? I: Magnusson, Erik & Lena Rogström (red.).
- Nilsson, Jenny 2012. I huvudet på Västgöta-Bengtsson. En fallstudie av dialektinsamling i idé och praktik. I: *Svenska landsmål och svenskt folkliv* 135, s. 45–65.
- Norén, Niklas 2003. *Apokoinou i samtal. Samtalsgrammatisk konstruktion och resurs för komplexa kommunikativa handlingar*. (Arbetsrapporter från Tema K 2.) Linköping: Tema Kommunikation, Linköpings universitet.
- Norrby, Catrin 2014. *Samtalsanalys. Så gör vi när vi pratar med varandra*. 3 uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Ottesjö Cajsa 2006. *Att fortsätta och att återgå. Studier i koherensskapande praktiker i vardagliga flerpersonsamtal*. (Gothenburg Monographs in Linguistics 29.) Göteborg: Institutionen för lingvistik, Göteborgs universitet.
- Ottesjö, Cajsa 2015. Insamling och bearbetning av talspråksmaterial. I: Boyd, Sally & Stina Ericsson (red.).

- Persson Thunqvist, Daniel 2003. *Samtal för arbete. Kommunikativa verksamheter i kommunala verksamheter*. (Linköping studies in arts and science 285.) Linköping: Tema Kommunikation, Linköpings universitet.
- Pomerantz, Anita 1984. Pursuing a response. I: Atkinson, J. Maxwell & John Heritage (red.).
- Pomerantz, Anita & John Heritage 2013. Preference. I: Sidnell, Jack & Tanya Stivers (red.).
- Poplack, Shana 1980. Sometimes I'll start a sentence in Spanish y termino en español. *Linguistics* 18, s. 581–618.
- Robinson, Jeffrey D. 2001. Closing medical encounters: two physician practices and their implications for the expression of patients' unstated concerns. *Social Science & Medicine* 53, s. 639–656.
- Rodina, Yulia & Marit Westergaard 2017. Grammatical gender in bilingual Norwegian-Russian Acquisition. The role of input and transparency. *Bilingualism: Language and Cognition* 20, s. 197–214.
- Rönn, Milda 2009. "Det är inte förrän man gör det som man förstår." *Om kommunikativa hinder vid en teaterskola*. (Stockholm studies in Scandinavian philology, N.S., 48.) Stockholm: Acta Universitatis Stockholmiensis.
- Sacks, Harvey 1984. On doing "being ordinary". I: Atkinson, J. Maxwell & John Heritage (red.).
- Sacks, Harvey, Emanuel A. Schegloff & Gail Jefferson 1974. A Simplest Systematics for the Organization of Turn-Taking for Conversation. *Language* 50, s. 696–735.
- Schegloff, Emanuel A. 1972. Notes on a Conversational Practice: Formulating Place. I: Sudnow, David (red.), *Studies in Social Interaction*. New York: The Free Press & London: Colliers-Macmillan Limited.
- Schegloff, Emanuel A. 1979. The Relevance of Repair to Syntax-for-Conversation. I: Talmy, Givon (red.), *Syntax and Semantics, Volume 12: Discourse and Syntax*. New York: Academic Press.
- Schegloff, Emanuel A. 2000. When Others Initiate Repair. *Applied Linguistics* 12, s. 205–243.
- Schegloff, Emanuel A. 2007. *Sequence and Organization in Interaction. A Primer in Conversation Analysis. Volume 1*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Schegloff, Emanuel A. 2013. Ten operations in self-initiated, same turn repairs. I: Hayashi, Makoto, Geoffrey Raymond & Jack Sidnell (red.).
- Schegloff, Emanuel A., Gail Jefferson & Harvey Sachs 1977. The Preference for Self-Correction in the Organization of Repair in Conversation. *Language* 53, s. 361–382.
- Schegloff, Emanuel A. & Harvey Sacks 1973. Opening Up Closings. *Semiotica* 8, s. 289–327.

- Sharp, Harriet 2001. *English in Spoken Swedish. A Corpus Study of Two Discourse Domains*. (Stockholm Studies in English XCV.) Stockholm: Almqvist & Wiksell International.
- Sheikhi, Karin 2013. *Vägar till förståelse. Andraspråkstalare i samtal med en studie- och yrkesvägledare*. (Göteborgsstudier i nordisk språkvetenskap 21.) Göteborg: Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet.
- Sidnell, Jack 2010. *Conversation Analysis: An Introduction*. Hoboken: John Wiley & Sons, Incorporated.
- Sidnell, Jack & Tanya Stivers (red.) 2013. *The Handbook of Conversation Analysis*. Chichester: Wiley-Blackwell.
- Stivers, Tanya 2013. Sequence Organization. I: Sidnell, Jack & Tanya Stivers (red.).
- Stålhammar, Mall 2010. *Engelskan i svenskan. Åttahundra år av lånade ord och språkliga influenser*. Stockholm: Norstedts.
- Svennevig, Jan 1999. *Getting Acquainted in Conversation. A study of initial interactions*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Svensk ordbok = *Svensk ordbok utgiven av Svenska Akademien* 2009. Stockholm: Norstedts.
- Sörlin, Marie 2008. *Att ställa till en scen. Verbala konflikter i svensk dramadiolog 1725–2005*. (Skrifter utgivna av Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet 73.) Uppsala: Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet.
- SWEA. *Swedish Women's Educational Association*. <<https://swea.org>>. Hämtad 14 mars 2019.
- Teleman, Ulf 1979. *Språkrätt. Om skolans språknormer och samhällets*. Lund: LiberLäromedel.
- Tingsell, Sofia 2007. *Reflexivt och personligt pronomen. Anaforisk syftning hos ungdomar i flerspråkiga storstadsmiljöer*. (Göteborgsstudier i nordisk språkvetenskap 8.) Göteborg: Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet.
- Tykesson-Bergman, Ingela 2006. *Samtal i butik. Språklig interaktion mellan biträden och kunder*. (Stockholm studies in Scandinavian philology, N.S., 49.) Stockholm: Acta Universitatis Stockholmiensis.
- Ureland, Sture 1971. Report on Texas Swedish Research. *Svenska landsmål och svenskt folkliv* 94, s. 27–47.
- van Baal, Yvonne u.a. Compositional Definiteness in American Heritage Norwegian. Avhandlingsprojekt vid Universitetet i Oslo.
- Wei, Li 2005. "How can you tell?" Towards a common sense explanation of conversational code switching. *Journal of Pragmatics* 37, s. 375–389.
- Wei, Li (red.), 2007. *The Bilingualism Reader*. New York: Routledge.
- Westman, Maria 2009. *Skriftpraktiker i gymnasieskolan. Bygg- och omvårdnadselever skriver*. (Stockholm studies in Scandinavian philology, N.S., 49.) Stockholm: Acta Universitatis Stockholmiensis.

Williams, Sara & Björn Hammarberg 1998. Language Switches in L3 Production: Implications for a Polyglot Speaking Model. *Applied Linguistics* 19, s. 295–333.

Bilaga 1. Bakgrundsenkät

SVAM:..... 1

Frågeformulär för projektet Svenskan i Amerika
Questionnaire for the project Swedish in America
Personuppgifter (Personal data)

0.1. Namn (<i>Name</i>)	
0.2. Gatuadress/Postadress (<i>Street/Post box</i>)	
0.3. Stad och postnummer (<i>City and Zip Code</i>)	
0.4. Delstat (<i>State</i>)	
0.5. E-postadress (<i>E-mail address</i>)	
0.6. Telefon (hem) (<i>Telephone (home)</i>)	
0.7. Mobiltelefon (<i>Cell-phone</i>)	

Frågeformulärets sida 2 har utelämnats här. Sida 2 är en blanksida för att sida 1 ska kunna förvaras separat. Anledningen är att frågeformuläret ska kunna användas anonymiserat.

Frågeformulär för projektet Svenskan i Amerika
Questionnaire for the project Swedish in America
Personuppgifter (Personal data)

1. Födelsedatum (Date of birth)	
2. Födelseort (Place of birth)	
3. Yrke (Profession)	
4. Föräldrars födelseort (Parents' place of birth)	Mor (Mother) Far (Father)
5. År i USA (N:o of years in USA)	
6. År i Sverige (N:o of years in Sweden)	
7. a. Har du bott på någon annan ort? (Have you lived anywhere else?)	☐ Ja (Yes) ☐ Nej (No)
b. Var någonstans? (Where?)	
c. Hur många år? (For how many years?)	

Om ditt språk About your language

8. Vilka språk talar du? Which languages do you speak?	
☐ Språk 1 Language 1: När lärde du dig det? (When did you first learn it?)	
☐ Språk 2 Language 2: När lärde du dig det? (When did you first learn it?)	
☐ Språk 3 Language 3: När lärde du dig det? (When did you first learn it?)	
☐ Språk 4: Language 4: När lärde du dig det? (When did you first learn it?)	
9. Vilket av språken ovan anser du vara ditt modersmål? (Which of the above languages do you consider to be your mother tongue?)	☐ Svenska (Swedish) ☐ Engelska (English) ☐ Både svenska och engelska (Swedish and English equally) ☐ Annat språk: (Other language:)

10. Vilket av språket ovan använder du oftast? (Which of the above languages do you use most?)	☐ Svenska (<i>Swedish</i>) ☐ Engelska (<i>English</i>) ☐ Både svenska och engelska (<i>Swedish and English equally</i>) ☐ Annat språk: <i>(Other language:)</i>
11. Vilket av språken ovan föredrar du? (Which of the above languages do you prefer?)	☐ Svenska (<i>Swedish</i>) ☐ Engelska (<i>English</i>) ☐ Både svenska och engelska (<i>Swedish and English equally</i>) ☐ Annat språk: <i>(Other language:)</i>

Om din svenska förr *About your Swedish in earlier years*

12. Talade dina föräldrar svenska? (Did your parents speak Swedish?)	☐ Ja, båda (<i>Yes, both</i>) ☐ Endast mor (<i>Only mother</i>) ☐ Endast far (<i>Only father</i>) ☐ Nej (<i>No</i>)
13. Talade dina far- och/eller morföräldrar svenska? (Did your grandparents speak Swedish?) Kommentar (<i>Comment:</i>)	☐ Ja, alla (<i>Yes, all of them</i>) ☐ Ja, några av dem (<i>Yes, some of them</i>) ☐ Nej (<i>No</i>)
14. Vilket år emigrerade du till USA? (When did you emigrate to USA?)	
15. När emigrerade dina släktingar till USA? (When did your ancestors emigrate to USA?)	
16. Från vilken ort i Sverige? (From where in Sweden?)	
17. Vilket språk talade ni i hemmet när du växte upp? (Which language did you speak at home when you grew up?) Kommentar (<i>Comment:</i>)	☐ Endast svenska (<i>Swedish only</i>) ☐ Mest svenska (<i>Mostly Swedish</i>) ☐ Mest engelska (<i>Mostly English</i>) ☐ Endast engelska (<i>English only</i>)

Om din svenska idag *About your Swedish today*

18. Hur ofta talar du svenska nuförtiden? (How often do you speak Swedish today?)	☐ Varje dag (<i>Every day</i>) ☐ Varje vecka (<i>Every week</i>) ☐ Någon gång ibland (<i>Every now and then</i>) ☐ Nästan aldrig (<i>Almost never</i>) ☐ Aldrig (<i>Never</i>)
19. Om du har en partner: talar han/hon svenska? (If you have a partner: does he/she speak Swedish?)	☐ Ja (<i>Yes</i>) ☐ Lite grann (<i>A little</i>) ☐ Nej (<i>No</i>)
20. Om du har barn: talar du svenska till dem? (If you have children: do you speak Swedish to them?)	☐ Ja (<i>Yes</i>) ☐ Ibland (<i>Sometimes</i>) ☐ Nej (<i>No</i>)

<p>21. Vem talar du svenska med? <i>With whom do you speak Swedish?</i></p>	<p>☐ Familj/släkt här i USA (<i>Family/relatives in USA</i>) ☐ Familj/släkt i Sverige (<i>Family/relatives in Sweden</i>) ☐ Vänner här i USA (<i>Friends in USA</i>) ☐ Vänner i Sverige (<i>Friends in Sweden</i>) ☐ Kollegor här i USA (<i>Colleagues in USA</i>) ☐ Kollegor i Sverige (<i>Colleagues in Sweden</i>) ☐ Ingen (<i>No one</i>) ☐ Annat (<i>Other</i>)</p>
<p>Kommentar (Comment):</p>	
<p>22. Skriver du någon gång på svenska? <i>Do you ever write in Swedish?</i></p>	<p>☐ Varje dag (<i>Every day</i>) ☐ Varje vecka (<i>Every week</i>) ☐ Någon gång ibland (<i>Every now and then</i>) ☐ Nästan aldrig (<i>Almost never</i>) ☐ Aldrig (<i>Never</i>)</p>
<p>23. Läser du någon gång böcker på svenska? <i>Do you ever read books in Swedish</i></p>	<p>☐ Varje dag (<i>Every day</i>) ☐ Varje vecka (<i>Every week</i>) ☐ Någon gång ibland (<i>Every now and then</i>) ☐ Nästan aldrig (<i>Almost never</i>) ☐ Aldrig (<i>Never</i>)</p>
<p>24. Läser du någon gång tidningar på svenska? <i>Do you ever read newspapers/magazines in Swedish?</i></p>	<p>☐ Varje dag (<i>Every day</i>) ☐ Varje vecka (<i>Every week</i>) ☐ Någon gång ibland (<i>Every now and then</i>) ☐ Nästan aldrig (<i>Almost never</i>) ☐ Aldrig (<i>Never</i>)</p>
<p>25. Besöker du någon gång svenska hemsidor på internet? <i>Do you visit Swedish websites on the internet?</i></p>	<p>☐ Varje dag (<i>Every day</i>) ☐ Varje vecka (<i>Every week</i>) ☐ Någon gång ibland (<i>Every now and then</i>) ☐ Nästan aldrig (<i>Almost never</i>) ☐ Aldrig (<i>Never</i>)</p>
<p>26. Ser du någon gång på svenska TV-program eller filmer? <i>Do you ever watch Swedish TV-shows or movies?</i></p>	<p>☐ Varje dag (<i>Every day</i>) ☐ Varje vecka (<i>Every week</i>) ☐ Någon gång ibland (<i>Every now and then</i>) ☐ Nästan aldrig (<i>Almost never</i>) ☐ Aldrig (<i>Never</i>)</p>
<p>27. Kommentarer: <i>Comments:</i></p>	

Tack så mycket!
Thank you very much!

Bilaga 2. Samtyckesblankett

SVAM:.....

Samtycke för deltagande i projektet *Svenskan i Amerika* *Consent for participation in the project Swedish in America*

Jag har fått information om vad deltagande i projektet *Svenskan i Amerika* innebär. Jag ger mitt samtycke till att ljud- och bildmaterial där jag är med i samband med projektet samt information om mig (ålder, födelseort, hemort, utbildning, yrke och språklig bakgrund) kan användas för forskning och språkteknologisk utveckling. Jag samtycker också till att inspelningarna kan användas i undervisning och forskningsinformation. Materialet kan också göras tillgängligt via internet. Innan något sådant sker kommer alla namn att avlägsnas. Materialet kommer att bevaras i Institutet för språk och folkminnets arkiv.

*I have received information about what participation in the project *Swedish in America* entails. I allow the audio and video material recorded as part of the project where I take part as well as information about me (age, place of birth, city of residence, education, work and linguistic background) to be used in research and language technological development. I also give my consent to the use of the recordings in education and research information. The material might be made available on the Internet. In that case all names will be excluded. The material will be preserved in the archive of the Institute for Language and Folklore.*

Plats/Place: _____

Datum/Date: _____

Underskrift/Signature: _____

(Namnförtydligande/Name in block letters)

Genom att ge kontaktuppgifter nedanför ger jag mitt samtycke till att forskare kan kontakta mig för eventuell uppföljning vid ett senare tillfälle.

By giving information below about where to contact me, I agree to researchers contacting me for possible follow-up.

Adress/Address: _____

Telefon/Phone: _____

E-post/E-mail: _____